

Міністерство освіти і науки України

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів та молодих учених

**РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ
ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ**

**Матеріали XXIII-ої Всеукраїнської
студентсько-аспірантської наукової конференції
(м. Львів, 19-20 травня 2022 р.)**

До 140-річчя географії у Львівському Університеті

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
**«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»**
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

УДК 911+551+311+796.5

Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії, екології, туризму та сфери гостинності в Україні : матеріали XXIII-ої Всеукраїнської студентсько-аспірантської наукової конференції (м. Львів, 19–20 травня 2022 року). – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. – 136 с.

Матеріали конференції присвячено 22-ому зібранню наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених географічного факультету Львівського університету. У матеріалах представлені студентські та аспірантські наукові статті, які висвітлюють актуальні питання сучасної природничої, суспільної і конструктивної географії, геополітики, геології, геоєкології, картографії, геоінформатики, туризму, економіки й менеджменту.

Редакційна рада:

Володимир Біланюк (голова редакційної ради) декан географічного факультету, кандидат географічних наук, доцент;

Євген Тиханович (відповідальний секретар), заступник декана географічного факультету з навчально-виховної і наукової роботи, кандидат географічних наук, доцент;

Святослав Зюзін, завідувач лабораторії “Екологічної безпеки ландшафту”, голова Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих вчених географічного факультету.

*Друкується за ухвалою Вченої ради географічного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Протокол № 7 від 26 жовтня 2022 р.).*

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей. Текст подано в авторській редакції.

Адреса редакційної ради:

79000 Львів, вул. Дорошенка, 41
Львівський національний університет
імені Івана Франка, географічний факультет
Тел.: (032) 239-46-46
© ЛНУ ім. І. Франка, 2022
© Автори статей, 2022

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

УДК (658.5)

**РЕЗУЛЬТАТИ XXIII-ОЇ СТУДЕНТСЬКО-АСПІРАНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ «РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»**

Володимир Біланюк, Євген Тиханович, Святослав Зюзін

Львівський національний університет імені Івана Франка

Підведено підсумки студентської наукової конференції, визначено переможців за найкращу наукову доповідь.

Ключові слова: студент, конференція, наукова доповідь, наукова доповідь.

**RESULTS OF THE XXIII-ST STUDENT SCIENTIFIC CONFERENCE
“REALITIES, PROBLEMS AND PERSPECTIVES OF GEOGRAPHY, ECOLOGY,
TOURISM AND HOSPITALITY SPHERE DEVELOPMENT IN UKRAINE”**

Volodymyr Bilanyuk, Yevhen Tykhnovych, Sviatoslav Ziuzin

Ivan Franko National University of Lviv

Conclusions of student scientific conference were made, winners for the best scientific report were defined.

Key words: student, conference, scientific report.

19–20 травня 2022 року на географічному факультеті Львівського національного університету імені Івана Франка відбулася XXIII Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція «Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії, екології, туризму та сфери гостинності в Україні».

Цьогоріч традиційну студентську конференцію проведено в умовах військового стану, викликаного вторгненням військ російської федерації на територію України, тому наукове дійство відбулося у дистанційному форматі за допомогою центру для командної роботи «Microsoft Teams» та з дотриманням протоколів безпеки.

Рис. 1. Засідання наукової конференції на платформі Microsoft Teams

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

У відкритті традиційної щорічної студентсько-аспірантської наукової конференції взяв участь Володимир Біланюк – декан географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка, який виступив із вітальним словом. Він привітав студентів та колектив географічного факультету з святом географічної науки та відзначив важливість проведення таких наукових заходів у важкі часи для української державності, спрямував слова вдячності українським воїнам, завдяки яким стало можливим проведення цієї наукової конференції.

З вітальним словом до учасників конференції також звернулися завідувачі кафедр та представники адміністрації географічного факультету. Зокрема, шановні завідувачі наголошували на важливості неперервності наукових досліджень та успішній студентській науковій роботі географічного факультету в надзвичайних умовах, які склалися на сьогоднішній день.

Після вітальних слів розпочалося пленарне засідання, на якому було представлено наукові доповіді, присвячені актуальним проблемам сьогодення, зокрема, пов'язаним із воєнними діями на території України. Студенти поділилися своїми науковими здобутками на такі теми як енергетичний перехід людства до відновлюваних джерел в умовах геополітичної кризи, розробка web-картографічних застосунків засобами OpenLayers, воєнні екологічні злочини росії в Україні у 2022 році, інновації готельно-ресторанного господарства під час війни в Україні, вплив рельєфу на розвиток військових подій сучасної війни та інше.

Після пленарного засідання, враховуючи велику кількість учасників та різноманітну тематику доповідей, було проведено секційні засідання, які відбувалися за темами «Географія», «Екологія та раціональне природокористування», «Туризм та сфера послуг».

Упродовж конференції було заслухано близько 40 наукових доповідей студентів Львівського національного університету імені Івана Франка та Ужгородського національного університету.

Загалом, тематика наукових доповідей різнопланова й висвітлює актуальні питання сучасної географії, геоєкології, геополітики, туризму, економіки, сфери гостинності. Доповіді охоплювали проблеми геоморфології і палеогеографії, ландшафтознавства, суспільної, політичної, історичної і конструктивної географії, демографії, раціонального використання природних ресурсів і охорони природи, ґрунтознавства і географії ґрунтів.

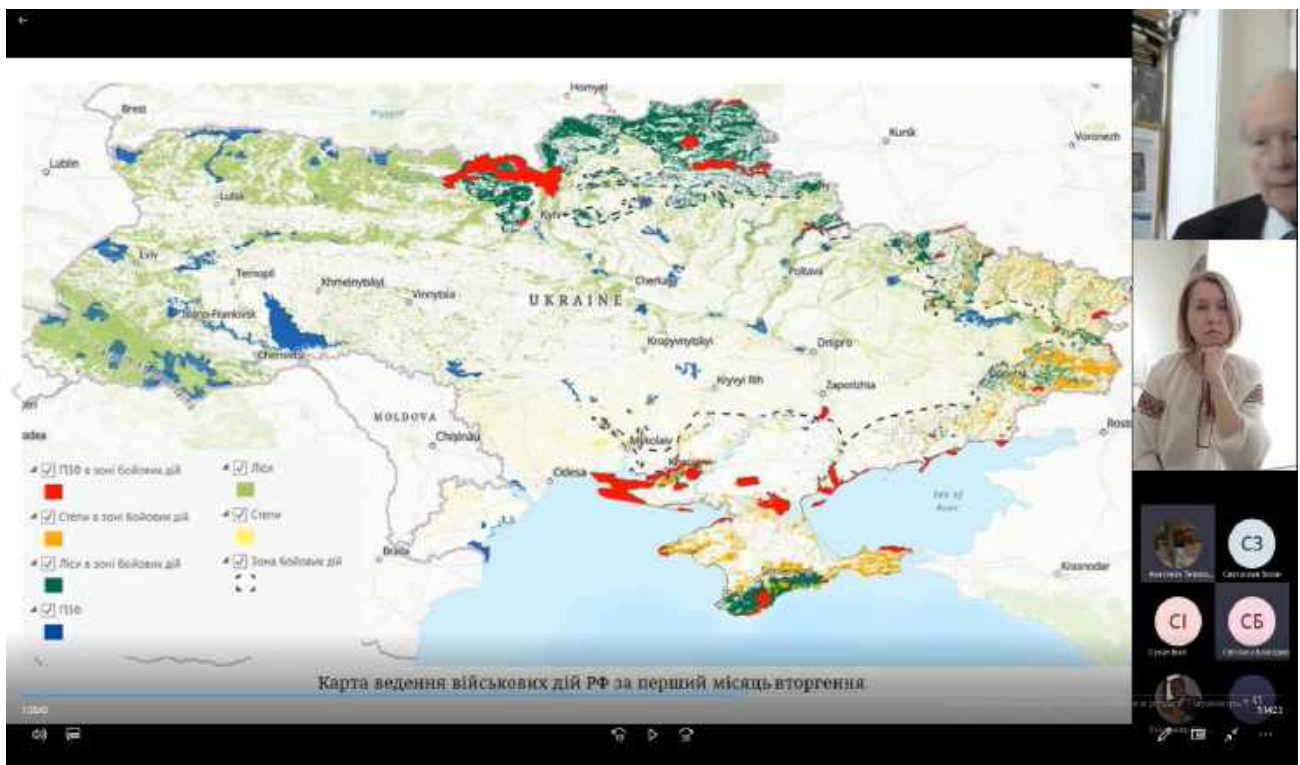

Рис. 2. Студентські доповіді на пленарному засіданні

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
**«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»**
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Поряд із широкою географічною тематикою чимало доповідей присвячено наслідкам повномасштабного вторгнення росії на територію України, особливо, екологічним наслідкам ведення активних військових дій, впливу геоморфологічних особливостей територій на ведення військових дій. Чимало тем охоплювали географічну проблематику Карпатського регіону України, зокрема, нових напрямків туристичної діяльності.

За результатами XXIII-ої студентської наукової конференції “Реалії, проблеми та перспективи розвитку географії, екології, туризму та в Україні” видано матеріали. Збірник включає 26 наукових публікацій.

УДК 911.3

АВТОМОБІЛЬНА ТА ПІШОХІДНА ДОСТУПНІСТЬ У М. ЛЬВОВІ: СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ

Христина Гоняк

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Володимир Грицевич

Львівський національний університет імені Івана Франка

Функціонування сучасного міста значною мірою залежить від багатьох чинників, з яких ми тут розглядаємо пішохідну та автомобільну доступність. У роботі початковим поняттям вважається географічна доступність, а під пішохідною доступністю розуміємо географічну доступність, яка реалізується шляхом переміщення особи пішки, водночас, також під автотранспортною доступністю розуміємо географічну доступність, яка реалізується шляхом пересування автомобільним транспортом. На ці доступності впливають як стимулюючі, так дестимулюючі фактори описані в статті. Для дослідження вибраний демонстраційний район Львова – Левандівка, який має лише чотири точки заїзду. У роботі виконаний картографічний аналіз автомобільної доступності способом ізодистант та пішохідної доступності способом ізохрон.

Ключові слова: автомобільна доступність, пішохідна доступність, Львів, Левандівка, суспільно-географічний аналіз.

VEHICLE AND PEDESTRIAN ACCESSIBILITY IN LVIV: SOCIO-GEOGRAPHICAL ANALYSIS

Khrystyna Honyak

Supervisor: PhD, docent Volodymyr Hrytsevich

Ivan Franko National University of Lviv

The functioning of the modern city largely depends on many factors, of which we consider pedestrian and car accessibility, accessibility, which is realized by moving by road. In the work, the initial concept is geographical accessibility, and pedestrian accessibility means geographical accessibility, which is realized by moving a person on foot, at the same time, also under motor transport accessibility we mean geographical accessibility, which is realized by road. This availability is influenced by both stimulating and disincentive factors described in the article. The demonstration area of Lviv - Levandivka, which has only four entry points, was chosen for the study. The cartographic analysis of automobile accessibility by isodistant method and pedestrian accessibility by isochron method are performed in the work.

Keywords: automobile accessibility, pedestrian accessibility, Lviv, Levandivka, socio-geographical analysis.

Рациональна організація міста, легке пересування по сучасному місті – важливий елемент нинішнього благоустрою. Львів, як і кожне велике місто (напевно, після 2014 р. місто Лева неофіційно теж можна вважати мегаполісом) має певні труднощі із розподіленням транспорту, зважаючи на вузьку центральну частину міста і велику кількість новобудов та, відповідно, автомобілів у спальному районі.

Об'єктом нашого дослідження є автомобільна та пішохідна доступність у м. Львів. Предмет дослідження – чинники та територіальні особливості автомобільної та пішохідної доступності у Львові. У роботі використані логічні методи дослідження, серед яких аналіз, синтез, індукція та дедукція. Водночас на базі порівняння вдалося охарактеризувати особливості пішохідної та автомобільної доступності у Львові. Крім цього, у роботі також використаних метод картографічного аналізу.

Методологічну основу статті склали роботи сучасних українських фахівців. Зазначимо, що подібна проблематика розроблялася у дослідженнях С. Пугача [1], В. Грицевича [2], Х. Сеньчук [3], Ю. Сільченко [4] та О. Топчієва [5]. Водночас, проблематика залишається актуальною. Наприклад відомо, що на Сихові в районі вулиць Чукаріна та Хоткевича не

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

доступне тролейбусне сполучення [2, с. 253]. Нині до Сихівського мосту курсує тролейбус № 23, за допомогою маршруту якого місто отримало потужну артерію. Отож, тематика залишається актуальною і потребує наступних студій.

Зауважимо, що сам термін доступність належить до категорій наукового пізнання [5, с. 64]. Дослідники вирізняють різні види доступності, зокрема інформаційну, соціальну, кібернетичну тощо [3, с. 52]. У контексті нашого дослідження важливо встановити, що географічною доступністю ми розуміємо таку категорію наукового пізнання, що дає можливість досягти певного об'єкта.

Під пішохідною доступністю ми розуміємо такий вид географічної доступності, який реалізується шляхом переміщення людини пішки. Автотранспортна ж доступність – це така географічна доступність, що втілюється шляхом пересування автомобільним транспортом [2, с. 252]. Відповідно до висновків В. Грицевича [2], чинники пішохідної та автотранспортної доступності слід розділити на кілька великих груп: стимулюючі (такі, що допомагають) та дестимулюючі (бар'єрні, або такі, що заважають). До стимулюючих чинників можна віднести топологію вуличних мереж, метрику вуличних мереж, ієрархію та встановлені маршрути громадського транспорту. До дестимулюючих елементів можна віднести: природно-географічні (гідромережу, елементи рельєфу, пустирі тощо) та суспільно-географічні (залізниці, «спальні» масиви, промислові об'єкти та зони тощо). Зауважимо, що майже кожен район міста Львова має цілий набір як стимулюючих, так і бар'єрних елементів [2, с. 252].

У місті Львові в районах, які є слабко з'єднані із іншими частинами міста характерні топологічні проблеми. Наприклад, непростою є топологічна ситуація навколо району Левандівки, тому що цей великий «спальний» район зв'язаний із рештою міста або Городоцькою, або вулицею Шевченка, що є вкрай мало для потужного напливу людей та автомобілів. Для апробації методики оцінки географічної доступності ми вибрали такий район Львова, як Левандівка. Він невеликий за обсягом і має лише чотири пункти, через які можна заїхати на Левандівку. В майбутньому ми плануємо поширити використану тут методику на весь Львів.

Левандівка має такі чотири вхідні пункти (рис. 1), які одночасно є перехрестями улиць:

1. Левандівська – Шевченка
2. Сяйво – Городоцька
3. Рудненська – Курмановича
4. Роксолани – Білогорща

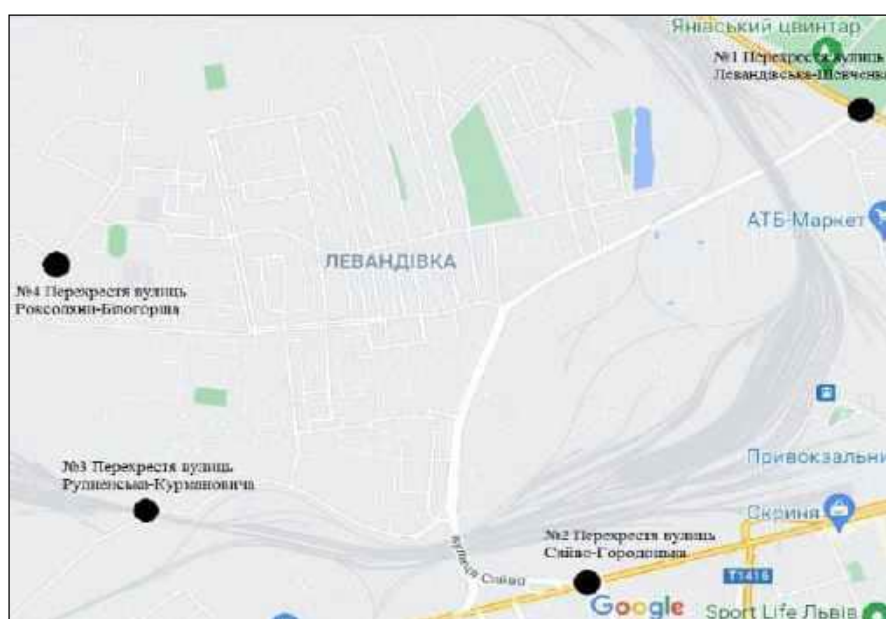

Рис. 1. Базові перехрестя району Левандівки від яких визначалася доступність

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

На *рис. 2.* бачимо ізодистанти автомобільної доступності в кілометрах від перехрестя вулиць Левандівська – Шевченка, тобто ізолінії однакової відстані від цього перехрестя до різних частин Левандівки при їзді автомобілем. Добре видно, що відстань поїздки поступово збільшується від нуля до трьох кілометрів. Ізодистанти не є концентричними колами, а мають специфічну конфігурацію, яка зумовлена особливостями вуличної мережі Левандівки, метрикою та топологією цієї мережі. Вздовж вулиць Левандівська – Сяйво наростання відстані є практично рівномірним, однак у деяких місцях спостерігаються значні нарівномірності, зумовлені складною топологією вуличної мережі. Зображено, що у кінці вулиці Повітряної, кінці вулиці Гніздовського, у районі, прилеглому до залізничного вокзалу та інших.

На *рис.3* представлені ізодистанти автомобільної доступності в кілометрах від перехрестя вулиць Сяйво – Городоцька, тобто ізолінії однакової відстані від цього перехрестя до різних частин Левандівки при їзді автомобілем. Спостерігаємо, що відстань поступово збільшується від нуля до трьох кілометрів у напрямку Білогорщі. Ізодистанти загалом мають нерегулярний вигляд, зумовлений особливостями конфігурації вуличної мережі. Вздовж вулиці Широкої наростання відстані є практично рівномірним, спострігаються метричні аномалії у тому ж місці, що й на попередньому слайді в районі житлового масиву вулиці Гніздовського, в кінці Левандівського парку, у районі, прилеглому до залізничного вокзалу.

На *рис.4.* показані ізодистанти автомобільної доступності від перехрестя вулиць Рудненська – Курмановича, тобто ізолінії однакової відстані від цього перехрестя до різних частин Левандівки при їзді автомобілем. Тут видно, що відстань поїздки поступово збільшується від нуля в базовому перехресті до трьох кілометрів на вулиці Шевченка. Рівномірне наростання відстані спостерігається вздовж вулиці Рудненської і частково вздовж вулиці Левандівської. Значні просторові нерівномірності відстані поїздки спостерігаються лише в густо забудованих житлових кварталах, де внутрішньоквартальні дороги мають складну топологію.

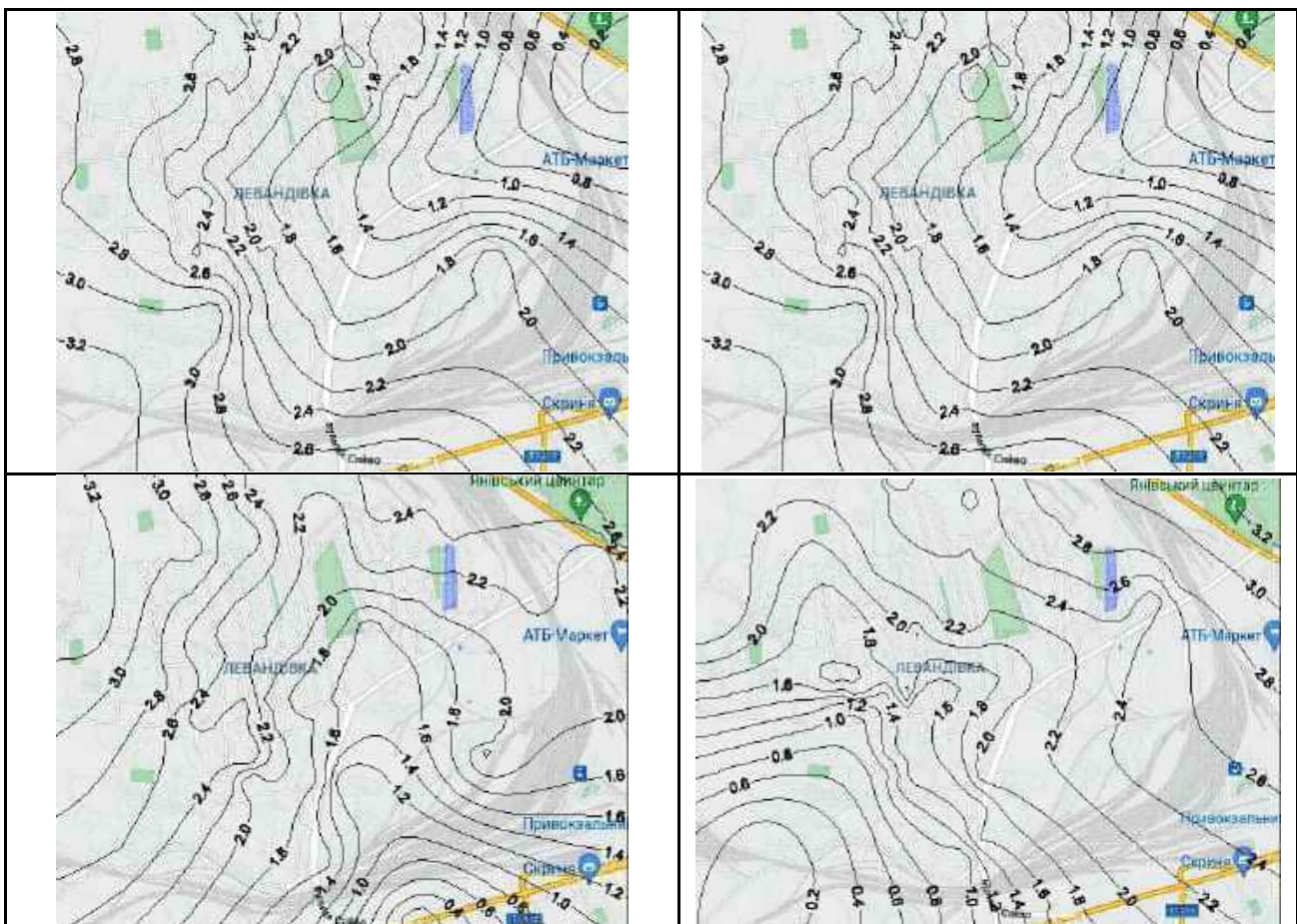

Рис. 2,3,4.5. Ізодистанти автомобільної доступності в кілометрах від чотирьох базових перехресть Левандівки

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

На *рис. 5*. ізодистанти автомобільної доступності від перехрестя вулиць Роксолани – Білогорща, тобто ізолінії однакової відстані від цього перехрестя до різних частин Левандівки при їзді автомобілем. Спостерігається, що відстань поступово збільшується від нуля на базовому перехресті до трьох кілометрів на вулиці Городоцькій. Рівномірне наростання відстані спостерігається лише вздовж вулиць Широкої та Повітряної. В інших частинах Левандівки бачимо невеликі відхилення рівномірності від регулярної картини.

На *рис. 6*. зображено ізохрони пішоїдної доступності в хвилинах від перехрестя вулиць Левандівська – Шевченка, тобто ізолінії однакового часу доступності від цього перехрестя до різних частин Левандівки при ходьбі пішки. Можна бачити, що час пішоїдної подорожі поступово наростає від нуля до 35 хвилин в районі вулиці Курмановича. Рівномірне наростання часу спостерігається вздовж вулиць Левандівська-Сяйво. Відхилення від рівномірності наростання видно в районі вулиць Роксолани-Суботівська.

На *рис. 7*. ізохрони пішоїдної доступності в хвилинах від перехрестя вулиць Сяйво – Городоцька, тобто ізолінії однакового часу доступності від цього перехрестя до різних частин Левандівки при ходьбі пішки. Можна бачити, що час пішоїдної подорожі поступово наростає від нуля до 30 хвилин на початку вулиці Білогорща. Рівномірне наростання часу подорожі спостерігається вздовж вулиці Широкої, а також вздовж вулиць Сяйво-Левандівська. Є невелика нерівномірність у топологічно складному районі, прилеглому до залізничного вокзалу.

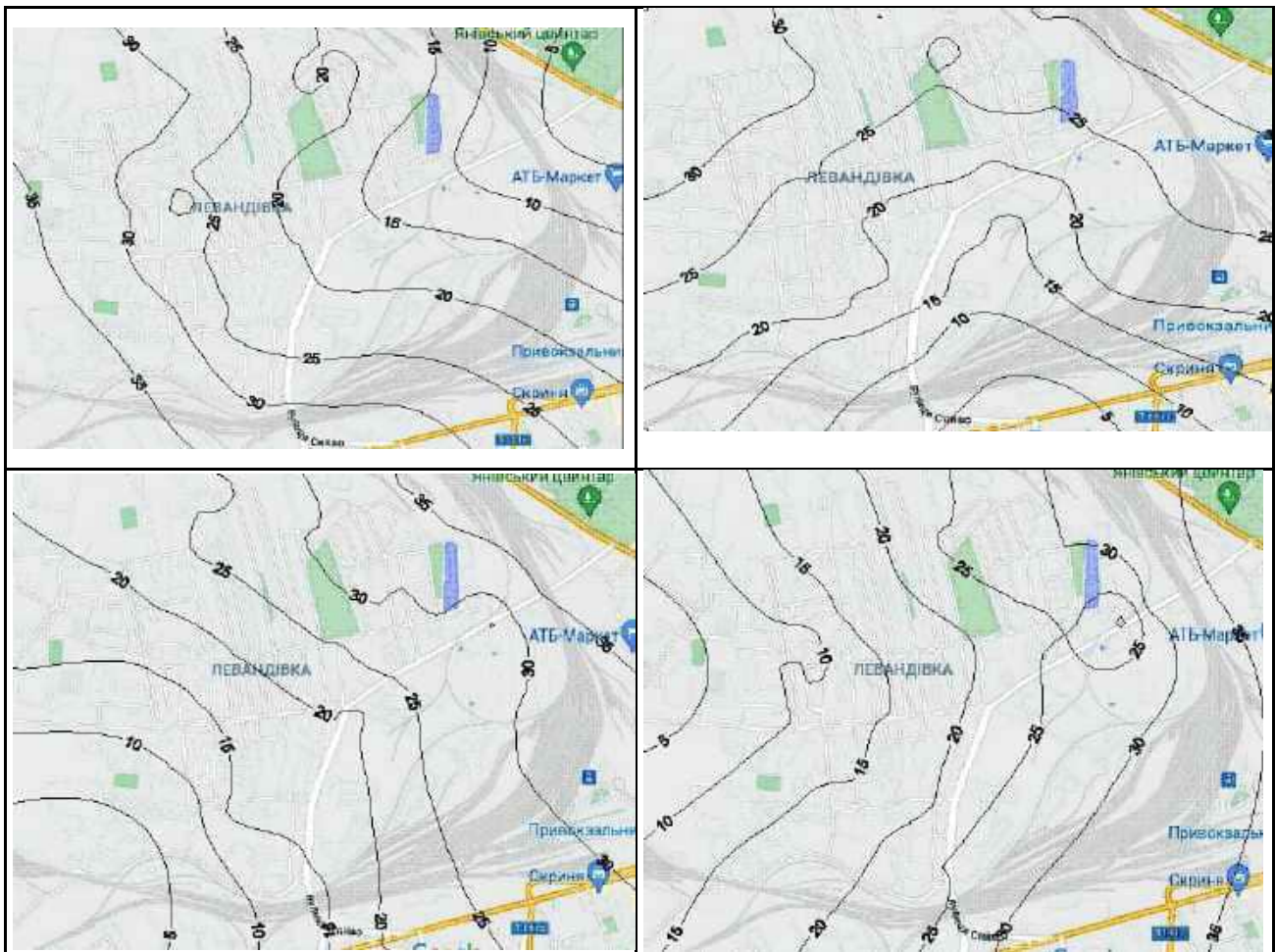

Рис. 6, 7, 8, 9 Ізохрони пішоїдної доступності у хвилинах.
Перехрестя Руденська-Курмановича (зліва) та Роксолани-Білогорща (справа).

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

На *рис. 8.* представлені ізохрони пішохідної доступності в хвилинах від перехрестя вулиць Рудненська – Курмановича, тобто ізолінії однакового часу доступності від цього перехрестя до різних частин Левандівки при ходьбі пішки. Згідно картосхеми, час пішохідної подорожі наростає від нуля в базовому перехресті до 35 хвилин у районі вулиці Шевченка. Рівномірне наростання часу подорожі спостерігається в основному вздовж вулиці Левандівської, а вулиця Широка майже співпадає з ізохроною 20 хвилин. Деяку нерівномірність бачимо в районі вулиці Роксоляни.

На *рис. 9.* ізохрони пішохідної доступності в хвилинах від перехрестя вулиць Роксоляни – Білогорща, тобто ізолінії однакового часу доступності від цього перехрестя до різних частин Левандівки при ходьбі пішки. Спостерігаємо, що час подорожі поступово збільшуються від нуля на базовому перехресті до 35 хвилин на вулиці Шевченка. Рівномірне наростання часу подорожі спостерігається вздовж вулиць Широка та Повітряна. А нерівномірності бачимо на початку вулиці Гніздовського і в районі Холодокомбінату.

Отже, з точки зору автомобільної та пішохідної доступності на прикладі Левандівки помітні перехрестя, навантаження на які потребують подальшої корекції.

Висновки. Отже, встановлено, що пішохідна доступність – це географічна доступність, яка реалізується шляхом переміщення людини пішки. Автотранспортна доступність – географічна доступність, що втілюється шляхом пересування автомобільним транспортом. Географічна доступність у місті породжена стимулюючими та де стимулюючими чинниками, які можуть мати як суспільно-географічний так і природно-географічний характер. Ізодистанти автомобільної доступності демонструють вплив як метрики простору, так і топології вуличної мережі. Ізохрони пішохідної доступності по-своєму також демонструють вплив метрики простору та топології вуличної мережі. На прикладі окремих вулиць та районів міста помітно, що вони мають утруднену доступність. Зокрема, як показав приклад Левандівки, таку утруднену доступність має перехрестя Левандівська-Шевченка.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барський Ю.М., Пугач С.О., Яковлев Т.В. Просторовий аналіз транспортної доступності територій у межах міста Луцька / Економічні науки: збірник наукових праць ЛНТУ. Серія “Регіональна економіка”, 2016. – С.35 -45.
2. Грицевич В. С. Чинники пішохідної та автотранспортної доступності у великому місті (на прикладі Львова) / В. С. Грицевич // Суспільна географія та картографія: наукова спадщина та сучасні українознавчі студії. – 2021. – Вип. 4. – С. 251–254.
3. Грицевич В.С., Сеньчук Х.В. Кривизна автотранспортного простору Львівської області / В. С. Грицевич, Х. В. Сеньчук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Географія. – Тернопіль, 2009. – С. 50–55.
4. Сільченко Ю. Ю., Семенюк Л. Л., Зарубіна А. В. Аналіз впливу транспортної доступності на соціально-економічний розвиток Кіровоградської області / Ю. Ю. Сільченко, Л. Л. Семенюк Л. Л., А. В. Зарубіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Географічні науки». – 2017. – № 7.– С. 81–87.
5. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики / О. Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.

УДК 911.3

ГЕОПРОСТОРОВІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Злата Логін

Науковий керівник: к геогр. н., доцент Ольга Мамчур

Львівський національний університет імені І. Франка

Анотація: Стаття присвячена безпеці фінансової інфраструктури та поточному стану її елементів. Здійснено оцінку фінансової безпеки областей Західного регіону України. Розраховано середньозважені субіндекси фінансової безпеки регіону, до яких входить банківська безпека, грошово-кредитна безпека, бюджетна безпека, інвестиційна безпека, демо-соціальна безпека. Рівень фінансової безпеки регіону Фінансова безпека Західного регіону України оцінена за 10 показниками-індикаторами. Здійснено оцінку фінансової безпеки Західного регіону України за показниками 2020 року.

Ключові слова: регіональна фінансова безпека, індикатори фінансової безпеки, Західний регіон України.

GEOSPATIAL ASPECTS OF RESEARCH OF FINANCIAL SECURITY OF THE WESTERN REGION OF UKRAINE

Zlata Lohin

Supervisor: PhD, docent Olha Mamchur

Ivan Franko National University of Lviv

Summary: The article is devoted to the security of financial infrastructure and the current state of its elements. An assessment of the financial security of the regions of the Western region of Ukraine. The weighted average financial security sub-indices of the region are calculated, which include banking security, monetary security, budget security, investment security, demographic and social security. The level of financial security of the region The financial security of the Western region of Ukraine is assessed by 10 indicators. The assessment of financial security of the Western region of Ukraine according to the indicators of 2020 is carried out.

Keywords: regional financial security, financial security indicators, Western region of Ukraine.

Вступ. Фінансова безпека регіону є складовою регіонального розвитку в цілому та економічної безпеки регіону зокрема. Також фінансова безпека регіону виступає вагомим фактором належного функціонування фінансової інфраструктури як регіону, так і держави в цілому. Питання фінансової безпеки регіонів України є особливо актуальним у сучасних умовах. Фінансова безпека регіонів чинить синергетичну дію, тому зміна кожного з індикаторів має мультиплікаційний ефект. Сучасна фінансова інфраструктура почала свій розвиток у 90-х роках попереднього століття разом із відновленням Україною незалежності. Тому задля сталого розвитку фінансової інфраструктури необхідно враховувати ризики, які можуть бути спричинені дестимулятивними індикаторами фінансової безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній та світовій літературі більше уваги приділяється питанням фінансової безпеки держави, фінансової безпеки окремих підприємств та індивідів. Натомість питанням фінансової регіональної безпеки приділяється менше досліджень та розглядається переважно у розрізі областей.

Проблемою економічної безпеки на світовому рівні займалися Д. Олвей, Р. Келлі, Й. Галтунг та інші. Розглянуто науковий доробок вчених-економістів, зокрема І. Бінька, Г. Пастернака-Тарануценка, а також опрацьовано методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, до складу якої входить фінансова безпека.

Серед вчених-географів питанням суспільно-географічних аспектів економічної безпеки (до складу якої входить фінансова безпека) відведені наукові доробки А. Степаненка, Л. Коковського та Г. Наконечна [5]. Останньою було розроблено теоретико-методологічні

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

засади та методики суспільно-географічної оцінки економічної безпеки регіону на прикладі Львівської області, обґрунтовано компонентну структуру та критерії вимірювання економічної безпеки, до складу якої входить фінансова безпека, виявлено чинники впливу на окремі компоненти економічної безпеки та розроблено їхню класифікацію.

Мета статті полягає у аналізі геопросторових особливостей фінансової безпеки Західного регіону України та її рівнів через визначення характеристичних значень індикаторів фінансової безпеки.

Методи. Особливістю методики суспільно-географічного дослідження аспектів фінансової безпеки регіону є те, що у ній присутній міждисциплінарний характер. Завдяки цьому стає можливим використання методичних напрацювань з географії та суміжних наук, зокрема економіки.

Застосовано порівняльно-географічний та балансовий методи для оцінки індикаторів фінансової безпеки Західного регіону України, а також методику розрахунку рівня економічної безпеки України [4] та метод стандартизації ознак для різновимірних та різномасштабних висвітлень даних [1; 11].

Виклад основного матеріалу. Фінансова безпека є складовою економічної безпеки, а також однією з особливих характеристик фінансової інфраструктури та забезпечує соціально-економічну стабільність і розвиток регіону. Оскільки фінансова інфраструктура складається з сукупності інститутів та організацій, то і фінансова безпека має складну багаторівневу систему, до якої входять бюджетна, податкова, боргова, фінансова безпека банківської системи, валютна, грошово-кредитна безпека, інвестиційна безпека, фінансова безпека страхового та фондового ринку [3].

Під фінансовою безпекою регіону слід розуміти сукупність взаємопов'язаних елементів, підсистем, фінансових інструментів, методів та заходів, що забезпечують його безпеку та досягнення ним основної мети діяльності [6]. За умов фінансової безпеки регіон має можливість найбільш вигідно керувати своїми перевагами задля забезпечення надійного розвитку фінансової безпеки.

Західний регіон України охоплює близько 25% площі та населення України. Його утворюють Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька та Чернівецька області. Для економіко-географічному фактору як засадничої основи для розвитку фінансової інфраструктури та забезпечення її безпеки характерними є просторові особливості економічного рівня розвитку регіону дослідження. В цілому, за показниками макроекономічної безпеки області Західного регіону України із відновленням Україною незалежності у 1991 році не охоплюють чільних позицій [2].

Хоча області Західного регіону України розташовуються периферійно відносно столиці, в цілому економіко-географічне положення регіону є вигідним. Західний регіон України межує з шістьма країнами, 4 з яких входять до Європейського Союзу. Таким чином, у регіоні дослідження є наявність особливої транскордонної мережі міжнародних коридорів, в тому числі економічних і логістичних, які стимулюють ріст торгівлі зокрема та транскордонного співробітництва. Співпраця у різних галузях економіки вимагає розвитку суб'єктів фінансової інфраструктури.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [4], фінансова безпека є одним із дев'яти середньозважених субіндексів економічної безпеки. В свою чергу, фінансова безпека включає в себе наступні компоненти:

- банківська безпека;
- безпека небанківського фінансового ринку;
- боргова безпека;
- бюджетна безпека;
- валютна безпека;
- грошово-кредитна безпека.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Складові фінансової безпеки сформовані з 32 індикаторів. Проте варто наголосити, що у зв'язку з воєнним станом в Україні від 24 лютого 2022 року, частка джерел вихідної інформації перебуває в обмеженому доступі, що не дозволяє врахувати усі показники.

Використано дані Державної служби статистики України [7], серед яких експрес-випуски та статистичні бюлетені, а також інформацію з Національного банку України [9] та Міністерства фінансів України [8]. Застосовано метоїку, затверджену у методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [4].

Таблиця 1.

Значення індикаторів фінансової безпеки областей Західного регіону України

	Індикатор	Граничне значення	Волинська	Закарпатська	Івано-Франківська	Львівська	Рівненська	Тернопільська	Хмельницька	Чернівецька
банківська безпека	Співвідношення банківських кредитів та депозитів, %	<100	42,0	49,5	39,1	47,3	34,1	42,3	42,8	32,7
	Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	>3	3,0	2,5	1,3	2,8	3,0	3,4	2,0	2,5
	Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, %	>50	25,0	45,9	27,0	40,4	16,0	12,7	34,6	14,6
бюджетна безпека	Індекси фізичного обсягу ВРП, у цінах попереднього року, %	>100	97,2	98,3	97,0	99,7	98,1	96,8	100,0	95,3
	Частка ВРП у загальному підсумку, %	>5	1,8	1,5	2,1	5,6	1,7	1,5	2,3	1,1
	Індекси фізичного обсягу ВРП у розрахунку на одну особу (у цінах попереднього року, %)	>100	97,6	94,1	97,4	100,2	98,4	97,6	100,9	95,7
	Частка доходів місцевих бюджетів у загальнодержавних доходах	>3	1,8	1,8	2,2	5,9	2	1,7	2,6	1,3
	Частка доходів місцевого бюджету до ВРП	>5	1,8	1,8	2,2	5,9	2,0	1,7	2,6	1,3
	Рівень забезпечення видатків доходами	>100	96,8	109,3	95,3	99,2	99,2	101,8	100,0	98,2
валютна безпека	Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США, середній за період	>90	104,5	104,5	104,5	104,5	104,5	104,5	104,5	104,5

*складено автором за [7]

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Найбільший вплив на розрахунок фінансової безпеки регіону мають показники банківської та бюджетної безпеки, на решту показників припадає в середньому по 4-6 індикатори. Показники цих індикаторів знайшли найбільше відображення у регіональному розрізі. Крім цього, значна кількість індикаторів є незмінною для усіх областей держави. Наприклад, з табл.1 видно, що індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до долара США є однаковим для усіх регіонів.

Банківська безпека відповідно до Методики [4], включає в себе 7 індикаторів, з яких 4 розраховуються відповідно до банківських капіталів. Тому у регіональному розрізі репрезентативними є кредитно-депозитні співвідношення. За співвідношенням банківських кредитів та депозитів найбільш несприятливою є ситуація у Чернівецькій та Рівненській областях, а Закарпатська та Львівська характеризуються показником близьким до 50%, проте жодна з областей не досягає граничного значення. Що стосується співвідношення довготривалих кредитів та депозитів, то граничний рівень досягнуто Волинською та Рівненською областями, і лише у Тернопільській області показник відображає позитивний рівень індикатора. Щодо частки кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, то жодна з областей не відображає позитивного рівня відповідно до граничного показника, найвищий спостерігається у Закарпатській області. Це пов'язане з тим, що існує багато ризиків у валютному кредитуванні.

Оцінюючи бюджетну безпеку Західного регіону України, варто відзначити, що в цілому в регіоні показники не сягають граничних значень, що відображає низький рівень бюджетної безпеки, а за деякими показниками – критичний. Нормальним рівнем бюджетної безпеки характеризуються Львівська область, на межі нормального та низького – Хмельницька область. За часткою доходів місцевих бюджетів у загальнодержавних доходах всі області значно не досягають граничного значення у 3%, винятком є Львівська область.

В цілому, фінансова безпека України впродовж останнього десятиліття оцінювалася незадовільним рівнем. Така ситуація спричинена граничними показниками, особливо бюджетної безпеки (дефіцит державного бюджету значне боргове навантаження) та інвестиційної безпеки (низький розвиток довгострокового інвестиційного кредитування) [10].

Найбільш сприятливим у досліджуваному регіоні є рівень фінансової безпеки у Львівській та Хмельницькій областях. Передусім, це спричинено вищими показниками індикаторів у конкретних складових (наприклад, банківська безпека). Незважаючи на те, що області з найнижчою фінансовою безпекою, такі як Івано-Франківська та Чернівецька області, за індикаторами-стимуляторами посідають провідні або середні позиції у регіоні, за індикаторами-дестимуляторами різниця з середньорегіональними є критичною.

Області Західного регіону України за субіндексом банківської безпеки характеризуються задовільним рівнем, в той час як інші субіндекси мають показники незадовільного та небезпечного рівня. За показниками критичного рівня зниження темпів прямих іноземних інвестицій у регіоні.

Висновки. Фінансова безпека є важливою складовою економічної безпеки регіону, а також має безпосередній вплив на розвиток та трансформацію фінансової інфраструктури регіону.

Рівень фінансової безпеки Західного регіону України має небезпечний рівень. При цьому, рівень фінансової безпеки в Україні характеризується як незадовільний, саме тому у регіональному розрізі також прослідковуються несприятливі тенденції.

Варто відзначити, що у всіх областях Західного регіону України кількість показників, які відповідають граничному значенню зафіксовано лише по індексу споживчих цін та по співвідношенню кредитів до депозитів банків в регіоні. Решта показників характеризуються низьким та критичним рівнем.

Проте загалом фінансова безпека Західного регіону України засвідчує, що наявний рівень є достатнім, щоб виконувати свої функції.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Грицевич В., Мамчур О. Багатовимірна таксономізація у суспільній географії: методичні вказівки з навчальної дисципліни “Математичні методи в суспільній географії”. – Львів: ЛНУ імені І. Франка. – 2017. – 48 с.
2. Качмарик З. Суспільно-географічні чинники розвитку фінансової інфраструктури Західного регіону України // Економічна та соціальна географія, 2020. Вип. 84. С. 55–66 <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2020.84.55-66>
3. Кравчук Н.Я., Колісник О.Я., Мелих О.Ю. Фінансова безпека: Навчально методичний посібник. – Тернопіль: Вектор, 2010. – 277 с.
4. Наказ Міністерства економіки України від 29 жовтня 2013 р. № 1277 «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text>.
5. Наконечна Г. В. Суспільно-географічні аспекти економічної безпеки регіону (за матеріалами Львівської області).- Дисертація канд. геогр. наук: 11.00.02, Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Л., 2013.- 200 с. : рис.
6. Нікольчук Ю. М. Фінансова безпека регіону: наукові підходи до ідентифікації поняття / Ю. М. Нікольчук // Вісник Хмельницького національного університету. Серія : Економічні науки. – 2020. – № 6 (288). – С. 73-77.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua/uk>
9. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>
10. Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року “Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року” [Електронний ресурс] / Доступ до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/347/2021>
11. Шаблій О. І. Математичні методи в соціально-економічній географії. – Львів : Світ, 1994. – 304 с.

УДК 911.52:502.5

ГЕОЛОГО-ГЕОМОФОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ ВЕРХІВ'Я БАСЕЙНУ РІЧКИ ЧОРНА ТИСА (УКРАЇНСЬКІ КАРПАТИ)

Іван Сухан

Науковий керівник: к геогр. н., доцент Микола Карабінюк

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У статті охарактеризовано геолого-геоморфологічні чинники формування природних територіальних комплексів верхів'я басейну річки Чорна Тиса, які є основними у формуванні і розвитку даної місцевості. Зокрема, вдалося виділити особливості формування геологічного фундаменту, генезис та розвиток рельєфу та морфометричний аналіз сучасного рельєфу. Для дослідження та аналізу рельєфу даної території були векторизовані топографічні карти масштабу 1:25000. В результаті чого була створена цифрова модель рельєфу верхів'я басейну Чорної Тиси, яка стала основою також для побудови карти крутизни схилів, експозиції схилів та вертикального розчленування.

Ключові слова: природний територіальний комплекс, літогенна основа, генезис, рельєф, річковий басейн.

GEOLOGICAL AND GEOMORPHOLOGICAL FACTORS OF THE FORMATION OF NATURAL TERRITORIAL COMPLEXES IN THE UPPER AREA OF THE CHRONA TISA RIVER BASIN (UKRAINIAN CARPATHIAN MOUNTAINS)

Ivan Sukhan

Supervisor: PhD, docent Mykola Karabinyuk

DVNZ "Uzhgorod National University"

The article describes the geological and geomorphological factors of the formation of natural territorial complexes of the upper reaches of the Black Tisza river basin, which are the main factors in the formation and development of this area. In particular, it was possible to identify the peculiarities of the formation of the geological foundation, the genesis and development of the relief, and the morphometric analysis of the modern relief. To study and analyze the relief of this territory, vectorized topographic maps on a scale of 1:25000 were made. As a result, a digital model of the topography of the Black Tisza basin was created, which also became the basis for constructing a map of slope steepness, slope exposure, and vertical dissection.

Key words: natural territorial complex, lithogenic base, genesis, relief, river basin.

Вступ. Формування природних територіальних комплексів (ПТК) відбувається у результаті тісної взаємодії геолого-геоморфологічних, гідро-кліматичних та біотичних чинників формування, які суттєво різняться за властивостями. Природні територіальні комплекси гірських систем характеризуються своєрідністю історії свого розвитку та високим рівнем морфологічної організації. Тривала історія розвитку території верхів'я басейну річки Чорна Тиса зумовила формування тут складної геологічної будова та різних форм рельєфу (льодовиково-екзараційних, денудаційних, ерозійних, акумулятивних), які мають визначальний вплив на формування і розвиток природних комплексів та ландшафтної структури території. У результаті для басейну р. Чорна Тиса характерна висока ландшафтна різноманітність, що робить зумовлює актуальність вивчення особливостей чинників формування і розвитку ПТК, зокрема, геолого-геоморфологічних.

Особливості формування геологічного фундаменту. Тектонічна структура верхів'я басейну річки Чорна Тиса має досить складну будову оскільки дана територія є високогірною. Верхня частина басейну річки Чорна Тиса знаходиться у межах двох тектонічних зон: Центральної синклінальної та Внутрішньої антиклінальної. В межах басейну Центральна синкліналь відповідає Центральній Карпатській депресії. Вона являє собою синклінорій, який

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

втягнутий неширокою смугою в південно - східному напрямку. В структурно - фаціальному відношенні частина верхнього басейну річки Чорна Тиса відповідає зоні Кросно. Досліджувана територія в більшості лежить в Ясінянській улоговині, яку відносять до вищевказаної Кросненської зони [4]. В межах ділянки Ясінянська улоговина, яка розташована на злитті річок Чорної Тиси, Лазенщини та Лопушної, відповідає Ясінянській синкліналі, яка в свою чергу розділяє Апшинецьку і Довжинську антикліналі [3,4]. Ясінянська синкліналь простягається вздовж верхнього русла Чорної Тиси в східному напрямку до смт. Ясіня.

Верхів'я Чорнотисянського басейну має елементи плікативних структур Довжинської антикліналі та пакет структур Свидовецького субпокриву. Також у верхів'ї річки Чорна Тиса простягаються на досить значній привододільні Горгани, які у тектонічній будові приурочені до припіднятих горганських блоків. Ці тектонічні складки занураються у зону Кросно у північно-західній частині басейну річки Чорна Тиса.

До Внутрішньої антиклінальної зони відноситься правобережна частина басейну річки Чорна Тиса – гірський масив Свидовець. Він є складним тектонічним вузлом даної території та відображає взаємовідношення Дуклянського та Чорногірського покривів, насунутих на зону Кросно з північно-західної сторони. Ця ділянка басейну річки складена потужною товщею крейдового і палеогенового флішу, складеного у серію видовжених складок, які в буквальному сенсі звисають над долиною річки Чорна Тиса [6]. У геологічній будові території переважають флішові формації порід крейди, еоцену, олігоцену, палеогену. Формування тут різних геологічних утворень пов'язані з тектонічною будовою даного регіону [5,7,8].

Найдавнішими відкладами у верхів'ї басейну є крейдові відклади *свидовецької світи*. У нижній частині світи залягають червоні вапнякуваті аргіліти з рідким прошарком сіруватих алевролітів. Вище розташовуються породи дрібного флішу з чергуванням сірих та темно-сірих аргілітів. У середині свидовецької світи поширені коричнево-сірі дрібно та середньозернисті пісковики, які мають потужність 6 -7 м. Велике місце також займають потужні шари коричневих різнозернистих пісковиків. Взагалом на території верхнього басейну річки Чорна Тиса породи свидовецької світи мають потужність близько 650-700 м. Вони насунуті на палеогенові відклади створюючи в рельєфі уступ, що обривається до витоків правих приток річки Чорна Тиса [1,4].

Відклади *довжинської світи* складені горизонтами таких порід: сірі товстошаруваті пісковики, різнозернисті, потужністю 220 м; сірі і блакитно-мірі алевроліти, які рідко чергуються із зеленуватими аргілітами, потужність даного шару – 12-15 м; сірі середньо та товстошаруваті пісковики, щільні, до 10 м; сірі пісковики з голубим відтінком, середньозернисті, вапнякуваті, потужність до 20 м. Загальна потужність довжинської світи сягає до 350 м [5,6].

Також тут представлені відклади *менілітової світи олігоцену*. В основі горизонту розміщуються товстошаруваті пісковики на яких залягають сірі алевроліти та чорні мергелі. При вивченні геологічної будови даної території було встановлено, що породи менілітової світи мають чітку літологічну виокремленість. Потужність світи становить 75-85 м [6].

Кросненська світа складається з трьох частин загальною потужністю 860-870 м. Нижня частина має потужність до 300 м і тут спостерігається чергування середньо - та товстошаруватих пісковиків з сірими аргілітами. Також для цієї частини світи характерні прошарки жовтуватих доломітових мергелів. Середня частина представлена сірими середньозернистими пісковиками із темно-сірими аргілітами і темно-бурими сланцями (100-200 м) [5,6].

Важливе значення для формування ландшафтних комплексів та їх властивостей мають *четвертинні відклади*. На території верхів'я басейну річки Чорна Тиса вони представлені елювіальними, делювіальними, колювіальними, сельовими, льодовиковими, алювіальними та озерно-болотними генетичними типам [1, 7, 3].

Генезис та розвиток рельєфу. Верхів'я басейну річки Чорна Тиса має складну тектонічну будову, входить до декількох тектонічних зон і тому гірський рельєф території є складним за своєю будовою. Головними формами рельєфу на даній території виступають кари,

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

льодовикові долини, трого, ригелі та моренні відклади, які характеризують льодовикові форми рельєфу.

Найвищу частину верхів'я басейну річки Чорна Тиса займають її основні вододіли – з північної та північно - східної частини це хребет Братківський з найвищими висотами 1788 м н.р.м. – г. Братківська, г. Руська – 1688 м н.р.м. та г. Чорна Клива з висотою 1719 м н.р.м. (рис.1.) Цей найвищий хребет простягається майже паралельно верхній течії річки Чорна Тиса на 15 км [1].

В межах масиву Свидовець розташована західна та південно-західна частина верхів'я басейну. Вершини масиву в межах басейну мають висоти – г. Котел – 1771 м н.р.м., Догяска – 1762 м н.р.м., Татарука – 1707 м н.р.м., та г. Стіг – 1704 м. н.р.м.

На східних схилах між відрогами Турбатської полонини та полонини Менчул розмістилася група Апшинецьких та Ворожеських карів. Найбільшим тут є західний Апшинецький кар шириною близько 700 м і максимальною глибиною 3 м (озеро Апшинецьке). На злитті двох льодовиків тут утворився вал стадіальної морени. Ригелі Апшинецьких і Ворожеських карів мають висоту 30-35 м, з добре вираженими валами серединної морени. Ворожеські карі відділені від Апшинецьких відрогом Апшинецького хребта. Найбільшим каром, який простягається в межах басейну є кар у долині Великої Ворожеської, циркоподібної форми з скелястими боковими стінками. Льодовикова долина (трог) цього кару має довжину 1500 м і ширину 600 м [3].

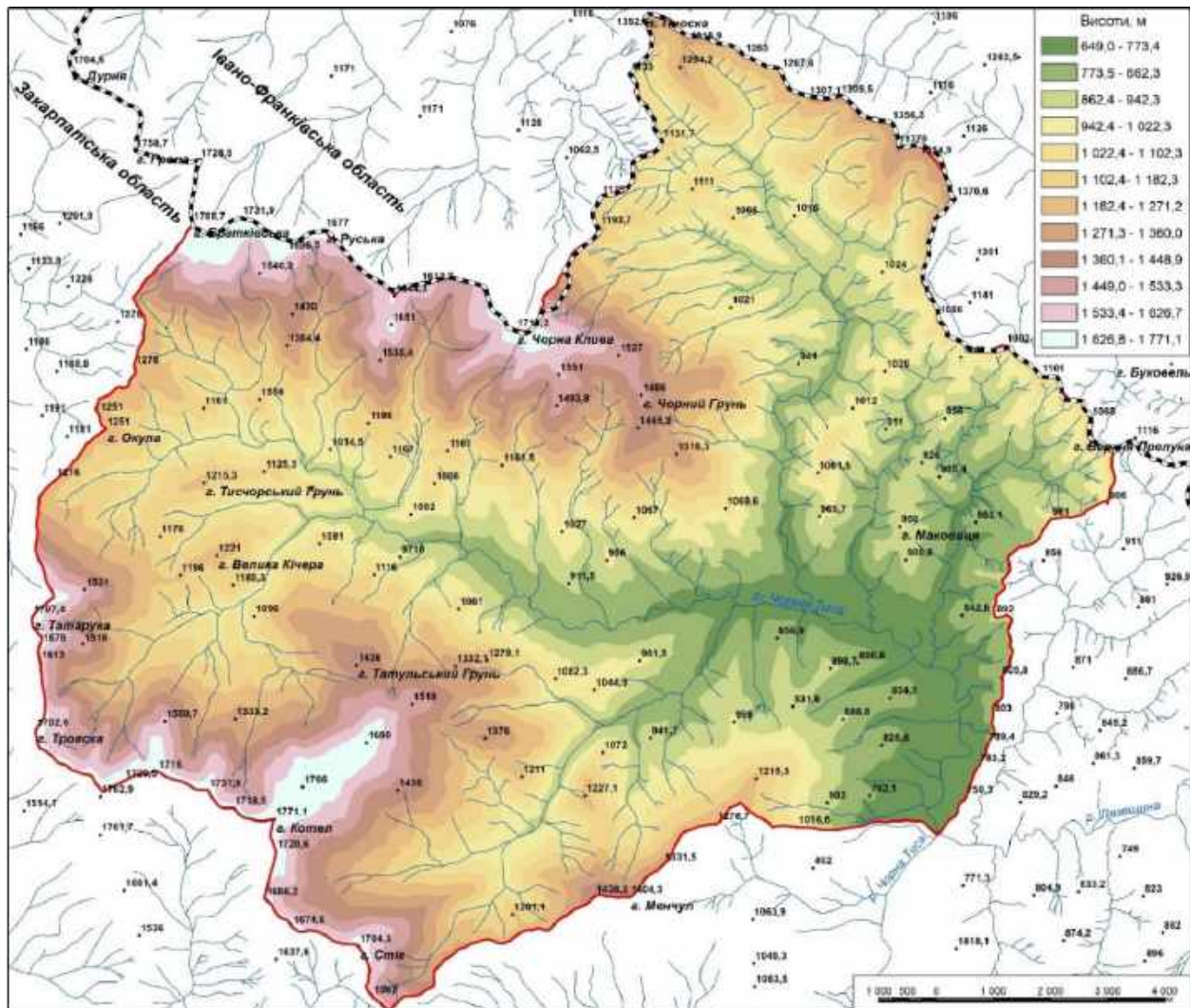

Рис. 1. Цифрова модель рельєфу верхів'я басейну р. Чорна Тиса
(розроблено автором)

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Між г. Стіг та г. Котел у верхів'ях притоки річки Чорна Тиса – Станіслав знаходяться добре виражено морфологічно два кари – Татул (700 м) і Крачунецький (400 м). В загальному система карів верхів'я р. Чорна Тиса мають круті скелясті стінки, численні екзараційні та акумулятивні форми які характеризують цей унікальний альпійський рельєф. Також на північних та південних макросхилах басейну річки Чорна Тиса спостерігається формування екстрагляціальних форм, а саме кам'яні розсипи, які розміщені на вододілах водотоків.

Нижче за гіпсометричним рівнем знаходяться полонини – фрагменти реліктових денудаційних форм, які у різних частинах басейну лежать на різних висотах, але цей інтервал коливається в межах 1000-1200 м. Також тут поширені широкі хребти, які є реліктами колишніх пенепленів і розділені вузькими долинами [9].

Ще нижче за рівнем поширені терасовані схили та днища долини р. Чорна Тиса, які розчленовані численними дрібними водотоками. Нижче водотоку Довжина р. Чорна Тиса протікає по Ясінянській улоговині, в межах якої вона, зливається із притоками, що утворює доцентровий тип річкової мережі. Схили улоговини басейну ускладнені зсувами, які надають рельєфу місцевості слабохвилястого характеру [2,9].

Морфометричний аналіз сучасного рельєфу. Головними чинниками, завдяки яким можна зробити морфометричний аналіз сучасного рельєфу верхів'я басейну річки Чорна Тиса виступають насамперед геологічна будова, склад та особливості залягання гірських порід, ерозійні та денудаційні процеси. Геоморфологічну неоднорідність верхів'я р. Чорна Тиса буде виражати крутизна схилів (рис.2.), яка впливає на формування даної території та її ландшафтної структури [10].

Судячи з даної карти найбільшу площу (112 км²) займають круті схили 15-30°. Всі вони приурочені до середньогірного і в північній частині до високогірного поясів. Схили з крутістю 30-45° і більше за 45° характерні для північних схилів Братківського масиву та північно-східних схилів Свидівця. Схили з позначками 12-15° і 9-12° приурочені до терасових долин водотоків басейну. В геологічному відношенні на схилах поширені відклади менілітової та довжинської світ. Смуги схилів з крутістю 3-9° і мінімальні значення в межах басейну розміщені на прирічкових надзаплавних терасах і також для вершин денудаційної поверхні Апшинецького хребта.

Також на формування природно-територіального комплексу даного басейну впливає характер вертикального розчленування території (рис. 3.). Найбільші перевищення від 150,1 до 100,1 м\400м² спостерігаються на Свидовецькому масиві – г. Стіг та г. Котел між якими розташований кар Татул.

Для крутих схилів басейну властиві показники вертикального розчленування 50,1-75 м\ 400 м², а для спадистих і слабоспадистих – 25,1-50 м\ 400м². Найменші значення вертикального розчленування – менше 25 м\ 400 м² притаманне для схилів терасованих днищ водотоків басейну і для пологих схилів довжинської та менілітової світ.

В сучасному морфометричному аналізі рельєфу верхів'я басейну річки Чорна Тиса слід виділити таке поняття як експозицію схилів басейну. Експозиція схилів є результатом різноманітного залягання геологічних пластів і безпосередньо є чинником формування такого ПТК як урочище. Експозиція схилів верхів'я басейну річки Чорна Тиса (рис 4.) є результатом впливу екзогенних та ендегенних факторів утворення ландшафту даної території [1].

Загальну схему експозицій схилів складають макроекспозиції хребтів Свидовця (на південно - західній частині басейну) та хребта Братківський (північна та північно-східна частина). На першому переважають північні та північно - західні експозиції, а на Братківському – південні та південно-східні експозиції. Трохи іншою є ситуація в центральній частині басейну де простягається терасова долина самої ріки. Тут лівобережні схили представлені південною та східною макроекспозицією переважно, а правобережні - північною та північно-західною макроекспозиціями [1,2].

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

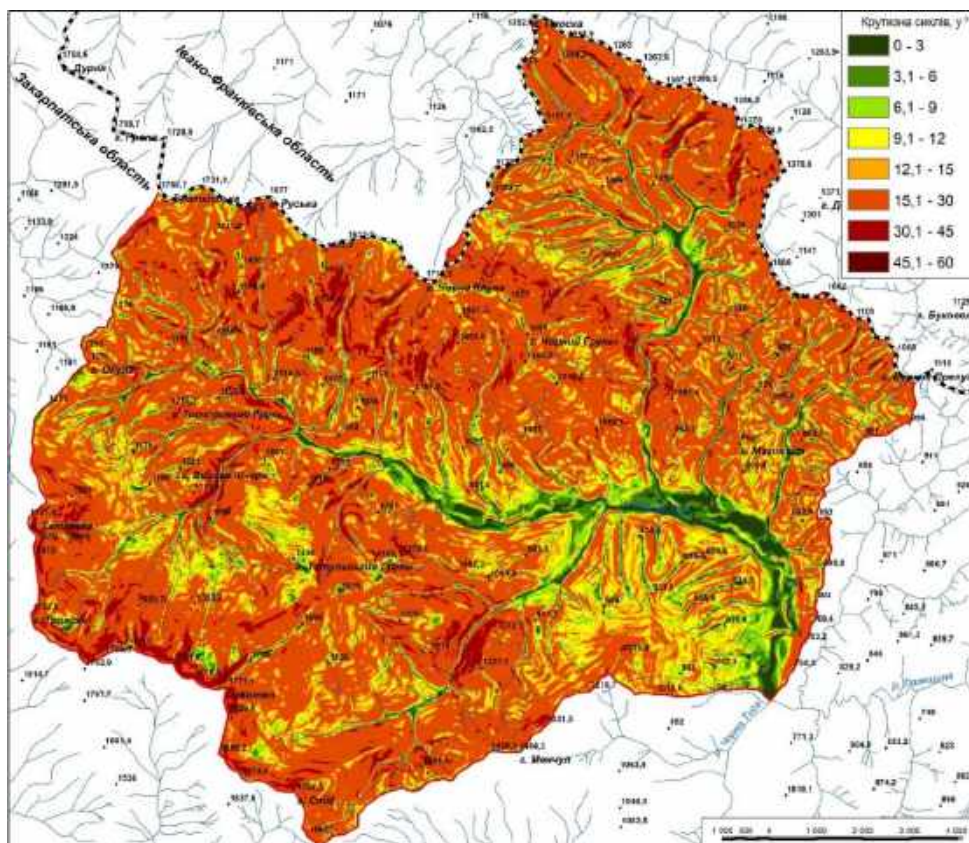

Рис. 2. Карта кругизни схилів верхів'я басейну р. Чорна Тиса (розроблено автором)

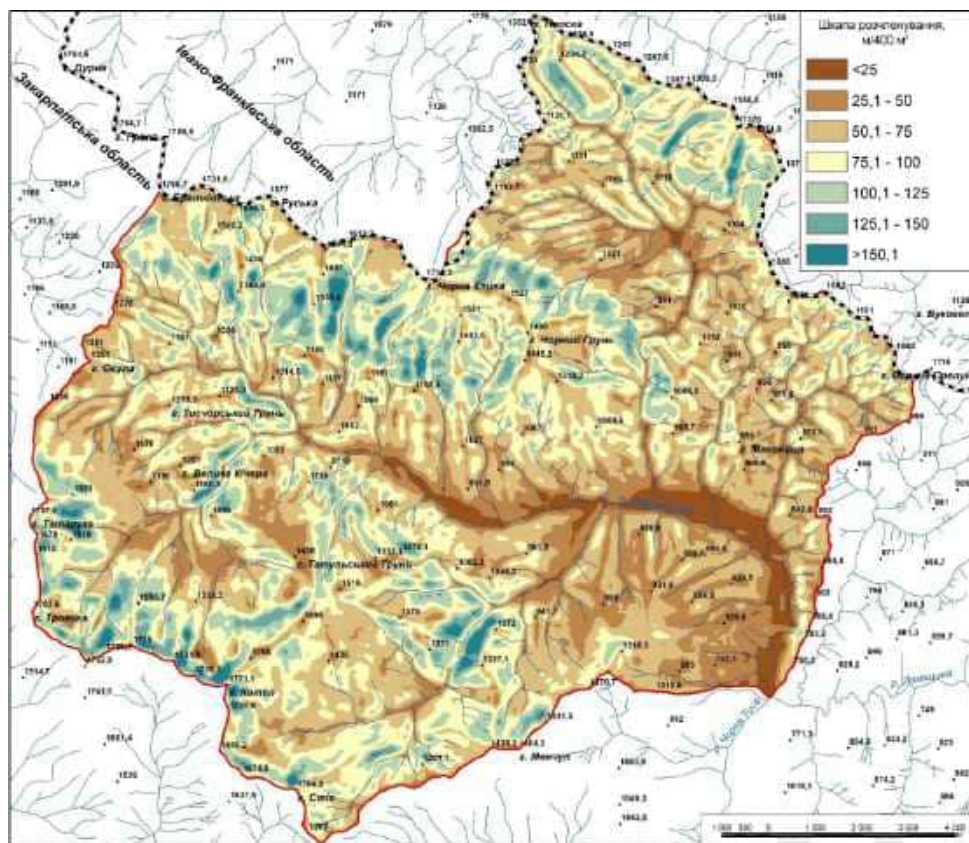

Рис. 3. Карта вертикального розчленування схилів верхів'я басейну р. Чорна Тиса (розроблено автором)

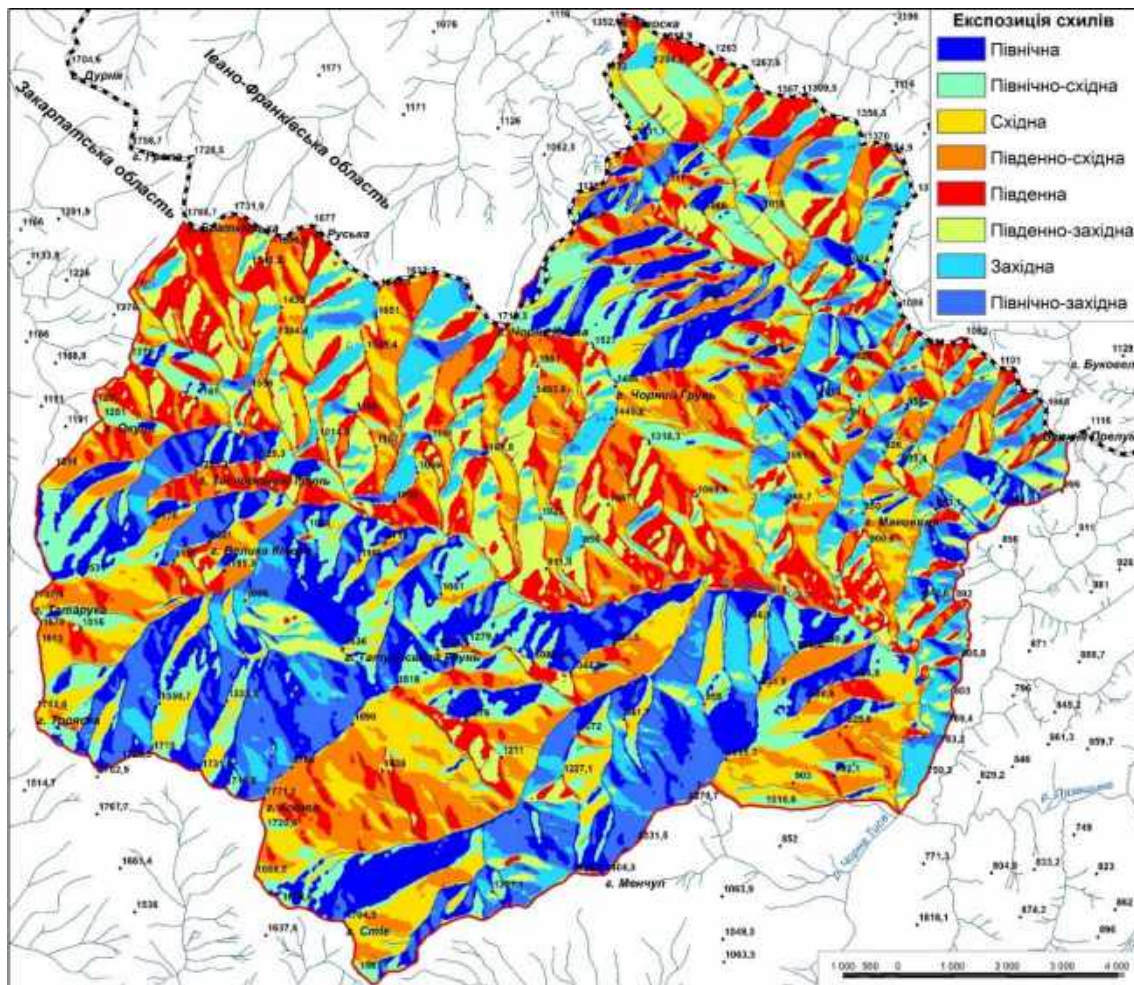

Рис. 4. Карта експозицій схилів верхів'я басейну р. Чорна Тиса (розроблено автором)

Висновки. Отже, на формування природних територіальних комплексів верхів'я басейну річки Чорна Тиса визначальний вплив мають геолого-геоморфологічні чинники. Так, верхів'я досліджуваного басейну знаходиться у межах Центральної синклінальної та Внутрішньої антиклінальної тектонічних зонах, які суттєво різняться за морфологічною структурою та властивостями. Басейн характеризується строкатою геологічною будовою (довжинська, менілітова, кросненська та свидовецька геологічні світи), що зумовлює формування складного гірського рельєфу. На ділянках залягання різнозернистих пісковиків формуються випуклі форми рельєфу та гірські хребта, а м'які аргіліти сприяють утворенню від'ємних форм рельєфу. Розвиток плейстоценових зледенінь сприяли тут формуванню своєрідних льодовикових форм рельєфу – карів, цирків, трогових долин тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бортник С. Ю., Ковтонюк О. В., Кравчук І. В., Лаврук Т. М., Острікова В. Р. Тимуляк Л. М. Басейн річки Чорна Тиса – перспективна територія для розширення меж Карпатського біосферного заповідника. Фізична географія та геоморфологія. 2018. Вип. 2(90). С. 28-37.
2. Запотоцький С., Брайчевський Ю., Галаган О. та ін.; за ред. Я. Б. Олійника. Рахівський район: природа, населення, господарство: навч.-метод. посіб. із професійно орієнтованої практики. К. : ВПЦ "Київський університет", 2018. 254 с.
3. Карабінюк М. М., Калинич І. В., Пересоляк В. Ю. Морфометричні особливості рельєфу ландшафтів Черногора і Свидовець в межах Закарпатської області. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Географія. 2017. Вип. 43 (2). С. 10–19.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

4. Карабінюк М. М., Костів Л. Я., Мельник А. В., Сенічак Д. В., Яськів Б.В. Чинники формування ландшафтної структури верхів'я басейну річки Лазенщини в межах Чорногори. Фізична географія та геоморфологія. 2017. Вип. 3(87). С. 47-64
5. Кравчук Я., Адаменко О., Адаменко Я. Геоморфологічний аналіз рельєфу перспективних ділянок Українських Карпат для рекреаційних потреб (на прикладі басейну Чорної Тиси). Проблеми геоморфології і палеогеографії. 2019. Вип. 2 (10), 18–41.
6. Кравчук Я. С. Геоморфологія Полонинсько-Чорногірських Карпат. Львів. : ВЦ ЛНУ ім. Ів. Франка, 2008. 188 с.
7. Сливка Р. О. Геоморфологія Вододільно-Верховинських Карпат. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2001. 152 с.
8. Сухан І. Історія природничого вивчення верхів'я басейну річки Чорна Тиса. Збірник матеріалів наукових праць студентів географічного факультету. Ужгород, 2021. С. 51-53.
9. Свидовець. Анатомія Карпат вебсайт. URL:<https://texty.org.ua/d/carpathians-3d>
10. Чорна Тиса: вебсайт. URL: <https://www.karpaty.info/ua/uk/zk/rh/chorna.tys>

УДК 338.48

РОЗВИТОК КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ ЛЬВІВЩИНИ

Юлія Гравс

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Ореста Бордун

Львівський національний університет імені Івана Франка

Визначено особливості кластерної організації медичного туризму у Львівщини, описано сучасну структуру і трансформацію управління медичним туризмом у Львові. Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що на даний час немає конкретних наукових робіт, які б вивчили кластерну систему функціонування медичного туризму, її економічну вигоду в промоції медичного туризму у Львівському регіоні.

Ключові слова: медичний туризм; кластеризація; кластерна модель; Львівський регіон.

DEVELOPMENT OF THE CLUSTER MODEL IN THE FIELD OF MEDICAL TOURISM IN LVIV REGION

Yuliia Hravs

Supervisor: PhD, docent Oresta Bordun

Ivan Franko National University of Lviv

The peculiarities of the cluster organization of medical tourism in Lviv region are determined, the modern structure and transformation of medical tourism management in Lviv is described. The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that currently there are no specific scientific works that would study the cluster system of the functioning of medical tourism, its economic benefit in the promotion of medical tourism in Lviv region.

Keywords: medical tourism; clustering; cluster model; Lviv region.

Вступ. В Україні, а зокрема у Львівській області, існують усі передумови та фактори розвитку медичного кластеру, та незважаючи на це, ця сфера ще не є достатньо дослідженою та проаналізованою. Фактично в країні досі не сформована вертикаль управління туристичною діяльністю, а значить локальний рівень стає одиницею саморегулювання, яка потребує відповідних механізмів для провадження діяльності на місцях. Таким чином, розробка нової децентралізованої моделі державного управління медичного туризму, а саме створення медичного кластеру є дуже актуальним питанням. Тому метою даного дослідження є визначення особливостей кластерної організації медичного туризму у Львові, вивчити сучасну структуру і трансформацію управління медичним туризмом у Львові. Для вирішення поставлених завдань я використала наступні *методи наукових досліджень*: аналіз, синтез, систематизація, зіставлення, метод порівняння, абстрактно-логічний метод. *Наукова новизна* одержаних результатів полягає в тому, що на даний час немає конкретних наукових робіт, які б вивчили кластерну систему функціонування медичного туризму, її економічну вигоду в промоції медичного туризму Львівщини.

Виклад основного матеріалу. Розвиток інноваційних кластерів, асоційованих мереж, технологічних парків став найбільш популярною у світовому співтоваристві концепцією як на міжнародному, на національному та регіональному рівнях. У розвинених країнах та країнах, що розвиваються, а також у країнах з перехідною економікою, політичні лідери та економісти все більше орієнтуються на стратегію розвитку кластерів, головним чином, з метою повторення успіху, якого досягли країни і регіони, що зуміли сформувати найбільш конкурентоспроможні виробничі системи. [4]

У Львові 18 червня 2019 року відбулася презентація першого в Україні кластеру медичного туризму та підписання Меморандуму про співпрацю із Львівською міською радою. Президентом кластеру став депутат Львівської міської ради Андрій Рікота.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

За словами президента кластеру медичного туризму, депутата Львівської міської ради Андрія Рікоти, засновниками кластеру стали Центр стоматологічної імплантації та протезування «ММ», стоматологічні клініки «РІКОТА» та «Симбіотика», хірургічна клініка «Корона», клініка репродукції людини «Альтернатива», Міжнародна реабілітаційна клініка Козявкіна, центр косметології та дерматології «Новодерм», європейська мережа медичних закладів «Medicover», клініки «Персона Люкс». Вони пропонуватимуть послуги з репродуктивної медицини, стоматології, відновного лікування, хірургії вен, косметології, естетичної медицини.

«Це синергія, об'єднання клінік, з одного боку, і співпраця з містом Львовом в особі міської ради, з іншого боку. Таке поєднання дасть можливість розвивати медичну галузь і туризм, робити промоцію Львова і залучати медичних туристів у місто. З іншої сторони, розвиток цієї галузі має стати корисним для львів'ян, які зможуть отримувати якісніші і передові медичні послуги», - зазначив Андрій Рікота. До складу Львівського кластеру медичного бізнесу входять провідні медичні компанії, клініки, лабораторії, аптеки та інші провідні компанії регіону. [2]

Мета Кластеру – забезпечити ефективний розвиток медичного туризму та суміжних з ним галузей у Львові та Львівській області. Завдання - вибудувати та реалізувати стратегію розвитку медичного туризму. Якість лікування у клініках, що входять до Кластеру, відповідає найвищим світовим стандартам. Основна місія – відкрити медичну спільноту Львова світу та покращити якість життя самих львів'ян.

За даними Кластеру медичного туризму Львівська область має найкращі показники у таких напрямках:

- Реабілітація (відновне лікування);
- Санаторно-курортна галузь, Стоматологія;
- Офтальмологія;
- Пластична хірургія (естетична медицина);
- In Vitro (репродуктивна медицина);
- Косметологія.

Клініки кластеру:

1) Альтернатива – клініка репродукції людини;

2) Міжнародна реабілітаційна клініка Козявкіна – клініка відновного лікування. Метод Козявкіна (Система інтенсивної нейрофізіологічної реабілітації) – високоефективна технологія лікування пацієнтів хворих на дитячий церебральний параліч ДЦП, остеохондроз, а також з наслідками травм і органічного ураження нервової системи. Метод Козявкіна розроблений понад 30 років тому, офіційно визнаний урядом України і, завдяки своїй ефективності, завоював широкий міжнародний авторитет. Понад 70 тисяч пацієнтів, включаючи 17 тисяч хворих з Німеччини, Австрії, Швейцарії, Франції, США та багатьох інших країн світу пройшли курс реабілітації за цим методом;

3) Симбіотика – клініка стоматології. Польсько-українська стоматологічна клініка Symbiotyka належать до невеликої групи вузькоспеціалізованих медичних установ, що надають комплексні стоматологічні послуги, з акцентом на стоматологічну хірургію, протезування та мікроскопічну ендодонтику. Видатні фахівці, багаторічний досвід роботи персоналу, уважність аналізу, уважність до деталей у поєднанні з новітніми технологіями гарантують найвищу якість роботи та задоволеність результатами протягом багатьох років;

4) Рікота – стоматологічна клініка. Клініка РІКОТА у 5-зірковому готелі – це абсолютно новий для Львова формат стоматології. За годину тут можна отримати 3D-діагностику, цифровий дизайн майбутньої усмішки, гігієну ротової порожнини. Змінити колір, форму зубів, вигляд усмішки (відбілювання, вкладки, вініри) за лічені години дозволяє весь спектр цифрової CAD/CAM та 3D стоматології. У клініці РІКОТА можна пройти одноетапну імплантацію за один візит чи змінити прикус непомітно для оточуючих за допомогою лінгвальних брекетів та елайнерів; [6]

5) Корона – клініка судинної хірургії. Хірургічна клініка "Корона" у Львові – єдиний на західній Україні центр по лікуванню варикозу з найдороговартіснішим обладнанням та

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

найбільшим штатом судинних хірургів-флебологів. Медичний заклад, у якому кваліфіковані лікарі-флебологи (судинні хірурги) оглянуть, проконсультують й допоможуть обрати найоптимальніший метод лікування варикозної хвороби (ендовенозна лазерна коагуляція, радіочастотна абляція, екзерез підшкірних вен, склеротерапія);

6) Медікавер. Міжнародна мережа медичних закладів Медікавер

заснована у 1995 році та завоювала довіру мільйонів людей у Центральній та Східній Європі. З 2014 року Медікавер дбає також і про здоров'я українців, надаючи їм якісні послуги у сфері охорони здоров'я та діагностики.

Серед медичних послуг, що надає Медікавер в Україні, є: сімейна медицина, педіатрія, хірургія, стоматологія, психологія, косметологія, гінекологія та репродуктивні технології, лабораторна діагностика. Пацієнти отримують індивідуальний супровід та психологічну підтримку 24/7;

7) Центр стоматологічної імплантації та протезування «ММ» заснований ще в 1991 році, не втрачає своїх позицій у сфері стоматологічної практики, а щороку зміцнює позиції за рахунок якісної роботи висококваліфікованого персоналу, де кожен дбає про найвищий рівень наданих послуг. На основі найбільшого в Україні досвіду з використання методу дентальної імплантації та завдяки залученню найсучасніших методів діагностики і лікування, в центрі можна отримати всі види стоматологічної допомоги;

8) Персона Люкс – клініка стоматології;

9) Новодерм – центр дерматології та косметології;

10) «Персона Люкс» клініка естетичної медицини. Ліцензована в 1996 році, та акредитована в 2013 році. За цей час фахівцями клініки накопичений колосальний досвід з надання послуг у галузі дерматокосметології, лазерної косметології, послуг з догляду за шкірою обличчя та тіла. [6]

Основними завданнями взаємодії міської влади та Львівського кластеру медичного туризму є: розробка та реалізація програм розвитку галузі медичного туризму як частини стратегії розвитку м. Львова; створення сприятливих умов для розвитку в'їзного медичного туризму у Львові; промоція галузі медичного туризму як одного із перспективних напрямків туризму Львова; сприяння у проведенні конференцій, форумів, семінарів, воркшопів, промоційних турів та інших подій у галузі медичного туризму; розповсюдження в засобах масової інформації, міжнародних та всеукраїнських туристичних виставках, ярмарках, форумах тощо інформації про галузь медичного туризму у Львові; реалізація спільних проектів у галузі медичного туризму; сприяння у налагодженні міжнародних зв'язків та участі Кластеру в міжнародних проектах та програмах. [3]

Також у червні 2021 року було створено Львівський кластер медичного бізнесу.

До Львівського кластера медичного бізнесу увійшли провідні медичні компанії, клініки, лабораторії, аптеки та інші провідні компанії в регіоні.

Співзасновники кластеру мають амбітні плани – зробити Львів медичною столицею та розвивати в регіоні медичний туризм. І варто зазначити, що для цього у них є всі шанси та можливості. Адже для роботи над цими планами об'єдналися понад 52 представники успішного медичного бізнесу Львівщини, які знають, що потрібно українській медицині та як її змінити.

Виконавчим директором Львівського кластеру медичного бізнесу є Ольга Джуман - заступниця директора з якості надання медичних послуг, внутрішній аудитор системи менеджменту якості ISO Реабілітаційного центру «Еліта». У Ольги більше 20 років досвіду у роботі з медичного менеджменту в Міжнародній реабілітаційній клініці Козявкіна

Медичний кластер планує реалізувати діяльність за такими напрямками:

- Етика та стандарти в медичному бізнесі.
- Ефективність медичного бізнесу.
- Ділові можливості та інформація.
- Ділові контакти та експерти.
- Медичний туризм.
- Розвиток персоналу.
- Спільні закупівлі та скорочення витрат.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

- Нетворкінг та співпраця.
- Культура споживання медичних послуг.
- Здоровий спосіб життя.
- Адвокація та захист.
- Підвищення іміджу медичного бізнесу. [5]

Організаційна структура кластеру передбачає членство всіх організацій, задіяних в формуванні туристичного продукту, тому доцільно формувати координаційну організацію зі статусом громадської спілки. Саме так і зареєстровані обидва вищезазначені кластери.

Ядром кластеру медичного туризму є продуценти медичних, оздоровчих послуг та послуг б'ютизму та виробники-посередники. До продуцентів послуг медичного туризму відносять лікувальнопрофілактичні заклади, санаторно-курортні заклади, косметологічні лікарні та клініки пластичної хірургії. Запропонована на рис. 1 модель кластеру медичного туризму передбачає основні складові які забезпечують синергійний ефект від координації діяльності продуцентів медичних та оздоровчих послуг, виробників-посередників і постачальників основних послуг, які входять до туристичного продукту.

Рис. 1. Організаційна структура організації-координатора діяльності кластеру медичного туризму [1]

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

На сьогоднішній день кластерні об'єднання є однією з найефективніших форм організації інноваційних процесів в регіоні, за якої на ринку конкурують вже не окремі підприємства, а цілі комплекси, які скорочують свої витрати завдяки кооперації діяльності.

У сфері політики охорони здоров'я є простір для забезпечення соціальної сфери та ринку очікуваними координаційними рішеннями таким чином, щоб максимізувати шанси на досягнення бажаних позитивних економічних ефектів та оптимізувати внутрішні процеси, що відбуваються в системі охорони здоров'я. Саме тому, я прийшла до висновку, що кластер охорони здоров'я може бути інноваційним інструментом гармонізації суспільних інтересів та конкретних інтересів економічного характеру,

Висновки. Вивчивши питання кластеризації ринку медичних послуг у Львові, ми дослідили теоретичні основи формування кластеру медичного туризму. Не менш важливим, було зрозуміти економічну вигоду кластерної системи, структуру Львівського кластеру медичного туризму. Об'єднати медичний потенціал та ресурси всіх суб'єктів туристичної індустрії, сприяти ефективному використанню державних та інших інвестиційно-інноваційних ресурсів з метою сталого розвитку медичного туризму та забезпечення його конкурентоздатності на світовому ринку вбачається можливим при впровадженні кластерної технології. І простежити це чітко можна на прикладі Львівського кластеру медичного туризму. Якість лікування у клініках, що входять до Кластеру, відповідає найвищим світовим стандартам. Чітко простежується покращення і наближення до виконання місії кластеру – відкрити медичну спільноту Львова світу та покращити якість життя самих львів'ян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баєв В. В. Модель управління кластером медичного туризму [Електронний ресурс] / В. В. Баєв. // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – №4. – С. 21–26 – Режим доступу: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21S21TN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vchnu_ekon_2015_4\(1\)_5](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21S21TN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Vchnu_ekon_2015_4(1)_5)
2. Гербовка Н. У Львові презентували перший в Україні кластер медичного туризму [Електронний ресурс] / Надія Гербовка // Інформаційний портал депутатів Львівської міської ради. – Режим доступу: <https://www.lvivrada.gov.ua/novyny/item/8138-u-lyvovi-prezentuvaly-pershyy-v-ukrajini-klaster-medychnogo-turyzmu>
3. Демчина М. У Львові розвивають медичний туризм: міська рада підписала меморандум про співпрацю з кластером медичного туризму [Електронний ресурс] / Марія Демчина // Львівська міська рада. – Режим доступу: <https://city-adm.lviv.ua/news/science-and-health/medicine/266213-u-lyvovi-rozvyvaiut-medychnyi-turyzm-miska-rada-pidpysala-memorandum-pro-spivpratsiu-z-klasterom-medychnoho-turyzmu>
4. Іванченко Г. Розробка кластерної моделі розвитку регіону: методологічний підхід [Електронний ресурс] / Г. Іванченко // Електронний журнал «Ефективна економіка». – 2013. – № 5. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1∓z=2049>
5. Львівський кластер медичного бізнесу. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/medcluster.lviv.ua/>
6. Мальська М.П. Медичний туризм: теорія та практика : навч. посіб. / М. П. Мальська, О. Ю. Бордун – К.: «Центр учбової літератури», 2018. – С. 65 – 69.

УДК 502.4 (47.74)

ЕКОЛОГІЧНІ СТЕЖКИ ТА МАРШРУТИ НА ТЕРИТОРІЇ ДНІСТРОВСЬКОГО РЛП

Любов Загрійчук

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Роман Гнатюк

Львівський національний університет імені Івана Франка

Охарактеризовано наявні екологічні стежки та маршрути на території Дністровського РЛП, запропоновано розширення їх мережі. Створено картосхему розташування екологічних стежок та маршрутів, а також проаналізовано особливості проектування нових екостежок у межах досліджуваної території.

Ключові слова: екологічні стежки, Дністровський РЛП, пам'ятки природи, екологічний туризм.

ECOLOGICAL TRAILS AND ROUTES ON THE TERRITORY OF THE DNIESTER RLP

Liubov Zahriichuk

Supervisor: PhD, docent Roman Hnatiuk

Ivan Franko National University of Lviv

The existing ecological trails and routes on the territory of the Dniester RLP have been characterized, and the expansion of their network has been proposed. A map of the location of ecological trails and routes was created, and the peculiarities of designing new eco-trails within the studied territory were also analyzed.

Keywords: ecological trails, Dniester RLP, natural attractions, ecological tourism.

Вступ. Одним зі способів привернення уваги до стану довкілля та необхідності розвитку екологічного мислення є популяризація природоохоронних територій та об'єктів, тісно пов'язана із рекреацією, розвитком екологічного туризму й організацією екологічних стежок і маршрутів.

Рекреаційну діяльність на природоохоронних територіях організовують відповідно до функціонального зонування національних природних і регіональних ландшафтних парків, біосферних заповідників; її здійснюють також в межах парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, ботанічних садів, зоопарків та дендропарків. Згідно з Положенням про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України [8] дозволено здійснювати її за такими основними видами як: відпочинок, екскурсійна та туристична діяльність, оздоровлення, любительське і спортивне рибальство та полювання.

В національних природних парках та регіональних ландшафтних парках України рекреаційну діяльність дозволяється проводити тільки в межах двох функціональних зон: регульованої та стаціонарної рекреації. В територіальних межах заказників, пам'яток природи та заповідних урочищ господарська, наукова діяльність та екологічний туризм можуть здійснюватися за умови, що вони не суперечить меті та завданню природоохоронного об'єкта. Також діє заборона на певні види діяльності, які можуть принести шкоду природному покриву території. Це, зокрема, розорювання, сінокосіння, збір лікарських рослин та ягід, будівництво споруд, меліоративні роботи тощо [3, 4].

Одним зі способів здійснення рекреації з мінімальним впливом на природоохоронну територію є організація екологічних стежок та туристичних маршрутів. Екологічна стежка – це спеціально обладнаний і невеликий за протяжністю маршрут, який проходить через різні екологічні системи й інші природні об'єкти, архітектурні пам'ятки, які мають естетичну та пізнавальну цінність [1]. Існують різноманітні класифікації екологічних стежок [1, 5]. Найчастіше використовують їхній поділ за змістом, способом пересування, місцем проведення.

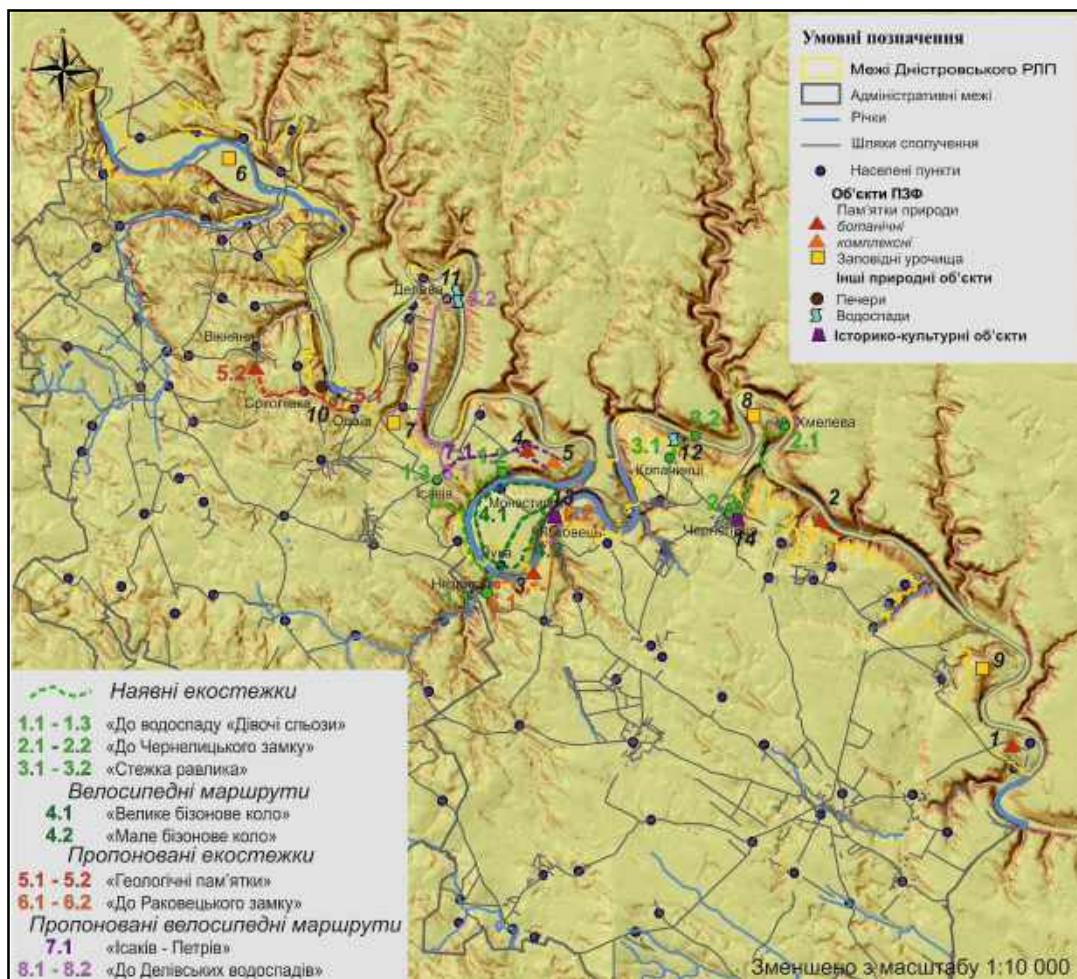

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Виклад основного матеріалу. На території Дністровського регіонального ландшафтного парку (РЛП) в останні роки ведеться активна діяльність з розроблення нових екологічних стежок та маршрутів. На сьогодні тривають роботи з маркування існуючих стежок, а в планах – облаштування нових. Переважна більшість існуючих екологічних стежок є пішохідними, проте також користуються популярністю і пішохідно-велосипедні стежки. Розглянемо спочатку наявні стежки пішохідного типу.

Еколого-пізнавальна стежка "До Чернелицького замку" розміщена, як і інші пішохідні стежки РЛП (рис. 1), на правобережжі Дністра. Довжина маршруту – 6,8 км, тривалість – 1 год. 15 хв. Розпочинається маршрут у с. Хмелева, проходить повз криївку УПА в Хмелевій та через два водоспади й унікальні відслонення неогенових відкладів вздовж струмка, де знайдено скам'янілі рештки коралів та уламки з відбитками мушель морських молюсків [2]. Завершується маршрут в смт. Чернелиця поблизу руїн Чернелицького замку – пам'ятки архітектури XVII-го століття і найбільшої східної фортеці Речі Посполитої на правому березі Дністра.

Рис. 1. Картосхема розташування екологічних стежок та маршрутів на території Дністровського РЛП та в його околицях

Екомаршрут "Стежка равлика" (с. Копачинці Коломийського району) прокладено від ферми «Покутський равлик» через с. Копачинці до Дністра. Вздовж стежки можна побачити каскади водоспадів (рис. 2) вистою від 2 до 7 метрів, десятиметрові травертинові скелі та залишки фундаментів давніх водяних млинів. Протяжність маршруту становить 2,7 км, тривалість – 1 год.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Рис. 2. Водоспади на маршруті «Стежки равлика» [7]

Екологічна стежка "До водоспаду Дівочі сльози" загальною протяжністю 3,5 км в районі с. Ісаків на березі Дністра тепер з'єднана зі спроектованою раніше стежкою в с. Незвисько, утворюючи один маршрут, який включає 9 облаштованих пунктів з цікавими об'єктами та місцями відпочинку.

Окрім піших маршрутів на території РЛП існують також велосипедні. Зокрема, на території Луківської сільської ради почали діяти два пішохідно-велосипедні маршрути, а саме: мале Бізонове коло (6 км) та велике Бізонове коло (18 км). Вони беруть початок у спортивному кемпінгу «Білий Бізон» та пролягають вздовж крутої Луківської меандри Дністра (див. рис. 1).

Оскільки річка Дністер є важливим рекреаційним об'єктом, до пізнавально-розважальних маршрутів можна віднести сплави по її течії. Вони не є стежкою в традиційному розумінні, проте виконують функції повноцінного екологічного маршруту. У межах Дністровського РЛП сьогодні користуються популярністю сплави на каное, рафтах чи стилізованому дракарі. Організовує їх мережа кемпінгів «Білий Бізон» у період із квітня по листопад. Маршрути мандрівки наступні: Долина – Лука (протяжністю 28 км), Лука – Хмелева (30 км) та Петрів – Лука (протяжність близько 16 км) [6].

У районі Дністровського парку, згідно наших досліджень, є можливості для проектування таких екологічних стежок та маршрутів: «Геологічні пам'ятки», «До Раковецького замку», «Ісаків – Петрів», «До Делівських водоспадів».

Тематична стежка «Геологічні пам'ятки» включає цікаві об'єкти неживої природи, розміщені в околицях РЛП. Маршрут є лінійним загальною довжиною 7,4 км. Час проходження – близько 1,5-2 год. Початок маршруту знаходиться в с. Одаїв, де завдяки природній підкові каньйону є чудові умови для дельтапланеризму та розташований парадром. Наступна зупинка – за 2 км на північний захід від Одаєва. Тут розташований Одаївський печерний комплекс, який налічує 17 печер карстового походження. Такі печери, як Грот Монаха, Думка, мають археологічну цінність та є безпечними та доступними для відвідування. Кінцевий пункт маршруту – ботанічна пам'ятка природи «Товтри». Тутешні угруповання степової рослинності характерні лише для р. Дністер її та приток.

Екологічна стежка «До Раковецького замку» за маршрутом с. Незвисько – гора Червона – Раковецький замок (пам'ятка архітектури державного значення) може використовуватись як пішохідна та велосипедна. Її загальна протяжність становить 4,2 км. Час проходження стежки залежить від виду пересування (приблизно 1 год. пішки). Маршрут може бути як лінійним, так і радіальним (транспортне сполучення функціонує від обох населених пунктів).

Велосипедний маршрут «Ісаків – Петрів» протяжністю 17 км є напівкільцевим та триватиме до 1,5 год. (при середній швидкості руху велосипеда 15 км/год). Він включає такі пункти: Ісаків – «Петрівська липа» (пам'ятка природи) – «Данчиця» (пам'ятка природи) – Ісаків.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Велосипедний маршрут «До Делівських водоспадів» починається в с. Ісаків та пролягає до групи водоспадів неподалік с. Делева. Вони є легкодоступними, проте маловідомими. Протяжність маршруту становить 12 км в один бік.

При плануванні нових екологічних стежок потрібно враховувати те, що відвідування природно-заповідних об'єктів повинно відбуватися з мінімальним впливом людини на їхні екосистеми (необхідні чітке маркування маршрутів, оглядові майданчики із врахуванням особливостей кожного об'єкта та забезпечення контролю за дотриманням правил відвідування). Як зазначалося вище, в межах РЛП рекреаційна діяльність може проводитись тільки в межах зон регульованої та стаціонарної рекреації. Програмою розвитку Дністровського РЛП на 2021-2025 рр. [9] передбачено фінансування на розроблення документації із землеустрою для території парку, а також виготовлення проекту організації території з відповідним функціональним зонуванням протягом 2021-2023 рр. У даній програмі також закладено фінансування на організацію туристичних маршрутів, екологічних стежок, облаштування рекреаційних об'єктів у межах території Дністровського РЛП.

Також під час створення нових маршрутів потрібно враховувати характер території, зокрема, характеристики рельєфу. Зауважимо, що більшість цікавих для відвідування об'єктів живої та неживої природи на досліджуваній території розташовані у місцях зі значною крутістю схилів. Це необхідно враховувати при плануванні конкретної стежки, оцінці рівня її прохідності, доступності окремих об'єктів тощо. З огляду на це нами створена карта, яка ілюструє різні умови проходження місцевості, пов'язані із крутістю земної поверхні (рис. 3).

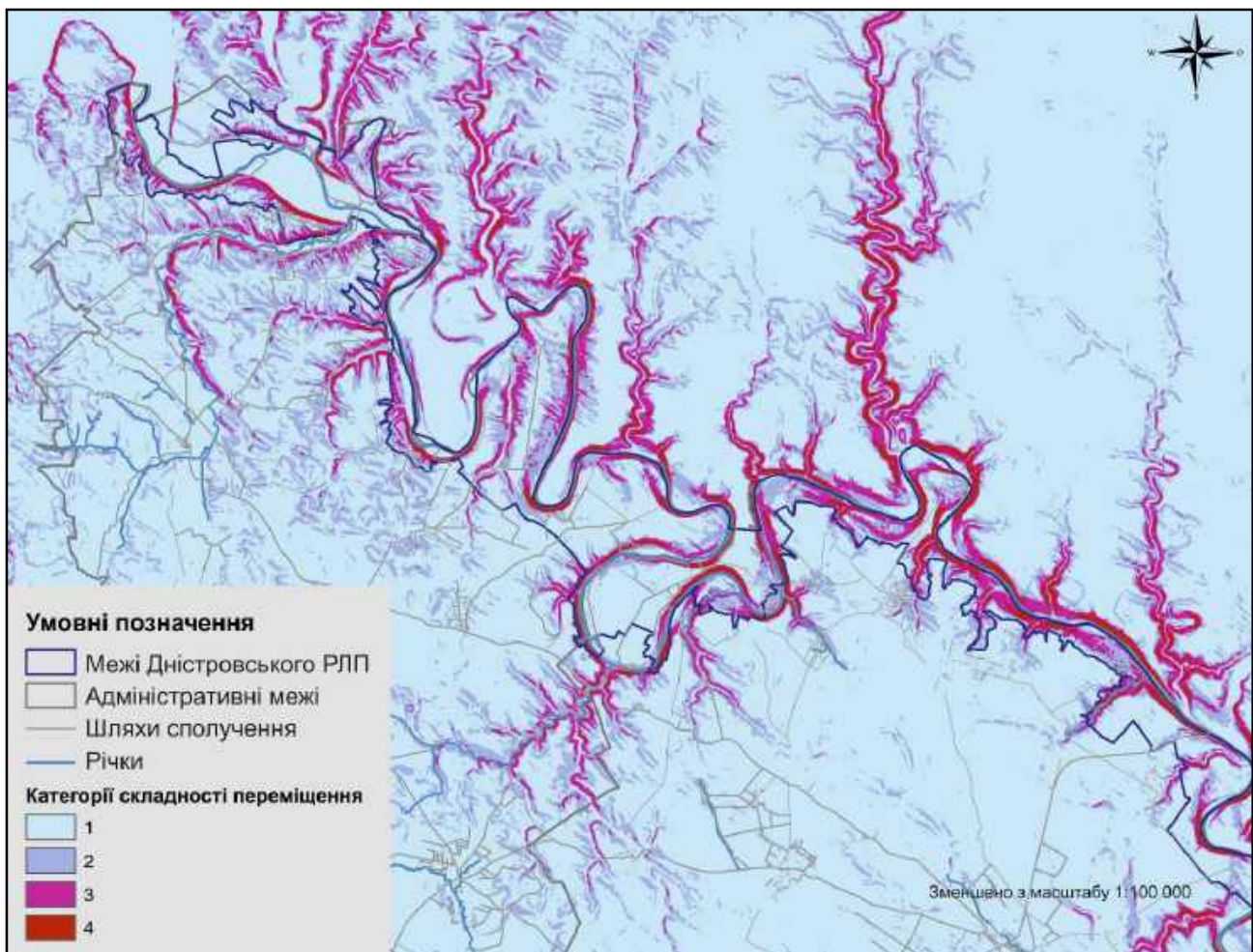

Рис. 3. Категорії складності проходження місцевості, зумовлені крутістю земної поверхні

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

На карті виділено чотири категорії складності проходження території, співвіднесені із зусиллями, які потрібно прикласти людині. Зокрема, категорія «4» вказує на те, що для проходження відповідної місцевості потрібно прикласти в 4 рази більше зусиль, ніж для проходження місцевості, зафарбованої кольором категорії «1».

Висновки. Екологічні стежки, створені на території Дністровського РЛП і в його найближчих околицях, охоплюють як природні об'єкти, частина з яких належить до природно-заповідного фонду України, так і об'єкти історико-культурного типу. Вони спроектовані з урахуванням особливостей рельєфу місцевості, а також усіх основних вимог до екологічної стежки (маркування, інформаційні стенди тощо). На сьогодні функціонують три пішохідні екологічні стежки та два велосипедні маршрути. Пропонується створити ще 4 екомаршрути, з яких два пішохідні («Геологічні пам'ятки» та «До Раковецького замку») та два велосипедні («До Делівських водоспадів» та «Ісаків - Петрів»).

Проблемою при проектуванні нових маршрутів у районі цього РЛП є відсутність чіткого функціонального зонування його території. Актуальними є також проблеми, пов'язані із доступністю цікавих природних об'єктів парку та їхньою популяризацією. Слід проводити детальні дослідження на місцевості для отримання актуальної інформації про точне розташування цінних об'єктів, їх доступність і сучасний стан. Потрібно приділяти більше уваги екоосвітнім заходам серед місцевого населення, адже воно насамперед повинно знати цінність території свого проживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баб'юк Л.М. Теоретико-методологічні засади наукового обґрунтування створення екологічних стежок / Л.М. Баб'юк // Збалансоване природокористування. №4/2016, с. 26-31.
2. Гарматій М.В. Географія Тлумачького району: посібник для вчителів / М.В. Гарматій, Я.Д. Атаманюк, В.В. Боніковський, В.Д. Боднарчук – Тлумач: РВК «Злагода», 2002. - 36 с.
3. Грищенко Ю.М. Основи заповідної справи: навч. пос. / Ю.М. Грищенко. – Рівне.: РДТУ, 2000. - 339с.
4. Заповідна справа в Україні: навч. пос. / за заг. ред. М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. – Київ.: Географіка, 2003. - 306 с.
5. Микитин Т.М. Організаційні механізми створення та функціонування екологічних стежок : Монографія / Т.М. Микитин, С.М. Остапчук, Н.О. Машта, А.В. Прокопчук (під заг. ред. Микитина Т.М.). – Рівне: Волин. обереги, 2018. – 182 с.
6. Офіційний сайт Дністровського РЛП. Режим доступу: <https://www.dnisterpark.if.ua/>
7. Покутські стежки, спільнота у мережі Facebook. Режим доступу: <https://www.facebook.com/groups/1158857220792347>
8. Положення про рекреаційну діяльність у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 22.06.2009 №330. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0679-09#Text>
9. Про програму розвитку Дністровського регіонального ландшафтного парку на 2021-2025 роки. Рішення обласної ради від 23.12.2020 № 40-2/2020. Режим доступу: <https://orada.if.ua/decision/40-2-2020/>

УДК 37.016 : 502/504

СОЦІОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ У СХІДНИЦЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

Юлія Якуц

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Оксана Перхач

Львівський національний університет імені Івана Франка

Досліджено соціоекологічні проблеми в навчальному процесі шкільної освіти Східницької територіальної громади. Укладено онлайн-опитувальник і проведено соціологічне опитування серед учнів трьох шкіл громади: Опаківського ЗЗСО І-ІІІ рівнів, Залокотського ЗЗСО І-ІІ рівнів та Смільнянського ЗЗСО І-ІІ рівнів на предмет дослідження екологічних проблем в освіті. Встановлено, що основними проблемами, які наявні в цих навчальних закладах є: недостатня кількість або ж повна відсутність пленарних уроків та екскурсій на свіжому повітрі, недостатня залученість учнів до екологічних акцій, конкурсів та гуртків, недостатня увага на питання розумного управління відходами.

Ключові слова: соціоекологічні проблеми, Східницька територіальна громада, екологічна освіта, соціоекологічне опитування, онлайн-опитувальник.

SOCIOECOLOGICAL PROBLEMS IN THE EDUCATION IN TERRITORIAL COMMUNITY OF SKHIDNYTSYA

Yuliia Yakuts

Supervisor: PhD, docent Oksana Perkhach

Ivan Franko National University of Lviv

Investigated socioecological problems in the educational process of school education in territorial community of Skhidnytsya. An online survey was conducted among students of three schools of the community: school of Opaka, school of Zalokot and school of Smilna on the subject of studying environmental problems in education. It was found that the main problems that exist in these educational institutions are: insufficient number or complete absence of plenary lessons and excursions in the fresh air, insufficient involvement of students in environmental actions, competitions and circles, insufficient attention to the issue of intelligent handling of waste.

Keywords: socioecological problems, territorial community of Skhidnytsya, ecological education, socioecological survey, online-survey.

Актуальність теми. З кожним роком суспільство щоразу більше розуміє, якими швидкими темпами рухається до екологічної кризи. Поступово відходить у минуле егоїстична цивілізація, яка побудована на використанні багатств Землі та її експлуатації. І навпаки пріоритетним стає питання екологізації людського життя та свідомості, а також екологізація освітнього простору, як одного з першоджерел виховання людини. Адже саме в освітніх закладах відбувається становлення особистості, формується її світобачення. Власне, екологізоване освітнє середовище сприяє формуванню компетентної особистості, яка здатна ефективно взаємодіяти з природою, екологічно доцільно поводитися у суспільстві та будувати взаємини з навколишнім світом згідно принципам сталого розвитку суспільства [1, 4].

Метою даного дослідження є виокремити соціоекологічні проблеми в освіті у Східницькій територіальній громаді.

Виклад основного матеріалу

Великий внесок у вивчення проблем екологічної освіти, розробки її теоретичних та практичних положень зробили українські вчені: Л. Білик, Л. Лук'янова, К. Ситник, Г. Сікорська, А. Степанюк, О. Плахотник (досліджували теоретико-методологічні проблеми екологічної освіти і виховання), О. Бондар, Є. Гірусов, С. Глазачев, О. Козлова, І. Мазур, (досліджували формування екологічного світогляду, екологічної свідомості, екологічного мислення, екологічної культури як цілей екологічної освіти), М. Дробноход, Є. Єфімова, Г. Каропа, М. Кисельов, (працювали над створенням системи неперервної екологічної освіти та розробкою її

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

теорій), М. Алексієвць, В. Крисаченко, О.Стегній (досліджували діяльність та функціонування громадських організацій, її роль у процесі формування екологічної свідомості та екологічної культури суспільства) [4].

Сучасна екологічна освіта – це безперервний комплексний процес формування екологічного світогляду, екологічної свідомості та культури всіх верств населення, соціальних груп та суспільства у цілому [3]. Таким чином, екологічна освіта – це сукупність таких компонентів як екологічні знання, екологічне мислення, екологічний світогляд, екологічна етика та культура.

Дане питання вивчалось у навчальному курсі «Соціоекологічні проблеми в освіті» і стало поштовхом до дослідження цієї проблеми у своїй громаді.

У Східницькій територіальній громаді, в основному, екологічну освіту здобувають на базі формальної освіти, а саме у 13 закладах загальної середньої освіти.

На експериментальне дослідження оцінки якості екологічної освіти погодились три заклади загальної середньої освіти, а саме Опаківський ЗЗСО, Залокотський ЗЗСО та Смільнянський ЗЗСО. Онлайн-опитувальник містив розробку комплексу тестових завдань із 10 питань, що дозволяють визначити рівень базових екологічних знань, умінь та навичок учнів, які формуються на уроках і у позакласному екологічному вихованні, це і стало базою для визначення екологічних проблем, які присутні у освітньому процесі.

З метою порівняльної оцінки рівня екологічної освіти в опитуванні взяли участь учні початкової (1-4 класи), середньої (5-9 класи) та старшої (10-11 класи) школи.

Якість власної екологічної освіти респонденти оцінюють по-різному: найвищий показник (задоволення/незадоволення) фіксується у старшокласників – це 8 балів (максимальний показник 10), учні середньої школи оцінюють якість своєї освіти у 6,5 бали, найгірший показник у найменших учнів – 4,5. Це зумовлено тим, що в учнів старших класів практично сформована екологічна свідомість вони пройшли більшість рівнів екологічного виховання, тоді як молодшим школярам важче відповідати на це запитання, оскільки у них лише починається формувати екологічне мислення.

Соціоекологічне опитування продемонструвало, що більшість (53,1%) респондентів (рис. 1), а саме, учні Залокотської та Смільнянської шкіл не беруть участь у екологічних акціях, організаціях та гуртках. Причиною цього є відсутність у школах позакласної екологічної роботи з учнями. Такі форми роботи необхідно запроваджувати в освітнє середовище шкіл, адже вони сприяють закріпленню здобутих екологічних знань на практиці.

Чи берете участь Ви у екологічних акціях, конкурсах, гуртках або ж організаціях ?

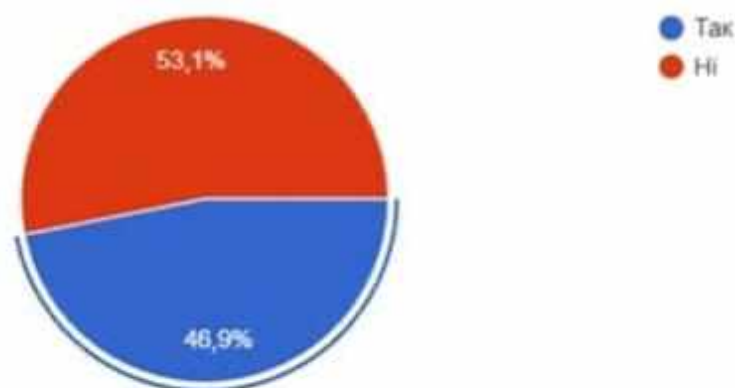

Рис. 1. Результати соціоекологічного опитування «Чи берете участь Ви у екологічних акціях, конкурсах, гуртках або ж організаціях?»

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Проведене дослідження показало низьку інформованість учнів у питанні поводження із побутовими відходами. Подолати цей інформаційний вакуум можна за допомогою проведення виховних годин, застосовуючи наочні методи навчання - демонстрація відеороликів, де показано як правильно сортувати сміття, або ж залучити до розмови з учнями людину, яка сортує сміття і могла б поділитися своїм досвідом.

Занепокоєння викликає те, що 81,3% респондентів (рис. 2) відмітили рідкість пленарних уроків, екскурсій та походів у їхній школі. Це є негативним моментом, адже як писав В. Сухомлинський: «Перша дія школи – не у школі, а в природі. Саме тут – «джерело слова і розуму»» [1,24]. Така форма навчання є ефективним способом для формування екологічних компетентностей школярів, на таких уроках учні отримують не лише навчальну інформацію про навколишнє середовище, а перш за все емоційно-чуттєву, що забезпечує відповідного рівня екологічну естетику.

Чи проводяться у Вас уроки на природі, екскурсії чи походи

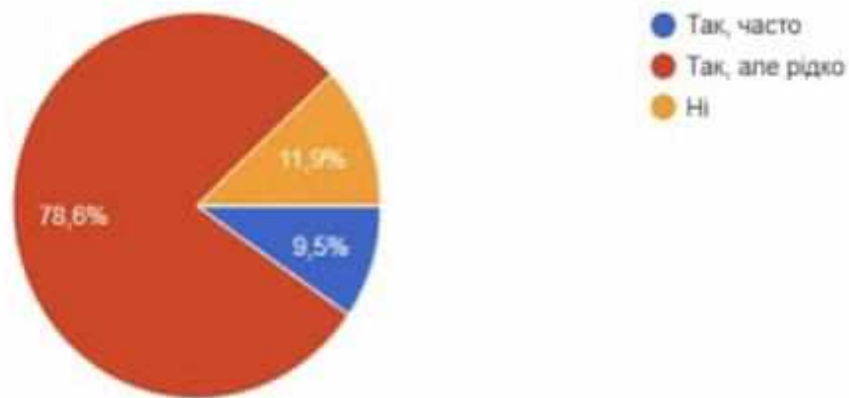

Рис. 2. Результати соціоекологічного опитування «Чи проводяться у Вас уроки на природі, екскурсії чи походи?»

Заключним питанням соціоекологічного опитування було, які заходи екологічного спрямування проводяться у навчальних закладах, найпоширенішими були наступні відповіді: молодші школяри відмітили проведення виховних бесід, лекції та години спілкування з природою, формування календарів природи в рамках вивчення навчальної дисципліни «Я досліджую світ», залучення до різноманітних ігор та ігрових ситуацій на екологічну тематику, що проводяться вчителями під час рухливих перерв чи після; учні середніх класів відмітили: проведення тематичних виховних годин на екологічну тематику (бесід, диспутів, лекцій, заочних екскурсій, відео екскурсій та ін.) що проводяться у межах екологічно-просвітницького потенціалу навчальних дисциплін «Природознавство», «Географія», «Біологія», а також залучення до екологічних рейдів з очищення лісосмуг, берегів річок та озер, прилеглої до школи території, шкільної дослідної ділянки тощо; старшокласники також відзначили різноманітні методи проведення екологічних уроків, а на базі Опаківського ЗЗСО діє організація «Соколи», що займається не лише патріотичним, але і екологічним вихованням учнів старших класів. В учнів двічі на рік відбуваються польові збори, де вони навчаються, як правильно поводитись у природі, вивчають місцеву флору та фауну, вчать розкладати намети, готувати обіди, запалювати вогнища, а також тримати у чистоті своє місце перебування і залишити його чистим, після того як покинуть його.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Висновки. Підсумовуючи вищесказане можна зробити такі висновки, що соціоекологічна освіта на сучасному етапі все більше стає актуальною, проте потребує ширшого застосування у освітньому просторі шкіл. Це стосується і Східницької територіальної громади, де базові форми екологічної освіти застосовуються у навчанні учнів, проте існує ряд проблем, які вимагають швидкого вирішення, щоб екологічна освіта у громаді була якісною та ефективною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іванова Т.В. Екологічна освіта як базова складова екологічної політики держави. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/download/12553/17023>
2. Освіта для сталого розвитку (ОСР): розвиток концепції в рамках процесу «Довкілля для Європи» та основні досягнення в Україні. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ecoosvita.org.ua/storinka-knygy/osvita-dlya-stalogo-rozvytku>
3. Пустовіт Н., Колонькова О., Пруцакова О., Тарасюк Г., Солобай Ю. Екологізація освітнього простору сучасної загальноосвітньої школи : монографія. - Харків: Друкарня Мадрид, 2016. - 154 с.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5-ти т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976 – 1977. – Т.1. – С.24

УДК 551.4

ВПЛИВ РЕЛЬЄФУ НА РОЗВИТОК ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Іван Кухар

Науковий керівник: к.геогр.н., доцент Галина Байрак

Львівський національний університет імені Івана Франка

Проаналізовано вплив рельєфу на хід військових подій під час Російської збройної агресії проти України 2022 року. На основі топографічних карт та космоснімків дано морфологічну характеристику формам рельєфу, які зіграли роль природних рубежів під час окремих військових тактик. Давні Змієві вали призупинили наступ ворожих танків у районі с. Білогородка під Києвом. Специфіка русла відіграла роль у втриманні ворога в гирлі р. Ірпінь. Антропогенний і русловий рельєф (терикон, шлакосховища, канали, заболочена заплава р. Кальміус), які відокремлюють завод "Азовсталь" від решти території м. Маріуполя, сприяли українським захисникам у їхній героїчній обороні. Розчленований рельєф, а саме те, що один берег р. Сіверський Донець значно вищий від другого на ділянці Білогорівка-Кремінна-Рубіжне-Сіверськодонецьк Луганської обл., зумовили неможливість форсування ріки і наступу ворогів на даному відрізку.

Ключові слова: російсько-українська війна, природні рубежі, морфологія рельєфу, Змієві вали, р. Ірпінь, "Азовсталь", р. Сіверський Донець.

THE INFLUENCE OF THE TERRAIN ON THE DEVELOPMENT OF MILITARY EVENTS OF THE MODERN RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Ivan Kukhar

Supervisor: PhD, docent Galyna Bayrak

Ivan Franko National University of Lviv

The influence of the terrain on the course of military events during the Russian armed aggression against Ukraine in 2022 is analyzed. On the basis of topographic maps and space images, the morphological characteristics of the landforms that played the role of natural boundaries during certain military tactics were given. The ancient Snake ramparts stopped the advance of enemy tanks in the area of the village Belogorodka near Kyiv. The specificity of the channel played a role in keeping the enemy at the mouth of the Irpin River. The anthropogenic and fluvial relief (tericon, slagheap, channels, swampy floodplain of the Kalmius River), which separate the Azovstal plant from the rest of the territory of the city of Mariupol, contributed to the Ukrainian defenders in their heroic defense. The fragmented terrain, namely the fact that one bank of the Siverskyi Donets River is significantly higher than the other in the Bilogorivka-Kreminna-Rubizhne-Siverskodoneck section of the Luhansk region, made it impossible to ford the river and attack the enemies on this section.

Keywords: Russian-Ukrainian war, natural boundaries, morphology of the relief, Zmievye vali, Irpin River, "Azovstal", Siverskyi Donets River.

Актуальність. Рельєф має вирішальний вплив на планування тактики та проходження бойових дій. Правильне його використання, надає суттєву перевагу над ворогом та може докорінно змінити військові події. Це особливо актуально зараз, під час Російської збройної агресії проти України, коли виникла можливість проаналізувати наявні військові події.

Мета: з'ясувати значення рельєфу в розвитку військових подій російсько-української війни весняного періоду 2022 року.

Загальні положення. З рельєфом тісно пов'язане розташування антропогенних об'єктів, особливо військових. У бойових операціях його часто використовують як орієнтир, тому що це відносно стала складова місцевості. Він не змінюється в залежності від пори року та інших циклічних процесів. Тактичні властивості рельєфу залежать від його основних характеристик: абсолютної висоти, стрімкості схилів та взаємного перевищення точок [2].

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Розглядають два види впливу рельєфу на бойові операції: при оборонних і наступальних подіях. Під час оборонних операцій насамперед важлива висота місцевості, від неї залежить оглядовість. Сторона, яка володіє висотною перевагою, завжди має виграшну позицію, оскільки бачить противника безпосередньо і може вести вогонь по ньому без попередньої розвідки та прямими наведенням, що значно підвищує ефективність стрільби як зі стрілецької зброї, так і з гармат [6].

При виборі позиції звертають увагу на від'ємні форми рельєфу: яри, балки, лощини, ями. Такі форми є природнім укриттям для піхоти та техніки, тому важливо їх зайняти. В сторони, яка не володіє висотною позицією, є перевага в тому, що з підніжжя краще ведеться нічна розвідка, оскільки на фоні зоряного неба об'єкти видно краще, ніж на фоні поверхні. Тому в темну пору розвідку з обох сторін краще проводити з підніжжя пагорбів.

Часто в обороні допомагають ріки, які відмежовують противника і стають природним бар'єром для наступальних сил. Тоді наступаюча сторона буде змушена обходити річку, часто під прицілним вогнем артилерії та авіації. Або ж форсувати її, стаючи вразливими для оборонної сторони. Під час наступу, так само як і при обороні, важлива висота місцевості. Але тут, на відміну від оборони, вигідна відкрита місцевість. Наприклад, степ дозволяє проводити масовану атаку при підтримці важкої бронетехніки. Відсутність великих перепадів висот дозволяє здійснювати швидкі конструктивні маневри. Рівнинна місцевість бідна на природні укриття, тут важко закріпитися, тому сторона, яка веде наступ, має переваги і повинна швидко здійснити масований удар [7].

Результати дослідження. У сучасній російсько-українській війні рельєф відіграв вирішальну роль у певних бойових операціях.

13 березня 2022 р. під час наступу російських військ біля с. Білогородка поблизу Києва перепорою на шляху їхнього просування стали *Змієві вали*. Це народна назва одного з видів оборонних (белігеративних) споруд у вигляді довгих валів (рис. 1).

а

б

Рис. 1. Змієві вали на Київщині: а) вигляд на космосзнімку; б) поблизу с. Іванковичі [5].

За даними дослідників, основна частина валів збудована за правління київських князів Володимира Святославича та Ярослава Володимировича (Мудрого) наприкінці X – на початку XI ст. для захисту кордонів Русі від печенігів. Дослідження дозволили реконструювати початкові траси валів і встановити, що їхня загальна довжина становила 969,5 км, з яких на місцевості простежується тепер лише четверта частина. Змієві вали, на відміну від валів скіфської доби, завжди лінійно витягнуті, побудовані з використанням захисних властивостей місцевості [4]. Те, що зараз виглядає як залишки невиразних земляних насипів, колись було потужним та складним укріпленням – суцільні вали заввишки 10–15 м, шириною основи до 20 м, на дерев'яному каркасі, в деяких місцях у вигляді 5–6 паралельних земляних укріплень, із ровом глибиною до 2–3 м. Будівництво таких споруд вимагало величезної кількості людей та централізованого управління. Кочова кіннота своєю лавою впиралася у цю нездоланну для неї перешкоду. Вона була вимушена рухатися уздовж валу, шукаючи проходу і потрапляючи таким чином під обстріл стріл та каміння, поступово втрачаючи силу натиску і воїнів доти, доки не втрапляла у заплаву ріки до суцільного болота [1]. Зараз це пам'ятка культурної спадщини національного значення, що занесена до Державного реєстру нерухомих пам'яток України.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Вали поблизу Білогородки мають протяжність 12 км. За нашими спостереженнями, висота валів сягає 4–5 м. Вони мають вузьку вершину (1–1,5 м) і широке підніжжя – до 8–14 м. Крутість схилів значна, більше 45°, з північного боку дещо крутіші, ніж з південного. Вали супроводжуються ровами, з яких бралася земля для насипів і які утворюють додаткову перешкоду для ворога. Ці морфометричні особливості створюють суттєву перепону на шляху просування. Є кілька проходів через це пасмо, де прокладені автомобільні дороги.

При спробі чергового наступу поблизу с. Білогородки Бучанського р-ну Київської обл., російські загарбники не змогли форсувати Змієві вали, чим подарували нашим захисникам дорогоцінний час. ЗСУ змогли перегрупуватися і не дали ворогові оточити Київ. Як бачимо, рельєф як інструмент оборони, актуальний в усі часи – як у часи Київської Русі, так і тепер.

Русловий рельєф та антропогенні побудови на ньому відіграли роль у стриманні ворога в гирлі р. Ірпінь. Відомо, що гирло р. Ірпінь нижче за рівень Дніпра на 6 м і має антропогенний характер впадіння в Дніпро. Внаслідок будівництва Київського водосховища рівень ріки виявився нижчим, ніж рівень водосховища. Щоб не затоплювати додаткові території, було прийнято рішення збудувати греблю та насосну станцію, яка би перекачувала воду з річки у водосховище.

Насосна станція функціонувала до 26 лютого 2022 р., саме цього дня вона була підірвана, суттєво ускладнивши наступ окупантів на Київ. Заплаву річки було повністю затоплено. Понтонні переправи, які будував загарбник були знесені водою, а жива сила з технікою були накріті українською артилерією. Це сильно знизило темпи наступу ворога на Київському напрямку та дозволило українським військам перегрупуватися. Підрив дамби призвів до утворення нового непрохідного рубежу оборони. Можливо, саме ця подія відіграла визначальну роль у захисті Києва.

Масштаби затоплення можна простежити за супутниковими знімками (рис. 2). Розлив відбувся поблизу сіл Демидів–Козаровичі Вишгородського р-ну.

Рис. 2. Космознімок долини р. Ірпінь до і після руйнування дамби

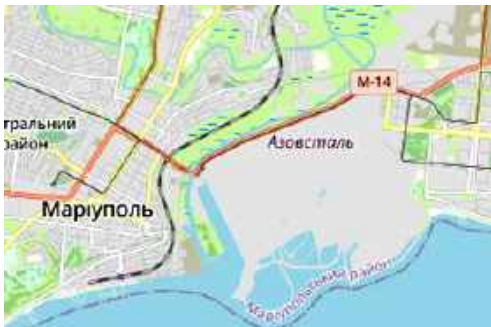
Добрим прикладом впливу рельєфу і в цілому природних умов на оборонну здатність об'єкта є військові позиції металургійного комбінату (МК) "Азовсталь" у м. Маріуполь. У мирний час він виробляв широкий спектр металопродукції, яка займала передові позиції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, одна з найбільш стабільних компаній на європейському ринку металу. "Азовсталь" – власність донецької фінансово-економічної групи System Capital Management (Ринат Ахметов).

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Російські окупанти заблокували Маріуполь ще на початку березня. Від початку блокади міста територія заводу і його бомбосховища стали схованкою від постійних російських обстрілів не лише для українських військових, а й для сотні цивільних жителів.

"Азовсталь" нагадує фортецю, яка з південної сторони оточена морем, з північної та західної – річкою Кальміус, зі сходу – перезволоженим пониженням (рис. 3 а). Ширина русла Кальміуса вздовж північно-західної межі заводу становить 15 м, в південно-західній, пригирловій – 40 м, а антропогенно-перетворене гирло – 700 м. Заплава ріки шириною 760–800 м суттєво заболочена. Береги низькі і теж сильно заболочені. Такий перезволожений рельєф створив бар'єр для долання його важкою військовою технікою, яка може тут просто загрузнути. Зі сторони моря на березі розташований терикон, висотою приблизно 80 м (рис. 3 б), а також шлакосховища, заповнені водою, які повністю захищають "Азовсталь" від висадки десанту. Це сильно обмежило маневри ворога та не дало можливості проводити масований штурм. При такому рельєфі кількість живої сили не так важлива, як тактика та правильні позиції. Оборонні можливості цього об'єкта значно вищі від наступальних. Рельєф місцевості та специфічна конструкція заводу зумовили те, що українські захисники після повного оточення їх на початку травня 2022 р. більше двох тижнів тримали оборону і фактично не були подолані.

а

б

Рис. 3. МК "Азовсталь": а) розташування на карті GoogleMaps; б) терикон зі сторони моря у південно-східній частині заводу (фото Rapogatio)

Велике значення для розвитку військових подій російсько-української війни мав рельєф вздовж р. Сіверський Донець на ділянці Білогорівка-Кремінна-Рубіжне-Сіверськодонецьк Луганської обл. (рис. 4).

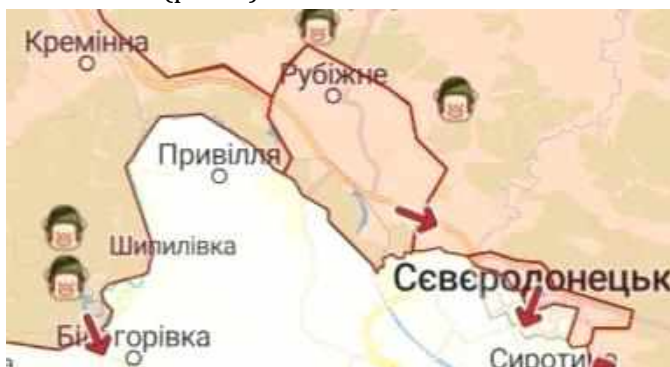

Рис. 4. Ділянка місцевості Білогорівка-Кремінна-Рубіжне-Сіверськодонецьк: а) на карті військових дій (джерело: телеграм-канал "Реальна війна"); б) на космознімку

Р. Сіверський Донець на цьому відрізку утворює півкільцевий вигин, огинаючи локальне підняття. Річкове русло має ширину 60–70 м, характерна швидка течія і значна глибина. Заплава заболочена, сягає ширини 1–2 км, з багатьма сухими та обводненими старицями. Долина ріки асиметрична: лівий берег, на якому розташовані села Білогорівка, Привілля, високий і крутий, 120–130 м над р.м., а правий – низинний, 50–60 м над р.м. Це зумовило те, що

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

з початку квітня росіяни не раз форсували річку, щоб оточити наші війська у містах Лисичанську і Сіверськодонецьку та вдарити з тилу. У с. Привілля стоїть монумент на честь полеглих радянських солдат часів Другої Світової війни, які форсували високий берег Сіверського Донця і героїчно полягли. Теперішні спроби повторились, під час форсування ріки перед цими висотами загинули десятки росіян. Вигідні висотні позиції українських військових впродовж чотирьох місяців стримували просування ворога на даному відрізку. Російські війська здійснили прорив значно далі від цієї розчленованої місцевості. Лише 25 червня 2022 р. наші війська відступили від Сіверськодонецька [3]. Описані висоти не були взяті, вони автоматично відійшли ворогу.

Висновок. Наведені приклади вказують на велике значення рельєфу у військових наступальних та оборонних операціях. Форми рельєфу – русла рік, заболочені заплави, крутосхилі пасма, різновисотні береги, створюють переваги для тих, хто обороняється і стають перепонами для тих, хто наступає. У теперішній російсько-українській війні рельєф став фактором, який затримав наступ росіян в околицях Києва і Сіверськодонецька, додатковим фактором ефективної оборони "Азовсталі".

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 100 Великих загадок історії України. Хто і коли побудував Змієві вали: гіпотези і припущення. URL : <https://uahistory.co/book/100-great-mysteries-of-the-ukrainian-history/26.php>
2. Байрак Г. Р. Сучасний белігеративний рельєф (на прикладі Яворівського військового полігона Львівщини) // Проблеми геоморфології і палеогеографії Українських Карпат і прилеглих територій: Збірн. наук. праць. 2020. Вип. 1 (11). С. 208–229. DOI 10.30970/gpc.2020.1.3209
3. Бої за Сєверодонецьк. URL : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Бої_за_Сєверодонецьк_\(2022\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Бої_за_Сєверодонецьк_(2022))
4. Вортман Д. Змієві вали без таємниць. URL : <https://www.istpravda.com.ua/articles/2022/03/15/161067/>
5. Змієві вали. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Змієві_вали
6. Кривошеев А. М. Військова топографія / Кривошеев А. М., Приходько А. І., Петренко В. М., Сергієнко Р. В. Вид-во СумДУ, 2010. 281 с.
7. Полторак С.Т. Загальна тактика / Полторак С.Т., Ткаченко М.Д., Лисенко О.В., Варакута В.П., Пегахін І. А., Овчаренко В. В., Антонець В. В. Вид-во "Національна академія Національної гвардії України", 2015. 342 с.

УДК 911.3

ДЕРЖАВИ ЕКОНОМІЧНОГО ДИВА: СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ

Ігор Винник

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Володимир Грицевич,

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті сформульоване розуміння поняття “економічного дива”, згадані зарубіжні автори, які описували та досліджували це явище, виділені післявоєнні періоди розвитку держав “економічного дива”. Показані особливості розміщення держав “економічного дива” на карті світу. Проаналізовані чинники та особливості прояву явища “економічного дива” за групами держав: Європи (Німеччина, Австрія, Греція, Італія, Іспанія, Швеція), Азії (Японія, Гонконг, Тайвань, Сингапур, Південна Корея), сучасні (Грузія, Латвія, Литва, Естонія). Оцінені перспективи України для швидкого післявоєнного зростання. Зроблені узагальнюючі висновки.

Ключові слова: економічне диво, перетворення, концепція, чинники, феномен, реформи.

STATES OF ECONOMIC MIRACLE: SOCIO-GEOGRAPHICAL ANALYSIS

Ihor Vynnyk

Supervisor: PhD, docent Volodymyr Hrytsevich

Ivan Franko National University of Lviv

The article formulates the understanding of the concept of "economic miracle", the mentions of foreign authors who described and studied this phenomenon, highlights the post-war periods of development of "economic miracle" states. The peculiarities of the placement of the states of the "economic miracle" on the world map are shown. The factors and features of the phenomenon of the "economic miracle" were analyzed by groups of countries: Europe (Germany, Austria, Greece, Italy, Spain, Sweden), Asia (Japan, Hong Kong, Taiwan, Singapore, South Korea), modern (Georgia, Latvia, Lithuania, Estonia). Ukraine's prospects for rapid post-war growth are assessed. Summarizing conclusions are made.

Keywords: economic miracle, transformation, concept, factors, phenomenon, reforms.

Термін “Economic Miracle” (економічне диво) часто зустрічається в публікаціях західних науковців. Наведемо кілька авторів, які пишуть на цю тему: Jeff Kingston, Richard R, James E., Tessa Morris-Suzuki, Boehlke Jerzy, Magdalena Osinska, David R., Spencer M. та багато інших [1-20].

З наукової точки зору під економічним дивом (economic miracle) ми розуміємо феномен стрімкого економічного зростання окремих держав. Водночас сприйняття успіхів держави у сфері економіки як “економічного дива” має суб’єктивно-оціночний характер. Масштаби перетворень сприймаються значно більшими в державах, які починали сходження з низького стартового рівня за ситуації, коли ніхто не очікував здобутків на ниві реформ, особливо після руйнації держави в Другій світовій війні.

Попри існування величезного масиву наукової та публіцистичної літератури, присвяченої феномену “економічного дива” у різних країнах, практично відсутні узагальнюючі типологічні дослідження, в яких була б так би мовити, побудована концепція “економічного дива”, обриси якої ми можемо оцінити за результатами даного дослідження.

Можна виділити такі головні післявоєнні періоди розвитку держав “економічного дива”:

- початок 50-х років – початок 90-х років;
- початок 60-х років – кінець 00-х років;
- початок 70-х років – кінець 90-х років;
- кінець 90-х років – кінець 00-х років;
- початок 00-х років – початок 10-х років.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Рис. 1 демонструє особливості глобального розміщення таких держав, зокрема їхнє взаємне геопросторове групування, а також близькість до значних геополітичних конфліктів (зокрема театрів світових воєн).

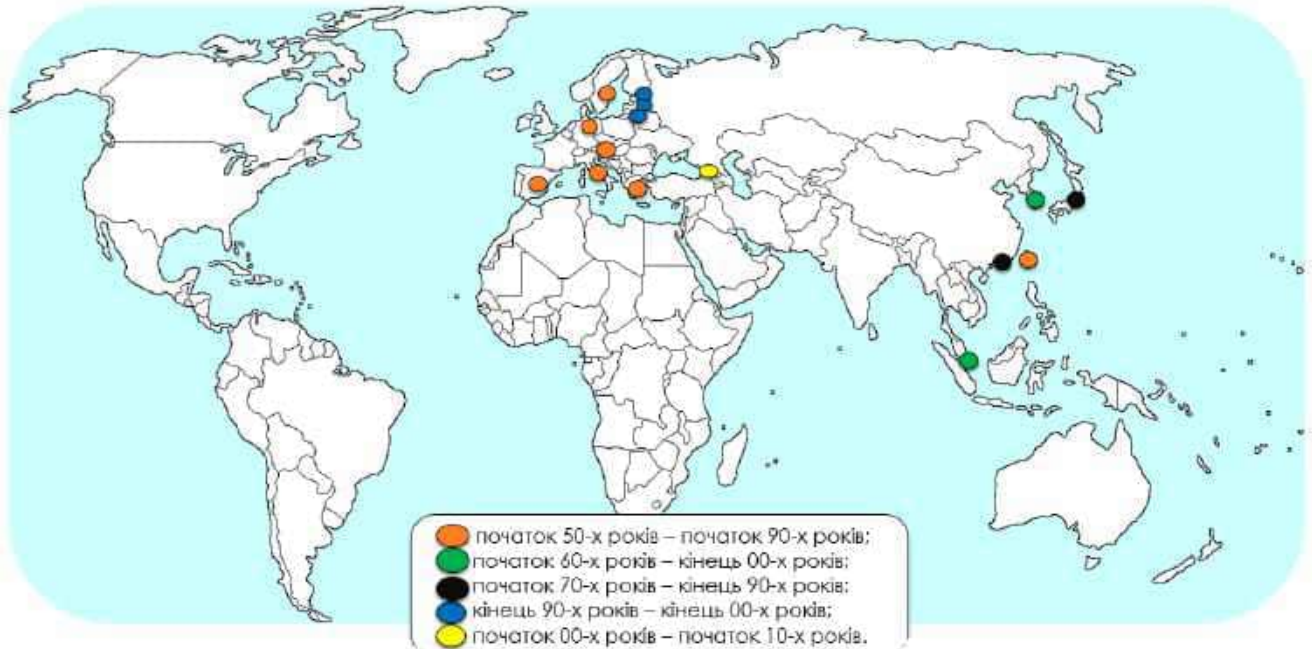

Рис.1 Особливості розміщення держав “економічного дива”

У першу чергу розглянемо держави Європи після Другої світової війни.

Німеччина. Серед головних причин повоєнного “німецького економічного дива” можна назвати: збільшення військових замовлень та скасування заборони на виробництво Німеччиною зброї у зв’язку з Корейською війною, фінансова допомога від США в межах плану Маршалла, який відігравав у відбудові важливу, але не вирішальну роль. Фундамент, себто ключовий чинник – це політика соціальної ринкової економіки, яку реалізовував Людвіг Ергард та Конрад Аденауер.

Австрія. Специфікою Австрії була своя конфігурація головних причин стрімкого зростання економіки, які мали вирішальне значення для перебудови австрійської економіки. Дивлячись на те, що опісля війни протягом 10 років значна частина промисловості не перебувала під австрійським контролем і не могла сприяти її реконструкції темпи розвитку ще більше вражають. Серед чинників фігурують: різні форми фінансової допомоги та, зрештою, сам “План Маршалла”, націоналізація банківської сфери, а також географічне положення Австрії, яке сприяло укоріненню її як фінансового транзитера Європи.

Греція. Швидкому відновленню грецької економіки сприяла низка заходів, у тому числі, різка девальвація драхми, залучення іноземних інвестицій, розвиток туризму та сфери послуг в цілому і, не в останню чергу, масове будівництво, пов’язане з масштабними інфраструктурними проектами і відновленням грецьких міст.

У загальному, грецький ВВП зростав 54 роки з 60 після Другої світової та громадянської війни.

Італія. Післявоєнна допомога США за планом Маршалла надала Італії поштовх до відновлення свого економічний потенціал. Економічні реформи сприяли промислому розвитку країни. Економічне кредо уряду — неолібералізм — повна свобода ринкової торгівлі, конкуренції та розвитку приватних підприємств. Країна швидко розвивалася, держава намагалася побудувати дешеве житло для робітників через те, що в країні була велика кількість робочої сили.

Іспанія. Іспанський план економічного зростання виглядав так: прийняття “Плану економічної стабільності” у 1959 р., великі іноземні інвестиції, та вільна конвертованість

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

національної валюти. Тодішній очільник Ф. Франко приділяв велику увагу лібералізації, проте це стосувалось лише економічної сфери. В результаті проведених реформ в країну почали залучатись серйозні залучення коштів з закордону, особливо стосуючись туризму.

Швеція. Дотримуючись політики неучасті у війнах впродовж всього ХХ століття, Швеція дійшла до високого рівня життя населення в умовах капіталістичної системи господарства, будівництва сучасної інфраструктури та за рахунок висококваліфікованої робочої сили. Зокрема, відбулось стрімке зростання компаній в таких секторах як Інтернет та ІТ, що привернуло міжнародні інвестиції.

Чинник фінансової допомоги згідно з “планом Маршалла”. Як бачимо, за 1947–1952 рр. країнам Європи вдалося досягти рівня майже повного відновлення економіки. Наведені в таблиці дані (Табл. 1) показують, в яких розмірах, згідно з “планом Маршалла”, США надавали безоплатну фінансову допомогу

І все ж, на мій погляд, вирішальним моментом у “плані Маршалла” стали зусилля самих європейців, які змогли за короткі терміни успішно вирішити свої економічні проблеми.

Таблиця 1

Обсяг фінансової допомоги державам Західної Європи
згідно з “Планом Маршалла” [3]

Держава	ВВП у 1947 р. (млн. дол.)	Допомога згідно з “Планом Маршалла” (млн. дол.)				ВВП у 1952 р. (млн. дол.)	Приріст ВВП (% до 1947 р.)
		Всього	% до ВВП	У тому числі			
				гранти	позики		
Велика Британія	327044	16077	4.9	14137	1939	357585	+9.3
Франція	168330	13677	8.1	12540	1137	240287	+42.7
Італія	134446	7604	5.7	7123	482	190541	+41.7
ФРН	161011	7009	4.4	5915	1093	314794	+95.5
Нідерланди	48613	5461	11.2	4621	840	63162	+29.9
Греція	13272	3562	26.8	3562	0	15878	+19.6
Австрія	15102	3366	22.3	3366	0	27484	+82.0
Бельгія	40563	2819	6.9	2476	343	49486	+22.0
Данія	25020	1376	5.5	1208	168	30144	+20.5
Норвегія	15395	1287	8.4	1089	198	19347	+25.7
Туреччина	29064	1135	3.9	706	428	43295	+49.0
Ірландія	9196	743	8.1	97	646	10753	+16.9
Швеція	43206	541	1.3	438	103	49690	+15.0
Португалія	16943	258	1.5	76	182	18428	+8.8

Розглянемо особливості прояву феномена “економічного дива” в деяких азіатських державах.

Японія. Після закінчення Другої світової війни майже вся Японія була окупована військами США, але разом із тим США надавали великі довгострокові кредити. Стрімкому розвитку сприяло проведення антимонопольних реформ, продуктивні освітні реформи, реформування сільського господарства. Варті уваги реформи фінансового та грошового обігу, також відомі як програми економічної стабілізації.

Звідси випливає, що комплексність реформування є запорукою високої продуктивності, і як результат — покращення економічного стану в цілому.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Гонконг. Головними особливостями економічної моделі “дива” Гонконгу були: експортоорієнтованість, а вона була досягнута шляхом залучення іноземного капіталу та прискореної індустріалізації, до того ж держава проводила мінімальне втручання в приватні справи. Варте уваги створення правового середовища, яке сприяє підприємницькій діяльності. Отож, у період з 1961 по 1997 рік ВВП Гонконгу збільшився в 180 разів, і країна стала однією з найбагатших у світі.

Тайвань. Серед азійських тигрів Тайвань не найбагатший, але він показав суттєві темпи зростання економіки. Відмінними рисами економічної модернізації були поступовість, ненасильницький характер конкретних заходів, урахування національних традицій. До факторів економічного дива Тайваню належать: економічна стратегія та пріоритети розвитку, домінуюче становище малого та середнього бізнесу, професійне навчання, сприятливе ділове середовище.

Сингапур. Як і в Гонконзі, у Сингапурі бурхливе економічне зростання ознаменувалося розвитком бізнесу. Головним завданням в Сингапурі було становлення успішною країною, це було неможливо без жорсткої національної влади-диктатури. До того ж було вирішено три завдання: індустріалізація, залучення іноземних інвестицій та розвиток транспортної інфраструктури. Важливим чинником дива стала податкова політика. Влада зосереджується на підвищенні конкурентоспроможності шляхом стимулювання іноземного капіталу.

Південна Корея. Головними особливостями реформ Пак Чон Хи були диктатура і планова економіка. Держава здійснювала жорстке втручання в економіку і підприємницьку діяльність. Серед капіталістичних мотивів було стимулювання середнього та малого бізнесу, об'єднання малих підприємств у чеболі. Виробники готової продукції отримували від держави субсидії й замовлення. Преференції надавалися тільки найуспішнішим підприємствам — таким чином у Кореї стимулювали конкуренцію.

Нарешті розглянемо сучасні особливості держав “економічного дива”.

Грузія. Пріоритетом для реформаторів одразу стали впорядкування податкових зборів. Вдвічі зменшено податок на дивіденди та відсотковий дохід. Заощадження стало вигідно тримати в банках Грузії оскільки обсяг отриманих дивідендів збільшувався. Одночасно зі змінами ставок та кількості податків було вжито заходів для спрощення їхнього адміністрування.

Латвія, Литва та Естонія. Проведені реформи можна розділити на такі групи як лібералізація, стабілізація, приватизація, структурні та інституціональні реформи. Протягом перших років незалежності практично всі мита були скасовані, що слугувало передумовою для розвитку зовнішньої торгівлі. Грошові реформи були проведені в кожній з цих держав. Сектори торгівлі, послуг та банків були звільнені від державного контролю, а економічна політика в основному була зосереджена на запозиченні та розповсюдженні, а не на створенні нових технологій.

Якщо розглядати українську ситуацію з точки зору можливого аналога Плану Маршалла, то відновлення нашої економіки у довоєнному вигляді буде означати консервацію аграрно-сировинного типу, що тільки укоринить Україну в статусі найбіднішої країни Європи. Тому з точки зору економічної структури нам План Маршалла потрібний не для збереження, а для зміни структури економіки. Таким чином, нам буде доречнішим, такий собі "План анти-Моргентау", мається на увазі план переходу від аграрно-сировинної до технологічної економіки. Якщо стосовно післявоєнної України буде застосований аналог Плану Маршалла, то самі українці зобов'язані прослідкувати, щоб економіка держави мала не однобоко сировинний тип, бо це законсервує бідність на довгий час. Можливо, що для цього доведеться долати зовнішній тиск і добиватися впровадження найсучасніших технологій (а деякі розробити самостійно).

Висновки

- Економічне диво є феноменом стрімкого економічного зростання деяких країн у певні періоди часу.
- У післявоєнному світі можна виділити як мінімум п'ять періодів розвитку держав економічного дива.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

- Суспільно-географічними закономірностями розміщення таких держав є їхнє взаємне геопросторове групування, а також близькість до значних геополітичних конфліктів (зокрема театрів світових воєн).
- Економічне диво може бути наслідком значних зовнішніх інвестицій, глибоких внутрішніх реформ, правильної національної політики.
- Україна перебуває в зоні історичної біфуркації, яка дає шанс на феномен швидкого післявоєнного розвитку.

Список використаних джерел

1. <http://ktpc-conf.kpi.ua/ktpc2/paper/view/5033> (Інтернет-джерело)
2. <https://elibrary.ivinas.gov.ua/2947/1/23> (Інтернет-джерело)
3. <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/> (Інтернет-джерело)
4. <https://strategy.uifuture.org/dosv> (Інтернет-джерело)
5. <https://konkretyka.net/economical-miracle> (Інтернет-джерело)
6. <http://ojs.nusta.edu.ua/index.php/ojs2/> (Інтернет-джерело)
7. <https://ukr.agromassidayu.com/ekonomika-estonii> (Інтернет-джерело)
8. <http://l96085c3.bget.ua/seminar11.htm> (Інтернет-джерело)
9. http://www.pollawlife.com.ua/2015_04_10_archive.html (Інтернет-джерело)
10. https://en.wikipedia.org/wiki/economy_of_austria (Інтернет-джерело)
11. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/23054/1/56-58.pdf> (Інтернет-джерело)
12. http://www.rsnauka.com/14_APSN_2008/Economics/32376.doc.htm (Інтернет-джерело)
13. <http://ec.europa.eu/eurostat/puplications/> (Інтернет-джерело)
14. <https://www.project-syndicate.org/commentary/hong-kong-democracy-inequality-housing> (Інтернет-джерело)
15. <https://www.worldscientific.com/worldscibooks/10.1142/8133> (Інтернет-джерело)
16. http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/oglad_economiki/spa/1846.html (Інтернет-джерело)
17. <https://austria.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/ekonomika-ta-biznes-klimat-respubliki-avstriya> (Інтернет-джерело)
18. <https://ukr.agromassidayu.com/ekonomicheskoe-chudo-shvecii-vvp-klyuchevie-otrasli-kurs-valyuti-news-685066> (Інтернет-джерело)
19. How should our government handle Taiwanese investments on China? Spirit of Goodwill. Active Cooperation. Permanent Peace.- Taipei: MAC, 2004.- 70ст.
20. Грицевич В., Винник І. Держави економічного дива, минуле і потенційне майбутнє / БІНТЕЛ. Журнал геополітичної аналітики. 2022, №1. –С.27-31.

УДК 551.4; 911.3

ПАМ'ЯТКИ НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ МАЛОГО ПОЛІССЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОХОРОНИ

Галина Шпорлюк

Науковий керівник: к. геогр.н., доцент Віталій Брусак

Львівський національний університет імені Івана Франка

Розкрито сутність поняття «пам'ятка неживої природи». Висвітлено матеріали про відомі геологічні, геоморфологічні і гідрологічні пам'ятки природи, проаналізовано їхнє поширення та представленість у природно-заповідному фонді Малого Полісся. З'ясовано частку і роль пам'яток природи у ПЗФ регіону загалом та пам'яток неживої природи зокрема. Проаналізовано стан та перспективи охорони пам'яток неживої природи Малого Полісся та можливості їхнього туристичного й екоосвітнього використання.

Ключові слова: пам'ятка неживої природи, паспортизація пам'яток природи.

THE MONUMENTS OF NON-LIVING NATURE OF SMALL POLISSYA: STATE AND PROSPECTS OF PROTECTION

Halyna Shporliuk

Supervisor: PhD, docent Vitaliy Brusak

Ivan Franko National University of Lviv

The essence of the concept of the monument of non-living nature is revealed. Materials about famous geological, geomorphological and hidrological of nature monuments are covered, analysis of their distribution, representation in the nature reserve fund of Small Polissya. The share and role of natural monuments in general and inanimate monuments in the region are clarified. The state and prospects of protection of the monument of non-living nature of Small Polissya and possibilities of their tourist and ecological educational use are analyzed.

Keywords: the monument of non-living nature, certification of the monuments nature.

Термін «пам'ятка природи» увів у науковий ужиток ще на початку XIX ст. Олександр фон Гумбольдт під час спільної з французьким дослідником Еме Бонпланом експедиції в Південну Америку. Традиційно під *пам'ятками природи* розуміють добре вивчені еталони природних феноменів, виділяючи серед них пам'ятки живої (переважно ботанічні та лісові) і неживої природи (ПНП). Пам'ятки неживої природи традиційно ототожнюють з геологічними пам'ятками, які є одним із класів ПНП. Необхідною їхньою ознакою є добра відслоненість або морфологічна виразність [1].

Пам'ятки неживої природи – відслонення гірських порід різного віку (стратотипи), скупчення палеонтологічних решток, зразки типових і унікальних порід і мінералів, окремі скелі та скельні комплекси, печери, водоспади, визначні вершини, витоки великих і середніх за довжиною річок, виходи прісних і мінеральних вод, озера різного генезису тощо [1, 6, 7]. ПНП здавна приваблювали увагу природодослідників і охоронців природи.

Територія Малого Полісся (Буго-Стирської рівнини) має форму трикутника з розширенням на заході до 60–70 км і звуженням за її межами на сході до 5–6 км. Це регіон з поліськими рисами природи, який «вклинився» у середину Західно-Української лісостепової фізико-географічної провінції. Північніше і південніше від Малого Полісся розташовані лісостепові природні райони. Причиною цього є рівнинний рельєф Малого Полісся, який за абсолютною висотою є нижчим за сусідні височини. Межує Мале Полісся з Волинською височиною (у тому числі з Сокальським пасмом, Повчанською височиною і Мізоцький кряжем), на півдні і південному сході з Подільською височиною (Львівське плато, Львівське Опілля, Гологори, Вороняки, Кременецькі гори) і на південному заході з Розточчям.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Актуальність дослідження полягає в з'ясуванні стану та перспектив охорони і використання пам'яток неживої природи Малого Полісся в туристичних та екоосвітніх цілях. **Наукова новизна** дослідження полягає у цілеспрямованому зборі та узагальненні матеріалів про відомі ПНП, аналізі їхнього поширення та представленості у природно-заповідному фонді Малого Полісся, тобто сучасного стаун їхньої охорони. **Практична цінність** дослідження – з'ясування реальних можливостей збереження та взяття під охорону ПНП у формі комплексних або геологічних пам'яток природи, оскільки окремі з них зазнають надмірного антропогенного впливу.

Мета роботи – з'ясування стану та перспектив охорони пам'яток неживої природи Малого Полісся та можливості туристичного й еколого-освітнього використання ПНП.

На першому етапі дослідження пам'яток неживої природи вивчено природні умови, геологічну та геоморфологічну будову території дослідження, структуру природно-заповідного фонду Малого Полісся для подальшого збору матеріалів про цінні об'єкти регіону.

Під час польових досліджень здійснено низку маршрутів до обраних об'єктів (рис. 1), проведено детальний опис їхньої геологічної будови, морфології і морфометрії рельєфу, укладено паспорти пам'яток неживої природи, які доцільно взяти під охорону. Обстежено також існуючі комплексні і ботанічні пам'ятки природи, які мають яскраво виражену геоморфологічну цінність. Паспортизація ПНП полягає у детальному дослідженні й стандартизованому описі та передбачає їх відображення на топографічних картах.

На завершальному етапі опрацьовано польові матеріали зібрані під час маршрутів, удосконалено паспорти для дюнних утворень і ділянок перевиювання пісків. У паспортах дюнних утворень запропоновано нові показники їхнього опису – морфологічний тип і морфометрія, форма в плані, орієнтування рогів дюни, переважаючий напрямок вітру, під дією якого сформувалась дюна, ступінь її закріплення рослинністю, антропогенне перетворення об'єкту та його близького доквілля. Здійснено оцінку науково-пізнавальної, естетичної, рекреаційної тощо цінності ПНП.

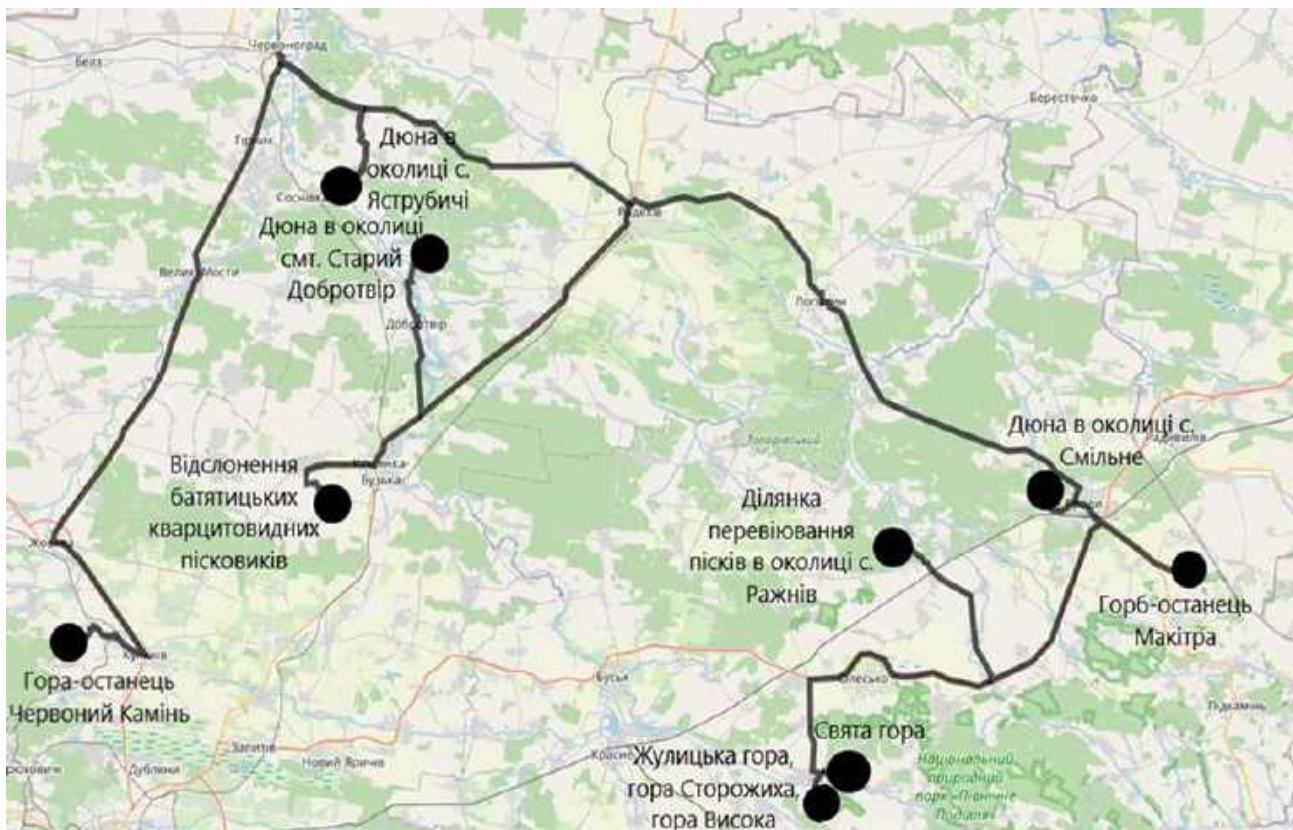

Рис. 1 Картосхема польових маршрутів в межах Малого Полісся

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

На території Малого Полісся повністю або частково розташовано 47 територій та об'єктів природно-заповідного фонду (табл. 1). Зокрема, у регіоні розташовані національний природний парк (НПП) «Північне Полілля» та регіональний ландшафтний парк (РЛП) «Равське Розточчя», 8 заказників, 15 пам'яток природи, 9 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва та 13 заповідних урочищ. Найбільші за площею заповідні території НПП «Північне Поділля» та РЛП «Равське Розточчя» тільки частково охоплюють території Малого Полісся, а більша частина їхньої території розташована відповідно у межах Вороняків та Розточчя.

У межах Малого Полісся на даний час є три комплексних ПП: «Жулицька гора», «Гора Сторожиха», «Гора Висока» (261 га, 1984), Свята Гора (186 га, 1984), Сквер ім. Марії Солодкої (1,3 га, 1984). У якості гідрологічної ПП охороняється «Джерело мінеральної води «Олеська» (0,6 га, 1984). На Малому Поліссі з метою охорони окремих екзотичних чи старовікових дерев, їхніх груп, раритетних рослинних угруповань організовано 11 ботанічних ПП: «Алея вікових лип» (2 га, 1984), «Сасівська» (130 га, 1991), «Два вікових ясени» (0,05 га, 1984), «Липа Богдана Хмельницького» (0,05 га, 1984), «Група вікових лип» (0,2 га, 1984), «Група вікових ясенів» (0,09 га, 1984), «Конвалія» (9,5 га, 1998), «Коло Бадівського» (13,2 га, 1995), «Ясен Яна Павліковського» (2011), «Липа Кравчуків» (2011), «Дерева Маркіяна Шашкевича» (2011). Здебільшого пам'ятки природи Малого Полісся створені ще у 1984 році.

Таблиця 1

Структура природно-заповідного фонду Малого Полісся

Категорія природно-заповідного фонду	Кількість	Площа, га
Національний природний парк	1	15587,9
Регіональний ландшафтний парк	1	19 103
Заказники:	8	2404,3
- загальнодержавного значення:		
ботанічний	2	208
лісовий	1	109
- місцевого значення:		
ботанічний	1	10
гідрологічний	1	53,7
ландшафтний	1	324
лісовий	1	50,6
загальнозоологічний	1	1649
Пам'ятки природи:	15	603,99
- місцевого значення:		
ботанічна	11	155,09
геологічна		
гідрологічна	1	0,6
комплексна	3	448,3
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва:	9	66,81
- загальнодержавного значення:	2	25
- місцевого значення:	7	41,81
Заповідні урочища:	13	451,4
ЗАГАЛОМ	47	3526,5*

* без урахування площі НПП «Північне Поділля» та РЛП «Равське Розточчя»

Найбільшу площу у межах Малого Полісся займають заказники – 2404,3 га або 68,2 % від площі ПЗФ регіону. Пам'ятки природи та заповідні урочища займають площі 603,99 га та 451,4 га або відповідно 17,1 % та 12,8 % від площі ПЗФ регіону. Найменша площа парків-пам'яток садово-паркового мистецтва – 66,81 га або 1,9 % від площі ПЗФ регіону.

Серед існуючих комплексних ПП чіткі ознаки геолого-геоморфологічної цінності має комплексна пам'ятка природи, геологічно-ботанічна ділянка «Жулицька Гора», «Гора Сторожиха», «Гора Висока». Розташована в Золочівському районі Львівської області, на північ від села Жуличі. Площа об'єкта – 261 га. Створена для збереження унікальних природних комплексів північно-подільського лісостепу з високим рівнем видової й ценотичної

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

насиченості як лісових, так і лучно-степових типів угруповань на горбах-останцях; у т.ч. для збереження й відтворення дериватів сосняків низькоосокових як вторинних аналогів реліктових перигляціальних угруповань. Пам'ятка репрезентує характерні природні комплекси північно-подільських бучин і лучних степів з комплексом характерних раритетних видів [8].

Комплексна пам'ятка природи «Свята Гора» розташована на півночі Золочівського району Львівської області, на північний схід від села Черемошня. Площа ПП – 186 га. Створена для збереження унікальних природних комплексів північно-подільського лісостепу з високим рівнем видової й ценотичної насиченості як лісових, так і лучно-степових типів угруповань на горбі-останці; у т.ч. для збереження й відтворення дериватів сосняків низькоосокових як вторинних аналогів реліктових перигляціальних угруповань, а також типових угруповань бучин чагарникових з участю термофільних чагарників. Комплексна ПП має геоморфологічну цінність. Тут облаштовано еколого-освітню стежку НПП і гора є популярним місцем паломництва.

Ботанічний заказник «Макітра» розташований у межах Бродівського району Львівської області, між селами Гаї-Дітковецькі, Бучина і Суховоля на пд. сх. від м. Броди також має геоморфологічну цінність. Його площа – 15,5 га. Створений у 1931 р. (спершу площею 4,02 га) з метою охорони і збереження на горбі-останці, складеного мергелями осередка степової рослинності волинського типу на північній межі її поширення.

У межах Малого Полісся досліджено п'ять потенційних об'єктів неживої природи, які доцільно взяти під охорону у формі пам'яток природи: дюну в околиці с. Яструбичі, дюну в околиці смт. Старий Добротвір, відслонення батятицьких кварцитовидних пісковиків, горб-останець Червоний Камінь та ділянку перевіювання пісків в околиці с. Ражнів («Бродівська Сахара»).

Батятицькі кварцитовидні пісковики розташоване в центральній частині Малого Полісся. Між селами Батятичі, Дальнич, Товмач і Кам'янка-Бузька піднімається група вершин (Пашова Гора, найвища – Липова Гора (284 м), Камінна Гора), які складені мергелем крейдового часу. На вершинах, а також на північних схилах горбів залягають різної величини уламки твердого кварцитовидного пісковіку зазвичай сірого кольору, але трапляється червоно-бурувате забарвлення. Часто трапляються кількадеметрові блоки, а на глинистому ґрунті і в його товщі залягають менші прошарки товщиною від кількох міліметрів до дециметрів. Дуже часто на поверхні згаданих вершин і в ґрунті в перемішку із уламками цих пісковиків залягає добре обкатана кремнева галька чорного кольору величиною кілька сантиметрів [9]. На горі Липовій спостерігається три групи блоків батятицьких кварцитовидних пісковиків. Існує думка що ймовірно дані пісковики принесені льодовиком [9], проте більшість вчених вважають що це пісковики неогенового віку. Стратиграфічна цінність пісковиків – це єдине місце відкладів неогену у центральній частині Малого Полісся.

На території Малого Полісся поширена велика кількість реліктових дюн, що мають різну морфологію та утворюють кілька «дюнних полів», тобто території максимальної концентрації реліктових еолових форм. Вони сформувались упродовж пізнього плейстоцену – раннього голоцену, коли еолові процеси були одним з головних чинників рельєфоутворення у регіоні. Реліктові дюни є добрими індикаторами палеогеографічних умов і єдиними формами рельєфу, що містять закодовану інформацію про напрямок вітрів часу утворення форм. Однією з важливих проблем дослідження реліктових дюн є вивчення літологічних особливостей їхніх відкладів [2]. На території Малого Полісся виділено три дюнні поля, у межах яких вибрані ключові ділянки з максимальним розповсюдженням реліктових дюн. Перша і друга знаходяться в геоморфологічному районі Буго-Стирської алювіально-воднольодовикової пологохвилястої, плоскої слабзорозчленованої рівнини [2], у межах якого розташована дюна в околиці смт. Старий Добротвір (табл.2).

Третя ключова ділянка лежить у межах Бродівської алювіально-воднольодовикової хвилястої слабзорозчленованої рівнини, на території якої розташована нетипова дюна с. Смільне в урочищі «Кемпа». Специфічна дюна розташована на заплаві р. Болдурка. Унікальність об'єкту полягає у тому, що дюна «занурена» в торфові відклади та ілюструє темпи нагромадження болотно-алювіальних відкладів у річкової долині [5].

Таблиця 2

Паспорт дюни в околиці смт. Старий Добротвір

А. Вихідні дані	
1. Назва	Реліктова дюна на околиці смт. Старий Добротвір в урочищі Киї
2. Адміністративне положення	Знаходиться на відстані 3,2 км на північний схід від церкви св. Володимира і Ольги смт. Старий Добротвір
3. Фізико-географічне положення	Область – Волино-Подільська височина, район – Буго-Стирська алювіально-водно-льодовикова пологохвиляста та плоска дуже слаборозчленована рівнина
4. Абсолютна висота	223,1 м
Б. Розташування і походження	
1. Геоморфологічне положення	На вододілі
2. Особливості розташування	Одноосібне
3. Походження	Природне
В. Опис	
1. Морфологічний тип	Еолова акумулятивна форма – параболічна дюна.
2. Морфологія дюни	Складна – утворилась внаслідок накладання параболічних та ембріональних дюн і пізніше їх перемодельовання еоловими процесами в єдину морфологічну форму.
3. Фотографія загального плану	
4. Форма	Параболічна
5. Переважаючий напрям вітру	Західний напрям вітропіщаного потоку
6. Опорний розріз (за Дубіс Л.Ф)	В розрізі центральної частини форми є чітко виражена коса верстуватість, що характерна для підвітряного схилу, у бічній частині розрізу – коса низькокутна верстуватість, яка притаманна для навітряного схилу. В розрізі не виявлено похованих ґрунтів, що вказує на відсутність довготривалих перерв у накопиченні піщаних відкладів та стабілізації еолових процесів
7. За ступенем закріплення рослинності	Закріплена (нерухома)
8. Характер рослинного покриву	Дюна знаходиться у сосновому лісі, вона також вкрита досить великою кількістю сосен.
9. Морфометрія	Західна сторона: висота становить 20-25 м, ширина – 35-40 м. Східна сторона: висота – більше 20 м, ширина $\approx$ 30 м.
10. Антропогенне перетворення об'єкту та його близького довкілля	Використовують у господарських цілях. На даний час активно вивозять пісок габаритною технікою. Із центральної частини дюни залишилися невеликі ділянки піску, бо з 1980-х років звідти активно вивозили пісок.
11. Інші відомості	-
Г. Цінність, використання та охорона	
1. Цінність: <ul style="list-style-type: none"> • науково-пізнавальна	Дуже висока. Реліктова дюна висотою понад 20 м є однією із найбільших реліктових акумулятивних форм Малого Полісся. Вона сформувалась від $27,6 \pm 4,1$ до $24,2 \pm 3,6$ тис. років тому, що

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

<ul style="list-style-type: none"> естетична культурно-історична дидактична спортивна рекреаційна екологічна	<p>відповідає близькому етапу пізнього плейстоцену, який на території України був повсюдно холодним, перигляціальним. В основі дюни на глибині 2,5 м від поверхні виявлені криогенні клиноподібні структури.</p> <p><i>Дуже висока.</i> Дюна вражає своїми розмірами, знаходиться у сосновому лісі Не з'ясована.</p> <p><i>Дуже висока.</i> Ознайомлення із однією з найбільших та складних за геоморфологією реліктових дюн Малого Полісся висотою більше 20 м</p> <p><i>Висока.</i> Можна використовувати для спортивного орієнтування</p> <p><i>Висока.</i> Можна організовувати походи та екскурсії.</p> <p><i>Висока.</i> Спостерігаються завершальна фаза заростання/закріплення дюни лісовою рослинністю</p>
2. Підстави представлення до охорони (для пропонованих ПП)	Одна із найбільших реліктових акумулятивних еолових форм Малого Полісся
3. Сучасне використання об'єкту та рекомендації щодо його використання та охорони	Реліктову дюну використовують у господарських цілях. На даний момент активно вивозять пісок для будівництва доріг, житлових і виробничих споруд. Рекомендується до охорони в якості геоморфологічної пам'ятки незмінена частина дюни.
4. Площа заповідної території (га)	Пропонується взяти під охорону 15,6
5. Режим утримання	На час обстеження немає заповідного статусу
6. Тип діяльності	Частина дюни використовують на даний час як кар'єр, а більшу заліснену частину дюни – у лісовому господарстві.
Д. Вивченість об'єкту	
1. Історія досліджень	Згідно даних літературних джерел, дюна досліджувалась на початку 2000-х років.
2. Ступінь вивченості	Високий
3. Бібліографічні дані	<ol style="list-style-type: none"> Дубіс Л.Ф Літологічні особливості відкладів реліктових дюн Малого Полісся // Фізична географія та геоморфологія. Київ : ВГЛ «Обрії», 2010.-Вип.4(61). С. 127–136. Дубіс Л.Ф Фази інтенсивного розвитку еолових процесів і дюноутворення правобережної частини Українського Полісся // Науковий вісник Чернівецького університету : збірник наукових праць. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012.-Вип. 612-613 : Географія. С. 40–45. Дубіс Л.Ф Морфолітогенез та він реліктової дюни в околиці смт. Старий Добротвір (Мале Полісся, Україна) // Фізична географія та геоморфологія. Київ : ВГЛ «Обрії», 2010.-Вип.3 (60). С. 99–109.

Автор паспорту: ШпорлюкГалина

Дата заповнення: 30.06.2021

Горб-останець Червоний Камінь – структурно-денудаційний останець відокремлений від Розточчя процесами ерозії і денудації. Це єдиний останець Розточчя, що розташований у глибині Малого Полісся. У закинутому кар'єрі відслонюються вапнисті пісковики і піски міоцену. Цей об'єкт має також меморіальне значення.

Висновки. Стан охорони та використання пам'яток неживої природи Малого Полісся різний. У межах Підподільської хвилясто-останцевої денудаційної рівнини взяті під охорону горби-останці в якості комплексних пам'яток природи – «Свята Гора» і «Жулицька гора, Гора Сторожиха, Гора Висока» та у складі ботанічного заказника «Гора Макітра». Ці об'єкти поряд з ботанічною мають яскраво виражену геоморфологічну цінність. Всі горби-останці ввійшли в

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

склад НПП «Північне Поділля», а саме у заповідну зону парку та є полігонами наукових досліджень. У межах горбів-останців можна облаштувати науково-пізнавальні стежки з обмеженням кількості відвідувачів. ПП «Свята гора» є популярним місцем паломництва, на її вершині є дві церкви, тут облаштовано екологоосвітню стежку. Заслугує на охорону горб-останець Червоний Камінь біля с. Мервичі, який є одним з трьох розтоцьких останців у межах Грядового Побужжя.

Практично немає заповідних об'єктів у центральній смузі Малеого Полісся, яка відзначається поширенням дюнних утворень. Заслужують на взяття під охорону найбільші акумулятивні еолові форми – дюна в околиці с. Яструбичі та дюна в околиці смт. Старий Добротвір, оскільки вони зазнають антропогенного впливу. Зокрема, із дюни біля смт. Старий Добротвір вивозять пісок (будівельний матеріал) для різних підприємств. Таким чином дюна руйнується, проте відкривається відслонення, у якому можна спостерігати і вивчати особливості залягання і перешарування пісків. Дюну біля с. Яструбичі використовують як мототрек спідвейного клубу міста Червоноград.

У межах Бродівської алювіально-воднольодовикової хвилястої рівнини не спостерігається великих за розмірами дюнних утворень, але заслуговують на взяття під охорону рідкісна незакріплена ділянка перевіювання пісків в околиці с. Ражнів та дюна в урочищі Кемпа, яка ілюструє нагромадження болотно-алювіальних відкладів у річковій долині р. Болдурки. Остання традиційно використовується місцевими жителями в рекреаційних та господарських цілях.

Перспективною геологічною пам'яткою природи є відслонення Батятицьких пісковиків на Липовій Горі в околицях с. Батятичі. Цінність об'єкту полягає у тому, що це єдине місце корінного залягання відкладів неогену у центральній частині Малеого Полісся.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брусак В., Бакун В. Методологічні аспекти збереження класифікації і паспортизації геолого-геоморфологічних пам'яток природи. Вісник Львівського університету. Серія географічна, випуск 39. 2011. С. 44–51
2. Дубіс Л. Ф. Літологічні особливості відкладів реліктових дюн Малеого Полісся // Фізична географія та геоморфологія. Київ : ВГЛ «Обрії», 2010.- Вип.4(61). С. 127–136.
3. Дубіс Л. Ф. Морфолітогенез та він реліктової дюни в околиці смт. Старий Добротвір (Мале Полісся, Україна) // Фізична географія та геоморфологія. Київ : ВГЛ «Обрії», 2010. Вип.3 (60). С. 99–109.
4. Дубіс Л. Ф. Фази інтенсивного розвитку еолових процесів і дюноутворення правобережної частини Українського Полісся // Наук. вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. Чернівці: ЧНУ, 2012. Вип. 612–613: Географія. С. 40–45.
5. Мисак М. Дюна в урочищі «Кемпа» як унікальний еколого-освітній об'єкт Бродівської алювіально-воднольодовикової рівнини / Екологічні проблеми надрокористування. Наука, освіта, практика: Матер. всеукр. конф. до 20-річчя кафедри екологічної та інженерної геології і гідрогеології Львівського національного університету імені Івана Франка / відп. ред. М. Павлунь. Львів : ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2019. С. 77–80.
6. Палиєнко Э.Т. Поисковая и инженерная геоморфология. Киев: Вища школа, 1978. 198 с.
7. Палиєнко Е. Природоохоронна геоморфологія в Україні // Українська геоморфологія: стан і перспективи : Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Львів: Меркатор, 1997. С. 58–62.
8. Шишка М. М. Кам'яні останці // Літопис природи НПП «Північне Поділля». Броди: НПП «Північне Поділля», 2015. Т. 3. С. 65–76.
9. Яворський Б., Хмельівський В., В'ялий А. Батятицькі кварцитовидні пісковики – палеогеографічний документ зледеніння // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Географія. 2008. Вип. 1(23). С. 60–68.

УДК 556.5 (537)+502.51

ГІДРОМОРФОЛОГІЧНА ОЦІНКА РІЧКИ СЕРЕТ

Уляна Морозовська

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Ольга Пилипович

Львівський національний університет імені Івана Франка

В роботі здійснено гідроморфологічний аналіз річки Серет (лівої притоки Дністра). Дослідження проводились у восьми пунктах спостережень, що розташовані вздовж русла річки від витоків до гирла, що обрані нами відповідно до різних видів антропогенного навантаження на річку. Показник гідроморфологічного стану річки Серет становить 2,11 і відповідає зеленому класу "добрий".

Ключові слова: гідроморфологічна оцінка, річка, заплава, русло, берег, водотік.

HYDROMORPHOLOGY ASSESSMENT OF THE SERET RIVER

Ulyana Morozovska

Supervisor: PhD, docent Olga Pylypovych

Ivan Franko National University of Lviv

The paper analyzes own hydromorphological studies of the Seret River (a left tributary of the Dniester). Research was conducted at eight observation points, which were chosen by us in accordance with various types of anthropogenic load on the river. The indicator of the hydromorphological state of the Seret River is 2.11 and corresponds to the "good" green class.

Key words: hydromorphology assessment, river, flood, channel, coast, water course.

Важливими дослідженнями річок є не тільки з точки зору кількості та якості, але і морфології. Тому відповідно до угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Україна взяла на себе зобов'язання забезпечити законодавчу базу для впровадження положень Водної Рамкової Директиви (ВРД). Верховна Рада України прийняла 04.10.2016 р. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впровадження інтегрованих підходів в управлінні водними ресурсами за басейновим принципом" [8]. Гідроморфологічні дослідження є важливими для досягнення екологічних цілей та встановлення екологічного стану водних масивів поверхневих вод.

Для дослідження річки Серет (лівої притоки Дністра) ми використали методику гідроморфологічної оцінки річки, яка була розроблена ВРД ЄС та адаптована до практики Словацькою Республікою. Опис методики представлено у праці професора Ободовського О. Г. [1]. Вона базується на принципі, за яким найвищий клас досягається при максимально можливому наближенні сучасних фактичних гідроморфологічних умов до референційних.

Згідно із рекомендацією стандарту CEN №14614 ми використали класифікаційну систему саме за п'ятьма класами, поданими в таблиці 1 [1].

Таблиця 1

Межі гідроморфологічних класів за їхніми граничними значеннями

Гідроморфологічний клас	Граничні значення	Колір
1 - відмінний	1,00-1,74	Блакитний
2 - добрий	1,75-2,54	Зелений
3 - задовільний	2,55-3,44	Жовтий
4 - поганий	3,45-4,24	Оранжевий
5 - дуже поганий	4,25-5,00	Червоний

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Згідно даної методики обстеженню підлягають: русло річки; обидва береги; прибережна зона (20-метрова смуга з нижнім кордоном по береговій лінії); заплава (тільки та її частина, яка часто затоплюється під час паводків і повеней). Острови дослідженню не підлягають.

Гідроморфологічна оцінка включає п'ять етапів:

- збір даних;
- вибір ділянок обстеження від витoku до гирла річки;
- оцінка параметрів за картографічним матеріалом;
- проведення польових досліджень;
- оцінка гідроморфологічних та гідрологічних параметрів річки.

Для гідроморфологічної оцінки річки Серет нами:

- зібрано інформацію про сучасні фізико-географічні умови формування русла;
- проаналізовано картографічні дані про стан русла р. Серет у минулому;
- проведено детальні польові дослідження русла та заплави річки від витоків до її гирла на восьми ділянках обстеження;
- здійснено гідроморфологічну оцінку стану русла та заплави р. Серет за відповідною методикою.

Під час здійснення польових досліджень гідроморфологічного стану річки Серет нами проведено оцінювання параметрів стану заплави, русла, берегів та водотоку у таких пунктах спостереження: с. Піщане, с. Яснище, смт. Залізці, с. Вертелка, с. Горішній Івачів, с. Велика Березовиця, с. Залав'є та м. Чортків (об'їзна дорога М19) (рис. 1).

Рис. 1. Ділянки де здійснювалися польові дослідження гідроморфологічного стану річки Серет

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Результати досліджень показують, що показник гідроморфологічного стану р. Серет становить 2,11 і відповідає зеленому класу "добрий" (згідно таблиці 1). Параметри стану русла річки отримали категорію "відмінний стан". Показники внутрішніх характеристик потоку та берег та прибережної зони відповідають зеленому класу "добрий", що свідчить про незначні зміни у прибережній зоні. Натомість, показник заплави відповідає жовтій категорії "задовільний". Це свідчить про значні порушення вздовж річки, особливо у досліджуваних ділянках у пунктах № 4 (с. Вертелка), № 6 (с. В. Березовиця) та № 7 (с. Залав'є), які пов'язані із значним антропогенним впливом (рибне господарство, великі міста (м. Тернопіль, м. Теремовля), створення пляжів, будівництво житлових будинків та інше). Суттєво на стан річки впливає сільське господарство, яке має багато негативних наслідків (забруднення отрутохімікатами, органічними та мінеральними добривами, патогенами, надмірним розорюванням схилів та заплави), стічні води, промислові відходи, рекреація та інше. Параметри оцінки порівнювались із референційними умовами, про які отримано інформацію з опитування старожилів, архівних джерел, старих світлин (рис. 2) тощо.

Рис. 2. Долина річки Серет в околицях с. Підгора у 1875 р. [2].

Гідроморфологічна оцінка річки показала, що вплив на морфологію долини р. Серет є незначним, лише стан заплави оцінено як «задовільний». Така оцінка свідчить про необхідність впровадження екосистемного підходу у природокористуванні в межах усього басейну річки Серет, щоб зберегти морфологічні параметри р. Серет у доброму стані.

Проведена нами гідроморфологічна оцінка р. Серет за чотирима категоріями: русло річки; внутрішні характеристики потоку; берег та прибережна зона; заплава, у восьми точках спостереження показує, що стан річки відповідає зеленому класу "добрий". Але варто звернути увагу на категорію дослідження "заплава", стан якої відповідає "задовільному" стану, що свідчить про значні порушення вздовж річки, особливо у досліджуваних ділянках у точках №4 (с. Вертелка), №6 (с. Велика Березовиця) та №7 (с. Залав'є), які пов'язані із значним антропогенним впливом: рыбне господарство, великі міста, створення пляжів, будівництво житлових будинків та інше.

Суттєво на стан річки впливають сільське господарство. Внаслідок розорювання схилів та заплави відбувається інтенсивна ерозія, що призводить до збільшення твердих наносів у річці, замулення річки, збільшення продуктивності потоку, заростання берегів та русла рослинністю.

**XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.**

Таблиця 2

Оцінка гідроморфологічних параметрів річки Серет

Категорія	Параметр	Д1		Д2		Д3		Д4		Д5		Д6		Д7		Д8		Д0
		Л	П	Л	П	Л	П	Л	П	Л	П	Л	П	Л	П	Л	П	Показник
1. Русло річки	1.1. Звивистість річки	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	1.2. Тип русла	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	1.3. Спрямлення русла	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Показник русла $(1.1+1.2+1.3)/3$																	1
2. Внутрішні характеристики потоку	2.1. Елементи дна	3	3	3	3	3	3	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2,25
	2.2. Зміна ширини	5	4	3	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3,13
	2.3. Тип потоку	4	4	3	2	2	3	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	3,62
	2.4. Наявність макрофітів	1	2	2	2	2	3	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2
	2.5. Штучні елементи дна	1	1	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1,5
	Показник внутрішніх характеристики потоку $(2.1+2.2+2.3+2.4+2.5)/5$																	2,5
3. Берег та прибережна зона	3.1. Прибережна рослинність	1	2	3	2	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2,25
	3.2. Берегоукріплення	1	1	1	2	1	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	3.3. Профіль берега	1	1	2	2	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1,87
	Показники берега та прибережної зони $(3.1+3.2+3.3)/3$																	2,04
4. Заплава	4.1. Площа заплави	2	2	2	3	2	4	3	4	3	4	3	4	3	4	3	4	2,75
	4.2. Природна рослинність	3	2	3	3	3	3	2	3	3	2	3	3	3	3	3	3	2,75
	Показник заплави $(4.1+4.2)/2$																	2,75
Показник гідроморфологічного стану $(п.1+п.2+п.3+п.4)/4$																	2,11	

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Латориця: гідрологія, гідроморфологія, руслові процеси : монографія Л19 / О. Г. Ободовський, В. В. Онищук, З. В. Розлач та ін. ; за ред. О. Г. Ободовського. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2021. - 319 с.
- Мандрівка Старим Кордоном. *Facebook* : веб-сайт. URL : <https://www.facebook.com/270615366646370/photos/a.273821642992409/1484530541921507>

УДК 591.543

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАПИСІВ ТЕРМОГРАФА РЛГС ЯК РЕЗЕРВНОГО ДЖЕРЕЛА ДАНИХ ЩОДО ТЕМПЕРАТУРИ ПОВІТРЯ

Вікторія Чепурко

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Богдан Яворський

Львівський національний університет імені Івана Франка

Проаналізовано можливість використання показів термографа, що працював на метеостанції Розтоцького ландшафтно-геофізичного стаціонару, як резервного джерела інформації про температуру повітря. Цей термограф може слугувати резервним джерелом щодо температури повітря з точністю $\pm 1^\circ\text{C}$ для тих термінів, у які вимірювання температури повітря за сухим термометром не здійснювалися (у нічний час, інтервал 1990-1991 років). При виявленні ознак негоризонтального закладення спостерігачем добової стрічки термографа необхідно вводити поправки, описані у даному повідомленні.

Ключові слова: температура повітря, термограф, добова стрічка, поправка, термометр.

INVESTIGATION OF RLGS THERMORGRAPH RECORDS AS A BACK-UP SOURCE OF AIR TEMPERATURE DATA

Victoria Chepurko

Supervisor: PhD, docent Bohdan Yavorskyi

Ivan Franko National University of Lviv

The possibility of using the readings of the thermograph operating at the weather station of the Roztoczczya landscape-geophysical station as a backup source of air temperature information was analyzed. This thermograph can serve as a backup source for air temperature with an accuracy of $\pm 1^\circ\text{C}$ for those periods in which air temperature measurements by dry thermometer were not carried out (at night, the interval of 1990-1991 years). If the observer detects signs of non-horizontal laying of the daily tape of the thermograph, it is necessary to introduce the corrections described in this message.

Key words: air temperature, thermograph, daily tape, correction, thermometer.

Вступ. У ході опрацювання бази даних величин температури повітря на Розтоцькому ландшафтно-фізичному стаціонарі (РЛГС) [1] виявлено, що протягом тривалого відрізка часу (з кінця березня 1990 р. по кінець травня 1991 р.) не велись вимірювання температури повітря спостерігачем у нічний час (о 03 год. літнього або о 02 год. зимового часу). Причиною цього могла бути важка тогочасна економічно-соціальна ситуація, адже в реальності виміри здійснювали один чи двоє спостерігачів (прізвища і підписи спостерігачів Ліскевича Ю. І. та Галич Г. М. значаться на звороті стрічок термографа). Відсутність вимірів температури повітря у нічні години унеможлиблює обчислення середньодобових, а далі середньодекадних, середньомісячних і середньорічних значень температури повітря – базової метеорологічної величини. Також відсутність усереднених даних за 1990-1991 рр. не дає змоги опрацювати весь п'ятдесятирічний ряд часу роботи стаціонару, виявити ритміку, тренди і метеорологічну норму температури повітря на РЛГС.

Виклад основного матеріалу. Резервним приладом, який фіксував температуру повітря на РЛГС, в тому числі і у нічні години, був термограф. Перевірці можливості застосування записів термографа, а також оцінці точності таких даних присвячена дане повідомлення. Для аналізу обрано січень 1990 р. Для цього місяця ще були наявні виміри термометром температури повітря у нічні години, а також збереглись синхронні з ними записи на усіх стрічках добового термографа. На РЛГС записи температури у 1990-1991 рр. загалом велись термографами М-16АС і М-16АН з тривалістю одного обороту барабану відповідно одну добу і один тиждень. Згідно з паспортом [4], абсолютна похибка при реєстрації зміни температури

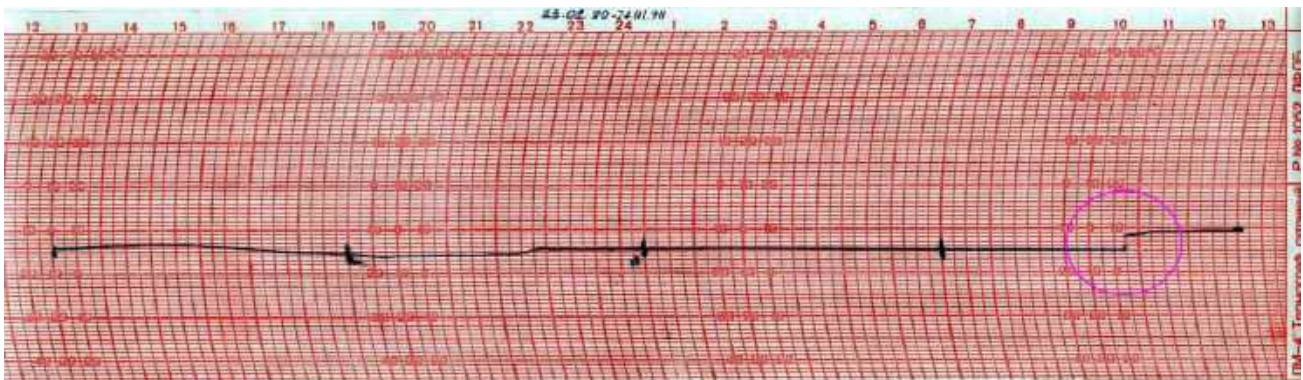

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

повинна бути не більше $\pm 1^\circ\text{C}$. Записи самописцями велися на стандартних стрічках ЛМ-4р №1052 та ЛМ-3р №1082. Мабуть, відчувався брак стрічок, адже частина інформації, 5 днів січня 1990 р., щодо температури записана термографом на стрічках від гігрографа (!?). Ця особливість вимагала при зчитуванні температури розуміти одну клітинку на стрічці добового гігрографа (тип ЛМ-6) як $1,6^\circ\text{C}$ по осі ординат.

Незважаючи на вимогу опрацювання стрічок термографа відразу після зняття з приладу [2], стрічки десятиліттями не були опрацьовані.

На добових стрічках, записаних протягом січня 1990 р. значаться вертикальні риси – позначки часу, як це і передбачено інструкціями [2; 3]. Ці позначки дозволяють впевнитись у відсутності суттєвих відхилень роботи годинникових механізмів, але й також пересвідчитись у фізичній присутності спостерігача на метеомайданчику у момент виміру. Виміри температури повітря за сухим термометром велися чотири рази на добу (о 02, 08, 14, 20 годинах за зимовим часом і о 03, 09, 15 і 21 годинах за літнім). Стрічку добового термографа в січні змінювали у час виміру в 14 годині за зимовим часом, як це було передбачено інструкцією 1985 р. [2, с. 51]. Початок запису на стрічках здійснено зі зміщенням в -1 годину для зимового часу і -2 години для літнього часу: 13 година початку запису на стрічці відповідає 14 годині зимового часу або 15 годині літнього (див. рисунки). На більшості стрічок ширина лінії запису не перевищувала 0,5 мм, проте були стрічки, де ширина лінії запису ширша, а згідно з інструкцією 1985 р. [2, с. 54] такі бланки необхідно бракувати. У нашому дослідженні ми все-таки брали до уваги і такі потовщені лінії запису температури, а відлік температури намагались брати для осі такої лінії. Величину температури, записаної на стрічці термографа брали з точністю до $0,1^\circ\text{C}$. Ще одним недоліком запису кривої температури на стрічках добового термографа були стрибкоподібні перерви по вертикалі до 3°C (наприклад, стрічка за 23-24. 01. 1990 р., рис. 1), які свідчать про надмірне тертя у передавальній системі. Такі некоректні записи температури зафіксовано у 5 випадках протягом січня 1990 р.

**Рис. 1. Стрічка добового термографа РЛГС за 23-24.01.1990 р.
із стрибкоподібною перервою запису у 3°C .**

Для аналізу роботи термографа взято величини температури повітря, отримані в ході вимірювання сухим термометром психрометра (що вимагає фізичної присутності спостерігача на метеомайданчику) і величини, отримані в ході опрацювання стрічок термографа. Опрацювання стрічок термографа почали із зчитування відліку температури (по ординаті). Далі для 5 точок кривої, які зафіксовані вертикальними рисками – позначками часу, підписано покази сухого термометра. Для обчислення поправок від ординати температурної кривої, записаної термографом, віднімали покази сухого термометра [3, с. 52-55]. Таким чином, для кожної із добових стрічок отримано 5 поправок, на які звернемо більше уваги.

Для більшості (22 шт.) добових стрічок термографа у січні 1990 р. різниця між поправками однієї стрічки не перевищує $1,0 - 1,2^\circ\text{C}$. Така різниця між поправками обумовлена точністю роботи термографа ($\pm 1^\circ\text{C}$) і є свідченням задовільної роботи самописця і можливості у майбутньому заповнення відсутніх даних щодо температури у нічний час у базі даних за 1990-1991 роки.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

У випадку з чотирма січневими стрічками різниця між поправками кожної з них суттєво перевищувала $1,0 - 1,2^{\circ}\text{C}$. Розглянемо особливості запису термографом стрічки за 19-20 01.1990 р. (рис. 2).

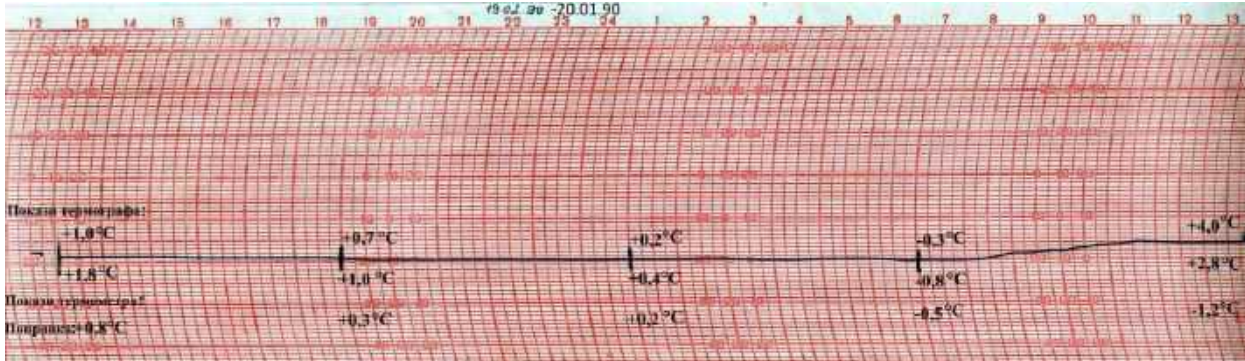

Рис. 2. Стрічка добового термографа РЛГС за 19-20.01.1990 р. з показами сухого термометра та обчисленими поправками.

Поправка термографа на початок запису (14 год. 19.01.1990 р.) становила $+0,8^{\circ}\text{C}$, а на кінець запису (14 год. 20.01.1990 р.) становила $-1,2^{\circ}\text{C}$, тобто різниця між поправками сягнула аж $2,0^{\circ}\text{C}$; причину цього потрібно було вивчити. Особливістю запису даної стрічки було те, що її не було знято вчасно о 14 годині 20 січня, а запис йшов вже після прокручення барабана термографа на 360° (рис. 3).

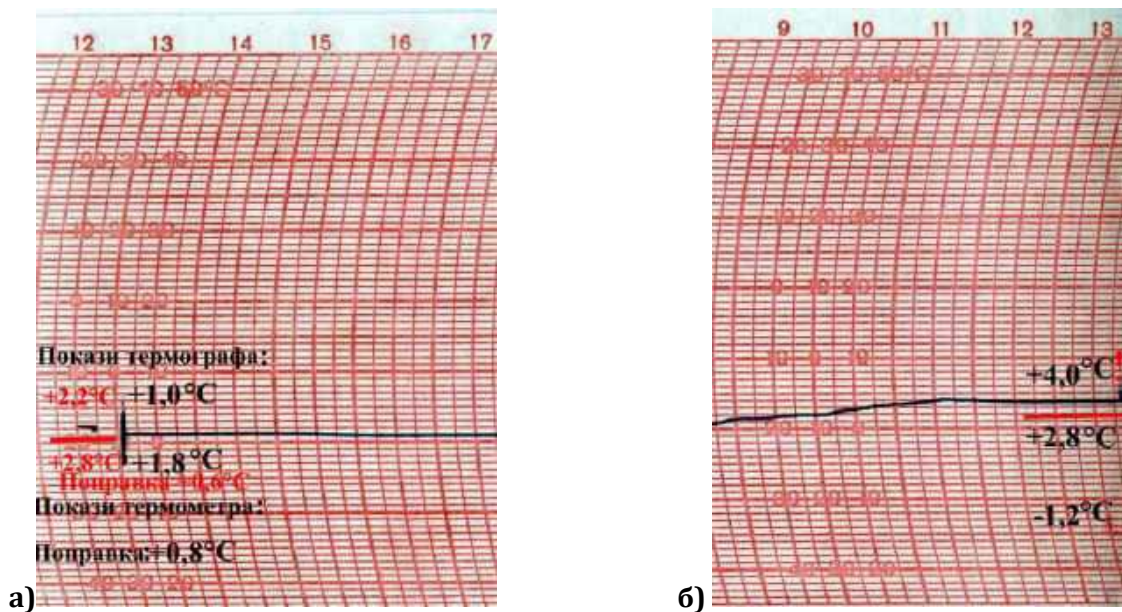

Рис. 3. Збільшені фрагменти тієї ж стрічки, що й на рисунку 2.
Одна і та ж величина температури записана на різних кінцях стрічки добового термографа зі зміщенням у $1,8^{\circ}\text{C}$.

Дана особливість запису засвідчує, що величина температури в кінці стрічки – $+4,0^{\circ}\text{C}$ (рис. 3б) відповідає $+2,2^{\circ}\text{C}$ (рис. 3а) після перескакування пера через затискач, яким стрічка була прикріплена до барабана. Звідси робимо висновок про те, що стрічка на барабані була закріплена не горизонтально. Додатковим доказом цього є закономірна зміна поправок: $+0,8^{\circ}\text{C}$, $+0,3^{\circ}\text{C}$, $+0,2^{\circ}\text{C}$, $-0,5^{\circ}\text{C}$, $-1,2^{\circ}\text{C}$ (див. рис. 2), в даному випадку у бік спадання. При обробці стрічки усунути такого роду недолік, який обумовлений людським фактором, а не роботою приладу, можна шляхом внесення нових поправок, які будуть обчислюватися в спосіб рівномірного розподілу (лінійної інтерполяції) поправок, отриманих на крайніх моментах виміру, на всі три проміжні моменти реєстрації температури. Наприклад, для даної добової стрічки різниця між

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

поправкою на початок і кінець запису становила $-2,0^{\circ}\text{C}$, тому в перерахунку на кожен із 3 проміжних вимірів буде становити $-0,5^{\circ}\text{C}$ для 20 години, $-1,0^{\circ}\text{C}$ для 02 години, $-1,5^{\circ}\text{C}$ для 08 години. Тому при подальшій обробці стрічок добового термографа, для запису на яких будуть ознаки негоризонтального закладення стрічки, будемо вносити поправки подібного виду (рис. 4).

Ще у випадку із 4 стрічками за січень 1990 року фіксуємо різкий стрибок між поправками в межах однієї добової стрічки (рис. 5 і 6).

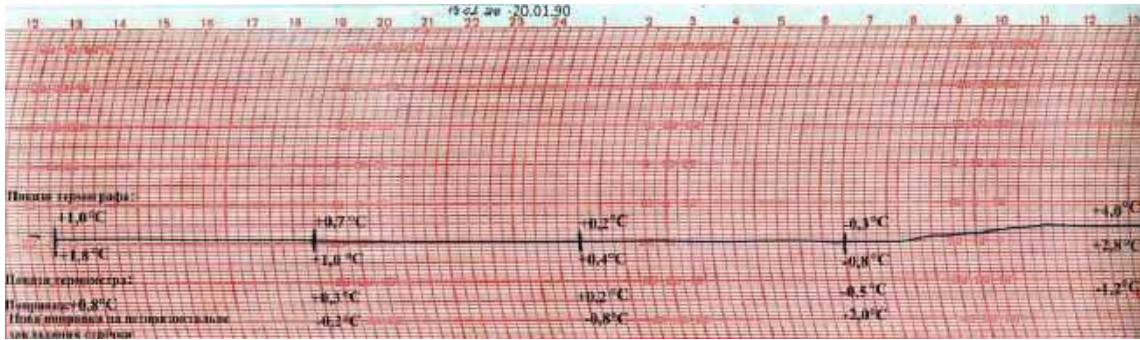

Рис. 4. Стрічка, що й на рисунку 2 із внесеними поправками на негоризонтальне закладення стрічки на барабані термографа

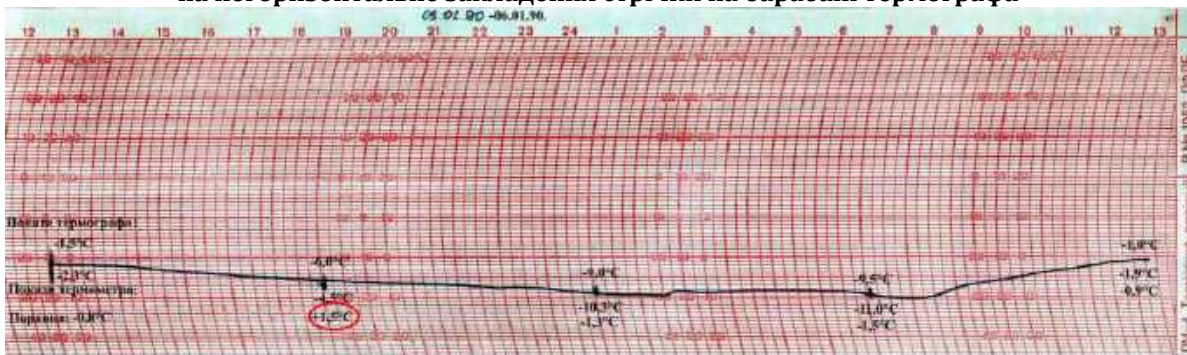

Рис. 5. Стрічка термографа за 05-06 01.1990 р. з показами сухого термометра і поправками. Поправка для виміру о 20 год. ($+1,5^{\circ}\text{C}$) різко відрізняється від інших поправок, які між собою близькі за значеннями (від $-0,8^{\circ}\text{C}$ до $-1,5^{\circ}\text{C}$).

Наприклад, у стрічці за 05-06 01.1990 р. поправки на 14 годину 5 січня та 02, 08 і 14 годину 06 січня близькі між собою і відрізняються на $0,7^{\circ}\text{C}$. Проте, на 20 годину величина температури за сухим термометром ($-4,5^{\circ}\text{C}$) і величина температури, згідно з записами термографа (-6°C) дають величину поправки $+1,5^{\circ}\text{C}$, виходить, що термограф раптово почав фіксувати температури нижчі, ніж покази термометра, що є зворотною ситуацією до інших 4 строків спостереження. Це дає змогу піддати сумніву значення температури за сухим термометром (або виміри не брались спостерігачем, хоча позначка часу присутня на стрічці, або маємо справу з суб'єктивною помилкою запису температури). Описаний випадок згаданий у керівництвах [2, с. 60; 3, с. 56] і дозволяє розглядати відлік за термометром як помилковий.

Іншого роду пояснення можемо навести для суттєво більших за $1,0-1,2^{\circ}\text{C}$ поправок стрічки за 17-18 01. 1990 р. (рис. 6). Поправка $-2,5^{\circ}\text{C}$ для останнього виміру (14 год 18.01.1990 р.) різко контрастує з попередніми поправками (між $-4,7$ і $-4,9^{\circ}\text{C}$) і може свідчити про зависоке тертя пера об стрічку і неможливість цього пера відірватись від горизонтального запису навіть при суттєвому піднятті температури повітря від $+1,8^{\circ}\text{C}$ в 08 год до $4,0^{\circ}\text{C}$ в 14 год.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

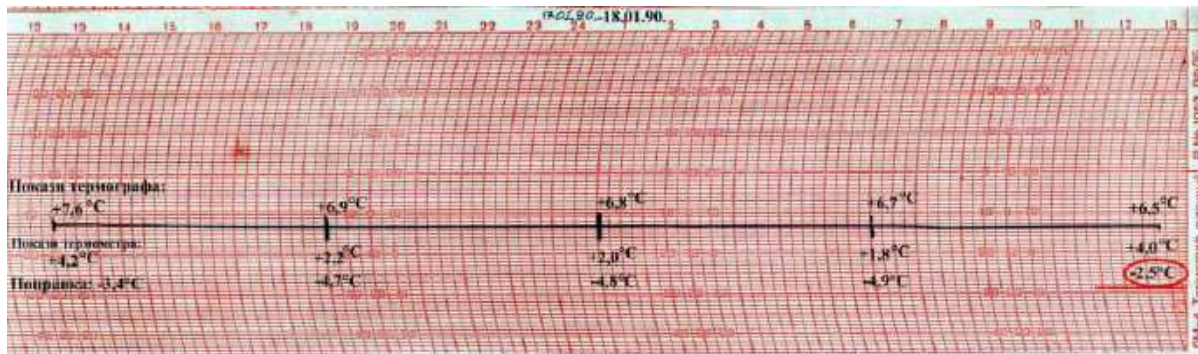

Рис. 6. Стрічка термографа за 17-18 01.1990 р. з показами сухого термометра і поправками. Поправка для виміру о 14 год. 18.01.1990 р. (-2,5 °С) різко відрізняється від інших поправок, які між собою близькі за значеннями (від -4,7°С до -4,9°С)

Висновки. Термограф РЛГС може слугувати резервним джерелом щодо температури повітря для тих термінів, у які вимірювання температури повітря за сухим термометром не здійснювалися у нічний час. Статистичне порівняння показів термографа і сухого термометра, зроблене за січень 1990 р., показує можливе відхилення величин температури повітря до 1,0 - 1,2°C, що відповідає точності роботи термографа, заявленої виробником [4]. У випадку суттєво більшого, ніж 1,0-1,2°C відхилення між показами термографа і сухого термометра в межах записів за 1 добу причиною може бути 1) негоризонтальне закладення добової стрічки термографа спостерігачем і 2) надмірне тертя пера термографа об барабан, яке дотепер зафіксоване для інтервалу між 8 і 14 годинами за зимовим часом, що відповідає кінцевій четвертині стрічки. Нічний термін вимірювання температури (02 година), який нас цікавить найбільше у даному дослідженні, припадає на середню частину стрічки (друга і третя четвертини) і затримки пера для цього діапазону не виявлено. Ті із стрічок добового термографа, які будемо опрацьовувати для інтервалу з кінця березня 1990 р. по кінець травня 1991 р. включно, на яких запис вівся негоризонтально, плануємо обробляти за допомогою поправок у спосіб, описаний вище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Муха Б. П. Розтоцький ландшафтно-геофізичний стаціонар. Формування, розвиток, наукові надбання: монографія. Львів. Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка. 2010. -125 с.
<https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads.pdf>
2. Наставление гидрометеорологическим станциям и постам. Выпуск 3. Часть 1. Метеорологические наблюдения на станциях. Ленинград, Гидрометеиздат. 1985. – 307 с.
[URL:http://legacyipk.meteorf.ru/images/stories/literatura/rd/nast_gmsp_2_1.pdf](http://legacyipk.meteorf.ru/images/stories/literatura/rd/nast_gmsp_2_1.pdf)
3. Настанова гідрометеорологічним станціям і постам. Випуск 3. Частина 1. Метеорологічне спостереження на станціях. м. Київ. Державна гідрометеорологічна служба. 2011. -280 с.
[URL: https://meteo.gov.ua/files/content/docs/meteo_kerdoc.pdf](https://meteo.gov.ua/files/content/docs/meteo_kerdoc.pdf)
4. Термографы метеорологические с биметаллическим чувствительным элементом М-16А. Паспорт ИЛАН.4051 42.001 ПС.13 с
[URL: https://www.xn--80aicmxhn.xn--p1ai/tech/tdocs/m-16a_ps.pdf](https://www.xn--80aicmxhn.xn--p1ai/tech/tdocs/m-16a_ps.pdf)

УДК 528.94

РОЗРОБКА ВЕБ КАРТОГРАФІЧНИХ ЗАСТОСУНКІВ ЗАСОБАМИ OPENLAYERS

Назар Ваньо

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Юрій Андрейчук

Львівський національний університет імені Івана Франка

Досліджено один із аспектів геоінформаційної системи та описано основну структуру розробки web картографічних застосунків з використанням засобів Open Source для збору, управління, аналізу та візуалізації геопросторових даних. Розглянуто теоретичні принципи, актуальність дослідження, огляд існуючих розробок та виділено основні етапи розроблення веб-картографічних застосунків за допомогою засобів OpenLayers, надано поетапний опис створення основних логічних зв'язків між елементами. Надано ілюстративні зображення для наочного розуміння процесів та функціональності веб-картографічних застосунків.

Ключові слова: JavaScript, OpenLayers, геоінформаційні технології, цифровізація, веб-картографування, веб-карта.

DEVELOPMENT OF WEB CARTOGRAPHICS APPLICATIONS BY OPENLAYERS TOOLS

Vano Nazar

Supervisor: PhD, docent Yuriy Andreychuk

Ivan Franko National University of Lviv

One of the aspects of the geoinformation system was investigated and the basic structure of the development of web cartographic applications using Open Source tools for collection, management, analysis and visualization of geospatial data was described. Theoretical principles are considered and the basic stages of development of web cartographic applications by means of OpenLayers are allocated, the step-by-step description of creation of the basic logical connections between elements is given. Illustrative images are provided for a visual understanding of the processes and functionality of web mapping applications.

Keywords: web mapping, JavaScript, OpenLayers, geographic information technology, digitization, web mapping, web map

Метою дослідження є вивчення можливостей застосування засобів Open Source для збору, управління, аналізу та візуалізації геопросторових даних.

Об'єкт дослідження – Java Script бібліотека з відкритим кодом OpenLayers, що використовується для розробки веб-картографічних застосунків та сервісів.

Предметом дослідження є особливості застосування згаданої бібліотеки при роботі над створенням веб-картографічних застосунків.

Вступ. У сучасному світі тренди розвитку геоінформаційних технологій інтенсивно впроваджуються у всіх сферах діяльності людства. Як зазначає професор університету Вісконсин-Мілуокі (США) Вільям Хаксхолд понад 80-90% інформації у світі має геопросторову складову [7]. Це стосується передусім усіх які охоплюють крім географічних наук ще й кадастр, інженерні дослідження і проектування, транспорт, зв'язок, комерцію, державне управління, військову справу та багато інших. Крім того, відбувається активний перехід від матеріальних картографічних творів та геопросторових моделей до їх цифрових аналогів. Доступ до останніх відбувається в тому числі через мережу Інтернет. Їх доречно розділити на: комерційні (MapBox, ArcGIS Online, Bentley Map, Carto, Mango Map тощо) (рисунок 1) [2]; та некомерційні розробки (leaflet, OpenLayers, GeoServer, GeoNode, GeoNetwork, тощо).

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Рисунок 1 РОЗПОДІЛ ВАРТОСТІ ПОСЛУГ КОМЕРЦІЙНИХ РОЗРОБОК ВЕБ-ГІС [2]

У вільному доступі представлено великий перелік сучасних веб-орієнтованих інструментів призначених для створення веб-картографічних застосунків. Серед їхніх можливостей є збір, візуалізація, зберігання, аналіз і керування геопросторовими даними для широкого кола користувачів та розробників.

Актуальність дослідження та огляд існуючих розробок. Ідея використання комп'ютерних мереж для збору, зберігання, аналізу та візуалізації геопросторової інформації виникла порівняно недавно. Прикладом першої розробки можна навести Світовий локатор землетрусів, перший інтерактивний веб-застосунок, випущений на основі подання карти Xerox PARC. Розроблення веб-картографічних застосунків та поширення їх за допомогою інтернет мереж розпочався на початку 2000-них років та представляв собою переходом твердих картографічних творів (атласи, довідкові карти, навігаційні карти, туристичні, тощо) на веб-картографічні електронні ресурси.

На сьогоднішній день розвиток геоінформаційних послуг та сервісів поширюється у всіх сферах діяльності людини вже реалізовано безліч різноманітних розробок з можливостями пошуку та легкого доступу до геопросторової інформації. Основним завданням такого типу застосунків є надання кінцевим користувачам доступу до геопросторових даних з можливістю їх збору, аналізу та візуалізації.

При розробці застосунків передусім необхідно звернути увагу на типи та об'єми геопросторових даних, спектр їх використання та цільова аудиторія користувачів таких сервісів. При великому накопиченні даних та неорганізованому зберіганні чи обробці можуть виникнути проблеми з подальшим їх використанням, тому для цього використовують спеціальне програмне забезпечення - системи управління базами геоданих (СУБГД), для яких використовують спеціальну мову – SQL (Structured Query Language) [1]. Більшість спеціалістів, які працюють у цій сфері та мають значний досвід у досягненнях розробки web картографічних застосунків використовують для СУБД систему керування базами даних PostgreSQL в який інтегрують модуль PostGIS, що представляє собою програму з відкритим кодом, яка додає підтримку географічних об'єктів до бази даних PostgreSQL. Після чого аналіз та обробка даних, які додані до СУБД PostGIS опрацьовуються за допомогою Geoserver (сервер на основі Java, який дозволяє користувачам переглядати та редагувати геопросторові дані). У цьому відношенні Geoserver виступає як повноцінний картографічний сервер з відкритим вихідним кодом, який підтримується з OGC сервісами, таких як OGC Web Mapping (WMS) або Web Feature Service (WFS). OGC — це аббревіатура від Open GIS Consortium, яка є спільнотою, що працює над покращенням доступу до просторової інформації шляхом розробки стандартів у цій сфері [5].

Проте для створення веб-картографічного застосунку, котрий буде вмщати не великий обсяг географічної інформації для якої не потрібно розгортати вище сказані сервіси та СУБГД (GeoServer, PostgreSQL, PostGIS і тд.) можна використати бібліотеку засобів *OpenLayers*, яку застосовують як високопродуктивну, багатофункціональну бібліотеку для всіх потреб у картографуванні.

OpenLayers був створений компанією MetaCarta (США) 2006 р. випущений як програмне забезпечення з відкритим кодом. Бібліотека *OpenLayers* дозволяє створити web-інтерфейс для відображення картографічних матеріалів, представлених у різних форматах та розміщених на різних серверах та хмарах. Він також дозволяє легко розмістити динамічну карту на будь-якій веб-сторінці, її фрагменти, тематичні векторні дані точкового, лінійного та полігонального характеру. Це повністю безкоштовна JavaScript-бібліотека з відкритим кодом, використання якої регламентується ліцензією BSD [6].

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

В загальному структура веб-картографічного застосунку виглядає наступним чином:

1. Вміст карти;
  - базові карти: плиткові шари, які витягуються з OSM, Bing, MapBox, Stamen та будь-якого іншого джерела XYZ, який ви можете знайти. Плиткові шари – це карта, яка відображається у веб-браузері шляхом легкого з'єднання десятків індивідуально запитуваних файлів зображень або векторних даних.
  - операційні шари: шар, який посилається на географічні дані з файлу чи служби та використовується для візуалізації даних на карті чи сцені. Операційні шари відображаються поверх шару базової карти. Наприклад -відтворення векторних даних із GeoJSON, TopoJSON, KML, GML, векторних плиток Mapbox та інших форматів.
2. Функціональність карти відіграє роль відображення та взаємодії з картами кінцевим користувачем. Цей процес забезпечується підбором відповідних надбудов (плагінів) JavaScript бібліотеки OpenLayers та об'єднання в один сценарій, який відтворюватиме кінцевий елемент карти [6].

OpenLayers розроблений за принципом low-code (низький рівень кодування) це підхід до створення, налаштування і модифікації систем і застосунків, який практично не вимагає написання програмного коду, використовують візуальні інтерфейси з простою логікою. На офіційному сайті OpenLayers знаходиться повна документація роботи з цією технікою та навчальний посібник з алгоритмом роботи [6].

Результати та їх обговорення.

За допомогою бібліотека OpenLayers створюється веб-інтерфейс для відображення картографічних матеріалів, представлених у різних форматах та розміщених на різних серверах та хмарах (динамічні або статичні дані). Завдяки OpenLayers розробник може створити наприклад власну карту, що включає шари, які надаються за допомогою сервера СУБД та сервісів такими як Mapserver, ArcIMS або Geoserver, і даними картографічних сервісів Google.

Розробка веб-картографічних застосунків засобами OpenLayers можна поділити умовно на кілька етапів:

1. Підготовчий етап

Підготовчий етап полягає в формуванні геоінформаційних даних їх опрацювання та підготовці технічного ресурсу. Початкова робота зводиться до розгортки робочої сфери кодування. Рекомендація для цього є програма VS Code [9] (текстовий редактор для створення, та редагування початкового коду програм). Для цього за алгоритмом поданим на офіційному сайті виконуємо перші дії для подальшої роботи, а саме в директиві майбутнього застосунку, встановлюємо OpenLayers (рисунок 2).

Рисунок 2 АЛГОРИТМ ВСТАНОВЛЕННЯ ПАКЕТІВ

Після завантаження пакету OpenLayers інтегруємо в робоче середовище - пакувальник webpack, який приймає модулі із залежностями та створює статичні файли, що представляють ці модулі. За допомогою Webpack розроблення застосунку буде простішим та оптимізованим в правильному систематизованому положенні.

Алгоритм інтеграції webpack в OpenLayers (в директиву папки робочого середовища за допомогою CMD команди):

```
git clone git@github.com:openlayers/ol-webpack.git
cd ol-webpack
npm install
npm run build (запуск пакувальника для кінцевого результату)
```


XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція «РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Наступний крок полягає в зборі геоінформаційних даних (точкові, лінійні, полігональні, тощо) та експортуванні їх в формат GeoJSON. У нашому випадку для прикладу будемо відображувати адміністративний устрій України (область та район).

2. Розробка

Етап акцентований на процесах складання потрібних функцій в одну веб-сторінку (складання пазлів) із попередньо створених макетів, заздалегідь написаних логічно-математичними зв'язками між змінними в JavaScript.

Для прикладу розробки найпростішого застосунку - створюється в корінній папці проекту. Створюються робочі файли: (за допомогою редактора коду) *index* типом *HTML* (стандартизована мова розмітки документів для перегляду веб-сторінок у браузері) та *main* типом *JS* (динамічна, об'єктно-орієнтована прототипна мова програмування), після чого потрібно скопіювати основний код в ці файли поданий на офіційному сайті OpenLayers.

Приклад будови файлу HTML (рисунок 3): тег `<head>` призначений для збереження службової інформації про сторінку. Він розташовується першим у тезі `<html>`, відразу перед `<body>`. Всередині `<head>` зазвичай міститься заголовок, ключові слова, опис сторінки та інші службові дані. Також у ньому підключаються зовнішні ресурси, наприклад, стилі.

```
<!DOCTYPE html>
<html>
  <head>
    <meta charset="utf-8">
    <title>Адміністративна карта України</title>
    <script src="./libs/ol.js"></script>
    <script src="./libs/ol-layerswitcher.js"></script>
    <link rel="stylesheet" href="./libs/ol-layerswitcher.css">
    <link rel="stylesheet" href="./libs/ol.css">
    <script src="./libs/layerswitcher.js"></script>
    <style>
      .layer-switcher {max-width: 300px;}
      html, body { margin: 0; height: 100%;}
      #map {position: absolute;top: 0;bottom: 0;width: 100%;}
    </style>
  </head>
```

Рисунок 3 БУДОВА ЗБЕРІГАННЮ МЕТАДАНІВ В HTML

У тег `<body>` ми створюємо розмітку де створюємо ідентифікатор та клас для написання логіки в *main.js* `<div id="map" class="map"></div>` [6].

Після HTML переходимо до написання логіки в *main.js*. На офіційному сайті знаходиться велика кількість прикладів створення та додавання різних функцій чи шарів для розробників.

Для того щоб додати основну карту вписуємо в *js* такі змінні (типовий приклад):

```
const map = new Map({ - змінна для створення основного елемента – веб-карти;
target: 'map', - ціль для посилання на HTML;
view: new View({ - вигляд карти;
center: [0, 0], - координати центру;
zoom: 2 })); - рівень зближення до центру;
```

Приклад додавання базової карти (OSM):

```
const OpenStreetMap = - нова змінна [7];
new TileLayer({ - дозволяє працювати з кешованим картографічним сервісом, приклад OSM;
title: 'OSM', - назва елемента;
type: 'base', - тип елемента;
source: new OSM(),}); - доступ до елемента;
map.addLayer(OpenStreetMap) - додавання елемента до змінної map а саме основної карти;
```

Приклад додавання векторних шарів в форматі GeoJSON:

```
const oblast = new VectorImageLayer({ - нова змінна, яка базується на векторному зображенні;
title: 'Oblast', - назва шару;
type: 'layers', - тип шару;
source: new VectorSource({ url: './data/oblast.geojson', - шлях для доступу до файлу;
format: new GeoJSON(), }) - формат векторного шару;
map.addLayer(oblast) - додавання елемента до змінної map а саме основної карти;
```


XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Розуміючи основні принципи побудови web-картографічних застосунків, робота з бібліотекою OpenLayers стає прозорою та швидкою [6], розробник може додати той функціонал який вважає за потрібним для його розробки, ось наприклад структура функціоналу веб-картографічного елемента «Адміністративна карта України» див. на рисунку 4.

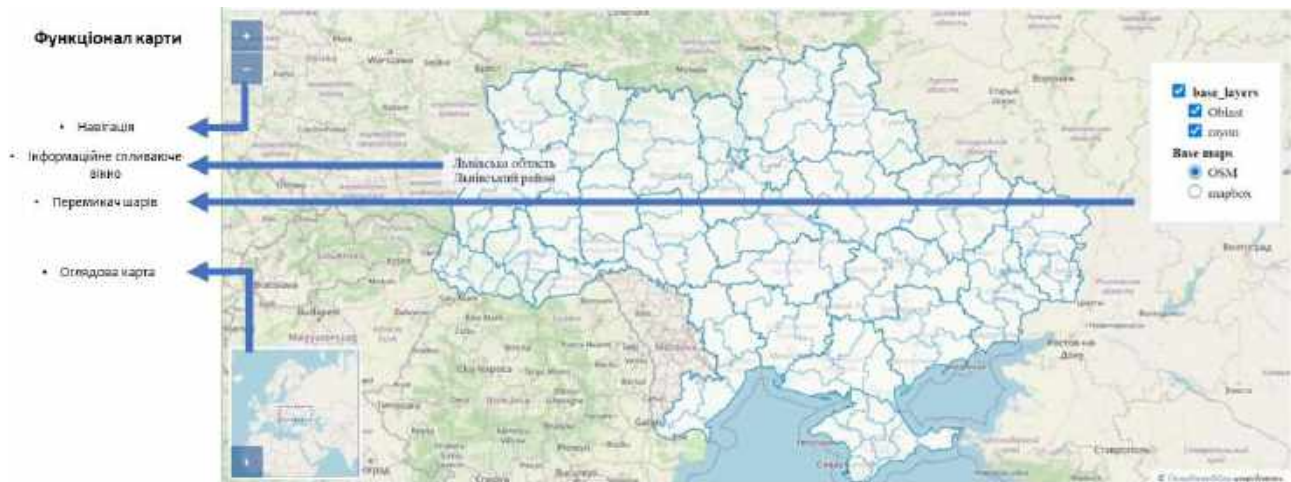

Рисунок 4 ФУНКЦІОНАЛЬНІСТЬ ПОБУДОВИ WEB-КАРТОГРАФІЧНИХ ЗАСТОСУНКІВ

3. Завершальний етап

Етап полягає в перевірці працездатності застосунку, оптимізації його коду та структури. Готові файли інтегрують на серверну платформу, яка надаватиме доступ до додатку користувачу.

Висновки: Засоби *OpenLayers* дозволяють розробляти веб-картографічні застосунки швидко та якісно за принципом, який практично не вимагає написання програмного коду. Алгоритми подані на офіційному сайті дозволяють відмінно відображати геопросторові унікальні дані поверх вже зроблених картографічних публічних матеріалів (OSM, Google Maps, Bing, тощо). Крім цього є можливість створити великий функціонал з web-картою.

- Серед сучасних розробок у сфері веб-картографуванні крім OpenLayers можна відзначити також українські розробки, а саме MapBox та Leaflet, які набули популярності в останні роки.
- Функціональні можливості Open Source розробок на прикладі OpenLayers володіють гнучким інструментарієм та забезпечують можливість аналізу операційних шарів з різних джерел.
- З методичної точки зору процес створення веб-картографічних застосунків умовно можна розділити на три етапи, кожен з яких передбачає розуміння та ергономіку застосунку з точки зору кінцевого користувача.

СПИСОК ВИКОРИТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейчук Ю.М. Ямелинець Т. С. // ГІС в екологічних дослідженнях природоохороній справі
2. Five Best Web Mapping Platforms – The Battle of Web GIS [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://gisgeography.com>
3. Hoffman Andrew. Web Application Security / O'Reilly Media, Inc. (USA), 2020. – 217 с
4. Nadler Florian / publishing maps with geoserver and POSTGIS]
5. Szukalski Bernie, Derek Law Web Mapping Applications with ArcGIS
6. OpenLayers[Електронний ресурс] Режим доступу: <https://openlayers.org>
7. OpenStreetMap [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.openstreetmap.org/>
8. William E. Huxhold // An Introduction to Urban Geographic Information Systems (Spatial Information Systems) Paperback –1991
9. Visual Studio Code [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://code.visualstudio.com/>

УДК 379.85

РОЗВИТОК ДЕСТИНАЦІЙ ГАСТРОТУРИЗМУ ЛЬВІВЩИНИ: ДОСВІД КРАФТОВИХ СИРОВАРЕНЬ

Ярина Терно

Науковий керівник: к. е. н., доцент Анна Грицишин

Львівський національний університет імені Івана Франка

Подорожі завжди були тісно пов'язані з гастрономією, оскільки частування гостей національними стравами є елементом гостинності майже в усіх країнах світу. Виробники сиру та організатори туризму забезпечують якісний розвиток та організацію сирних турів з метою покращення культури споживання сиру, ознайомлення з якісними натуральними продуктами місцевих виробників, ознайомлення з історичною та культурною спадщиною нашої держави. У статті досліджено основні destinations гастротуризму Львівщини на прикладі крафтових сироварень та проаналізовано сучасний стан і перспективи розвитку сирного туризму Львівської області.

Ключові слова: гастрономічний туризм, сирний туризм, сироварні, гастрономічні destinations.

DEVELOPMENT OF GASTRO-TOURISM DESTINATIONS OF LVIV REGION: EXPERIENCE OF CRAFT CHEESE FACTORIES

Yaryna Terno

Supervisor: PhD, docent Anna Hrytsyshyn,

Ivan Franko National University of Lviv

Travel has always been closely associated with gastronomy, as the treatment of guests with national dishes is an element of hospitality in almost all countries of the world. Cheese producers and tourism organizers provide quality development and organization of cheese tours in order to improve the culture of cheese consumption, acquaintance with quality natural products of local producers, acquaintance with the historical and cultural heritage of our country. The article deals with the main destinations of gastro-tourism in Lviv region on the example of craft cheese factories. The article analyses the current state and prospects of cheese tourism in Lviv region.

Keywords: gastronomic tourism, cheese tourism, cheese factories, gastronomic destinations.

Вступ. В останні роки гастрономія стала важливим елементом для знайомства з культурою та побутом певної туристичної destinations. Вона поєднує в собі всі традиційні цінності, пов'язані з новими тенденціями в туризмі: повага до культури та традицій, здоровий спосіб життя, автентичність, стійкість. Гастрономія – це можливість активізувати та урізноманітнити туризм, підтримати місцевий економічний розвиток, залучаючи різні професійні сектори (виробників продуктів харчування, заклади харчування, майстер-класи від кухарів). Місцева кухня, заснована на місцевих продуктах, дозволяє просувати певний регіон як справді унікальний та привабливий для мандрівників, які хочуть дослідити цю місцевість через її смак. Сьогодні гастротуризм є одним із перспективних напрямків розвитку ринку туристичних послуг, зокрема – сирний туризм – спеціалізований вид туризму, пов'язаний із вивченням історії, технології та культури споживання сирної продукції в певному регіоні та їх дегустацією безпосередньо у виробника, а також відвідування спеціальних установ та заходів, такі як сироварні, спеціальні підвали, виставки сирів, конкурси, фестивалі тощо.

Мета: дослідити розвиток destinations гастротуризму Львівщини на прикладі досвіду крафтових сироварень.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх років у Львові та області з'явилося дуже багато малих сироварень, де сировари, маючи той чи інший досвід, створюють справжні шедеври, експериментують з молоком та технологіями, відроджують старі, та започатковують нові смаки і сорти крафтового сиру. Велика кількість маленьких підприємств – це значна

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

перевага. Здебільшого такі підприємства відкриті для відвідувачів, проводять екскурсії та дегустації, з чого отримують додатковий дохід [1].

Незважаючи на воєнний стан, який був запроваджений в Україні 24 лютого 2022 року, Львівська область вважається відносно безпечним регіоном. За три місяці війни Львівщина прийняла численну кількість внутрішньо-переміщених осіб і ще більше відправила через кордон в країни Європи. Саме тому розвивати сирний напрям туризму зараз неабияк перспективно, оскільки це сприяє просуванню, підтримці, збереженню місцевих звичаїв і традицій, покращує економічну ситуацію регіону і тим самим наближає нас до перемоги.

Сучасний стан крафтового виробництва сирів у Львівській області розвивається швидкими темпами і вже зараз налічується 13 сироварень:

- Фермерське господарство «МУККО»;
- Сироварня «Гарбузовий рай»;
- Сироварня «Лепта» ;
- Сироварня «Козуля»;
- Сироварня «Еко-Газда»;
- Сироварня «Чесний сир»;
- Львівська сироварня «Джерсей»;
- Міні-сироварня «Наші кізоньки»;
- Козяча ферма Елізи «Шеврет»;
- Карпатська сироварня Комарницьких;
- Фермерське господарство «Лелик»;
- Фермерське господарство «Меринос-Захід»;
- Сироварня «Голиця».

Кожен власник має свою родзинку, особливість у сироварінні, спеціальну технологію виготовлення сиру, а також власні авторські рецепти сирів. В таблиці (табл. 1) представлено асортимент продукції кожної сироварні. Слід зазначити, що попри такі широковідомі види сирів як «Адигейський», «Фета», «Камамбер», «Брі», в асортименті сироварень також представлені ексклюзивні сирні продукти, а саме: «Світанок», «Лісова пісня», «Писанка», «Грушка», «Батяр», «Волошка» тощо.

Розглянемо деякі крафтові сироварні, які є прикладами успішних дестинацій гастротуризму Львівщини та могли б найбільше зацікавити потенційних туристів. Варто зазначити, що такі сироварні розташовані переважно біля пасовищ та лісів, тому туристи менше ризикують своєю безпекою під час їх відвідування.

Сироварня «Джерсей» знаходиться в селі Селисько, Львівського району, запрацювала у жовтні 2013 року, сьогодні часто експериментує, постійно вдосконалюється та впевнено розвивається. Засновниця сироварні – Вікторія Книш. Її маленьке підприємство – «Джерсей» – назване на честь молочної породи корів, виведеної в Англії на острові Джерсі. Вікторія вчилася у сироварів Польщі, Словаччини, Франції [2]. Навчання та експерименти на сироварні продовжуються, тож і асортимент поступово розширюється, але сироварня працює не лише над розширенням асортименту, а й над збільшенням обсягів виробництва. Також сироварня «Джерсей» радо приймає туристів і пригощає їх власною продукцією.

Фермерське господарство «Мукко», що у селі Угерсько Стрийського району, молодий (з 2015-го року), але потужний і амбітний проект, який за два роки з часу заснування встиг вийти на всеукраїнський ринок. Власник – Назар Кміть [3]. У селах поблизу Стрия, він має козину, коров'ячу ферму, молокопереробний завод і сироварню. Доїння на фермі «Мукко» автоматизоване, технологія визрівання сирів – професійна, рецепти – голландські. Відтак, сири якісні та корисні.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Таблиця 1

Асортимент сироварень Львівщини

Сироварня	Адреса	Види сирів
Молочна ферма «Мукко»	с. Угерсько, Стрийський район	«Адигейський», «Вершковий», «Гауда», «Витриманий», «Класичний», «Панір», «Фермерський», «Бринза», сир з кавою, зернами коноплі, з журавлиною, із зеленню, з чорним перцем, з лавандою, з кмином, з томатами, з трюфелем, з горіхом, з пажитником, з пряними травами
Сироварня «Гарбузовий рай»	с. Мильчиці, Львівський район	«Халумі», «Годз», «Магура», «Верде», «Світанок», «Лісова пісня», «Рікота», «Крухий», «Трюфельний», «Гарбузик», «Говерла», «Фета», «Кроттен», «Камамбер», «Моцарела», сир з грецьким горіхом, з афинами
Fromages de E'lise Козяча Ферма Елізи «Шеврет»	с. Дмитровичі, Яворівський район	«Дмитров'єн», «Кроттен», «Сігалон», «Бюш», «Томет», «Том», «Рікота», «Десертний», «Фета»
Львівська сироварня «Джерсей»	с. Селисько, Львівський район	«Писанка», «Прем'єра», «Грушка», «Монте», «Швейк», «Батар», «Золоте руно», «Янош», «Том» та «Еней», сир з блакитною цвіллю «Волошка»
Сироварня «Наші кізоньки»	с. Малі Грибовичі, Львівський район	сир «Брі», твердий сир покритий воском, солодкий сир, гострий, сир з помідорами, з чорним кмином, з паприкою, з гарбузовим насінням
Сироварня «Лепта»	с. Борщовичі, Львівський район	«Адигейський класичний», «Адигейський із зеленню»
Сироварня «Чесний сир»	с. Вовчухи, Львівський район	«Бринза класична», «Бринза розсільна», «Моцарела», «Гауда», «Пармезан», «Адигейський», «Сулугуні»
Сироварня «Козуля»	с. Коросне, Львівський район	«Велетень», «Валок», «Цуркан», «Кантрі», «Скит»
Сироварня «Еко-Газда»	с. Нижнє Гусне, Самбірський район	«Сулугуні», «Скаморца», «Газда», «Моцарела», «Рікота», різновиди «Гуснянського», різні розсольні сири
Карпатська сироварня Комарницьких	с. Бориня, Самбірський район	живий сир «Бойківський», «Галицький», «Віденський», «Бринза»
Фермерське господарство «Лелик»	с. Куликів, Львівський район	Домашній сир (творог), бринза, м'які сири, козиний сир, копчений сир
Фермерське господарство «Меринос-Захід»	с. Летня, Дрогобицький район	«Халумі», «Брі», «Будз», «Бойківський», «Горган»
Сироварня «Голиця»	с. Тухля, Стрийський район	«Будз», «Бринза», маринований сир з травами, копчений сир, м'який сир двотижневої витримки

Джерело: власні дослідження автора.

Сироварня «Голиця» розташована в селі Тухля. Стрийського району. Працює сироварня при козячій міні-фермі «Дві Катерини» [6]. В планах сироварні – виготовлення маринованого сиру з карпатськими травами: материнкою, чебрецем, дерев'ям та сниттю. Пані Катерина – власниця ферми – вірить у розвиток сироварні та міні-ферми, і з радістю чекає на відвідувачів, яким проведе екскурсію і запропонує дегустацію під час відвідування. «Голиця» – не тільки місце, де народжується сир, а й місце активного відвідування туристів, адже зовсім неподалік розташоване смт Славське.

Крафтова сироварня «Еко-газда», що розташована у с. Нижнє Гусне, Самбірського району, заснована у 2016 році, спеціалізується на виготовленні сиру з коров'ячого молока. Власної ферми «Еко-газда» наразі не має. Тож сировину закуповує в місцевого населення [4]. Це дає можливість селянам заробити. А сироварня зі свого боку забезпечує контроль якості. Молоко перевіряють і в точках збору, і безпосередньо на виробництві. До речі, роблять сир вручну. Секрет особливого смаку сиру полягає в запашному молоці без домішок і добавок.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Сироварня Комарницьких знаходиться в самому центрі бойківських верховин – селищі Бориня, Самбірського району. Родина Комарницьких відроджує сирні традиції краю. Адже колись це село було відоме своїми сирами на всю Європу завдяки німецьким колоністам, які виготовляли і возили сир з Борині у Відень, Прагу і Париж [5]. Тепер на бойківські сири запрошують Богдан і Наталя Комарницькі. Вони виготовляють «живий» сир «Бойківський» та їдку бринзу. Цей сир смачний, поживний і не містить консервантів.

Фермерське господарство «Меринос-Захід» розташоване у селі Летня Дрогобицького району. Фермерство має найбільшу отару племінних овець європейських порід в Східній Європі – 3 500 особин. У крамницях їхню сирну продукцію не продають. Проте усі ці сири можна скуштувати у селі Летня, де для туристів проводять екскурсію та дегустацію. При чому дегустацію не лише сирів, а й натуральних ягідних наливок, а їх тут більше, ніж сирів – майже 20. Туристам тут раді у будь-який день, а екскурсія з дегустацією, яка триває до 2 год, обійдеться всього у 80 грн.

Висновки. Сьогодні на Львівщині зосереджено багато крафтових сироварень, які пропонують натуральну продукцію власного виробництва. Попит на такі сири перевищує пропозицію, тому такі сироварні розвивають виробництво і пропонують все більший асортимент продукції. Крім того, сировари завжди готові до зустрічі з туристами – проводять для своїх гостей екскурсії та дегустації, з чого отримують додатковий дохід. Кожна сироварня має як власні унікальні сири, так і традиційні європейські сорти сиру. Отже, можна стверджувати, що Львівщина має неабиякі перспективи розвитку сирного виду туризму у контексті гастрономічних дестинацій Львівської області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Іваніщева О. А. Сироваріння як перспективний напрямок гастротуризму на Вінниччині / О. А. Іваніщева // Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності у конкурентному середовищі: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2020. С. 135-137.
2. Магія дозрівання: як українські сировари перетворили хобі на успішний бізнес. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://mind.ua/publications/magiya-dozrivannya-yak-ukrayinski-sirovari-peretvorili-hobi-na-uspishnij-biznes>.
3. Створити молочну ферму. Ukraïner. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ukraïner.net/molochna-ferma>.
4. ТОП 7 місць де купити сир у виробників. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://tuca.com.ua/top-7-mists-de-kupyty-syr-u-vyrobnnykiv>.
5. Туроператор «Відвідай», «12+1 сироварня Львівщини». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://vidviday.ua>.
6. Цицак І. Гастромандри Львівщиною: мандруймо і смакуймо! [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://tuca.com.ua>.

УДК 338.488.2

АДАПТИВНО-ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Ірина Чумаченко

Науковий керівник: к. геогр.н., доцент Ігор Пандяк

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті проаналізовано сучасний стан та тенденції розвитку готельно-ресторанного господарства під час війни. Розглянуто можливий майбутній розвиток цього бізнесу.

Ключові слова: готельний бізнес, ресторанний бізнес, інновації, сфера гостинності, війна.

ADAPTIVE AND INNOVATIVE FORMS OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS ORGANIZATION DURING THE WAR

Iryna Chumachenko

Academic supervisor: PhD, docent Igor Pandyak,

Ivan Franko National University of Lviv

The article analyzes the current state and development trends of the hotel and restaurant industry during the war. Possible future development of this business is considered.

Keywords: hotel business, restaurant business, innovation, hospitality, war.

Постановка проблеми. Індустрія гостинності завдяки впровадженню новітніх технологій вважається одним з провідних напрямів соціально-економічного розвитку у XXI ст. Все більше людей бажає побачити нове, не однотипне, щоб їх відпочинок запам'ятався на тривалий час, проте створювати щось «нове» вдається все важче, адже наслідки пандемії Covid-19 суттєво вплинули на туризм, на сферу гостинності, окрім пандемії в Україні від 24 лютого 2022 року розпочалась повномасштабна війна, яка утруднює повноцінне функціонування закладів гостинності, а розвиток туризму впав нижче рівня до пандемії. Найбільша проблема, яку необхідно вирішити, як в складних сучасних умовах зберегти набуте та впровадити інновації.

Основні результати дослідження: Проаналізовано основні види інновацій, виявлено можливості розвитку готельно-ресторанного господарства України під час війни та після її закінчення, розкрито перспективні очікування споживачів закладів розміщення та харчування.

Мета дослідження – проаналізувати сучасний стан інновацій в готельно-ресторанній сфері України та перспективи розвитку в індустрії гостинності.

Методи дослідження. У дослідженні використано методи аналізу Інтернет-контенту, статистичний, логічної побудови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інновації – основа успішної економіки. Від них залежить місце держави на світовому рівні та, зрештою, добробут громадян. Створення та інтеграція інновацій – складний багаторівневий процес. У ньому необхідно поєднати зусилля бізнесу, держави та освітнього сектору, щоб в результаті не просто випустити нові продукти, але й досягти культури, де вони будуть з'являтися постійно. У різноманітних словниках, академічних працях та онлайн-бібліотеках є різні визначення цього поняття. Проте, узагальнено інновації трактують як здатність виконувати старі завдання по-новому [1]. Окрім того, інновації прийнято пов'язувати з "проривною технологією". Втім, ця технологія не обов'язково повинна бути "високотехнологічною". Людям варто навчитися виконувати свої повсякденні завдання по-новому, підвищивши якість, знизивши вартість сервісу та впровадивши інші якісні зміни [2].

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Сучасний стан ринку характеризується постійною зміною зовнішнього середовища, мінливістю купівельного попиту, наявністю великої кількості підприємств різних форм власності, підвищенням невизначеності та ризику. А отже, для того, щоб вижити, підприємствам необхідно постійно відстежувати і реагувати на всі зміни, що відбуваються в їх конкурентному середовищі з метою збереження своїх позицій на ринку і забезпечення конкурентних переваг. В даний час кожному підприємству особливо важливо правильно оцінювати ринкову обстановку, з тим, щоб запропонувати ефективні засоби конкуренції, які, з одного боку, відповідали б ринковій ситуації, що склалася в Україні, та тенденціям її розвитку, з іншої – специфіці діяльності підприємства.

Сучасна економічна теорія виділяє п'ять основних типів інновацій:

- виробництво нового виду продукції (товарна інновація);
- розробка нового методу виробництва (технологічна інновація);
- створення нового ринку товарів чи послуг (ринкова інновація);
- освоєння нового джерела поставки сировини і напівфабрикатів (маркетингова інновація);
- реорганізація структури управління (управлінська інновація) [3].

Ефективне впровадження інновацій дозволяє створити суттєві стратегічні переваги в найбільш конкурентних галузях.

Саме інновації визначають конкурентні переваги в ринковій боротьбі, реалізація яких дозволяє активно брати участь у формуванні світової економічної системи завдяки досягненню інноваційної конкурентоспроможності на національному рівні

Інновації в готельному бізнесі є економічно доцільними та ефективними за умови, якщо вони приносять готелю додаткові доходи, забезпечують конкурентні переваги на ринку, підвищують частку ринку, знижують витрати, вдосконалюють процес обслуговування, підвищують ефективність роботи окремих підрозділів та готелю в цілому.

Є чотири види інновацій, які найбільш виявляються в готельному бізнесі, а саме, це продуктові, маркетингові, ресурсні та організаційні (рис.1)

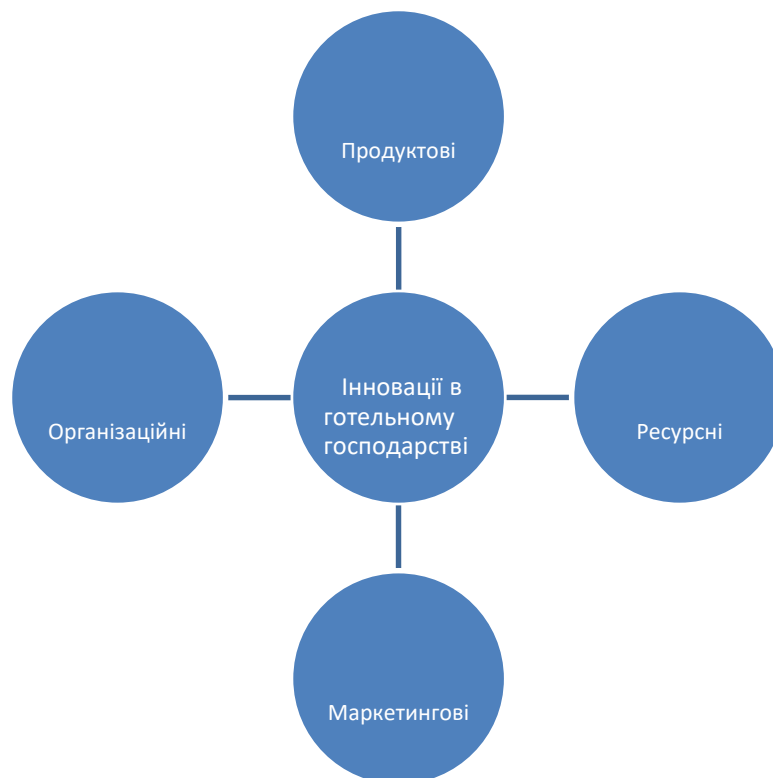

Рис. 1. Види інновацій в готельному бізнесі [4].

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Продуктові інновації спрямовані на створення нових послуг та впровадження нових технологій обслуговування:

- застосування сучасних клінінгових технологій (дозування миючих засобів, низькотемпературна побутова хімія);
- встановлення енергозберігаючих технологій (автоматичні системи опалення, вентиляції та подачі води);
- використання екологічних матеріалів (постільна білизна з антибактеріальними і бактерицидними властивостями);
- аромотехнологія;
- матеріали для алергетиків.

Маркетингові інновації пов'язані з появою технологій дистрибуції в електронних системах бронювання, що дозволяють в режимі on-line керувати процесом бронювання, наприклад, в готельній мережі “Reikartz Hotel Group” – це система бронювання “Servio”, в туристичній агенції “Поїхали з Нами” CRM-система, яку виготовили спеціально для мережі.

Ресурсні інновації передбачають застосування електронної системи управління готелем та системи планування ресурсів підприємства.

Організаційні інновації пов'язані з розвитком готельного підприємства в системі та структурі управління: новітні методики навчання персоналу, купівля готельної франшизи, створення власної готельної мережі тощо.

В економічній літературі виділяють шість типів стратегій, серед них є традиційні. В Україні найбільше використовується традиційні стратегії, тому що вони передбачають вдосконалення вже існуючих форм обслуговування, саме тому їм притаманні риси інноваційної поведінки [4].

На даний час Україна фактор інновацій не використовує взагалі, але необхідно навчитися жити і діяти в контексті війни. І спробувати не лише перемогти в ній, але й використати для інноваційного стрибка в розвитку економіки.

Незважаючи на ризик затяжного конфлікту, нам вже сьогодні варто думати про відновлення економіки, і тут найяскравішим прикладом є Ізраїль.

Якщо коротко, серед факторів, які зробили Ізраїль сильною, шановною, процвітаючою країною виділяються [5]:

1. Вороги. Наявність загрози не залишає іншого шляху окрім, як виживати і ставати ефективнішими за інших.
2. Ефективна комбінація ВПК – науки, освіти та бізнесу.
3. Висока роль держави у підтримці інновацій (насамперед, фінансуванням, у просуванні на зовнішні ринки).

Оскільки перший пункт в нас присутній, він є значним стимулом розвивати та будувати готелі по новому. Один з прикладів розвитку може бути такий, оскільки ми маємо “хороших” сусідів, загроза з повітря буде існувати довго, тому варіант будівництва готелів на зразок квартир в Ізраїлі з додатковою максимально захищеною кімнатою, найкраще підійде для нас не лише в майбутньому, а в й теперішніх умовах, оскільки багато людей втратили свої домівки і знайшли прихисток у готелях інших міст України.

Коли закінчиться війна ніхто не знає, тому нам потрібно зникати до неї та налагоджувати економіку країни, щоб держава могла мати високу роль у підтримці інновацій, щоб надалі можна було розвивати всі чотири види, такі як продуктові, маркетингові, ресурсні та організаційні.

Які форми організації ресторанів доцільно розвивати? Заклади у підвалах будуть найбільш популярними. Загалом підвальні та цокольні поверхи ресторатори ніколи не любили. Тільки щодо пивних пабів вважалось за краще “лізти під землю”. Але за час війни підвали для багатьох почали зв'язуватися із відчуттям безпеки. І тому на нас очікує зростання цін на оренду підвалів та збільшення кількості підвальних закладів. Причому що глибше, то краще. Кухня водночас не має значення. Значна ймовірність появи готелів у підвалах та коворкінгу. Добре обладнані підземелля, з витяжками, туалетами та запасними виходами – це новий тренд у комерційній нерухомості. Видові ресторани на дахах, верхніх поверхах втрачуть актуальність [6].

У світі вже існують перші заклади під землею, перші з них, ресторани у Фінляндії. Під потреби гурманів там облаштували колишню вапнякову шахту на глибині 80 м. Під ресторан переобладнали лише одну залу, що вміщує 64 особи. Спускатися під землю, як і шахтарям, потрібно

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

спеціальним підйомником. Не можна нехтувати і правилами безпеки. Усі працівники кухні мусять вдягати захисні каски. А м'яке освітлення створює романтичну атмосферу [7]. Також, до прикладу, у Китаю відкрито перший у світі “готель під землею” – п'ятизірковий комплекс “Shimao Quarry Hotel”, на місці занедбаного промислового кар'єру. Під час Другої світової війни там видобували вугілля, але на початку 2 000-х років, кар'єр був закритий через прийняті в Китаю нові правила охорони навколишнього середовища.

18-поверховий готель, розташована приблизно в 30 км на північний захід від Шанхаю, пропонує постояльцям 336 номерів вартістю від 500 дол. за ніч. У комплексі є спортивний і розважальний центри, гості можуть стрибнути з банджі або зайнятися скелелазінням [8].

Отже, варіантів для організації інновацій у готельному та ресторанному бізнесі в Україні достатньо, необхідний лише сконцентруватись на актуальні проблеми теперішнього часу.

Висновки. Підсумовуючи, можна впевнено констатувати, розвиток готельно-ресторанного господарства є перспективним та має всі можливості для реалізації. До того ж є приклади, тенденції попиту споживача, на основі вже існуючих закладів у багатьох країнах світу. Адаптований до ситуації воєнного стану в Україні цей бізнес може бути прибутковим та окупитись, що є позитивним фактором для власників, інвесторів та економіки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Що таке інновації та як вони стимулюють економіку [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vctr.media/ua/shho-take-innovacziyi-ta-yak-voni-stimulyuyut-ekonomiku-109052/>.
2. Що таке інновації насправді? [електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://expo.management.com.ua/notes/what-is-innovation.html>.
3. Інноваційна діяльність в умовах економічної конкуренції [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/innovaciyna-diyalnist-v-umovah-ekonomichnoi-konkurencii.html>.
4. Стратегія інноваційної діяльності на підприємствах готельного господарства [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://tourlib.net/statti_ukr/zhuravljova.htm.
5. За прикладом Ізраїлю. Як Україні відновити економіку після війни [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/opinion/viy-na-rosiji-proti-ukrajini-yak-ukrajini-vidnoviti-ekonomiku-pislya-viyini-izrajil-ostanni-novini-50229005.html>.
6. Кав'ярні та "холостяцька" їжа. Якими будуть ресторани після війни [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://focus.ua/uk/lifestyle/513144-kofeyni-i-holostyackaya-eda-kakimi-budut-restorany-posle-voyny>
7. У Фінляндії з'явився новий ресторан [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://podrobnosti.ua/857490-v-finljandii-pojavilsja-restoran-pod-zemlej.html>.
8. Як виглядає гігантський готель під землею в Китаю [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://proexpress.com.ua/uk/kak-vygliadit-gigantskii-otel-pod-zemlei-v-kitae/>.

УДК [631.44:911.53](477.83-25)

АНТРОПОГЕННІ ҐРУНТИ МІСТА ЛЬВОВА

Ярослав Борис, Юрій Пудляк

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Олексій Телегуз

Львівський національний університет імені Івана Франка

Посилене зростання міського середовища зумовлює інтенсивний вплив людини на навколишнє середовище як самого міста Львова, так і прилеглих територій навколо нього. Найбільш поширеними у місті вважаються урбаноземи та екраноземи, вони займають близько 2/3 території міста, основною особливістю даних ґрунтів є те, що вони змінюють структуру ґрунтового покриву від морфологічних ознак до фізичних властивостей утворюючи новий урбаногенний горизонт, який витісняє природний ґрунт з території міста. Це призводить до втрати стійкості території, збільшення абіотичності системи, підвищення ступеня екологічного ризику для усіх компонентів навколишнього середовища: повітря, води, рослинності, ґрунтів та людини.

Ключові слова: урбанозем, екранозем, запечатані ґрунти, міський ґрунт, урбоєкосистема.

ANTHROPOGENIC SOILS OF THE CITY OF LVIV

Yaroslav Borys, Yuriy Pudlyak

Supervisor: PhD, docent Oleksii Teleguz

Ivan Franko National University of Lviv

The increased growth of the urban environment leads to an intense human impact on the environment of both the city of Lviv itself and the surrounding areas. Urbanosems and ekranozems are considered the most common in the city, they occupy about 2/3 of the city territory, the main feature of these soils is that they change the structure of the soil cover from morphological features to physical properties, forming a new urbanogenic horizon that displaces natural soil from the city territory. This leads to a loss of stability of the territory, an increase in the abioticity of the system, and an increase in the degree of environmental risk for all components of the environment: air, water, vegetation, soils and people.

Keywords: urban soil, screen soil, sealed soils, urban soil, urboecosystem.

Вступ. У Львові формується природно-міська система, яка складається із фрагментів природних екосистем, оточених будинками, промзонами, автошляхами тощо. Посилене зростання міста зумовлює інтенсивний вплив людини на навколишнє середовище як самого мегаполісу, так і широких просторів навколо нього. Виникає проблема нестачі у місті природно-ресурсним потенціалом, що виражається в недостатніх площах зелених насаджень, розвитку небезпечних геодинамічних процесів таких як зсувів, суфозії, підтоплення, забруднення водного і повітряного середовища. Це призводить до втрати стійкості території, збільшення абіотичності системи, підвищення ступеня екологічного ризику для усіх компонентів навколишнього середовища: повітря, рослинності, ґрунтів, вод і підґрунтя.

Виклад основного матеріалу. Природний ґрунтовий покрив на більшій частині території Львова відсутній і замінений ґрунтами різного ступеня трансформації. За даними науковців найбільшу площу у місті займають урбаноземи (61%, а саме 110 км²). Природний покрив зберігся лише невеликими острівцями в міських парках і лісопарках та на периферійних ділянках міста. Урбаноземи або як їх називають в народі міські ґрунти є біокосною системою, яка складається із твердої, рідкої, газоподібної фаз з участю живої фази, він виконує певні екологічні функції. Ґрунти в місті існують і розвиваються під впливом таких же самих чинників ґрунтоутворення, що і природні ґрунти, але антропогенний чинник тут є визначальним.

Вперше термін «міські ґрунти» увів Бокгейм (1974), який визначив його як «ґрунтовий матеріал, що містить антропогенний шар несільськогосподарського походження потужністю понад 50 см, створений шляхом перемішування, заповнення або забруднення поверхні землі в міських і приміських територіях. Сьогодні прийнято таке визначення: міські ґрунти –

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

антропогеннозмінені ґрунти, які мають створений в ході людської діяльності поверхневий шар потужністю понад 50 см, отриманий перемішуванням, насипанням, похованням або забрудненням матеріалу урбогенного походження, в тому числі будівельно-побутового сміття [8. 10].

Урбаноземи – генетично самостійні ґрунти, які володіють як ознаками зональних педогенних процесів, так і специфічними властивостями. Для них характерний поверхневий органо-мінеральний насипний змішаний горизонт з урбоантропогенними включеннями. Це особливе природно-антропогенне утворення [9].

Для більшості урбаноземів як центрального зразка міських ґрунтів характерно:

- відсутність природних ґрунтових генетичних горизонтів;
- у профілі ґрунту поєднуються різні за забарвленням і потужністю шари штучного походження, про що свідчать різкі переходи і рівні межі між ними;
- скелетний матеріал представлений головно будівельно-побутовим сміттям разом з промисловими відходами, торфо-компостною сумішшю і включеннями фрагментів природних ґрунтових горизонтів;
- інколи трапляються шари, які повністю складаються з відходів і сміття [1. 4].

Подаємо опис ґрунтового розрізу морфологічної будови урбаноземів партерної частини Парку імені Івана Франка.

Розріз № 3 закладений у м. Львові, на досліджуваній території партерної частини парку імені Івана Франка. Координати розрізу: 49°50'22" пн.ш. і 24°01'19" сх.д.

Глибина: 240 см.

Ґрунт: Урбанозем, що сформований на похованих гідроморфних та напів гідроморфних лучно-болотних ґрунтах.

Но 0-3	дернина, значний вміст дрібних коренів рослин, містить окремі незначні включення антропогенного походження;
U ₁ H ₁ 3-18	темно-сірий, гумусовий рекультивованій (насипний) горизонт, добре оструктурений – переважає дрібно грудкувата структура, ущільнений, сухий, легкоглинистий, містить копроліти та червоточини, перехід різкий;
U ₂ H+P 18-56	сірий, насипний горизонт, забарвлення мозаїчного характеру, щільний, сухий, легкосуглинковий, світлі плями породи та залишків будівельних матеріалів, із характерними включеннями керамічної цегли та інших артефактів (скло, кераміка різних розмірів), містить багато коренів дерев, значна кількість копролітів, перехід різкий;
U ₃ Pa+h 56-86	насипний горизонт, мозаїчного забарвлення, менш щільний, сухий, середньосуглинковий, який відрізняється від попереднього істотним переважанням антропогенного матеріалу та артефактів, окремі корені дерев та обвугленого матеріалу, перехід різкий;
U ₄ P 86-100	насипний горизонт, мозаїчний, дуже щільний, сухий, важкосуглинковий, (шар руйнування будівель), складений уламками керамічної цегли, вапняної штукатурки, скла, дрібної кераміки, перехід різкий;
U ₅ P 100-130	насипний горизонт, мозаїчний, безструктурний, сухий, складений переважно із глауконітового піску, із окремими включеннями вапняного розчину та коренів рослин, перехід ясний;
U ₆ P 130-150	насипний горизонт, мозаїчного забарвлення, безструктурний, сухий, складений із будівельного піску та окремих включень глинистого матеріалу і дрібних включень вапняної штукатурки, містить окремі корені рослин, перехід ясний;
H+PGL 150-195	темно-сірий, мозаїчного забарвлення, грубогрудкуватий, вологий, щільний із сизими включеннями підстиляючої породи - лучного мергелю, плями оглеєння, окремі залістисті новоутворення;
PH GL 195-240	темно-сірий похований горизонт, добре оструктурений, щільний, вологий, без ознак механічних антропогенних порушень, із вохристими плямами сполук заліза, відмічається вертикальна тріщинуватість по гранях структурних елементів, значна кількість натічних залістистих новоутворень у вигляді, плівок та дрібних рудяків, плями оглеєння.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Також у Львові поширений інший тип антропогенних ґрунтів, який схожий за властивостями але має свої індивідуальні особливості. На заасфальтованих (замоцнених) територіях міста під асфальтобетонним або іншими дорожніми покриттями формується особлива група тіл - ґрунтів – екраноземи і запечатані ґрунти.

В умовах сучасного містобудування до 70–90% території міста закрито асфальтобетонним та іншими дорожніми покриттями, а також будівлями. Під покриттям можуть знаходитися запечатані різноманітні ґрунти, ґрунтоподібні тіла; запечатані ґрунти (sealed soils) є – невід’ємною частиною міста [8].

Ґрунти, що знаходяться під дорожніми асфальто-бетонними покриттями називають – екраноземи. Ці ґрунти суттєво ущільнені, в них змінюється водний, тепловий і газовий режими, мікробіота за анаеробним типом. Під час дорожнього будівництва часто відбувається зрізання ґрунтового профілю до підґрунтя і подальшого накладання нового матеріалу і дорожнього покриття [8].

Подаємо опис ґрунтового розрізу морфологічної будови екранозему, що знаходиться по вулиці Степана Бандери 32.

Розріз № 1 закладений у м. Львові, на досліджуваній території вулиці Степана Бандери 32 (біля корпусу Політеху). Координати розрізу: 49°83'49" пн.ш. і 24°00'66" сх.д.

Глибина: 160 см.

Ґрунт: Екранозем, що сформований на похованих напів гідроморфних ґрунтах.

<i>U</i> 0-5	<i>бетонна плитка</i>
<i>U₁</i> 5-20	<i>світло-зелений глауконітовий пісок, сухий, безструктурний, ущільнений, включення дрібного щебеню містить уламки цегли (1-3см), шаруватий, перехід різкий;</i>
<i>U₂</i> 20-29	<i>палевий пісок, брудно палево забарвлення мозаїчного характеру, свіжий, безструктурний, ущільнений, включення дрібного щебеню, ржавої цегли, шаруватий, перехід різкий;</i>
<i>U_{3h}</i> 29-39	<i>брудно-сірий горизонт, змішаний антропогенний та гумусовий матеріал мозаїчного забарвлення, свіжий, щільний, із включеннями піску, цегли та дрібного щебеню, перехід різкий;</i>
<i>U_{4P}</i> 39-60	<i>горизонт із великою кількістю річкової гальки (від 5 см і більше), сухий, щільний, перехід різкий;</i>
60-70	<i>коріння липи серцелистої (Tilia cordata), діаметром 10 см;</i>
<i>U₅</i> 70-93	<i>сірий, горизонт поширення коренів (дрібних, середніх), свіжий, рихлий, дрібно-горіхувата структура, залістисті та глинисті новоутворення, перехід поступовий;</i>
<i>U₆</i> 93-103	<i>сизий, брудно-сірий горизонт з неоднорідним забарвлення, вологий, щільний, пластинчаста структура, прошарки залізисто-марганцевих новоутворень, дрібний обвуглений матеріал, включення дрібних і середніх уламків цегли, перехід різкий;</i>
<i>U₇</i> 103-127	<i>брудно-сірий неоднорідний горизонт, вологий, безструктурний, щільний, значна кількість залізисто-марганцевих новоутворень, включення дрібних уламків цегли та обвугленого матеріалу, перехід різкий;</i>
<i>UGL</i> 127-160	<i>темно-сизий глейовий горизонт, мокрий, щільний, пластинчаста структура за рахунок переущільнення, залістисті новоутворення, окремі включення щебеню.</i>

Висновки. Для більшості урбаноземів міста Львова характерна відсутність природних ґрунтових горизонтів, у профілі ґрунтів поєднуються різноманітні за забарвленням і потужністю штучні шари, про що свідчать різкі переходи і рівна межа між ними. Скелетний матеріал представлений будівельним і побутовим сміттям (уламки цегли, асфальту, бите скло, вугілля і т.д.) у поєднанні з промисловими відходами, торфопо-компостною сумішшю або

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

включеннями фрагментів природних ґрунтових горизонтів. Інколи зустрічаються шари, які повністю складаються з побутових відходів та сміття. Змінені варіанти похованих ґрунтів утворюють непорушену нижню частину профілю і антропогенно – порушені верхні шари. Такі ґрунти, які розвиваються в межах потужного культурного шару, приурочені до центральної частини міста.

Урбаноземі порівняно від екраноземів є більш генетично самостійними ґрунтами, які володіють як ознаками зональних педогенних процесів, так і специфічними властивостями. Для них характерний поверхневий органо-мінеральний насипний змішаний горизонт з урбоантропогенними включеннями, що є характерним для міських ґрунтів з привнесенням в ґрунт піску і гравію. Також важливою характеристикою є форма щебеню, бо наявність уламків загостреної форми зумовлює слабке проникнення та взаємодію флори та фауни з ґрунтом.

Урбоекосистема міста Львова характеризується штучним створенням нових типів систем унаслідок деградації, знищення і (або) заміщення природних систем. Антропогенні порушення функціонування колообігу в міській системі залежать від джерел і виду втручання людини, від чинників навантаження, від якості середовища, що має певні наслідки, в тому числі негативні. Ґрунт є добрим природним антисептиком, сприяє знищенню патогенних мікроорганізмів і розкладає органічні залишки і продукти обміну живих організмів.

Антропогенні порушення ґрунтового покриву призводять до серйозних змін, аж до деградації всього природного комплексу, що, в підсумку результату створює загрозу здоров'ю і життю людини у містах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вовк О. Б. Еколого-функціональні особливості ґрунтового покриву міських парків (на прикладі м. Львова) // Ґрунтознавство, 2004. Т. 5, № 1–23. С. 86–92.
2. Вовк О. Б., Шрубівич Ю. Ю. Оцінка екологічного стану техноґрунтів парку «Знесіння» (м. Львів) // Вісник ЛДУ. Сер. Геогр. 1999. Вип. 25. С. 95–96.
3. Волошин І. М. Кислотні опади міста Львова: їх хімізм, металізація природних компонентів: монографія / Іван Волошин, Ольга Собечко. Львів : ЛДУФК, 2013. С. 41–61.
4. Волошин П. К. Характеристика культурного шару історичної забудови Львова / П. К. Волошин // Наук. вісн. Чернів. ун-ту. Географія. – 2003. – Вип. 167. С. 29–37.
5. Волошин П. К. Оцінка впливу транспортної вібрації на природно-технічні системи центральної частини Львова / П. К. Волошин // Антропогенна географія й ландшафтознавство в XX і XXI століттях.–Вінниця–Воронеж, 2003. С. 136–139.
6. Генік Я. В. Вплив антропогенних навантажень на стан ґрунтового покриву паркових і лісопаркових насаджень міст Карпатського регіону України / Я. В. Генік, А. П. Дида // Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.13. С. 110–114.
7. Кучерявий В. П. Урбоекологія. Львів: Видавництво «Світ», 2001. С. 204–271.
8. Позняк С. П., Телегуз О. Г. Антропогенні ґрунти /Навчальний посібник/ – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021. С. 182–199.
9. Хохрякова А. І. Особливості будови профілю ґрунтів у межах міста Одеси. *Агрохімія і ґрунтознавство*. 2020. Вип. 90. С. 86–90.
10. Хохрякова А. І. Антропогенні глибоко-трансформовані ґрунти (урбоземі) міста Одеси. *Агроекологічний Журнал*. 2020. №3. С. 110–117.

УДК 640.41(477)

РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ КЕРУЮЧОЇ КОМПАНІЇ RIBAS HOTELS GROUP

Василина Мужик

Науковий керівник: к. е. н., доцент Ольга Біланюк

Львівський національний університет ім. Івана Франка

Анотація: Публікація актуалізує питання розвитку готельно-ресторанної справи в Україні під час воєнного стану. Робота містить огляд основних проблем, з якими зіткнулися підприємства готельно-ресторанного бізнесу у час війни та їх вирішення на прикладі української керуючої компанії Ribas Hotels Group. Проблема порушена в статті, це важливий етап в роботі готелів та ресторанів задля їх пристосування та адаптації до поточної ситуації в країні. У статті довели необхідність продовження роботи даної галузі навіть у стані війни та розповіли про методи її модифікації у цей час.

Ключові слова: готельно-ресторанна справа, воєнний стан, галузь туризму, Ribas Hotels Group.

DEVELOPMENT OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS IN UKRAINE DURING MARTIAL LAW ON THE EXAMPLE OF THE UKRAINIAN MANAGEMENT COMPANY RIBAS HOTELS GROUP

Vasylyna Muzhyk

Supervisor: PhD, docent Olha Bilaniuk

Ivan Franko National University of Lviv

Summary: The publication raises the issue of development of hotel and restaurant business in Ukraine during martial law. The research provides an overview of the main problems faced by the hotel and restaurant business during the war and their solutions on the example of the Ukrainian management company Ribas Hotels Group. The problem raised in the article, is an important stage in the work of hotels and restaurants to adapt to the current situation in the country. The article proves the need to continue the work of this industry even in at war and tells about the methods of its modification at this time.

Keywords: Hotel and restaurant business, martial law, tourism industry, Ribas Hotels Group.

Галузь туризму є однією з найважливіших складових економіки України і найбільш швидко відновлюваною галуззю, також туризм – це найпростіший і найшвидший шлях залучення іноземних інвестицій в економіку України, орієнтуючись на європейські тенденції та стрімкий розвиток. З кожним роком активно збільшується перелік послуг, що надає індустрія гостинності.

Міжнародний досвід показує, що туризм розвивається і під час війни і набирає стрімких обертів після закінчення воєнного стану, для прикладу розвиток туризму в Ізраїлі, Грузії, Чорногорія. За даними Державного агентства розвитку туризму, за перше півріччя 2021 року найбільша кількість відвідувачів була з Європи, більше 70% (див. рис. 1.), а після закінчення війни прогнозується зростання даного показника. [1]

Об'єкт нашого дослідження - українська керуюча готельно-ресторанна компанія Ribas Hotels Group. Ribas Hotels Group – це українська мережа готелів, а також інвестиційна компанія. На сьогодні під управлінням компанії функціонує 26 готелів, а це більше тисячі номерів. Під управлінням компанії готелі категорії 3* та 4*, курортні, пляжні та гірськолижні готелі, міські готелі, бутик-готелі, апарт-готелі. Головний офіс розташований в Одесі. Генеральним директором та засновником Ribas Hotels Group є Артур Лупашко. [3]

У 2012 році в Одеській області компанія Ribas Hotels Group реалізувала свій перший готельний проект. Через два роки, у 2014 році, в Одесі був запущений другий об'єкт - затишний апарт-готель Ribas. Це був офіційний старт активного розвитку компанії.[3] З цього року Ribas Hotels Group створює об'єкти готельної нерухомості, проводить їх реконструкцію або будівництво. Компанія розвиває готелі категорії трьох та чотирьох зірок, курортні пляжні та гірськолижні готелі, міські готелі, бутик-готелі, апарт-готелі, казино-готелі.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Рисунок 1 В'їзд іноземців до України [1]

Наразі у комплексному управлінні й ексклюзивному бронюванні Ribas Hotels Group перебувають 26 міських, пляжних і гірськолижних готелів, 10 з яких вона спроектувала та побудувала. Це такі готельні об'єкти як: гірськолижний готель Ribas Karpaty Hotel, апартамент-готель WOL.121, бізнес-готелі Wall Street Hotel by Ribas, Bossfor by Ribas, City Hotel Bortoli by Ribas тощо (див. Рис. 2, 3). [3]

Рисунок 2 Lucky Residence by Ribas [3]

Рисунок 3 Ribas Karpaty [3]

З початком повномасштабного вторгнення російської армії на територію України індустрія туризму повністю змінила вектор роботи. Залізничні та авіакомпанії почали перевозити біженців, гуманітарну допомогу; деякі готелі і ресторани безкоштовно годують і розміщують вимушено переміщених осіб, тим не менше, всі працюють на благо країни. Ribas

Hotels Group не залишились в стороні, влаштувавши власний штаб волонтерів, закупляючи амуніцію та харчування для ЗСУ, ТРО та поліції.

Одразу після 24 лютого керівництво готелів Ribas на заході прийняли рішення про зниження вартості номерів. Готельні номери, що коштували в середньому 7 тисяч гривень, почали продаватись по собівартості (≈ 1500 грн) так, щоб готель мав змогу функціонувати та виплачувати заробітну плату своїм працівникам. На даний час керівництво Ribas Hotels Group працює над можливістю довгострокового, а тому дешевшого проживання у своїх готелях для вимушено переселених осіб.

Під час війни компанія розвиває нову концепцію готелів WOL Home+Hotel, це готелі апарти, куди люди зможуть приїжджати не тільки на короткостроковий відпочинок, але й орендувати апартаменти на 1 місяць і більше, маючи поруч усю необхідну інфраструктуру: тренажерний зал, ресторан, коворкінг-центри тощо (див. Рис. 4).

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Рисунок 4 WOL Номе+HOTEL [3]

Ribas Hotels Group активно обговорює вихід на міжнародний ринок, а саме готельний ринок Європи та Азії і вже почала з країни-сусіда Польщі. Компанія планує запустити Ribas School of Hospitality, а також організувати і брати участь в освітніх активностях; крім того мають наміри на співпрацю з іншими, новими брендами. Ribas Hotels Group стала першою готельною мережею в Україні, яка запровадила технологію передачі даних через штриховий код програми Дія під час реєстрації.[3] Команда Ribas також створює мобільний додаток «RibasІнвестор», що дозволить відслідковувати всі інвестиційні дані в смартфоні. Це ще один крок до покращення рівня сервісу в країні.

Ribas Hotels Group є трендсеттером готельного індустрії та туризму в Україні. А тому створюють та генерують корисний контент, який допоможе підвищити сервіс в Україні, діляться досвідом і знаннями на різних платформах та у соціальних мережах.

На прикладі Ribas Hotels Group можемо виділити такі основні концепції розвитку індустрії гостинності в Україні під час війни:

- навіть під час війни готелі під управлінням Ribas Hotels Group функціонують, забезпечуючи робочі місця та дохід в економіку України. Також не припиняється будівництво нових готелів;

- компанія виходить на міжнародний ринок, відкриваючи готелі в інших країнах, а також залучає міжнародні інвестиції для розвитку туризму в Україні;

- змінюються концепції готелів від подорожного проживання до довготривалого проживання, адаптуючись під сучасні виклики воєнного стану;

- зменшення вартості проживання;

- відкриття нових концепцій готелів, такі як глемпінги;

- переорієнтація готелів на довгострокове проживання;

- акцент в готелях на сервіс та турботу про кожного клієнта;

- також внесення інноваційних технологій.

Сфера гостинності, в тому числі готельний бізнес, повинні продовжувати працювати і розвиватись навіть в період воєнного стану, надавати людям робочі місця, давати прихисток вимушено переселеним особам, платити податки та підіймати економіку України. Після перемоги на нашу країну чекає великий приплив туристів з усього світу, а отже потрібно показати достойний рівень сфери гостинності України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державне агентство розвитку туризму - офіційний вебсайт. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.tourism.gov.ua/>
2. Державна прикордонна служба України - офіційний вебсайт. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://dpsu.gov.ua/>
3. Ribas Hotels Group - офіційний вебсайт. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://ribashotelsgroup.ua/>

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

УДК: 94 (438)

НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН

Маріанна Гліба

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Ірина Гудзеляк

Львівський національний університет імені Івана Франка

Розглянуто чинники етнічної мозаїчності європейського геопростору. Наведено типи держав за етнонаціональною структурою. Проаналізовано наслідки і тенденції змін етнічного складу населення Європи.

Ключові слова: етнічні меншини, іммігранти, етнічний склад, державоформуючий етнос

NATIONAL MINORITIES OF EUROPEAN COUNTRIES

Marianna Hliba

Supervisor: PhD, docent Iryna Gudzelyak,

Ivan Franko National University of Lviv

The factors of the ethnic mosaic of the European space are considered. The types of states according to the ethno-national structure are given. The consequences and trends of changes in the ethnic composition of the population of Europe are analyzed.

Keywords: ethnic minorities, migrants, ethnic composition, state forming ethnos

Питання етнічних меншин завжди є актуальними. Проблема статусу меншин пов'язана з демографічними, соціальними, культурними, особистісними чинниками, що продукують широкий спектр політичних наслідків. Ці та низка інших факторів мають геопросторовий вимір, який полягає у вивченні ролі та розташування меншин у країнах Європи, вивченні взаємовпливу національних меншин у європейському геопросторі.

На перший погляд етнічна карта Європи видається не надто мозаїчною з чітко виділеними великими ареалами окремих мовних груп, що переважно належать до індоєвропейської мовної сім'ї. Однак у межах цих ареалів існує дуже багато локальних територій, що здавна заселені малочисельними етносами, які унаслідок колосальних змін на політичній карті у ХХ ст. фактично набули статусу етнічної меншини.

На сьогоднішній день у науковій літературі не існує чіткого і сталого тлумачення терміну «національна меншина» чи «етнічна меншина». У сучасних джерелах переважає таке трактування. Етнічна меншина — це група людей, некорінного етнічного походження, які живуть у сучасному для себе етносередовищі. Тотожне визначення терміну «національна меншина» — це групи населення, осілі у будь-якій державі, які перебувають у кількісній та фактичній меншості щодо титульної нації або становлять менше 50% усього населення, культивують свою національну унікальність, відрізняються від більшості громадян своїм етнічним походженням, мовними, культурними або релігійними ознаками, усвідомлюють свою етнічну окремішність та прагне само ідентифікації [4].

Європа впродовж декількох століть ще від Великих географічних відкриттів була залучена до інтенсивних міграційних процесів, що в свою чергу відобразилось і на формуванні європейських кордонів, і та етнічному складі. Останні десятиліття особливо активізувалися міграційні процеси у Європі. Передумовами цього стало розпад комуністичного блоку держав, лібералізації ринку праці та впровадження нової міграційної політики в Європейському Союзі, що у 1990-х роках призвело до поступових змін етнічного складу населення Європи. Вплив міграції на етнічний склад відіграв велику роль упродовж усієї історії розвитку суспільства. У Європі проживає зараз понад 87 млн мігрантів.

Загалом у Європі існує понад 400 європейських меншин. Кожен із семи європейців є частиною автохтонної меншини або розмовляє регіональною мовою, або мовою меншин.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Найбільш яскраво виражені національні меншини у таких країнах Північної Європи, як Данія та Великобританія [4].

До основних чинників етнічної мозаїчності європейських країн належать політичні, історичні, міграційний та демографічний.

Історичні чинники, чи особливості етногенезу, визначали специфіку етнічних процесів у різні історичні періоди розвитку континенту. Вони пов'язані зі змінами конфігурації етнічної території внаслідок етнорозмежувальних та етнооб'єднавчих процесів, а також мовної ситуації, яка також ніколи не була інерційною.

Виділяємо такі основні типи держав за особливостями етнічної структури населення:

1) Моноетнічні держави, в яких частка етноменшин не перевищує 10%. В Європі до цього типу належить: Албанія, Польща, Норвегія, Швеція, Ісландія, Ірландія, Португалія, Німеччина, Франція, Італія, Данія, Угорщина, Греція, Болгарія, Чехія, Австрія.

2) Переважно моноетнічні держави, в яких частка етнічної нації перевищує 65%, існують досить значні етноменшини. В Європі є 15 таких держав, серед яких Україна, Білорусь, Молдова, Румунія, Словаччина, Франція, Фінляндія, Туреччина, Латвія, Литва, Словенія, Ліхтенштейн, Естонія, Нідерланди, Хорватія.

3) Двоетнічні держави існує домінування двох етносів і незначна частка (до 10%) етноменшин. До цього типу належить Бельгія, Кіпр, Андорра

4) Поліетнічні держави Європи (табл. 1).

Як підтип - держави з трьома і більше ареалами проживання корінних етносів, один із яких суттєво переважає (понад 65%) Іспанія, Велика Британія, Швейцарія, Росія, Боснія і Герцоговина, Сербія [3].

Таблиця 1

Структура етнічних меншин і типи Європейських країн, 2020 р. [1]

Країна	Етнічні меншини	Частка населення етнічних меншин у загальній кількості населення, %	Типи держав за особливостями етнонаціональної структури
Чехія	Морави, словаки	35,7 (невизначені 28%)	Моноетнічна
Болгарія	Турки, румуни	23,1 (вкл.10% невизначених)	Моноетнічна
Швеція	Сирійці, фіни, іракці	19,7	Моноетнічна
Австрія	Словенці, хорвати, угорці, чехи	19,2	Моноетнічна
Німеччина	Датчани, поляки, сорби, фриззи	19	Моноетнічна
Норвегія	Саами, вірмени	18,5	Моноетнічна
Ісландія	Поляки, датчани	18,3	Моноетнічна
Ірландія	-	17,8	Моноетнічна
Албанія	Греки, роми, македонці	17,4 (вкл.15% невизначених)	Моноетнічна
Угорщина	Роми, німці	14,4 (невизначені 12%)	Моноетнічна
Данія	Ескімоси, німці, фарерці	13,6	Моноетнічна
Греція	Атиніанці, болгаро-помаки, македонці, турки, роми	9,4	Моноетнічна
Італія	Албанці, греки, каталонці, німці, сардинці, словенці, ладінці	9	Моноетнічна
Польща	Українці, росіяни	3,1	Моноетнічна
Португалія	Бразильці, українці, румуни	4	Моноетнічна
Латвія	Росіяни, українці, білоруси	37,3	Переважно моноетнічна
Ліхтенштейн	Швейцарці, австрійці, німці, італійці	34,2	Переважно моноетнічна
Естонія	Росіяни, українці, білоруси	31,3	Переважно моноетнічна

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Молдова	Румуни, українці, гагаузи	24,9	Переважаю моноетнічна
Нідерланди	Турки, мароканці	23,1	Переважаю моноетнічна
Україна	Росіяни, білоруси, румуни	22,2	Переважаю моноетнічна
Словаччина	Угорці, роми	19,3 (невизначені 7%)	Переважаю моноетнічна
Словенія	Серби, хорвати	16,9	Переважаю моноетнічна
Білорусія	Росіяни, поляки, українці	16,3	Переважаю моноетнічна
Литва	Росіяни, українці, білоруси	15,9	Переважаю моноетнічна
Румунія	Угорці, роми	14,6	Переважаю моноетнічна
Хорватія	Серби, угорці	9,6	Переважаю моноетнічна
Андорра	Іспанці, португальці, французи	51,3	Двоетнічна Держава
Бельгія	Італійці, мароканці, французи	24,8	Двоетнічна Держава
Монако	Французи, італійці, британці	67,9	Поліетнічна держава
Чорногорія	Серби, боснійці, албанці	55 (невизначені 5%)	Поліетнічна держава
Швейцарія	Німці, італійці, Французи	29,7	Поліетнічна держава
Боснія і Герцоговина	Серби, хорвати	22,3	Поліетнічна держава
Сербія	Угорці, роми, боснійці	16,7	Поліетнічна держава
Іспанія	Баски, галісійці, каталонці, роми	15,2	Поліетнічна держава

Європа зараз залишається найбільш політично стабільним регіоном. Однак і там існує багато осередків напруги. Так, Іспанія уже впродовж десятків років веде боротьбу із сепаратизмом у Каталонії із центром у Барселоні. Спільною проблемою Іспанії та Франції є сепаратизм у Країні Басків. Проблема сепаратизму гостро постала в Бельгії. Це пояснюється протистоянням між Валлонією, де проживає франкомовне населення, та Фландрією, де переважають фламандці, які говорять голландською мовою [4].

З початку 1990-х років етнополітична ситуація у Європі суттєво змінилася, що було зумовлено розпадом так званого комуністичного табору держав. Можна припустити, що війна в Україні кардинально змінить наміри етнорешень до сецесійних рухів. Мабуть у середньостроковій перспективі політичні кордони у Європі будуть стабільними, а толерантне ставлення до етнічних меншин на зміниться при посиленні ваги етнічних націй.

Україна має враховувати досвід європейських держав, розуміти тенденції зміни етнічного складу населення під впливом імміграції та оцінювати безпекові наслідки такої політики на майбутнє.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1) The World Factbook [Electronic resource]. – Mode of access : <https://www.cia.gov/the-world-factbook/>
- 2) Гудзеляк І. Вплив міграції на етнічний склад населення Європи // Суспільна географія і картографія: наукова спадщина та сучасні українознавчі студії : матеріали Всеукраїнського наукового онлайн-семінару з участю закордонних учених, присвяченого 120-літтю від народження професора Володимира Кубійовича (1900–1985) (Україна, м. Львів, 20 травня 2021 р.). – Львів : Простір-М, 2021. – С. 184–188.
- 3) Гудзеляк І.І. Географія населення: навч. посібник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. – С. 151–168.
- 4) Євтух В.Б. Етнічні меншини Східної та Центральної Європи/ В.Б. Євтух.-Вид: Київ- Інтел, 1994. – 206 с.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

УДК 911:811.161.2'373.22(477.84)

УРБАНОНІМИ ТЕРНОПОЛЯ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ, АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ

Петро Пановик

Науковий керівник: д. геогр. н., професор Роман Лозинський

Львівський національний університет імені Івана Франка

Сьогодні, в умовах повномасштабного вторгнення Росії, українські міста прагнуть позбутися будь-яких слідів культурного впливу агресора. У багатьох містах України перейменовують вулиці, станції метро, зносять радянські пам'ятники. Зміни такого характеру відбуваються і в Тернополі. У процесі дослідження вивчено й проаналізовано сучасні урбаноніми міста Тернополя, хвилі перейменування міських вулиць у період незалежності України, описано процес зміни назв 13 тернопільських вулиць у 2022 році.

Ключові слова: урбаноніми, перейменування вулиць, історичні назви.

URBANONYMS OF TERNOPIL: HISTORY, PRESENT, CURRENT ISSUES OF RENAMING

Petro Panovik

Supervisor: Doctor of Geographical Sciences, professor Roman Lozynskyi,

Ivan Franko National University of Lviv

Today, in the face of a full-scale invasion of Russia, Ukrainian cities strive to get rid of any traces of the aggressor's cultural influence. In many cities of Ukraine, streets and metro stations are being renamed, and Soviet monuments are being demolished. Changes of this nature are also taking place in Ternopil. This study contains descriptions and analyses of the modern urbanonyms of the city of Ternopil, waves of renaming of streets during the period of independence of Ukraine, the process of changing the names of 13 city streets in 2022.

Keywords: urbanonyms, renaming of streets, historical names.

Вступ. Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого, що стало новим етапом Російсько-української війни, багато українських міст запустили нову хвилю перейменування міських об'єктів. Попередні хвилі, зокрема та, що сталася після прийняття закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», а також та, що відбулась на початку незалежності України, мали на меті позбутися радянських ідеологічних маркерів. Сучасна ж хвиля фокусується на позбавленні міського простору від імен будь-яких російських діячів.

Наука, якої стосується дослідження — це топоніміка. Вона вивчає власні географічні назви (топоніми), їхнє походження, смислове значення, розвиток, сучасний стан, написання й вимову; топоніміка розташована на перетині трьох наук: географії, історії та лінгвістики [5]. Міська топоніміка — це галузь топоніміки, що вивчає географічні назви у містах. Урбаноніми — це назви міських елементів (вулиць, площ, проспектів, провулків тощо).

Міська топоніміка важлива для урбаністики в контексті сучасної концепції «нового урбанізму», яка акцентує увагу на публічних просторах. Головні й найпоширеніші публічні простори — вулиці, що є обличчям міста, котре в свою чергу постійно змінюється [1]. Хоч назви вулиць найчастіше використовують для орієнтування у місті, це не є їхньою єдиною функцією. Розшифрування назви вулиці дає нам знання про її історію, сучасність, майбутнє.

Урбаноніми часто формують смислові ансамблі. Наприклад, у Тернополі красиво перегукуються назви сусідніх вулиць *Чубинського* та *Вербицького* – авторів українського гімну.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Також урбаноніми можуть і безпосередньо впливати на розвиток вулиць. Хороша ілюстрація — «Кав'ярня на *Валовій*», що запозичує назву популярної вулиці. Люди сприймають простір вулиці у нерозривному зв'язку з її назвою. У людини виникають стійкі асоціації, маловідомий діяч стає умовно ближчим, якщо у місті є вулиця, названа на його честь; він закріплюється у сприйнятті мешканців як «свій». У широкому розумінні назви вулиць міста розповідають про його мешканців, виступають їхньою колективною пам'яттю й ілюстрацією їхніх цінностей.

Об'єктом дослідження є назви вулиць, проспектів, провулків та площ (урбаноніми) Тернополя. *Предметом* — перейменування цих міських об'єктів у період незалежності України. На прикладі цього обласного центру можна виокремити загальні тенденції у процесах перейменування вулиць у західному регіоні й усій Україні.

Методи досліджень. У процесі дослідження використано метод класифікації: багаторазово розділено вибірку урбанонімів Тернополя на менші групи, виділено певні ознаки й відповідно категоризовано урбаноніми за ними. Результати цього аналізу проілюстровано методом кругових діаграм для наочності. За допомогою картографічного методу створено інтерактивну мапу історичних урбанонімів Тернополя. Також використано метод аналізу літературних джерел та контент-аналіз документів.

Виклад основного матеріалу. У Тернополі станом на сьогодні налічується 280 назв вулиць площ, проспектів, провулків тощо [8]. Вулиці Тернополя неодноразово змінювали назви. Сучасна вулиця *В'ячеслава Чорновола* пройшла через щонайменше 6 перейменувань упродовж своєї історії. А вулицю *Фридерика Шопена*, навпаки, усі хвили перейменування минули, і вона зберегла свою початкову назву.

Спершу проаналізовано загальну структуру всіх 280 сучасних урбанонімів Тернополя. Кругова діаграма, зображена на рис. 1, дає відповідь на запитання: «У який історичний період вулиця отримала сучасну назву?»; а також для урбанонімів, що з'явилися у період незалежності України, конкретизує, унаслідок якого процесу це сталося.

Рис. 1 Загальна структура сучасних урбанонімів Тернополя

Найбільше урбанонімів місту дісталось від перейменування у жовтні 1991 р. Тоді близько половини вулиць міста кардинально змінили свої назви. Зокрема, Тернопіль тоді назавжди позбувся назв вулиць *Леніна*, *Держинського*, *Радянської*, *Московської*, *Маяковського*, *Ватутіна*, площі *Ленінського Комсомолу*, бульвару *50-річчя СРСР* та багатьох інших. Також саме тоді Комсомольське озеро перейменовано на Тернопільський став. Під час цього перейменування зникли ті урбаноніми, що мали найпомітніший ідеологічний відтінок радянського режиму. [7]

З перейменувань у наступні роки незалежності варто виділити площу *Героїв Євромайдану*, яка з'явилася у Тернополі 23 січня 2014 р. — уже наступного дня після появи

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

перших загиблих у Києві. Це перший урбанонім, що з'явився в Україні, котрий мав на меті увічнити пам'ять про героїв Революції Гідності. [6]

Серед нових урбанонімів, що з'явилися у період незалежності, є 7 провулків та бічних вулиць виокремлені після 1991 року, вони успадкували назву у «материнської» вулиці. Наприклад: *провулок Микулинецький від вулиці Микулинецької*.

Червоні сектори на діаграмі свідчать про те, що в Тернополі все ще залишаються урбаноніми, збережені з радянського періоду. Більшість із них є нейтральними, або є назвами на честь українських діячів, зокрема козацьких ватажків (*Хмельницького, Богуна, Наливайка*). Але частина проблемних урбанонімів все ж є. На діаграмі окремо виділено темно-червоним кольором 13 назв радянського періоду, котрі змінено у 2022 році в ході сучасного перейменування вулиць Тернополя.

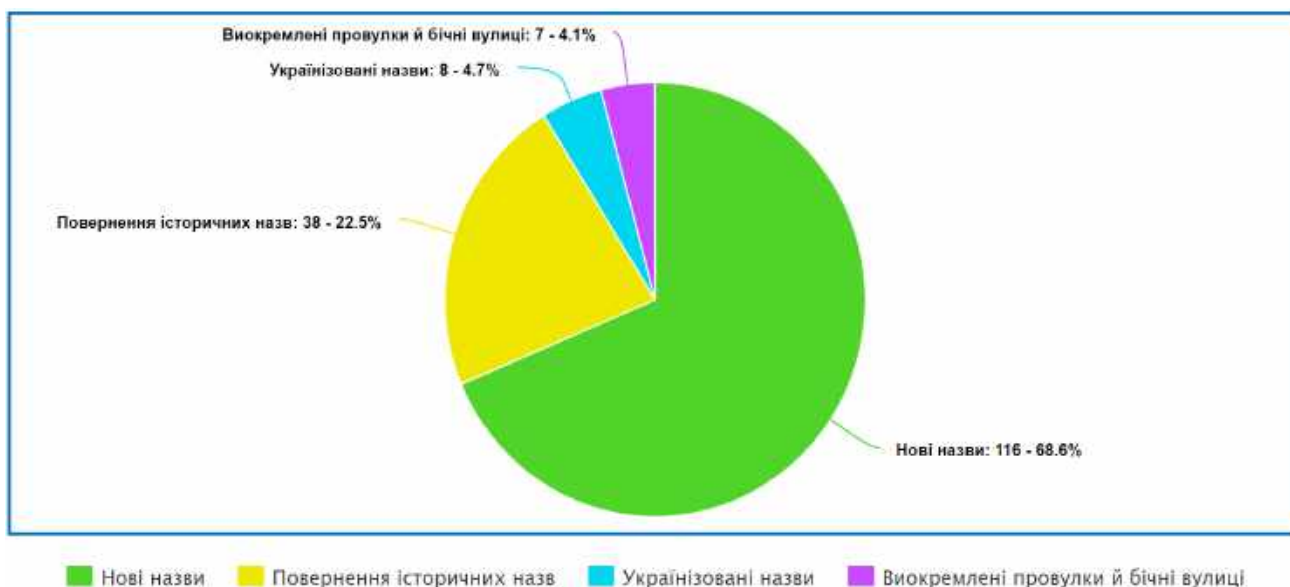

Рис. 2. Структура урбанонімів Тернополя, що з'явилися в період 1991–2021рр.

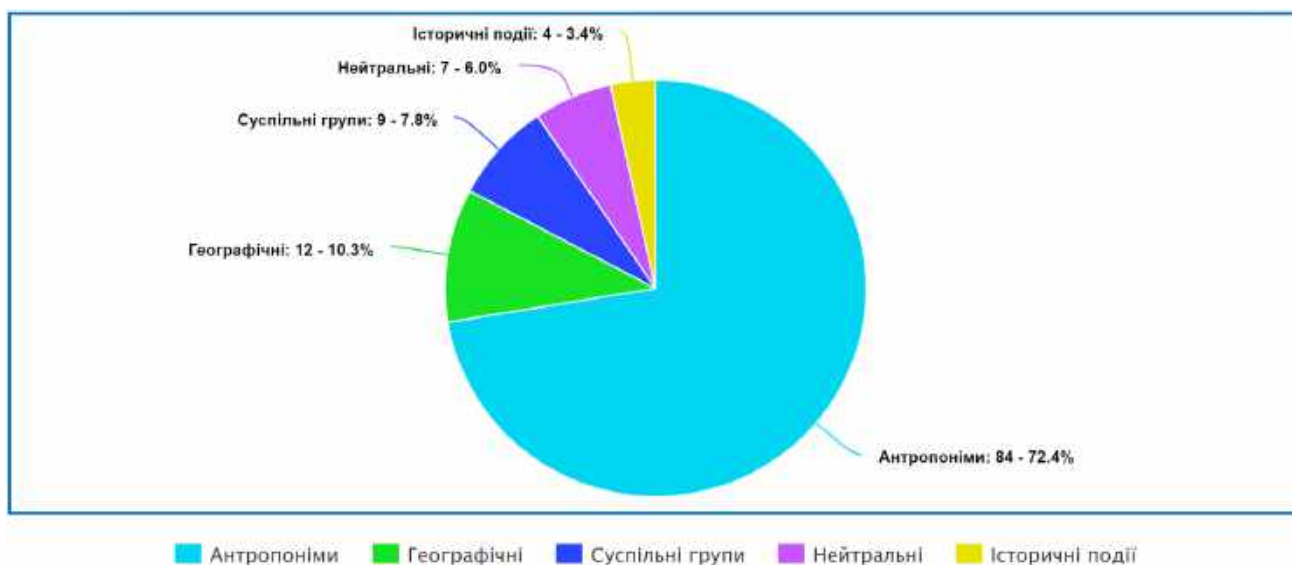

Рис. 3. Джерела номінації нових урбанонімів Тернополя

З діаграми на рис. 2 стає відомо, що серед тих урбанонімів, що з'явилися у період незалежності, 69% — нові назви (результат їхнього аналізу подано на рис. 3), 22,5% — повернені історичні назви. Більшість відновлених історичних урбанонімів походять з австро-

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція «РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

угорського й польського періодів. Цікаво, що 3 відновлені урбаноніми уперше з'явилися в Тернополі в часи ЗУНР, зокрема це *бульвар Шевченка*, *вулиці Листопадава* та *Сагайдачного*. 8 назв з'явилися шляхом українізації, наприклад *вулиця Гранична* стала *вулицею Межовою*, *Ольхова* — *Вільховою*.

Діаграма на рис. 3 ілюструє, що серед нових урбанонімів Тернополя, що з'явилися після 1991 р., найбільше антропонімів – назв на честь людей. Їх проаналізовано окремо: найбільше вулиць у місті названо на честь письменників, політиків, науковців та військових. Серед тих, на честь кого назвали вулиці за незалежності, є 9 учнів Тернопільської української гімназії та 6 учнів Першої української гімназії — престижних навчальних закладів міжвоєнного Тернополя.

На другому місці географічні урбаноніми, як наприклад *вулиці Канадська* та *Поліська*, так і в тому числі назви на основі локацій неподалік (*Привокзальний майдан*, *Театральний майдан*, *вулиця Замкова*). На третьому місці— вулиці на честь суспільних груп, наприклад субетносів: *Лемківська*, *Бойківська* та *Гуцульська*. Далі йдуть нейтральні назви, як наприклад *вулиці Овочева* й *Спортивна*. Найменше вулиць, названих на честь історичних подій: *вулиця Героїв Крут*, *проспект Злуки*, *вулиця Героїв Чорнобиля*, *площа Героїв Євромайдану*.

У процесі дослідження за допомогою онлайн-сервісу Google My Maps створено інтерактивну мапу історичних урбанонімів Тернополя з метою наочної ілюстрації просторових взаємозв'язків між ними (наприклад, смислових ансамблів). Вона дозволяє натиснути на будь-яку вулицю міста й отримати інформацію про всі її попередні назви в різні історичні періоди. Інтерактивна мапа зображена на рис. 4 та доступна за URL-посиланням: <https://bit.ly/3zFm6jk>

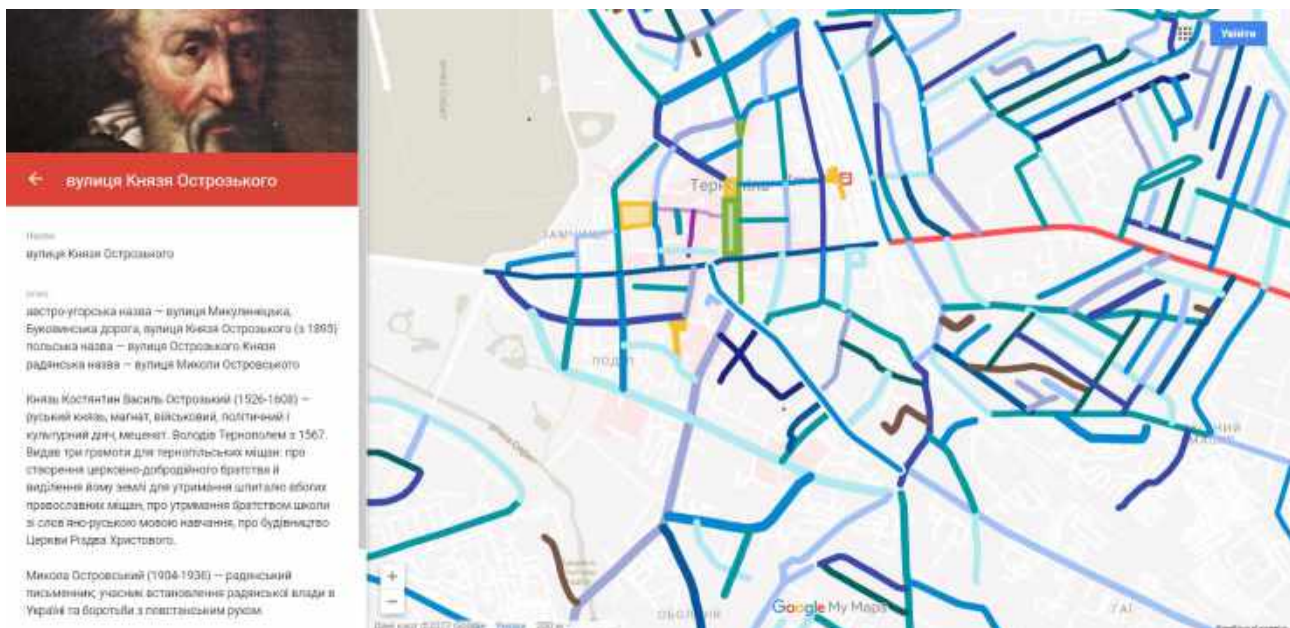

Рис. 4 Інтерактивна мапа «Історичні урбаноніми Тернополя»

Для характеристики сучасного процесу перейменування вулиць Тернополя в 2022 році доцільно вживати термін «дерусифікація». Місто позбувається назв на честь будь-яких російських діячів, незалежно від їхньої причетності до російської чи більшовицької влади, від їхнього ставлення до українців.

Сучасний процес перейменування у Тернополі відбувається партисипативно — із залученням мешканців та використанням електронних ресурсів. Він розпочався з петиції до міської влади, котра пропонувала змінити назви вулиць з російським чи радянським значенням та швидко набрала необхідну кількість голосів [3]. Згодом мешканці могли подати свої пропозиції щодо нових назв вулиць у Google Forms [10]. Пропозиції від тернополян опрацювала комісія з істориків, краєзнавців та лінгвістів. Вона висунула на громадське обговорення свої варіанти нових назв для 13 вулиць [4]. Результати громадського обговорення й доопрацювань комісії затвердила сесія міської ради [9].

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Серед нових назв вулиць, що з'явилися внаслідок перейменування 2022 року, найбільше антропонімів — 10 назв. Дві інші назви є історичними. Вулиці *Анатолія Живова* повернули назву *Торговиця*, котру вулиця мала до радянської окупації міста. Вулицю *Танцорова* перейменовали на *Старий Поділ*, адже одна з її історичних назв — *Нижча-Подільська*, і цей мікрорайон Тернополя відомий як *Поділ*. Також у Тернополі з'явилась вулиця *Захисників України* — приклад нової тенденції вшановувати у назвах вулиць військових, що боронять країну проти російської збройної агресії. Тим не менш, у Тернополі залишились назви вулиць *Миколи Карпенка* (солдат окупаційної армії), *Дружби* (радянський концепт «дружби народів»), *Миколи Пирогова* (російський хірург), *Академіка Андрія Сахарова* (російський вчений, дисидент та політик) й *Миколи Гоголя* (російський письменник українського походження), що можуть слугувати джерелом контрверсії в майбутньому й ставати об'єктами подальших перейменувань.

Висновки. Оскільки у широкому сенсі урбаноніми розповідають про мешканців міста і виступають формою колективної пам'яті, проблема виникає тоді, коли через урбаноніми намагаються розповісти щось про мешканців міста окупанти, переслідуючи свої цілі. Тому сьогодні гостро постає питання декомунізації й дерусифікації назв вулиць. На прикладі Тернополя бачимо, що в українських містах цей процес відбувався в кілька етапів упродовж усього періоду незалежності України, і сучасна хвиля перейменувань 2022 року, як одна із складових протистояння культурному впливу країни-агресора, покликана позбавити міський простір від залишків радянської ідеології та назв на честь будь-яких російських діячів. Окремо варто відзначити позитивний приклад залучення мешканців й використання електронних технологій у процесі перейменування вулиць Тернополя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бачинська, Г.* Урбанонімна система міста Тернополя / Галина Бачинська, Марія Тишковець // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Мовознавство / редкол.: Вільчинська Т. П., Німчук В. В., Грещук В. В. [та ін.]. – Тернопіль : ТНПУ, 2014. – Вип. 2 (24). – С. 14–17.
2. Вулиці Тернополя // nina.az [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.wiki.uk-ua.nina.az/Вулиці_Тернополя.html
3. Знесення об'єктів і перейменування топонімів міста, які безпосередньо пов'язані з пропагандою російської культури // E-DEM [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://petition.e-dem.ua/ternopil/Petition/View/1394>
4. Комісія з питань перейменувань вулиць пропонує до обговорення 13 нових назв вулиць у Тернополі // Тернопільська міська рада [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ternopilcity.gov.ua/news/59835.html>
5. *Лабінська Г.* Топоніміка : навчальний посібник / Галина Лабінська. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 7 с.
6. *Небесна Сотня* // Вікіпедія [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Небесна_Сотня#Назви_вулиць_і_площ
7. *Перейменування вулиць, площ, парків, територій, закладів Тернополя* / О. Гадомський, Л. Панець // Тернопіль Вечірній. — 1991. — 23 жовтня. — С. 4.
8. Про затвердження каталогу вулиць м. Тернополя. Рішення виконавчого комітету міської ради від 08.10.2008р. №1998 // Каталог вулиць м. Тернополя. Управління ЖКГ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://jkg.at.ua/news/zatverdzhennja_katalogu_vulic_m_ternopolja/2010-04-14-2
9. *Старий Поділ, Захисників України, Гузара та Мешковського*, - у Тернополі перейменовали 13-ть вулиць // Тернопільська міська рада [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ternopilcity.gov.ua/news/60709.html>
10. У Тернополі розпочинається збір пропозицій від мешканців щодо перейменування вулиць, назви яких пов'язані з країною-окупантом // Тернопільська міська рада [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ternopilcity.gov.ua/news/58925.html>

УДК 637.181

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ «NON-DAIRY MILK» В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Дарина Красько

Науковий керівник: к. т. н., доцент Ольга Маслійчук

Львівський національний університет імені Івана Франка

Обґрунтовано доцільність використання у технології десертів та напою рослинного молока; досліджено економічну ефективність та розроблено інноваційну технологію приготування. Розроблено технологічні карти та схеми для приготування страв та напоїв з горіхового молока для кафе «OM NOM NOM». А саме: напій «Полунично-мигдальне смузі», та солодкі страви - «Тапіока в горіховому молоці» і «Чізкейк веганський з чорною смородиною». Проведено апробацію, та дегустацію на розроблені страви та напоїв та експрес-методом гігієнічного контролю якості технологічного процесу, визначено економічну ефективність.

Ключові слова: вегетаріанство, рослинне молоко, горіхове молоко, гігієнічний контроль якості.

CURRENT TRENDS OF "NON-DAIRY MILK" FORMATION IN RESTAURANT ESTABLISHMENTS

Daryna Krasko

Supervisor: Ph.D., docent Olga Masliichuk,

Ivan Franko National University of Lviv

The expediency of using vegetable milk desserts in the technology of desserts is substantiated; economic efficiency is studied and innovative cooking technology is developed. Technological maps and schemes for cooking dishes and drinks from nut milk for have been developed cafes «OM NOM NOM». Namely: "Strawberry-almond smoothie" drink, and sweet dishes - "Tapioca in nut milk" and "Vegan cheesecake with black currants". Approbation and tasting of the developed dishes and drinks and the express method of hygienic quality control of the technological process were carried out, economic efficiency was determined.

Keywords: vegetarianism, vegetable milk, nut milk, hygienic quality control.

Вступ. У формуванні сучасних тенденцій вегетаріанського харчування у ресторанному господарстві сьогодні особливу увагу приділяють сектору так званого «non-dairy milk» - «немолочного молока». Активний розвиток та зростання споживчого попиту на нього пов'язується як і з індивідуальною непереносимістю лактози чи молочного казеїну у дедалі більшої кількості населення, так і з активною популяризацією вегетаріанства, сировідіння, дотриманням постів та іншими національно-культурними особливостями харчування [1]. Так чи інакше цей продукт набирає популярності серед споживачів. Цим активно користуються виробники рослинного молока і пропонують нам безліч нових видів цього продукту: горіхове (сюди можна віднести кокосове, мигдалеве, арахісове, фундукове, фісташкове, з волоського та бразильського горіха, з кеш'ю), соєве, гречане, вівсяне, рисове, з насіння гарбуза, кукурудзяне, з льону, кунжуту.

Також варто зазначити, що таке молоко набагато краще засвоюється, адже в ньому відсутній молочний цукор та менша кількість жирів. Воно насичене вітамінами та мінералами. Наприклад мигдальне молоко містить вітаміни А, В, Е, фолієву кислоту, залізо, цинк, калій, магній, фосфор, натрій, а гречане нормалізує роботу шлунково-кишкового тракту та зміцнює стінки судин.

Мета. Аналіз інформації, щодо виготовлення «рослинного молока» та його впровадження у заклади ресторанного господарства м.Львова доповнюючи асортимент напоїв та десертів та формуючи сучасні тенденції вегетаріанського харчування.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Об'єктом дослідження є напрями формування асортименту страв та напоїв з горіхового молока.

Предметом дослідження є горіхове молоко, а саме: кокосове, мигдальне, арахісове, фундукове та з волоського горіха.

В процесі дослідження вирішувалися наступні завдання: дослідження видів, складу, органолептичних показників молока та удосконалення асортименту десертів з його використанням.

Методи. Під час виконання досліджень використовували такі методи досліджень: органолептичні (зовнішній вигляд, колір, запах, смак, консистенція, соковитість), експрес-метод (гігієнічність контролю якості за допомогою люмінометра), системного аналізу, планування експериментальних робіт.

Актуальність теми. Аналіз наукової та патентної інформації показав, що сьогодні існує близько 35 видів «рослинного молока». Їх можна поділити на п'ять груп [1]: - «рослинне молоко» зі злакових – вівсяне, рисове, гречане, кукурудзяне, пшеничне, житнє, ячмінне, полб'яне, з тритікале (гібрид жита та пшениці); - «рослинне молоко» з зернобобових – соєве, арахісове, люпинове, з бобів вігні і мукуни, чуфи; - «рослинне молоко» з горіхів – мигдальне, кокосове, фісташкове, кедрове, з волоського горіха, кеш'ю і фундука; - «рослинне молоко» з олійного насіння – кунжутне, льняне, конопляне, соняшникове, гарбузове, горлянки; - «рослинне молоко» з псевдо-зернових культур – амарантове, макове, з кіноа, чіа, тефа, і т. Вже досить добре відомі на світовому продовольчому ринку бренди «рослинного молока»: EсоMil (Іспанія), Alpro (Бельгія), Natumi (Німеччина), NaturGreen (Іспанія), Riso Scotti (Італія), Joya (Австрія). В Україні виробництво «рослинного молока» представлене двома торговими марками – «Ідеаль Немолоко» та Vega Milk [2].

Результати та обговорення. Аналіз асортименту «рослинного молока», представленого на ринку України, свідчить, що вітчизняні виробники випускають продукцію з місцевої доступної сировини – гречка, овес, рис, волоські горіхи та в невеликій кількості мигдаль. Вартість цих продуктів суттєво нижча від вартості імпортованих товарів (в 2...3 рази), тому попит на вітчизняне «рослинне молоко» зростає. При розробці сучасних технологій напоїв на рослинній основі, векторними факторами є: формування прийнятних органолептичних показників, рівень вмісту поживних нутрієнтів та стійкість емульсійної системи при зберіганні. Серед основних переваг «рослинного молока» варто відзначити: швидко і легко засвоюється організмом; містить велику кількість вітамінів і мінералів; відрізняється низьким вмістом жиру і калорійністю (крім кокосового); не містить лактозу, казеїн і холестерин; не викликає подразнення кишківника.

Дослідження показали, що найкращою маркою, серед виробників кокосового молока є Аroy-D (Тайланд). Молоко не прозоре, має насичений смак та високу жирність. Серед виробників молока з інших горіхів, найкращим можна визнати Alpro (Бельгія) та «Ідеаль Немолоко» (Україна). Ціни варіюються від 64 грн/л до 101 грн/л.

Визначення харчової та біологічної цінності показали, що найбільш калорійним є молоко з кокоса (229 кКал/100 г), а найменш калорійним – молоко з лісового горіха (29 кКал). Всі види напоїв мають велику кількість вітамінів А, групи В, К, Е, С, а також мікро- та макроелементи – калій, кальцій, магній, йод та амінокислоти.

У місті Львів відзначаються такі вегетаріанські заклади, як: Dogs Like Ducks, кав'ярня-кондитерська «Агрус», Green Caffè, Dreamers place, Vegano Hooligano та OM NOM NOM - в яких можна замовити п'ять видів рослинного молока власного виробництва: кунжутне, мигдалеве, соняшникове, фундукове, кокосове та різноманітні страви та десерти із їх використанням [3]. Кафе «OM NOM NOM» - сучасний веганський заклад для молоді та людей середнього віку. Він має широкий асортимент закусок, бургерів, салатів, десертів та напоїв. Працює переважно на напівфабрикатах, які виготовлені з органічної рослинної сировини. У закладі власноруч виготовляють такі види молока: кокосове та мигдалеве. На його основі готують такі десерти і напої як: шоколадний торт, пудинг з чіа, кава і кавові напої. Також була досліджена технологія виготовлення молока з горіхів. Виявлено, що приготування молока з кокоса потребує певних температурних умов для забезпечення відповідної якості продукту.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Нами розроблений асортимент десертів та напою, для розширення асортименту в ресторані «ОМ NOM NOM». Напій «Полунично-мигдальне смузі», до складу якого входить: полуниця, молоко мигдалеве, м'який соєвий сир тофу та сироп агави. Десерт «Тапіока в горіховому молоці»: кульки топіоки дрібні, молоко з кеш'ю, жовток яєчний, цукор, сіль морська, екстракт ванілі та чорний кунжут, та «Чізкейк з чорною смородиною»: фініки сушені, курага, горіх волоський, олія соняшникова, смородина чорна, кешу, молоко кокосове, вода, цукор, агар, кокосова стружка.

Визначено, що інноваційна технологія приготування розроблених страв у кафе «ОМ NOM NOM» є актуальною для веганського закладу та не потребує складних технологічних операцій приготування. Після опрацювання всіх результатів досліджень та розробки зразків була проведена дегустація напою «Полунично-мигдальне смузі» та страв «Тапіока в горіховому молоці», «Чізкейк веганський з чорною смородиною». Результати оброблені методом математичної статистики. Встановлено, що за смаком, запахом, кистистенцією та зовнішнім виглядом контролю відповідає «Полунично-мигдальне смузі», проте за кольором найбільше відповідає контролю страва «Тапіока в горіховому молоці». Щодо страви «Чізкейк веганський з чорною смородиною», то вона також майже по всіх показниках відповідає контролю.

Експрес-метод гігієнічного контролю якості технологічного процесу приготування страв та напою з рослинного молока засвідчив, що показники люмінометра в межах норми – чисто, що підтверджує дотримання усіх гігієнічних норм технологічного процесу. Визначено економічну ефективність розроблених страв та напою.

Новизна дослідження. Обґрунтовано доцільність використання у технології десертів та напою горіхового молока; досліджено економічну ефективність та розроблено інноваційну технологію приготування.

Висновки. Обґрунтовано доцільність розробки нових рецептур кулінарної продукції та десертів на основі «non-dairy milk», проведено аналіз асортименту та стану виробництва «рослинного молока» в Україні та світі, його перспективність використання у ресторанному господарстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Егорова Е. Ю. «Немолочное молоко»: обзор сырья и технологий. Ползуновский вестник. 2018. № 3. С. 25-34.
2. Рослинне молоко: веб-сайт. URL: <https://narodfarma.com.ua/ua/beverages/healthy-beverages/> (дата звернення: 12.04.2022).
3. Топ вегетаріанських закладів Львова: веб-сайт. URL: https://lviv.vgorode.ua/news/dosuh_y_eda/346571-bez-miasa-bez-ryby-bez-yaiets-top-5-vegetarianskykh-kafe-lvova (дата звернення 18.04. 2022).

УДК: 37.016 : 502/504

СОЦІОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ У СОЛОНКІВСЬКІЙ ОТГ

Пігічин Катерина

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Оксана Перхач

Львівський національний університет імені Івана Франка

Досліджено соціоекологічні проблеми в навчальному процесі дошкільної та шкільної освіти Солонківської територіальної громади. Переглянуто усі офіційні сторінки шкіл на садочків у соціальних мережах та виявлено, що головними проблемами є: мала кількість запланованих екологічних уроків та не розроблені екскурсії чи прогулянки для вивчення екології рідного краю, учні майже не задіяні в екологічних акціях та толоках, відсутні заходи для навчання дітей економії природних ресурсів та енергетики.

Ключові слова: соціоекологічні проблеми, Солонківська ОТГ, екологічне освіта, екологічне середовище.

SOCIO-ECOLOGICAL PROBLEMS IN EDUCATION IN SOLONKIV OTG

Kateryna Pihichyn

Supervisor: PhD, docent Oksana Perkhach

Ivan Franko National University of Lviv

Socio-ecological problems in the educational process of preschool and school education of the Solonki territorial community were studied. All the official pages of kindergarten schools on social networks were reviewed and it was found that the main problems are: a small number of planned environmental lessons and no designed excursions or walks to study the ecology of the native region, students are almost not involved in environmental actions and talks, there are no activities for teaching children saving natural resources and energy.

Keywords: socio-ecological problems, Solonkiv OTG, environmental education, ecological environment.

Актуальність теми. Екологічна проблема взаємодії людини і природи, а також впливу людського суспільства на навколишнє природне середовище стала дуже актуальною та гострою, займає величезні масштаби. Однією із екологічних проблем, які мають місце в Солонківській ОТГ, є недостатнє розуміння в суспільстві правильних пріоритетів збереження навколишнього природного середовища.

Метою цього дослідження є виділити соціоекологічні проблеми в освіті у Солонківській об'єднаній територіальній громаді

Виклад основного матеріалу. Соціоекологія-це інтегративна наука, що вивчає основні закони та закономірності взаємодії суспільства та природи з метою оптимізації та гармонізації їх взаємодії[2].

Основні соціоекологічні проблеми:

- глобальне прогнозування використання природних ресурсів людьми;
- вивчення певних екосистем на рівні невеликих локацій;
- дослідження міської екології та життя людей в різних населених пунктах;
- шляхи розвитку людської цивілізації[2].

Загалом екологічне навчання - цілеспрямований процес, який повинен бути неперервним і систематичним. У системі безперервної освіти дошкільне виховання є першою сходинкою і має велике значення. На цьому кроці у дошкільнята починають усвідомлювати елементарні проблеми навколишнього середовища.

Сьогодні проблемі екологічної освіти в усьому світі приділяється велика увага. Можна сказати, що наш час — це період тотального екологічного всеобучу, коли основи екологічних знань викладають усім, починаючи з дитячого віку — в школах та інститутах, на різних семінарах і курсах, по радіо й телебаченню — та закінчуючи підвищенням рівня екологічної освіти керівників усіх рангів у всіх країнах, на всіх континентах. У розвинених державах розроблені та вдосконалюються різні програми й концепції розвитку екологічної освіти,

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

програми й плани підготовки спеціалістів-екологів сучасного рівня. Буквально за кілька останніх років видано багато посібників і підручників, науково-популярної й публіцистичної літератури, знято фільми й розроблено рекомендації еколого-освітнього змісту. В більшості країн світу екологія стала обов'язковою дисципліною в усіх школах і вищих закладах освіти, в багатьох вищих навчальних закладах створено кафедри або факультети екологічного профілю, проведено сотні екологічних національних і міжнародних семінарів, конференцій, з'їздів.

Виховання раціонального ставлення до природи необхідно розглядати як компонент різнобічного розвитку особистості і лише із цих позицій аналізувати всю проблематику екологічної освіти. Важливого значення при цьому набуває аналіз питань відбору наукового матеріалу в змісті навчальних предметів, способів та технічних можливостей його передачі. Мова йде не про механічне розширення екологічних знань, а про вміння поєднувати нові знання із системою тих знань, які є в наявності та використовуються на практиці. Необхідність орієнтації у великому потоці інформації посилює значущість методологічної підготовки фахівців. Це має забезпечити свободу вибору екологічних знань, зняти обмеженість спеціалізації та професіоналізації [4].

На сучасному етапі розвитку екологічної освіти на перше місце виходить особистість з її духовним світом та психологією. Як частина цілого світу людина сама є планетарною у своєму природному, соціальному, біологічному та духовному вимірах. Без збереження системного зв'язку індивіда, суспільства та світу, цілісного бачення буття екологічна освіта, методики та педагогічні інновації мають суб'єктивний, волюнтаристський характер, руйнуючи, а не створюючи особистість, суспільство, світобудову.

Подолання глобальних проблем, які стоять зараз перед людством, потребує нового мислення, яким має стати ноосферне мислення. Саме формування ноосферного мислення необхідно сприймати як основний пріоритет безперервної екологічної освіти. Враховуючи етнокультурну компоненту, сучасна екологічна освіта має базуватися на таких методологічних принципах: пізнання та інтеграція знань; світоглядний плюралізм; гуманістична та моральна спрямованість. [4]

Ключовою ланкою системи безперервної екологічної освіти та виховання є загальноосвітня школа. Тому що, у початкових класах відбувається закріплення і розвиток знань про навколишній світ у природньому й соціальному середовищі [1]

У Солонківській ОТГ екологічну освіту здобувають на базі формальної освіти, тобто у трьох закладах дошкільної освіти ДНЗ с. Солонка ,ЗДО "Дубочок" с. Зубра, ЗДО с. Милятичі та в семи закладах шкільної освіти: Ліцей імені Героя України Миколи Паньківа, Зубрянський заклад загальної середньої освіти I-III ст. Солонківської сільської ради, Милятичівський заклад загальної середньої освіти I-III ст. Солонківської сільської ради, Жирівський заклад загальної середньої освіти I-II ст. Солонківської сільської ради, Поршнянська філія I-II ст. , Хороснянська філія I-II ст., Малечківська філія I ст. Адже екологічне навчання - цілеспрямований процес, який повинен бути неперервним і систематичним. У системі безперервної освіти дошкільне виховання є першою сходинкою і має велике значення. На цьому кроці у дошкільників відбуваються формування звичок гігієнічного характеру, вироблення найпростіших практичних навичок, усвідомлення елементарних проблем навколишнього середовища. Ключовою ланкою системи безперервної екологічної освіти та виховання є загальноосвітня школа. Тому що, у початкових класах відбувається закріплення і розвиток знань про навколишній світ у природньому й соціальному середовищі, отримані школярем в сім'ї і в дошкільних закладах. У цьому віці закладаються основи екологічної культури, цілісного уявлення про природу, формується наукове ставлення до природного середовища, усвідомлюється необхідність її охорони, засвоюються норми поведінки в навколишньому середовищі. [1]

Соціоекологічні проблеми, які є в закладах освіти Солонківської ОТГ:

- Проблема збереження довкілля;

У 2-их класах до Дня довкілля проводились уроки на тему: "Збережемо планету для нащадків" [3]

У середній школі інспектором Державної екологічної інспекції у Львівській області проводять уроки «Моє довкілля». Де розповідають про погіршення якості життя через забруднення навколишнього середовища та про екологічну ситуацію у Солонківській ОТГ [3].

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

- проблема необхідності сортування відходів;

В закладах дошкільної освіти Солонківської ОТГ інспектор з охорони навколишнього середовища та надзвичайних ситуацій Солонківської сільської ради Марія Пащук проводить екологічні заходи, під час якого дітей навчали як правильно поводитися з відходами і як їх сортувати та здавати на переробку [3].

Також у закладах дошкільної освіти проводять екологічні тижні. Де відбуваються виховні заходи на екологічні теми та проводять свято Землі [3].

- Проблема збереження ялинок під час Різдвяно-новорічного періоду;
- Любов і охорона природного середовища;

У садочках Солонківської ОТГ проводять заходи, де вчать любити і охороняти природу, виховують дбайливе ставлення до рослин і тварин.

Учні шкіл Солонківської ОТГ долучаються до флешмобу «Збережемо ялинку».

- Проблема чистої пришкольній території.

У всіх школах Солонківської ОТГ проводять щорічні толоки до дня довкілля, висаджування дерев та квіток.

Провівши огляд навчальних програм та заходів у садочках та школах ОТГ, та переглянувш соціальні мережі цих закладів освіти, прийшла до висновку що, проблемою є мала кількість екологічних заходів і різного роду активностей для зацікавлення та залучення дітей різного віку у процес навчання та виховання екологічно свідомого суспільства. Екоуроки проводять зазвичай до дня довкілля та перед паскою проводять толоки, решту навчального року екологічні питання не піднімаються.

Не вивчають позаурочний час головні проблеми навколишнього середовища з урахуванням місцевих, національних, регіональних і міжнародних точок зору, щоб отримати знання про умови навколишнього середовища в інших географічних регіонах. У початковій школі не проводять спостереження за живою природою, навчальні прогулянки, екскурсії в рамках вивчення предмету «Я у світі».

Проте слід зауважити, що попри відсутність багатьох заходів все таки ці навчальні заклади звертають увагу на екологічні проблеми та намагаються привити вихованцям та учням любов до природи, бережливе ставлення до навколишнього середовища і основи екології.

Висновки. Підсумовуючи, слід зазначити, що екологічне середовище формується на основі екологізації освіти і потребує активного залучення як дітей дошкільного віку, так і шкільного до активного екологічного виховання та взаємодію з наколишнім середовищем.

Переглянувши соціальні мережі закладів дошкільної та шкільної освіти у Солонківській ОТГ, прийшла до висновку, що проблемою є мала кількість екологічних заходів і різного роду активностей для зацікавлення та залучення дітей різного віку у процес навчання та виховання екологічно свідомого суспільства. Екоуроки та толоки проводять зазвичай до дня довкілля, решту навчального року не порушують екологічні питання. Також не проводяться заходи з проблеми використання природних ресурсів.

У сучасному світі, на мою думку, потрібно більше залучати дітей до вивчення екологічних проблем та розроблення шляхів подолання цих проблем. Проте слід зауважити, що попри відсутність багатьох заходів все таки ці навчальні заклади звертають увагу на екологічні проблеми та намагаються привити вихованцям та учням любов до природи, бережливе ставлення до навколишнього середовища і основи екології.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Буринська Н. Сучасні підходи до шкільної природничої освіти // Біологія і хімія в шк.. - 1996. - № 1. - С. 2-3
2. Екологізація освітнього простору загальноосвітньої школи: монографія/ Н. Пустовіт, О. Колонькова, О. Пруцакова, Г. Тарасюк, Ю. Солобай. – Харків: «Друкарня Мадрид», 2016. – 154 с.
3. Київський пиріг <https://pyrogiv.kiev.ua/socialna-ekologiya-yak-nauka/>
4. Педрада <https://www.pedrada.com.ua/article/2304-ekologichne-vihovannya-v-zaklad-zagalno-seredno-osvti>
5. Солонківська ОТГ <https://solonkivska-gromada.gov.ua/feedback>

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

УДК 338.48:379.8

ГОТЕЛЬНІ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ: СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ

Юліана Хомич

Науковий керівник: к. геогр.н., доцент Ігор Пандяк

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті проаналізовано готельні мережі України як глобальну тенденцію корпоратизації та експансії у розвитку готельного господарства. Розглянуто національні та локальні готельні мережі України. Висвітлено переваги та недоліки готельних мереж щодо незалежних готелів та тенденції розвитку нових готельних ланцюгів в Україні.

Ключові слова: *готельна мережа, готельний ланцюг, національна та локальна готельна мережа, незалежні готелі*

HOTEL NETWORKS OF UKRAINE: STRUCTURE AND FEATURES OF MODERN DEVELOPMENT

Yuliana Khomych

Academic supervisor: PhD, docent Igor Pandyak,

Ivan Franko National University of Lviv

The article analyzes the hotel chains of Ukraine as global trends of corporatization and expansion of the hotel industry. National and local hotel chains of Ukraine are considered. The advantages and disadvantages of hotel chains over independent hotels and the advantages for the development of new hotel chains in Ukraine are highlighted.

Keywords: *“Hotel chain”, national hotel chain, local hotel chain, independent hotels*

Постановка проблеми. З точки науки під терміном “гостинність” розуміється система заходів і їх послідовність здійснення з метою задоволення різноманітних потреб та побажань споживачів індустрії гостинності. На середовище гостинності найбільше впливають економічні та політичні чинники. Ринок послуг готельних закладів – це економічні відносини, які виникають внаслідок виробництва, реалізації та організації споживання даних послуг. Кожний заклад готельної індустрії повинен виконувати функцію гостинності та здійснювати різні процеси щодо надання тимчасового місця проживання. Поява міжнародних та національних готельних операторів в Україні зумовила загострення конкуренції на ринку послуг гостинності та активізувала вирішення проблеми конкурентоспроможності підприємств, покращення рівня сервісу. Міжнародні готельні мережі сприяють поширенню і значному підвищенню рівня обслуговування та організації туристичних потоків, формуванню якісного бренду в готельному обслуговуванні.

Основні результати дослідження: висвітлено поняття “готельний ланцюг” і його цілі, зазначено національні та локальні готельні мережі України, розкриті переваги та недоліки готельних мереж перед незалежними готелями та переваги для розвитку нових готельних ланцюгів України.

Мета даної роботи – проаналізувати готельні мережі України, висвітлити значення поняття готельний ланцюг і його основні цілі формування.

Методи дослідження. Основними методами дослідження у даній роботі є аналіз, спостереження, узагальнення.

Наукова новизна статті полягає в аналізі сучасного розвитку готельної індустрії та готельних мереж України.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Під поняттям “готельний ланцюг” розуміємо групу готелів із спільним керівництвом, які мають єдину концепцію продукту, торговельний бренд. [5]

Покращення конкурентоспроможності готелю, зниження витрат через утворення підрозділів обслуговування та створення єдиного бренду є основними цілями формування готельного ланцюга.

Розвиток національних готельних мереж в Україні та забезпечення сприятливих умов для функціонування міжнародних готельних операторів обумовлені не тільки формуванням ділової й туристичної привабливості країни. Насамперед необхідно зазначити, що туристична галузь виступає важливою складовою соціально-економічного розвитку, а готельний бізнес – найбільш прибуткова сфера послуг в Україні та світі, його розвиток й ефективне функціонування сприяє розвитку окремих туристичних регіонів та дестанацій.

Появу перших готельних мереж в Україні часто пов'язують з 1990-ми роками. Проте, досвід розвитку консолідованих форм, створених в умовах планової державної економіки Радянського Союзу, сформувався ще в середині ХХ ст.

Готельні мережі в СРСР створювались на жорстких партійно-державних принципах керованого туризму, в інфраструктурному забезпеченні якого ключову роль відігравали готельні оператори-монополісти «Інтурист», менше «Супутник». Незважаючи на орієнтацію «Інтуриста» на іноземних гостей, готелі мережі не відповідали тогочасним стандартам обслуговування і асортименту послуг, звичних для іноземних туристів і бізнесменів. Такий стан, в основному, визначався системою економічних пріоритетів СРСР, в якому туризм належав до неприбуткових галузей.

Сформовані в СРСР готельні мережі «Інтурист» і «Супутник» таким чином відчували на собі деструктивний характер організації, характерний для туристичної галузі та готельного сектора країни, саме вони стали основою для формування сучасних мереж. В кінці 1990-х – початку 2000-х років виникли об'єднання, асоціації і керуючі компанії, які реалізують проекти створення готельних мереж.

Пізнавані брендові оператори в країні та в регіонах, з власною системою продажів, сформованим портфелем на кілька тисяч номерів в управлінні, можуть вважатись «мережевим», сьогодні такими є «Premier Hotels and Resorts» і «Reikartz Holes Group». [2]

Якщо історія міжнародних готельних мереж обчислюється кількома десятиліттями, українські компанії почали формуватися лише близько 20 років тому. Проте, за цей час окремі національні готельні компанії встигли отримати не тільки регіональний або національний статус, а й вийти на міжнародний рівень.

Перша національна готельна мережа в Україні – «Premier Hotels and Resorts», формується у 2003 р. Сьогодні ця мережа налічує 17 готелів категорії «3–5 зірок» та позиціонує у трьох брендах: «Premier Hotels» пропонує споживачам розміщення бізнес-класу у готелях, розташованих у центральній частині міст; «Premier Palace Hotels» – бренд пропонує готелі з визначною архітектурою та орієнтується на вибагливого споживача; «Premier Compass Hotels» – готелі бренду зорієнтовані на економне розміщення. [1]

Інша національна готельна мережа, лідер ринку за інтенсивністю розвитку, «Reikartz Holes Group» орієнтується на сегмент «3–4 зірки» та нараховує 35 підприємств в Україні та 7 – за кордоном. Це найбільша за кількістю підприємств та географічним розосередженням національна готельна мережа, представлена в усіх регіонах України та досягнувши певної уніфікації продукту. Мережа активно розвиває п'ять брендів: «Reikartz Collection Hotel» – новий бренд, об'єднує готелі рівня «4+ зірки», «Reikartz Hotels & Resorts» – «3-4 зіркові» готелі, «Raziotel» – готелі для бізнес-гостей, рівня «3 зірки», «Optima Hotel» – готелі рівня «3 зірки», Vita Park – мережа велнес-готелів. Мережа активно набуває статусу міжнародного оператора, відкривши готелі у Швеції та Німеччині. [7]

Інша консолідована форма готельного бізнесу, сформована в Україні – локальні готельні мережі, як початковий етап розвитку готельних мереж національного та транснаціонального типу. Окрім організації в обмеженому географічному просторі, для локальних мереж властива вузька спеціалізація, відсутність категорії, не сформовані бренди, професійний менеджмент.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

На українському ринку сформувались такі локальні готельні мережі: «Black Sea Hotels Group», «Royal Hotels and SPA Resorts», «Senator Hotels and Apartments» і «7 днів». Більшість готелів першої готельної мережі знаходиться в Одеському регіоні, другої – у Трускавці і спеціалізуються як курортні, апарт-готелі мережі «Senator Hotels and Apartments» зосереджені виключно в Києві. Національні та локальні готельні мережі України (табл.1). [6]

Таблиця 1

Національні та локальні готельні мережі України (2019), [6]

Назва готельної мережі	Назва готелю в структурі мережі
Національні готельні мережі	
Premier Hotels and Resorts (національний оператор)	Premier Hotel Abri 4* (м. Дніпро); Premier Hotel Lybid 3* (м. Київ); Premier Hotel Rus 3* (м. Київ); Premier Palace Hotel 5* (м. Київ); Premier Hotel Dnister 4* (м. Львів); Premier Hotel Star 4* (м. Мукачеве); Premier Compass Hotel Odessa 3* (м. Одеса); Premier Geneva Hotel 3* (м. Одеса) та ін.
Reikartz Holes Group	Reikartz Парк Готель Івано-Франківськ (м. Івано-Франківськ); Optima Вінниця 3* (м. Вінниця); Reikartz Житомир 4* (м. Житомир); Reikartz Запоріжжя 3* (м. Запоріжжя); Reikartz Кам'янець-Подільський (м. Кам'янець-Подільський); Reikartz Карпати 4* (Закарпатська область); Reikartz Поляна 4* (Закарпатська область); Raziotel Київ (вул. Ямська) 3* (м. Київ); Raziotel Київ (метро Бориспільська) (м. Київ); Raziotel Аташе Київ (м. Київ) та ін.
Локальні готельні мережі	
«7 днів»	7 днів (м. Кам'янець-Подільський); 7 днів (м. Київ); Дніпро 3* (м. Запоріжжя).
Black Sea Hotels Group	Чорне море Рішельєвська 4*; Чорне море Парк Шевченка 5*; Чорне море Пантелеймонівська 1*; Чорне море Отрада 4* (м. Одеса) та ін.
Royal Hotels and SPA Resorts	Royal Grand Hotel; Royal Geneva Hotel; Royal Cezar Hotel; Royal Promenad Hotel (м. Трускавець) та ін.
Senator Hotels and Apartments	Senator City Center; Senator Victory Square; Senator Maidan (м. Київ).

Готельні ланцюги та їх розвиток мають переваги перед незалежними готелями.

Незалежні готелі поступаються перед готельними ланцюгами, які розвиваються, тому що:

- 1) нагромадження інвестицій для кращого розвитку готельного ланцюга;
- 2) гуртова закупівля товарів та послуг сприяє нижчій вартості функціонування;
- 3) маркетингові стратегії забезпечують просування послуг на ринках;
- 4) створення брендів, які спрямовані на різноманітні сегменти ринку;
- 5) формування лояльної цінової політики;
- 6) застосування системи мотивації для персоналу з метою кращого виконання ними своїх обов'язків;

7) зосередження функцій для здійснення їх підпорядкованими підприємствами. [3]

Недоліками готельних мереж перед незалежними готелями є:

- 1) усталені правила для більшості гостей можуть бути (є) неприйнятними;
- 2) через надмірну зацікавленість до готельних мереж втрачається гнучкість;
- 3) неможливість проявлення ідентичності закладу готельного господарства;
- 4) для встановлення цін готельного закладу потрібно враховувати не лише стандарти готельних мереж, а й соціальні, екологічні, економічні чинники території розміщення готелю;
- 5) взаємодія готельних закладів з учасниками консорціуму. [3]

Існують переваги для розвитку нових готельних ланцюгів, які є конкурентними на ринку готельних послуг України:

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

- низький рівень конкурентних послуг;
- розвиток готелів за ознакою територіальної нерівномірності;
- з виникненням нових і успішних видів діяльності появляється потреба у діловому туризмі;

- спостерігається тенденція щодо кількості закладів індустрії гостинності України;
- “послуга-якість” не завжди позиціонує готельну мережу;
- недостатня кількість послуг для спеціалізованих потреб;
- встановлення оптимальних цін для різних категорій споживачів;
- наявність вищого рівня рентабельності;
- прояв зростання кількості туристів. [4]

З метою досягнення конкурентоздатності роботи готельних ланцюгів потрібно враховувати попит населення за такими елементами:

- розроблення маркетингових досліджень, на основі яких отримуємо інформацію про потреби споживачів у товарах і послугах;
- здійснення рекламної кампанії;
- досягнення якості послуг. [4]

Висновки: Підсумовуючи вище сказане, можна стверджувати, що кожна цивілізована країна повинна мати належний рівень розвитку готельного бізнесу. Наявність готелів та інших засобів розміщення сприяє розвитку туризму та країни в цілому. Розвиток іноземних та вітчизняних готельних ланцюгів в Україні з кожним днем все більше розвивається. На даний час спостерігається низька тенденція їх розвитку через військові дії на Україні. Завдяки глобалізації розширюються взаємозв'язки та взаємозалежності між господарськими системами. Слід відмітити позитивні риси глобалізації для України, а саме у сфері туризму. Для громадян України відкрився широкий спектр можливостей мандрувати країнами світу, вільно спілкуватися з громадянами інших держав. Розширення сфери послуг стає можливим через транснаціональні туристичні компанії, міжнародні готельні та ресторани мережі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безуглий, І. В. (2018). Інноваційна основа формування національних готельних мереж України. Глобальні та національні проблеми економіки, archive/22-2018/27.pdf.
2. Інноваційна основа формування національних готельних мереж України [Електронний ресурс]. – 2018 р. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/27.pdf>.
3. Мальська М. П. Готельні ланцюги світу: сучасний стан та перспективи розвитку /М.П. Мальська, Л.С. Безручко // Туристичні послуги на світовому ринку як фактор розвитку міжнародного туризму»: зб. матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Львів : ЛІЕТ, 2018. – С. 283–290.
4. Смик О.,Єремія Г.(2021) Аналіз діяльності національних мереж на готельному ринку України. Вісник ЛНУ, 249-326.
5. Сучасний стан та перспективи розвитку готельних мереж у світі та Україні [Електронний ресурс]. – 2018 р. – Режим доступу:<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/intrel/article/view/9390>.
6. Premier Hotels and Resorts - перша мережа готелів в Україні [Електронний ресурс]. – 2003-2022 р. – Режим доступу: <https://www.phnr.com/ua>.
7. Reikarts Holes Group[Електронний ресурс]. – 2009-2022 р. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/27.pdf>.

УДК 338.486:504(378.17)

НОВІТНЯ КОНЦЕПЦІЯ ГЛЕМПІНГУ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

Цвітана Кісіль

Науковий керівник: к. е. н., доцент Галина Кушнірук

Львівський національний університет імені Івана Франка

Метою дослідження є вивчення сутності глемпінгу як новітньої концепції в індустрії гостинності, обґрунтування передумов та чинників розвитку глемпінгу в Україні, здійснення аналізу інфраструктури глемпінгів у Карпатському регіоні. Систематизовано теоретичні аспекти про глемпінг як новітню концепцію в індустрії гостинності. Здійснено порівняльний аналіз для обґрунтування специфіки організації кемпінгу та глемпінгу. Висвітлено сучасні тенденції, проблемні аспекти, переваги та недоліки розвитку глемпінгу в Україні. Крім того, проведено комплексне дослідження успішних глемпінгів у Карпатському регіоні.

Ключові слова: глемпінг, індустрія гостинності, кемпінг, концепція, Карпатський регіон.

THE NEWEST GLAMPING CONCEPT IN THE HOSPITALITY INDUSTRY: CHALLENGES AND DEVELOPMENT OPPORTUNITIES IN UKRAINE

Tsvitana Kisil

Supervisor: PhD, docent Halyna Kushnir

Ivan Franko National University of Lviv

The purpose of the study is to investigate the essence of glamping as the newest concept in the hospitality industry, to substantiate the prerequisites and factors of the development of glamping in Ukraine, to analyze the infrastructure of glamping in the Carpathian region. Theoretical aspects of glamping as a newest concept in the hospitality industry are systematized. A comparative analysis was carried out in order to substantiate the specifics of the organization of camping and glamping. Current trends, problematic aspects, advantages and disadvantages of the development of glamping in Ukraine are highlighted. In addition, a comprehensive study of successful glamping in the Carpathian region was conducted.

Keywords: glamping, hospitality industry, camping, concept, Carpathian region.

Вступ. В умовах сьогодення індустрія гостинності пропонує різноманітні варіанти готельних номерів, які відрізняються один від одного розміром, дизайном, місцезнаходженням, набором додаткових послуг, комфортними умовами для проживання, рівнем обслуговування тощо. Створюються унікальні готельні продукти, забезпечується конкурентоспроможність готельних об'єктів, формується лояльність клієнтів. Разом з тим, змінюються і вимоги сучасних споживачів готельних послуг, що веде до формування нових форматів засобів розміщення, зокрема глемпінгу.

Найважливішим спонукальним мотивом споживачів глемпінгу є, очевидно, прямий контакт з природою і, таким чином, робить цей тип розміщення відмінним від інших розкішних курортів та готелів. Комфорт і приватність вважаються важливими аспектами практики глемпінгу. Але гламур і розкіш будуть працювати краще у поєднанні з ексклюзивним та унікальним місцем розташування. Крім того, широка доступність глемпінгу робить його життєздатною альтернативою подорожі під час та після пандемії COVID-19 [8].

Виклад основного матеріалу. Мода на екологічність, еднання з природою, втечу від міської метушні спричинила популярність глемпінгів у наш час. Актуальність глемпінгу мотивує інвесторів вкладати кошти в цей бізнес. А керівники глемпінгу та виробники глемпінгового обладнання є важливими стейкхолдерами у процесі забезпечення якості стандартів розміщення в глемпінгу.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Метою дослідження є вивчення сутності глемпінгу як новітньої концепції в індустрії гостинності, обґрунтування передумов та чинників розвитку глемпінгу в Україні, здійснення аналізу інфраструктури глемпінгів у Карпатському регіоні.

У дослідженні використано загальнонаукові теоретичні методи: порівняльний аналіз для узагальнення тенденцій розвитку кемпінгу та глемпінгу; систематизація теоретичних аспектів про глемпінг як новітню концепцію в індустрії гостинності; системно-структурний аналіз для обґрунтування специфіки організації глемпінгу. Емпіричний матеріал зібрано та досліджено за допомогою логічних, історичних та системних методів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у систематизованому висвітленні еволюції концепції глемпінгу, його типів, сучасних тенденцій та проблемних аспектів розвитку, а також комплексному дослідженні успішних глемпінгів в Карпатському регіоні.

Редизайн продуктів для кемпінгу на основі туристичної тенденції нео-комфورتу – це нова концепція глемпінгу. Ця інноваційна форма розміщення в кемпінгах є стимулюванням нового стратегічного зрушення в напрямку підвищення якості та конкурентоспроможності [11]. Глемпінг чудово підходить для відпочинку на свіжому повітрі та включає в приміщенні такі зручності, як кондиціонер, окремі ванні кімнати та ліжка розміру «king-size». Глемпінг також відомий як 5-зірковий кемпінг. Таким чином, глемпінг визначається як різновид кемпінгу, проте це зручніше та розкішніше, ніж традиційний кемпінг (табл. 1).

Таблиця 1

Кемпінг VS Глемпінг

Кемпінг	Глемпінг
Необхідний власний намет і його встановлення в певній локації	Об'єкт глемпінгу уже встановлений у природному середовищі
Використання спальника для сну в наметі	М'яке ліжко «queen-size» з постілью
Зберігання запасів їжі, одягу в автомобілі	Є холодильник, шафа чи комод для одягу
Приготування їжі на вогнищі	Наявність грилю або духовки чи печі
Туалет за наметом на території кемпінгу	Санвузол безпосередньо в номері
Вмивання і купання в річці, озері	Душ з гарячою водою, спа, басейн
Використання ліхтариків, павербанків	Електрика в номері, доступний Wi-Fi
Літня духота чи холод в період осінь-весна	Наявна система кондиціонування
Розпалювання багаття для приготування їжі	Обслуговування персоналом
Небезпека комах, тварин, плазунів	Безпека у природному середовищі

Джерело: складено авторами на основі [7; 12]

Глемпінг можна назвати лінивим відпочинком, адже тут можна насолоджуватися природою, різноманітними пейзажами, подихати свіжим повітрям. При цьому турист забезпечений усіма необхідними засобами, в тому числі ліжком, душем, кондиціонером, електроенергією і навіть Wi-Fi. Саме через такий нестандартний відпочинок, глемпінг набуває популярності.

Основні категорії споживачів глемпінгу (glampers), які найчастіше проживають у глемпах, це – сім'ї з дітьми, молоді пари, компанії друзів, жителі мегаполісів, прихильники туризму та екології, аматори риболовлі та полювання, прихильники відпочинку на природі, споживачі luxury сегменту, корпоративні клієнти, представники креативної економіки, іноземні туристи, IT-фахівці тощо [3]. Проте, глемпінг може залучити новий ринок кемпінгу серед нинішніх гостей готелів та апартаментів, які прагнуть гламуру та комфорту, таким чином об'єднавши найкраще з кемпінгу та готельної індустрії. Нові сегменти ринку можуть бути залучені через інноваційні типи розміщення з акцентом на концепції «здоров'я», «зелений», «пригоди», «досвід» [10].

Будувати повноцінний готель в місцях, де туристичний сезон триває 3-4 місяці, не завжди доцільно. А в заповідниках або, наприклад, у природних парках, заборонено. Рішенням всіх цих проблем стає глемпінг – гламурний кемпінг з усіма зручностями, своєрідний «all inclusive» на природі [1]. Крім того, за допомогою глемпів можна не тільки організувати повноцінні комфортабельні табори і глемпінг-парки, а й розширити номерний фонд готелів. Це

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

швидкоокупне рішення дозволить залучити нових клієнтів і збільшити номерний фонд без масштабного будівництва.

Про доцільність і перспективність впровадження глемпінгу в Україні свідчить реалізація за рахунок коштів державного бюджету отриманих від ЄС пілотного проекту в українських НПП і РЛП «Глемпінги – створення ексклюзивного туристичного продукту в природоохоронних територіях». Згідно з проектом заплановано створити глемпінги у НПП «Синевир» (Закарпатська обл.), НПП «Сколівські Бескиди» (Львівська обл.) і РЛП «Дністровський» (Івано-Франківська обл.) [2].

Основними причинами актуальності розвитку глемпінгу на території України є:

- 1) наявність унікальних природних місць, де не спостерігається овертуризм;
- 2) невелика насиченість ринку, нестача якісних пропозицій глемпінгу;
- 3) для входження в бізнес достатній невеликий капітал, а також спостерігається швидка окупність у порівнянні з готелями, курортними базами;
- 4) всі конструкції мобільні, що дозволяє при бажанні змінювати географію розміщення глемпінгів на території України;
- 5) екологічне мислення населення;
- 6) зростання частки внутрішнього туризму в Україні, закритість кордонів багатьох країн через пандемію COVID-19;
- 7) міське населення з доходами вище середнього віддають перевагу відпочинку на природі у поєднанні з готельним комфортом.

Розглядаючи можливості розвитку глемпінгу в Україні, варто зазначити, що він поступово починає розвиватися. Тенденції такого відпочинку можемо прослідкувати в Україні за останні 3 роки. Якщо у 2020 р. наметових готелів було не більше п'яти, то сьогодні їх у різних регіонах налічується понад 25 [6]. Глемпінги розташовані біля моря, і в горах, і неподалік столиці. Вартість проживання варіюється в залежності від оснащення та дизайну глемпа, а також облаштування прилеглої території. Для залучення більшої кількості споживачів глемпінгу можна організувати додаткові послуги для проведення дозвілля: велосипедні і піші прогулянки, плавання, дегустація місцевих страв і вина, спостереження за птахами, медитація, йога, огляд визначних пам'яток, прогулянки на човнах, годування тварин, фотосесії, музичні вечірки біля багаття, квадроцикли, екскурсії містом, риболовля, полювання, катання на конях, спа-терапія, альпінізм, квест-розваги для дітей тощо.

Про розвиток і перспективність глемпінгу свідчить наявність уже трьох виробників глемпів в Україні. Поштовх для розвитку глемпінгу дало створення компанії виробництва глемпів «під ключ» Glamping.UA. Це перша українська компанія, яка розробляє сертифіковані глемпи. Сьогодні в їхній лінійці представлено 10 моделей вартістю від \$ 2,7 тис. до \$ 13 тис. На сьогодні 19 глемпінгів відкрито в Україні з глемпами компанії [9]. Компанія «Дикій дім» має пропозиції з 9 різних варіантів глемпів, зокрема сафарі-тенти, намети, белл тенти, геодезичні куполи, тіпі. Цінова політика варіюється від 41874 грн до 129429 грн [4]. Компанія ECOPEOD спеціалізується на будівництві геодезичних куполів різноманітного призначення і також пропонує супровід проектів глемпінгу. Компанія має 62 виконаних проекти та 180 побудованих геокуполів [5].

Найбільш вдалими локаціями глемпінгу в Україні можна вважати Карпатський регіон. Близькість водоймищ і мальовничі краєвиди можуть підвищити середній чек на 20-30% [6]. На основі проведеного дослідження встановлено, що у Карпатському регіоні налічується 8 глемпінгів (табл. 2). У Львівській області – 3 («Edelweiss» (с. Орявчик), «Шатро Stodola» (с. Долинівка), Глемпінг на базі МС6 (сmt. Славське)); у Івано-Франківській області – 4 («Gm Eco Bubble» (с. Яблуниця), «Dzin Space» (с. Кривопілля), «Де Вайб (devibe-vorokhta)» (сmt. Ворохта), «Тіні-хауз» (с. Поляниця)); у Закарпатській області – Глемпінг Luxury (с. Липовець).

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Таблиця 2

Характеристика глемпінгів у Карпатському регіоні

Назва глемпінгу, розташування	Тип глемпінгу	Харчування	Вартість проживання
Глемпінг Edelweiss (с. Орявчик, Львівська область)	4 гео-сфери (площею 36 і 28 м ²) та 6 вігвамів (тіпі).	Сніданки входять у вартість проживання. Обід та вечеря – за замовленням.	Пакет «Селфі»: 1 ніч (будні дні – 3600 грн; вихідні – 3900 грн. Пакет «Експрес»: 2-3 ночі (3300 грн за ніч + 1 активність в подарунок). Пакет «Релакс»: 4 ночі та більше (2900 грн за ніч + 2 активності в подарунок).
Глемпінг Шатро Stodola (с. Долинівка, Львівська область)	Намет-вігвам (25м ²) та будинок з літнім горищем (70 м ²)	У будиночку є кухня для приготування їжі.	5000 грн (€ 156) за добу за весь комплекс (вігвам та будиночок, загалом на 6 осіб).
Глемпінг на базі МС6 (сmt. Славське, Львівська область)	3 великі намети у стилі «Дзвін», 5 малих наметів, Creative Residence МС6, Хатинка Архітектора, Садиба під Тростяном	Відкрита кухня з газовою плитою і посудом, з мангалом та грилем.	Вартість проживання у шатрі 1500 грн за добу, у наметі – 500 грн; у Creative Residence МС6 (від 3000 до 4500 грн); у Хатинці Архітектора (від 2000 до 3200 грн); у Садибі під Тростяном (від 4000 до 6000 грн).
Глемпінг Gm Eco Bubble (с. Яблуниця, Івано-Франківська область)	4 прозорі сфери-куполи у стилі: «сканди», «ретро», «хай-тек» і «прованс»	Сніданки входять у вартість проживання. Є зона барбекю.	Вартість проживання від 3800 грн за добу за двох. Вартість SPA зони – 2500грн за 2 год (для 2 осіб) за кожну додаткову особу + 500 грн.
Еко-глемпінг в Карпатах. Dzin Space (с. Кривопілля, Івано-Франківська область)	Квадрокупол (180 м ²), квадрокупол (70 м ²), юрта-лекторій (60м ²)	Триразове гаряче харчування. Є літня кухня та їдальня.	Дуже дешево проживання: 600 грн за добу у квадрокуполах (+250 грн за додаткове ліжко); 200 грн за місце в 4-місній юрті-хостелі. Вартість триразового харчування – 450 грн.
Глемпінг «Де Вайб (devibe-vorokhta)» (сmt. Ворохта, Івано-Франківська область)	10 сферичних куполів з терасами	Щодня континентальний сніданок.	Проживання в куполі становить від 4000 грн за добу
Глемпінг «Тіні хаус» (с. Поляниця, Івано-Франківська область)	Намети-трейлери (до 6 осіб) зі зручностями	Кав'ярня; чайник, кавоварка наявні в номері.	Вартість проживання в наметі-трейлері 10500 грн за 3 ночі; 14000 грн за 4 ночі.
Глемпінг Luxury (с. Липовець, Закарпатська область)	Вілла-юрта класу люкс	Американський сніданок	Вартість проживання за добу становить 1800 грн.

Джерело: складено авторами на основі офіційних сайтів глемпінгів

Отже, виокремимо основні переваги глемпінгів – мобільність, низький обсяг необхідних інвестицій (у порівнянні з готелями та курортами), можливість оренди землі, можливість купити готовий проект, можливість розширення та доповнення, можливість цілорічного використання, низький рівень конкуренції. Збільшення кількості автомобілів також збільшує потенційних клієнтів глемпінгу, що призводить до збільшення туристичних потоків у регіони та розвитку індустрії гостинності загалом. Безпосередній контакт з природою, мабуть, є найважливішою мотивацією споживачів до глемпінгу, що робить цей тип розміщення дуже відмінним від інших розкішних курортів і готелів. Гламур, комфорт, конфіденційність також є важливими аспектами, які цінують споживачі.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Проте є і недоліки: неможливість створити глемпінги на будь-якій території України, тип розміщення не може бути класифікований, правовий статус глемпінгу не визначений, у разі спорів буде важко пред'явити претензії без стандартів і норм, так як об'єкт може змінити своє розташування. Основними перешкодами розвитку глемпінгу є вартість, обмежена пропозиція, відсутність достатніх досліджень, порівняно з кемпінгом, сезонність. Крім того, стічні води з будиночку потребують механічного та біологічного очищення, а використання електрообладнання вимагає прокладання відповідних мереж та встановлення трансформаторних станцій.

Переваг, звісно, є більше. Але для більш впевненого позиціонування на ринку потрібна досконала законодавча база (поки ж глемпи сертифікуються як туристичні намети), а також створення мереж глемпінгу, асоціацій для підтримки та розвитку глемпінгу, тісна співпраця з туроператори, що дозволило б сформувати цікаві програми туристичного обслуговування та запропонувати нові формати розміщення на туристичних маршрутах, розвивати різноманітні види туризму, зокрема, спортивний, екологічний, подієвий. Таким чином, глемпінг може стати одним з напрямків індустрії гостинності, а перспективи його реалізації в Україні достатньо великі.

Висновки. Глемпінг – це перспективний, цікавий, унікальний, креативний вид розміщення туристів, особливо для екотуризму. Таким чином можна зменшити негативний вплив туристів на довкілля на територіях біля природних пам'яток, зокрема водоспадів, скель, каньйонів, печер тощо, а також забезпечити потенційних вибагливих туристів житлом, що в свою чергу збільшуватиме туристичні потоки не лише вітчизняних, а й іноземних туристів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глемпінг як бізнес-ідея в Україні: основні переваги. URL: <https://glamping.com.ua/2018/12/21/глемпінг-успішний-бізнес-в-Україні>
2. Глемпінг-туризм розвиватимуть у 5 природно-заповідних об'єктах // URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3167114-glempingturizm-rozvivatimut-u-5-prirodnoza-povidnih-obektah.html>
3. Кушнірук Г.В. Перспективи розвитку глемпінгу у сільських територіях України / Г.В. Кушнірук / Вдосконалення фінансово-кредитного механізму забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектору економіки, сільських територій України та країн V-4. Збірник матер. Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (Львів, 2 червня 2022р.). – Львів: ЛНУП, 2022. – С.169-172.
4. Офіційний сайт компанії «Дикій Дім». URL: <http://www.dykyidim.com>
5. Офіційний сайт компанії Екопод. URL: <https://www.ecopod.company>
6. П'ять зірок для намету. Що таке глемпінги і де їх знайти в Україні. URL: <https://focus.ua/uk/ukraine>
7. Adamovich, V., Nadda, V., Kot, M., & Haque, A. (2021). Camping vs. Glamping Tourism: Providers' Perspective in the United Kingdom. *Journal Of Environmental Management And Tourism*, 12(6), 1431-1441. doi:10.14505//jemt.v12.6(54).01.
8. Craig, C.A., Karabas, I. (2021). Glamping after the coronavirus pandemic. *Tourism and Hospitality Research*, Vol. 21(2) 251–256. DOI: 10.1177/1467358421993864
9. Glamping UA – єдиний в Україні сертифікований виробник глемпів. URL: <https://glamping.com.ua>
10. Hrgović, A.V., Bonifačić, J.C., & Licul, I. (2018). Glamping – New outdoor accommodation. *Ekonomska Misao i Praksa*, 27, 621-639
11. Pokolodna, Mariia M., Polchaninova, Iryna L., and Ryabev, Anton A. (2021) Glamping as a Promising Type of Tourism and Hotel Business. *Business Inform* 6:157–169. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-157-169>
12. 11 Differences Between Camping and Glamping. URL: <https://rvcoutdoors.com/11-differences-between-camping-and-glamping-2>.

УДК 911.8

ГЕОГРАФО-ТОПОНІМІЧНИЙ АНАЛІЗ БІЛОРУСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ

Владислав Моргацький

Науковий керівник: д. геогр. н., професор Мирослав Дністрянський

Львівський національний університет імені Івана Франка

У публікації подано загальний підхід до географо-топонімічного аналізу територій. Виявлено найдавніші типи назв поселень. Охарактеризовано та виділено ареали ойконімів білорусько-українського прикордоння за такими категоріями як: етнімічні ойконіми; назви пов'язані з матеріальною культурою; назви пов'язані з професійно-виробничою спеціалізацією населення; назви, пов'язані з класовими і становими особливостями; названі від природних чинників розміщення; назви, пов'язані з пройденим шляхом урбанізації і фортифікації, а також назви, зумовлені післяреволюційними подіями. Проаналізовано антро-, фіто-, зоотопоніми досліджуваної території та особливості їх поширення. Відстежено назви-побажання, назви-заклинання, які відіграють у людській свідомості роль оберегів поселень. Здійснено просторову інтерпретацію топонімів та сформовано картографічний матеріал.

Ключові слова: географо-топонімічний аналіз, білорусько-українське прикордоння, ойконіми, етимологія, ареал поширення

GEOGRAPHICAL-TOPONYMIC ANALYSIS OF THE BELARUSIAN-UKRAINIAN BORDER AREA

Vladyslav Morhatskyi

Supervisor: doctor of geographical sciences, professor Myroslav Dnistrianskyi

Ivan Franko National University of Lviv

In the publication present a general approach to geographical-toponymic analysis of territories. The oldest types of settlement names have been identified. Areas of oikonyms of the Belarusian-Ukrainian border area, are characterized and distinguished by such categories of nomination as ethnonymic comonyms; names related to material culture; names related to the professional and industrial specialization; names related to class and class characteristics: named after natural factors of placement; names related to the path of the urbanization and fortification, as well as names due to post-revolutionary events. Anthro-, phyto- and zootoponyms of the studies area and features of their distribution are analyzed. Names-wishes, names-spells that play the role of amulets of settlements in human consciousness were tracked. Spatial interpretation of toponyms carried out and formed cartographic material.

Keywords: geographical-toponymic analysis, Belarusian-Ukrainian border area, oikonymus, etymology, area of distribution

Вступ. Топоніміко-географічний аналіз території у своїй сутності дозволяє досліджувати перебіг історико-просторових процесів завдяки знанням етимології назв поселень чи регіонів тощо. Саме такі дані можуть сприяти розумінню історичних, культурних та соціально-економічних зв'язків між територіями. Відповідну інформацію можна адаптувати до дослідження сформованих локальних чи регіональних спільнот у ретроспективному вимірі, аналізувати як історичну, так і просторову єдність формувань. Загалом *географо-топонімічний аналіз* зводиться до вивчення топонімів, їхнього семантичного значення, динаміки зміни назв у часі, а також утворених ними цілісних ареалів, які відображають особливості просторового розвитку території. Щодо безпосередніх топонімічних досліджень, то завдяки однорідним класифікаційним ознакам просторово можна виділяти регіональний (наприклад, це може бути адміністративно-територіальна одиниця як район чи область) або ж ареальний (сукупність кількох чи десятків щільно розташованих поселень) рівні. Розуміння історико-географічних процесів, окрім дослідження безпосередніх форм взаємодії між утвореними поселеннями та

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

спільнотами, варто підкріплювати географо-топонімічним аналізом території. Українське та Білоруське Полісся має багатотипові спільні та однорідні риси розвитку, саме тому дослідження сучасного прикордоння між Україною та Білоруссю актуальне через потребу з'ясування реального співвідношення сформованої міжетнічної та міждержавної межі.

Мета. Класифікувати ойконіми білорусько-українського прикордоння за категоріями та відстежити просторові особливості поширення з урахуванням виявлених однорідних ареалів.

Методи. У публікації використано порівняльно-історичний та порівняльно-географічний методи, а також кількісно-статистичний, картографічний методи і методи класифікації.

Новизна дослідження. Здійснено класифікацію ойконімів білорусько-українського прикордоння з виділенням однорідних ареалів з урахуванням історичних подій, господарського освоєння території, станової чи родової приналежності поселень тощо.

Результати. Білорусько-український прикордонний регіон на рівні із українсько-білоруським перебував у складі спільних державних утворень, зокрема Київській Русі, Великому князівстві Литовському, Речі Посполитій, Російській імперії, Польській Республіці та Радянському Союзу, що у часовому вимірі складає вісім століть. Значна кількість соціально-економічних, культурних зв'язків та сформованих історичних розбіжностей між адміністративними утвореннями, які заклали сучасний державний статус України і Республіки Білорусь, відобразились на сучасній топонімічній системі Полісся. У цій публікації проаналізовано безпосередньо білорусько-українське прикордоння зі спробою окреслити однорідні ареали ойконімів за різними параметрами.

У публікації з'ясовано етимологію 1744 поселень. Для цього за основу дослідження взято «Краткий топонимический словарь Белоруссии» суспільного географа Вадима Жучкевича - одного із засновників топонімічної школи Білорусі. Саму ж структуру класифікації ойконімів відповідно до підходу у навчальному посібнику «Топоніміка» авторства Галини Лабінської. Так як назви поселень характеризують певні особливості історичних подій, господарського освоєння території, станової чи родової приналежності поселень, то вони й постали в основі класифікації. Загальний розподіл ойконімів згідно неї виглядає таким чином:

Рис. 1 Структура ойконімів білорусько-українського прикордоння

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Найдавніші історичні назви поселень на *-івці*, *-унці* в межах прикордоння відсутні, але присутня незначна кількість етнічних ойконімів як *Чехи*, *Ляшево*, *Мазури*, *Литовськ*, *Татар'я*, що відображають наявність тут відповідно чеських, польських, німецьких, татарських спільнот [1; 2, с. 18-19].

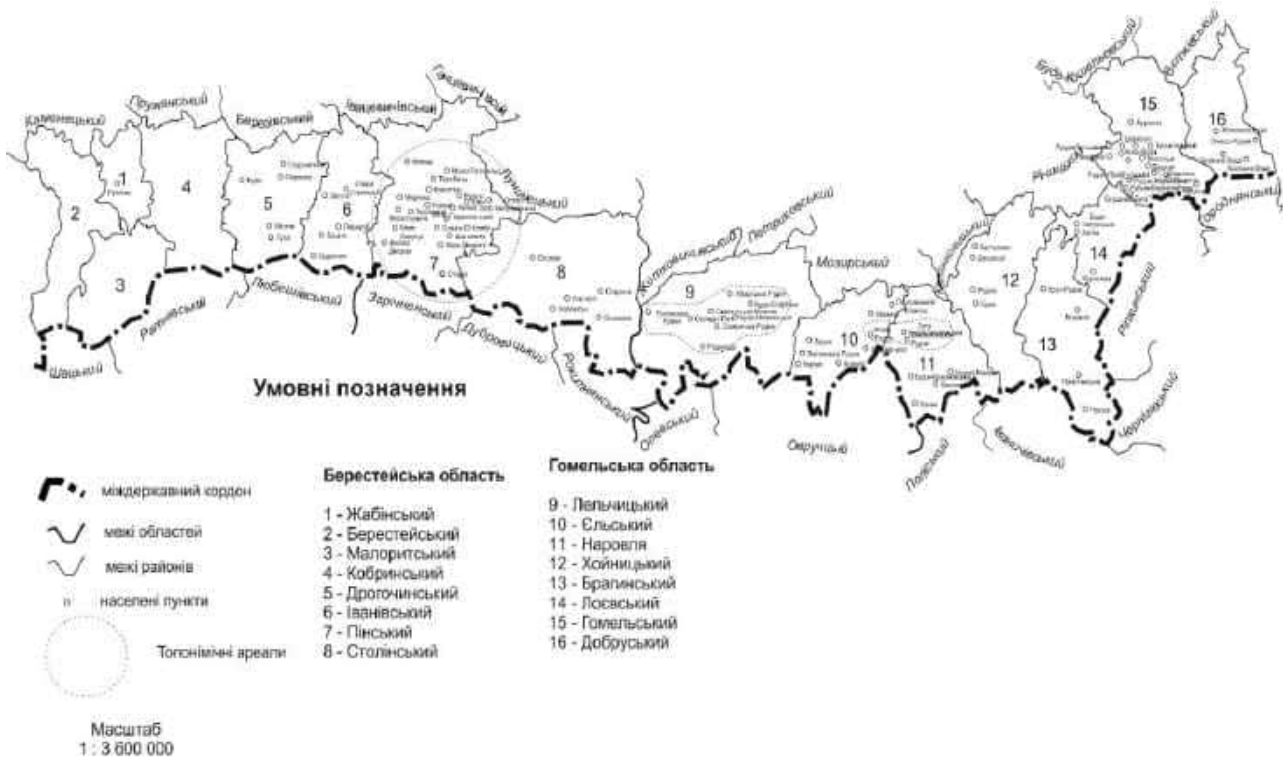
Рис. 2 Етнічні ойконіми білорусько-українського прикордоння

Назви, що пов'язані з матеріальною культурою є найбільш чітко ареально вираженими серед усіх досліджуваних ойконімів і складають у межах прикордоння 92 поселення. Етимологічно пов'язані з експлуатацією мінеральних ресурсів: топоніми *Рудня* (17 поселень), *Буда* (12 поселень) та *Гута* (6 поселень) [1; 2, с. 24]. Репрезентативною є концентрація поселень в межах сучасних Пінського та Гомельського районів, що, ймовірно, пов'язана із важливим соціально-економічним значенням Пінська та його околиць на Західному Поліссі, а Гомеля з околицями на Східному завдяки транспортно-географічному положенню. Протягом багатьох століть тут розвивався видобуток природних ресурсів, а промислове виробництво сприяло збільшенню концентрації населення та потреби у розвитку сфери послуг. Крім того, значна кількість *Рудень* із сформованим ареалами характерна для вісі Лельчицького, Єльського, Наровлянського та Гомельського районів у зв'язку із видобутком заліза та його переробкою. Поселення Дрогичинського та Іванівського районів продовжують вісь відповідних найменувань Пінщини і топонімічно окреслюють поширення на цій території ремісничих практик. *Буди* компактно розташовані на Східному Поліссі за рахунок переробки деревини. У більшості ці поселення просторово залежали від Гомеля протягом багатьох століть.

Назви, пов'язані з професійно-виробничою спеціалізацією теж мають безпосереднє відношення до господарського укладу територій. Нараховується 83 найменувань у межах білорусько-українського прикордоння [1; 2, с. 25]. Найвищі показники кількості поселень на Західному Поліссі характерні для Берестейського, Жабінського та Кобринського районів і зосереджені навколо Берестя як історично утвердженого центру соціально-економічної активності на перетині Білорусі, України та Польщі. Особливо примітною є назва *Мельники*, що свідчить про інтенсивну переробку зернових навколо міст. На Східному Поліссі вища концентрація відповідних ойконімів у Брагинському районі (центр якого за однією з версій класифікуємо до цієї групи), а притаманні назви, наприклад, як *Ляди*, свідчить про поширення деревообробки та похідного ремесла у краї.

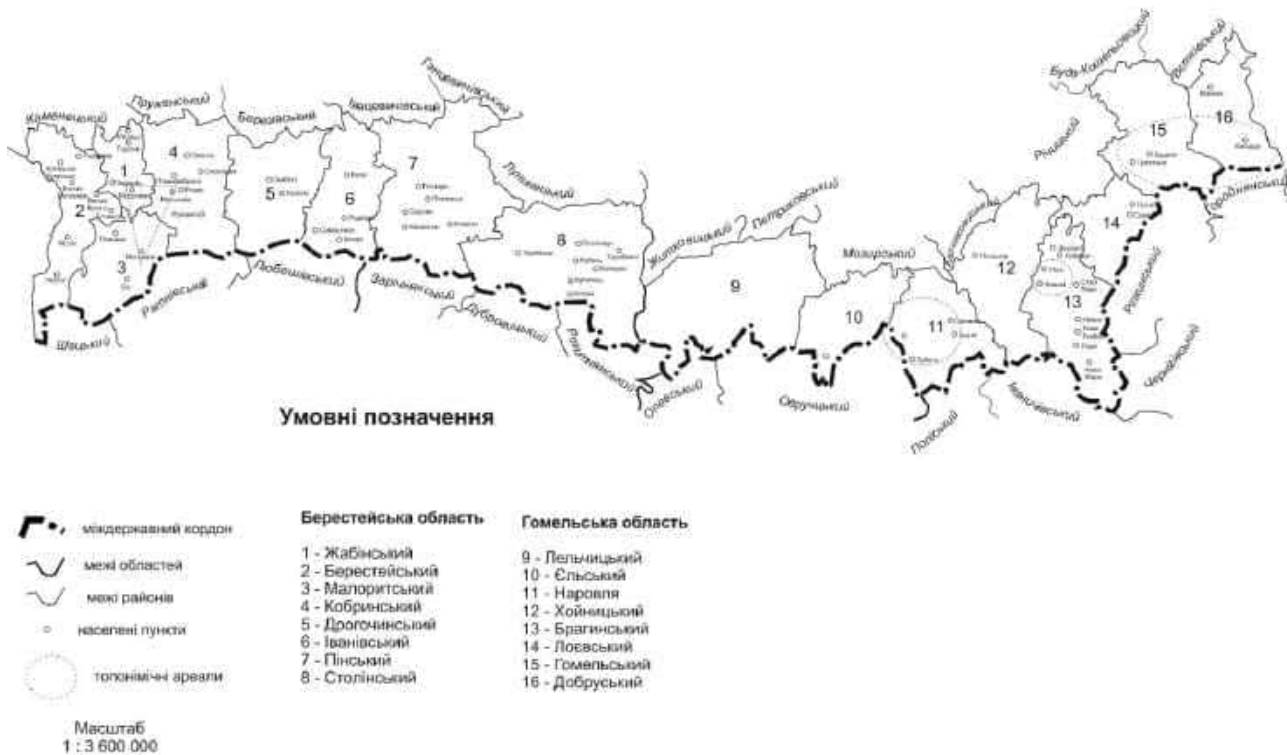

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Примітка: Райони українсько-білоруського прикордонного регіону вказані розрізі адміністративно-територіального устрою до 2020 року

Рис. 3 Ойконіми, що пов'язані із матеріальною культурою в межах білорусько-українського прикордоння

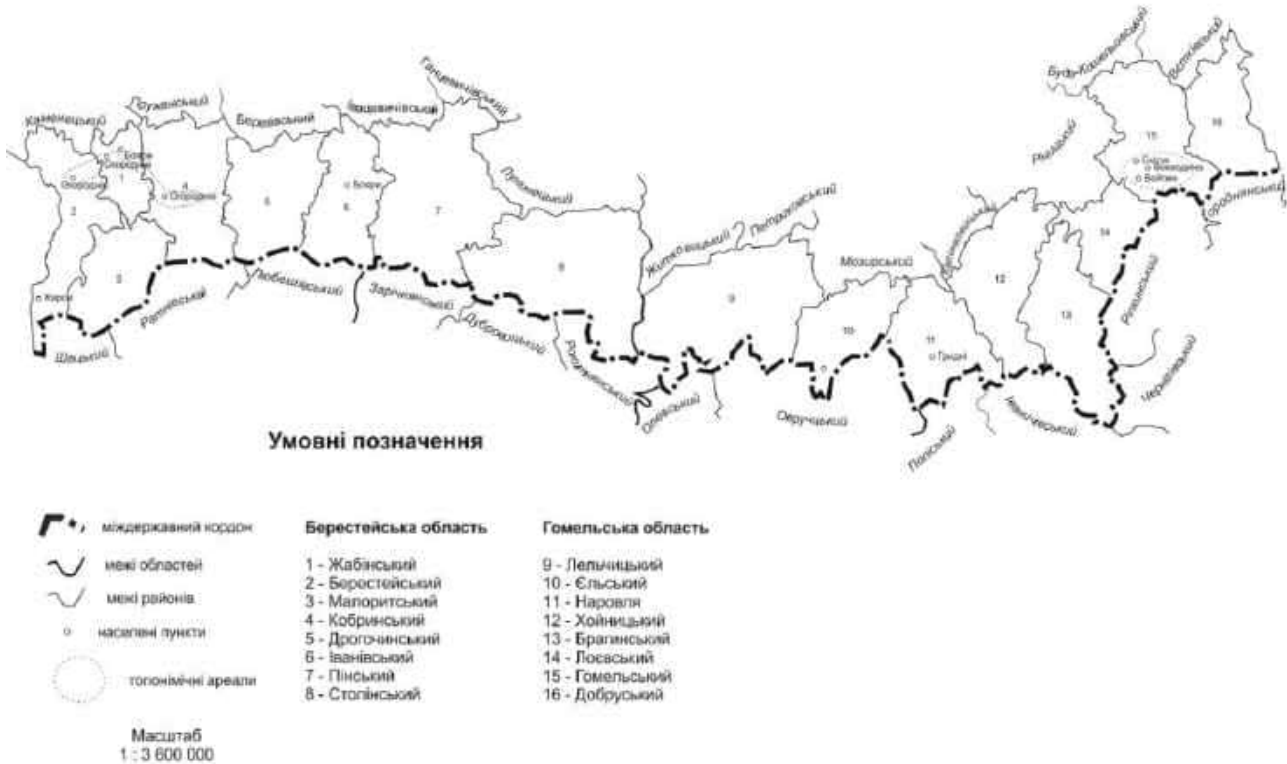

Примітка: Райони українсько-білоруського прикордонного регіону вказані розрізі адміністративно-територіального устрою до 2020 року

Рис. 4 Ойконіми, пов'язані із професійно-виробничою спеціалізацією в межах білорусько-українського прикордоння

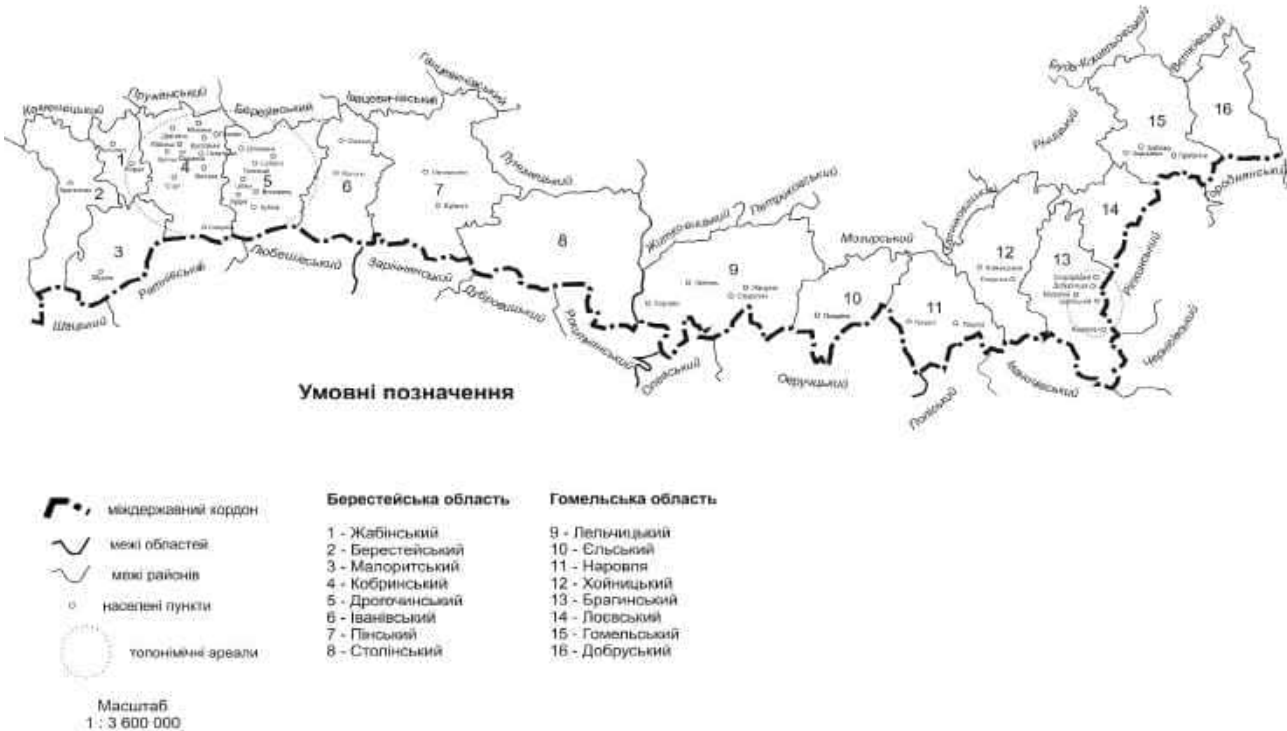

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
**«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
 ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»**
 Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Примітка: Райони українсько-білоруського прикордонного регіону вказані у розрізі адміністративно-територіального устрою до 2020 року

Рис. 5 Ойконіми, пов'язані класовими і соціальним становищем в білорусько-українському прикордонні

Примітка: Райони українсько-білоруського прикордонного регіону вказані у розрізі адміністративно-територіального устрою до 2020 року

Рис. 6 Ойконіми, пов'язані із соціально-побутовими і віковими особливостями в білорусько-українському прикордонні

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Назви, пов'язані із соціально-побутовими і віковими особливостями на території репрезентовані як у східній, так і західній частині, але основний конгломерат ойконімів чітко прослідковується у Кобринському та Дрогочинському районах. Незначні угруповання є на Брагінщині. Причиною наявності суцільного ареалу на Берестейщині є порівняно висока кількість поселень, більша щільність населення та активне соціальне життя, що відобразилось на топонімічній єдності цієї категорії в межах прикордоння [1; 2, с. 25].

Ойконіми, що походять від природних чинників розміщення займають одну з найбільших часток у співвідношенні досліджуваних категорій. В білорусько-українському прикордонні є 348 таких поселень, які нерівномірно розподілені в прикордонні. На Західному Поліссі їхня щільність більша по вісі від Кобринського до Столінського району, а на Східному – у Гомельському та Добруському районах. У середньому в кожній з цих адміністративно-територіальних одиниць розташовані 35-40 поселень. Більшість з них відображає природничі параметри зони мішаних лісів, зокрема вказують на лісистість, болотистість, піщаність місцевості (*Підлісся, Залужжя, Заплесся, Заболоття, Піски, Соснівка, Бірки*) тощо [1; 2, с. 25].

Назви, пов'язані з пройденим шляхом урбанізації і фортифікації виявлено мало (лише три поселення: *Рубіж, Кам'яниця-Жировецька, Вежки*). Хоча в межах самого Українського та Білоруського Полісся ще з часів Великого князівства Литовського та Речі Посполитої утворилась розгалужена мережа містечок, особливо у західній частині [1; 2, с. 25].

Назви, зумовлені післяреволюційними подіями пов'язані з політикою советизації. Сконцентрованість відповідних поселень чітко прослідковується у східній частині Білорусі, адже тут масове перейменування розпочалося ще у 20-х роках ХХ ст. Чіткі ареали дотичні більше до індустріалізованого Гомельського району та його сусідів. В Україні такі тенденції були характерними для нових промислових поселень південного-сходу. Після впровадження політики декомунізації у нашій державі концентрації такого роду топонімічних ареалів нівелювались. Уряд Республіки Білорусь до цих пір підтримує радянські нарративи у реалізації державної політики і підтримки культурного поля утвердженого ще з кінця 1970-х років. При цьому політика називництва поселень на честь радянських діячів російського походження у Білоруській РСР була набагато жорсткіша, ніж в Українській РСР. Гомельська область на ойконімічному рівні має більше радянський характер, ніж національний білоруський [1; 2, с. 26].

Назви, пов'язані із класовими і становими приналежностями є одними з найменш представлених у дослідженні: 11 найменувань просторово дотичні до околиць Бреста та Гомеля. Наприклад, ойконім *Огороднікі* на Берестейщині свідчить про наявність територій із малоземельними жителями ще з часів Великого князівства Литовського. А *Бояри* і *Воеводина* поблизу Гомеля стосуються класу знаті чи військових [1; 2, с. 25].

Антропоніми формують значну частину ойконімів білорусько-українського прикордоння (близько 546 найменувань із 1744 поселень). Етимологічно, більшість з них, пов'язані з іменами або ж прізвищами шляхтичів Литовського періоду та доби Речі Посполитої. Дрібна шляхта мала свої невеликі земельні наділи, що у свою чергу сприяло розбудові густої мережі поселень відповідного топонімічного типу. Більшість назв мають білоруське або ж українське походження; значно менше представлені польські та литовські [1; 2, с. 26].

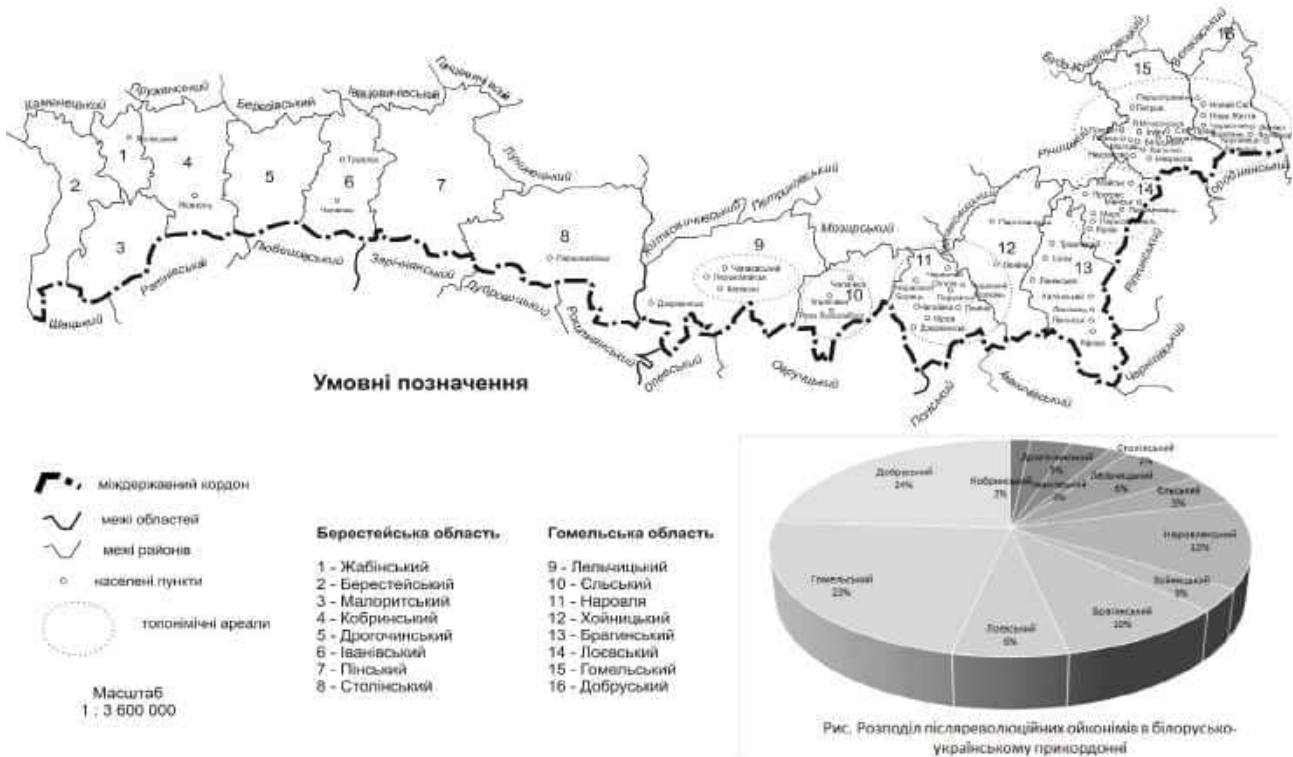
Фітотопоніми (84 одиниці) та *зоотопоніми* (70 найменувань) складають своєрідну ойконімічну структуру. Зона мішаних лісів (Поліський край) має значну кількість відповідних одиниць. Очевидно, це підкреслює важливість рослинного і тваринного світу для спільнот, що тут проживали. Етимологія фітотопонімів, головню, пов'язана з болотною місцевістю, а зоотопонімів – з лісовими тваринами. Їх поширення є досить однорідним, окрім Хойниківського та Наровлянського районів [1; 2, с. 55-77].

Також на території дослідження простежуються *пандемоніми* у називництві, а саме ойконіми *Ольгомель* та *Лельовка*. *Назви-побажання* більш ширше представлені та походять ще з часів Київської Русі та Литовської доби (30 одиниць). Також таку етимологію мають і деякі ойконіми радянського періоду. Із *назв-закликів* прослідковуємо лише одну – *Житин* [1; 2, с. 77-88].

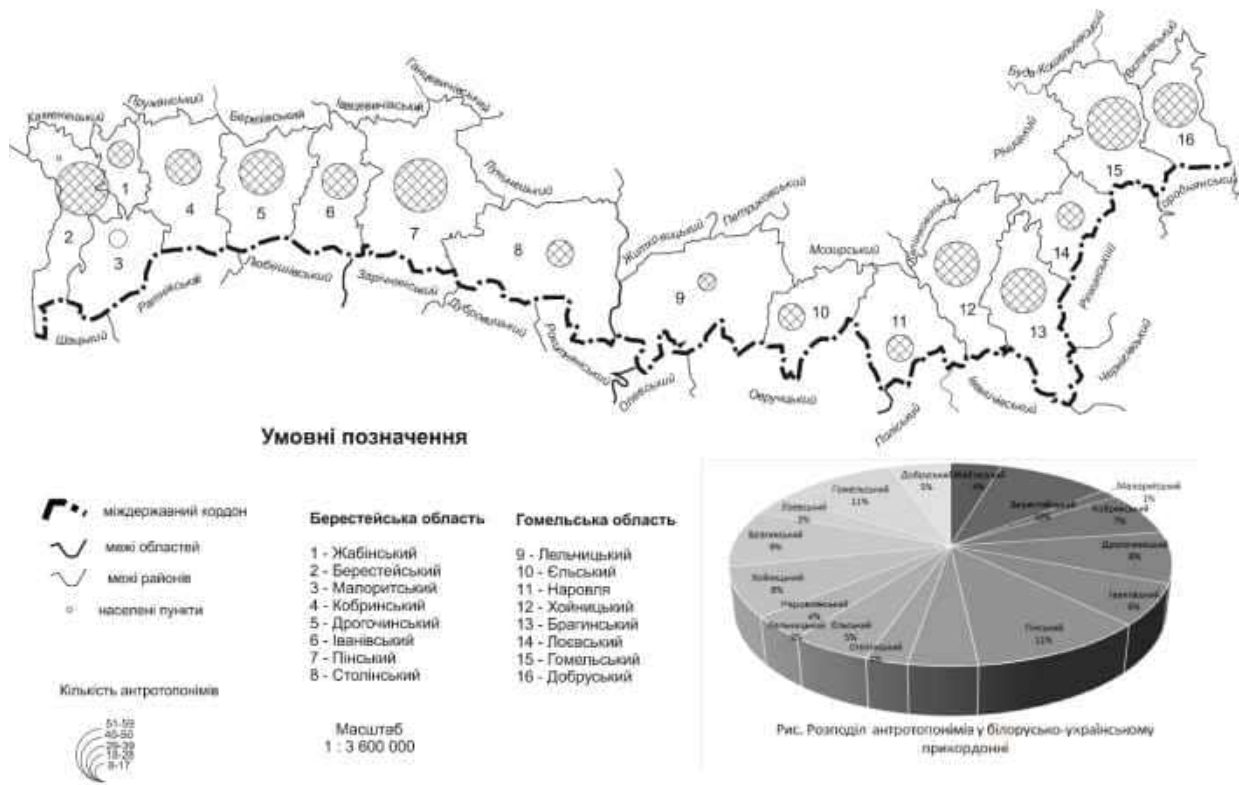

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
**«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
 ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»**
 Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Примітка: Райони українсько-білоруського прикордонного регіону-у вказані розрізі адміністративно-територіального устрою до 2020 року

Рис. 9 Ойконіми, назви яких зумовлені післяреволюційними подіями в білорусько-українському прикордонні

Примітка: Райони українсько-білоруського прикордонного регіону-у вказані розрізі адміністративно-територіального устрою до 2020 року

Рис. 10 Антропоніми в білорусько-українському прикордонні

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Висновки. Топоніміко-географічний аналіз білорусько-українського прикордоння засвідчує значну частку у структурі поселень антропонімів (31%), ойконімів, що походять від природних чинників розміщення (20%) та засвідчує роль персоналій у заснуванні поселень, а також природних особливостей зони мішаних лісів у процесі назівництва. На жаль, не вдалось проаналізувати етимологію 18% поселень. Аналіз запропонованої класифікації топонімів показав, що назви пов'язані з матеріальною культурою сконцентровані на Пінщині та Гомельщині; назви, пов'язані з професійно-виробничою спеціалізацією населення домінують на Берестейщині, як і назви, що пов'язані із соціально-побутовими, віковими особливостями; назви, зумовлені післяреволюційними подіями тотально домінують на південному-сході Гомельської області; зоотопоніми і фітотопоніми щільно концентруються навколо Берестя і Гомеля. Решта класифікаційних одиниць мають більш-менш суцільний характер або одиничне розташування у межах адміністративно-територіальних утворень. Дослідження ще українсько-білоруського прикордоння сприятиме кращому розумінню історичного та просторового розвитку як Східного, так і Західного Полісся, однак відсутність політики декомунізації з білоруського боку розриватиме об'єктивно сформовані спільні топонімічні ареали.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Жучкевич В.А. Краткий топонимический словарь Белоруссии - Минск. Издание БГУ, 1974 - 448 с.
2. Лабінська Г. Топоніміка: навч. посібник / Галина Лабінська. - Львів: ЛНУ імені Івана, 2016 - 274 с.

УДК: 338.48

ДЕСТИНАЦІЇ ЗАМКОВОГО ТУРИЗМУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Олена Сметана

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Володимир Монастирський

Львівський національний університет імені Івана Франка

Проведено дослідження на предмет сучасного стану і перспектив розвитку destinations замкового туризму Тернопільщини. В публікації проаналізовано територіальне поширення і функціональні особливості наявних замкових комплексів Тернопільської області. Виділено головні об'єкти замкового туризму та особливості їх збереження. Область є однією із найпривабливіших для туристів за кількістю фортифікаційних споруд і має всі можливості стати одним з найпопулярніших регіонів в Україні з замкового туризму. Розглянуто найбільш активні і привабливі destinations замкових комплексів Тернопільщини. Виявлено проблеми з збереженням і відновленням більшості фортифікаційних споруд. Визначено чинники, які гальмують активний розвиток замкового туризму. Запропоновано шляхи забезпечення стратегії розвитку замкового туризму туристичної галузі області.

Ключові слова: туристичні destinations, замковий туризм; фортифікаційні споруди; замкові комплекси; культурна спадщина.

DESTINATIONS OF CASTLE TOURISM OF TERNOPIL REGION: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Olena Smetana

Supervisor: PhD, docent Volodymyr Monastyrsky

Ivan Franko National University of Lviv

A study was conducted on the current state and prospects for the development of castle tourism destinations in Ternopil region. The publication analyzes the territorial distribution and functional features of the existing castle complexes of Ternopil region. The main objects of castle tourism and features of their preservation are highlighted. The region is one of the most attractive for tourists in the number of fortifications and has every opportunity to become one of the most popular regions in Ukraine for castle tourism. The most active and attractive destinations of castle complexes of Ternopil region are considered. Problems with the preservation and restoration of most fortifications have been identified. Factors that inhibit the active development of castle tourism have been identified. The ways of providing the strategy of development of castle tourism of the tourist branch of the region are offered.

Keywords: tourist destinations, castle tourism; fortifications; castle complexes; cultural heritage.

Замки України – одні з найцікавіших пам'яток історії в Україні. За даними історика Сергія Трубчанінова, в Україні було понад 5000 пам'яток фортифікації, проте від більшості з них сьогодні немає й сліду [4].

Споруди оборонного типу, або, як ми тепер їх називаємо, пам'ятки оборонного будівництва, зводили як для захисту від ворожих нападів, так і для оборони великих феодалів і магнатів від народного гніву і частих взаємних нападів феодалів-сусідів. Потреба в обороні краю з кожною наступною епохою видозмінювала архітектурну монументальність оборонних споруд. Завдяки цьому на місці давніх дерев'яно-земляних укріплень давньослов'янських градів з'являються кам'яні укріплення княжих резиденцій і палаців, а згодом – укріплені династичні замки і садиби господарів краю.

Україна вкотре повертається до проблеми збереження своєї історико-фортифікаційної спадщини. Серйозність цієї проблеми визначається тим фактом, що замкова спадщина перебуває у вкрай занедбаному стані. Хоча Тернопільщина має всі перспективи, щоб зайняти конкурентну позицію на високоприбутковому європейському ринку замкового туризму.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
**«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»**
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Зараз на державному обліку знаходяться 100 замків і замкових споруд, з них на Тернопільщині – 34. Проте є велика кількість оборонних, споруд потенціал яких був втрачений, в результаті руйнацій і які потребують реставрації [2]. За наказом Президента України від 2005 року створено національний заповідник «Замки Тернопілля», до складу якого увійшли сім замків. Заповідник створено на базі історико-архітектурного заповідника в Збаражі, аби запобігти їх подальшій руйнації. Загальна кількість історичних об'єктів досягла десяти. Від 2005 р. кошти на їх утримання та реставрацію зобов'язується виділяти держава. Вони давно є об'єктами дикого туризму, але це не сприяє їх збереженню [6].

Важливість цієї теми очевидна – на міжнародному ринку туризму, цей вид починає розвиватися з кожним роком все швидше. Володіючи таким значним потенціалом та ресурсним запасом Україна загалом поступається європейським країнам, оскільки існує велика кількість чинників, які гальмують процес розвитку замкового туризму. Тернопільська область є однією із найпривабливіших для туристів за кількістю фортифікаційних споруд і має всі можливості стати одним з найпопулярніших регіонів в Україні з замкового туризму.

Поширення замків на Тернопільщині має меридіальне положення з півночі починаючи від Білокриницького Палацу і закінчується на півдні області Червоногородським і Кудриницьким замком (див. рис.1.1.). Перш за все таке розташування пов'язане з орографією місцевості і тогочасних поселень. Поверхня області (на південь від Товтрів) має нахил з півночі на південь. Решта її території нахилена у північно-східному напрямку. Абсолютні висоти коливаються від 443 м (гора Попелиха біля села Мечищів Бережанського району) до 116 м (у місці впадіння Збруча у Дністер).

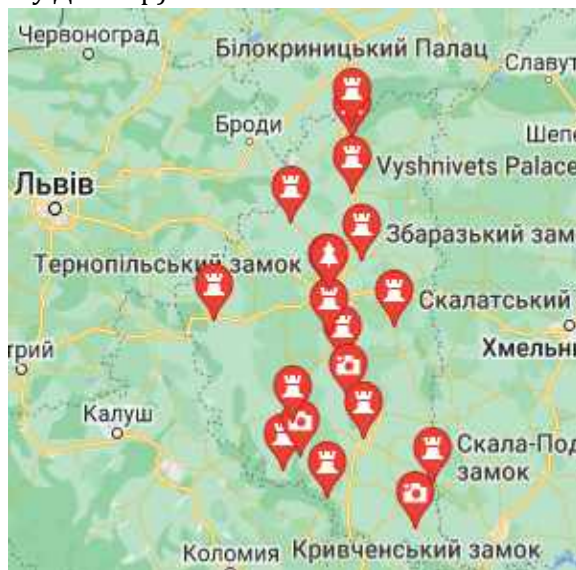

Рис. 1. Картосхема замків Тернопільської області [1].

Серед найбільш популярних destinations замків Тернопільщини є Збаразький. Це прекрасний зразок палацово-оборонної споруди. У центрі комплексу розташовується резиденція князів: двоповерховий палац, зведений у стилі Ренесанс. До палацу примикають каземати. Колись там були казарми, конюшні та склади для пороху і зброї.

Наступною destinations можна назвати Скалатський замок. Перший камінь замку заклав Кшиштоф Віхровський у першій половині 17 століття. Згодом споруда перейшла як придане доньки Кшиштофа у власність родини Фірлей. Великих руйнувань замок зазнав за часів Визвольної війни 1648-1657 рр. та від татаро-турецьких набігів у 1670-их. Відроджений наприкінці XVIII століття родиною Водзіцьких замок став родинним маєтком аж до 30-их років ХХ ст., доки чергових руйнацій йому не завдала Друга світова війна. Сьогодні замок у Скалаті входить у Національний заповідник «Замки Тернопілля». В уцілілих вежах відкрита музейна експозиція. У ній представлено середньовічну зброю, картини і дерев'яні скульптури.

В останній час користується популярністю і Бережанський замок – пам'ятка оборонної

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

архітектури в м. Бережани Тернопільської області. На час заснування гетьманом Миколою Синявським це був один з найбагатших замків України. На татарських картах замок позначали червоним кольором – що означало «непрístupний». Двічі, у 1675 та у 1676 роках, твердиню намагалися взяти турецькі війська, але були змушені відступити. Крім того, цей замок також відомий так званими «золотими кімнатами», в яких був багато оздоблений інтер'єр, цінні витвори мистецтва і велика бібліотека. Сьогодні у Бережанському замку діє виставка: на першому поверсі – кам'яних оздоблень і старих фотографій замку й замкової каплиці; на другому – фрагменти скульптур із замкової каплиці і міщанських меблів кінця XIX століття.

Проте існує багато проблем, на окремих дестинаціях пов'язаних зі збереженням та відновленням архітектурної спадщини області. Державний та місцеві бюджети не спроможні виділяти достатню суму коштів на реставрацію і консервацію пам'яток фортифікаційного зодчества регіону, тому їх унікальні ансамблі продовжують занепадати. За експертними підрахунками кількість самобутніх замків, палаців, фортець та родових маєтків шляхти, які уціліли до XIX ст., обчислюється сотнями. На жаль, націоналізація маєтків призвела до часткового або повного руйнування всіх замкових споруд, шляхом відкриття в них шкіл, будинків культури, лікарень, санаторіїв, адміністрацій тощо [5]. За станом збереження замкових споруд провели дослідження Г.І. Михайліченко і А.М. Клімова і виявили, що більшість таких туристичних об'єктів зараз перебувають у критичному стані (див. рис. 2). Лише окремі виконують пряму свою функцію і активно використовуються у замковому туризмі. З їх аналізу можна зробити висновок, що більшість фортифікаційних об'єктів погано збережені та напівзруйновані і перебувають у стані руйнації та дигресії.

За різними даними в межах Тернопільської області, яка славиться найбільшою кількістю замків в Україні, втрачених пам'яток налічується понад 150. Інформація про них переважно зафіксована в різних історичних джерелах, які сьогодні практично не досліджено через брак людського ресурсу [5]. Тим не менше, сьогодні слід переглянути свою політичну, історичну, культурну спадщину й чітко визначитися з тим, що ми набули, а що втратили, і яке значення все це має для нашого подальшого розвитку.

Рис. 2. Класифікація замкових споруд Тернопільської області за станом їх збереження [5].

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Однією з основних проблем є відсутність належного фінансування та можливостей реставрації замкових комплексів. Залучення приватного інвестора з метою недопущення остаточного руйнування споруд потребує врахування та законодавчого урегулювання ряду аспектів: історико-культурної цінності та ступеня державної охорони пам'ятки, необхідності її подальшого археологічного дослідження, визначення умов користування земельною ділянкою та ін.

Володіючи таким багатим туристичним потенціалом, за умови його відновлення, збереження та раціонального використання Тернопільська область матиме міцний фундамент для побудови дієвої стратегії розвитку туристичної галузі. З розвитком туристичної сфери виникають нові перспективи використання замків, такі як: пристосування оборонних споруд безпосередньо під готелі, через відкриття у них закладів харчування відвідувачів (стилізовані під старовину ресторани й таверни з середньовічною кухнею та історичними місцевими напоями), шляхом відкриття музейних експозицій у приміщеннях.

З такою метою доцільно використати замки-фортеці у м. Бережани, м. Збараж, смт. Золотий Потік Бучацького району, с. Сидорів Гусятинського району, смт. Скалат Підволочиського району, замок-палац у с. Нирків Заліщицького району. Цей турпродукт користується стабільною популярністю серед європейських туристів, які хочуть і готові платити за можливість знайомства з українськими замками [3].

Зі зрозумілих причин цьогорічний туристичний сезон, по суті, пройде без масових фестивалів чи проведення історичних реконструкцій боїв. Проте як заявляє генеральний директор Національного заповідника «Замки Тернопілля» Анатолій Маціпура – практично до приймання туристів готові усі фортифікаційні та сакральні споруди, які входять до складу заповідника. Перспективи використання замків Тернопільської області в туризмі сьогодні збільшуються, завдяки процесам євроінтеграції України.

Незважаючи на наявні проблеми, протягом останніх десятиліть існує значна динаміка розвитку замкового туризму на окремих DESTИНАЦІЯХ Тернопільщини. Це простежується і в збільшенні кількості відвідувачів і в залученні іноземного капіталу. Тому попри всі негаразди Тернопільщина має перспективи щоб стати провідним центром з розвитку замкового туризму не лише в Україні, але й в світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Замки Тернопільської області. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&tbs=lf:1>
2. Замки Тернопільщини. [Електронний ресурс] – Режим доступу: – https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%BC%D0%BA%D0%B8_%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8
3. Колесник О.О. Кластерна модель розвитку туризму в Україні. [Електронний ресурс] – Режим доступу: – http://tourlib.net/statti_ukr/kolesnyk.htm
4. Мацюк О. Замки і фортеці Західної України (історичні мандрівки). [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%BC%D0%BA%D0%B8_%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8
5. Михайліченко Г. І., Клімова А. М. Розвиток DESTИНАЦІЙ замкового туризму (на прикладі Тернопільської області). Інвестиції: практика та досвід. 2020. № 2. С. 36–42. DOI: 10.32702/2306-6814.2020.2.36 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://terminovo.te.ua/news/20559>
6. Національний заповідник «Замки Тернопілля» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B0%D0%BC%D0%BA%D0%B8_%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%BD%D0%BE%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8

УДК 911.3

МИРОТВОРЧІ МІСІЇ ООН 2021 РОКУ: УЧАСТЬ УКРАЇНИ

Мар'яна Греськів

Науковий керівник: асистент Любов Котик

Львівський національний університет імені Івана Франка,

Розкрито сутність поняття миротворча місія. Означено участь України у миротворчих місіях ООН у 2021 р. Розкрито військово-політичні, геополітичні, соціально-економічні здобутки держави за результатами участі у миротворчій діяльності ООН. Подано суспільно-географічну характеристику миротворчих місій в яких була залучена Україна у 2021 р. Означено внесок української сторони у розв'язання конфліктів на території провадження місій.

Ключові слова: миротворчість, миротворча місія, ООН, Україна, геополітика.

UN PEACEKEEPING MISSIONS OF 2021: PARTICIPATION OF UKRAINE

Mariana Hreskiv

Supervisor: assistant Liubov Kotyk

Ivan Franko National University of Lviv

The essence of the concept of a peacekeeping mission is revealed. Ukraine's participation in UN peacekeeping missions in 2021 has been determined. The military-political, geopolitical, socio-economic achievements of the state as a result of participation in UN peacekeeping activities are revealed. The socio-geographic characteristics of the peacekeeping missions in which Ukraine was involved in 2021 are presented. The contribution of the Ukrainian side to the resolution of conflicts in the territory of the missions was determined.

Keywords: peacekeeping, peacekeeping mission, UN, Ukraine, geopolitics.

Після здобуття незалежності України (1991), перед молодю державою постала когорта соціально-економічних і політичних проблем та викликів як зовнішнього так і внутрішнього спрямування. На рівні з утвердженням політичного статусу країни на міжнародній арені, розбудові й трансформації її соціально-економічної системи, виникла необхідність збереження та утвердження геополітичної ролі молоді держави в регіоні та світі, збереження її військового потенціалу, особливо з урахуванням ваги на міжнародному ринку зброї [2, 6]. Це стало можливим за рахунок залучення України до міжнародних заходів з гарантування та підтримання миру в зонах військових конфліктів у різних макрорегіонах світу під егідою ООН.

Початком безпосередньої участі військовослужбовців Збройних сил України в операціях ООН із підтримання миру вважають 3 липня 1992 р. Цьому передувало письмове звернення Генерального секретаря ООН до Уряду України з проханням надіслати батальйон Збройних сил України до Боснії і Герцеговини для участі в миротворчій операції ООН [4]. Верховна Рада України прийняла позитивне рішення [5], був сформований перший український батальйон чисельністю 420 військових і відправлений з миротворчою ціллю на територію колишньої Югославії.

За останні 30 років, Україна була задіяна в 27 місіях ООН у різних державах світу, загальною кількістю близько 45 тис. осіб [3]. У середньому український персонал задіяний у 6 миротворчих місіях щороку; максимальна кількість місій, де залучені українські представники припадає на 2001 р. – 9 місій; мінімальна – на початкові роки співпраці держави з ООН: 1992-1994 рр. участь в одній місії. З 2014 р., через розв'язанням воєнних дій на сході держави, участь країни у миротворчих місіях ООН скорочується [3, с. 134]. На жаль, 55 українських миротворців загинули виконуючи завдання місій у різних регіонах світу.

У 2021 р. Україна була задіяна у шести з 12 діючих миротворчих місій ООН (рис. 1) [10]:

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

- MINUSMA — багатовимірною інтегрована місія стабілізації ООН у Малі;
- MONUSCO — місія ООН зі стабілізації у ДР Конго;
- UNFICYP — місія миротворчих сили ООН на Кіпрі;
- UNISFA — місія тимчасових сили безпеки ООН для Аб'єя;
- UNMIK — місія тимчасової адміністрації ООН в Косово;
- UNMISS — місія ООН у Республіці Південний Судан.

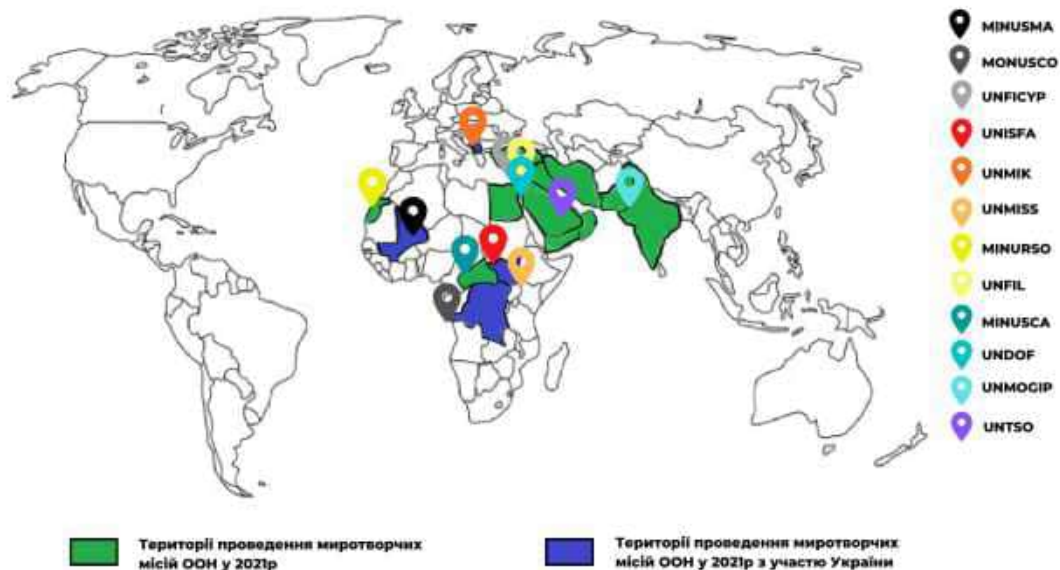

Рис. 1. Участь України у миротворчих місіях ООН, 2021 р.

MINUSMA — миротворча місія ООН у Малі (Африка) . Місія започаткована 25 квітня 2013 р. резолюцією 2100 Ради Безпеки ООН для стабілізації ситуації в країні після повстання туарегів 2012 р. Офіційно розгорнута 1 липня 2013 р.; стала найнебезпечнішою миротворчою місією ООН, у якій було вбито 209 миротворців (1,38 %) з приблизно 15 200 осіб військового і цивільного складу ООН, що брали в ній участь [9, 10].

Згідно дорожньої карти місії затвердженої ще 2013 р. головним завданням миротворців ООН на півночі країни є відновлення територіальної цілісності держави та повернення під керівництво уряду Малі регіонів держави, які перебувають під владою туарегів, праця з біженцями та сприяння їхньому поверненню на місця постійного проживання [11].

Рис. 2. Українські миротворці в Малі [11]

2021 р. у місії брали участь 12 українських штабних офіцерів. Їхні головні обов'язки: створення безпечних умов, стабілізація та захист цивільного населення, сприяння відновленню державної влади, відбудові сектора безпеки в Малі. Головним районом здійснення миротворчої місії в Малі став цент і північ країни (рис. 2). Паралельно з українськими миротворцями у цій місії брали участь представники Бангладешу, Єгипту, Чаду, Франції, Пакистану, Непалу, Того, Німеччини і Сенегалу. Загальний бюджет місії на 2021/2022 р. – понад 1,2 млрд. дол. США.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

1 липня 2010 р. *MONUSCO* перейняла на себе виконання попередньої миротворчої операції ООН — Місії Організації Об'єднаних Націй у Демократичній Республіці Конго (*MONUC*). Місія *MONUC* сформована після підписання в липні 1999 р. Лусакської угоди про припинення вогню між Демократичною Республікою Конго (ДРК) і 7 державами (Руанда, Уганда, Бурунді, Замбія, Намібія, Зімбабве, Ефіопія), які брали участь у врегулюванні конфлікту. Місія полягала у моніторингу виконання Угоди про припинення вогню та передислокації сил воюючих сторін, розробці плану дій для загального виконання Угоди про припинення вогню, роботі зі сторонами для звільнення всіх військовополонених, поверненню тіл вбитих тощо. Представники місії спрямовували свої зусилля на налагодження національного діалогу [10].

Місія *MONUSCO* створена відповідно до резолюції 1925 Ради Безпеки ООН від 28 травня 2010 р., та означила новий етап переговорів та співпраці досягнутий у ДР Конго. Це найчисельніша, щодо українського представництва, місія. У 2021 р. у ній взяли участь — 265 ос. (250 військових, 5 штатних офіцерів, 5 поліцейських та 5 експертів) (рис. 3). Українські представники виконували захист цивільних осіб, гуманітарного персоналу та правозахисників від безпосереднього фізичного насильства, а також здійснювали заходи підтримки уряду ДРК у його стабілізації та зміцнення миру [10].

Рис. 3. Український контингент у місії *MONUSCO*, 2021 р. [10]

UNFICYP - це миротворчі сили Організації Об'єднаних Націй, створені відповідно до Резолюції 186 Ради Безпеки ООН у 1964 р. з метою запобігання повторенню боїв та міжспільнотного насильства між кіпріотами-греками та кіпріотами-турками, сприяння підтримці відновлення правопорядку та поверненню до нормальних умов життєдіяльності. Після державного перевороту греків-кіпріотів (1974) і турецького вторгнення на Кіпр, Рада Безпеки ООН розширила місію, щоб запобігти переростанню суперечки у війну, а *UNFICYP* передислоковано для патрулювання буферної зони ООН на Кіпрі [10].

Кількість українських військових в цій місії малочисельна – 5 поліцейських. Вони головно проводять координаційну роботу між місцевими жителями різних спільнот, охороняють важливі з позиції забезпечення життєдіяльності об'єкти критичної і соціальної інфраструктури. Перевагою участі України у даній місії є налагодження військової і безпекової співпраці з представниками інших європейських країн, які задіяні у врегулюванні конфлікту — Велика Британія, Норвегія, Австрія, Словаччина, Фінляндія, Румунія та ін.

UNISFA було створено після того, як уряд Судану та Народно-визвольний рух Судану (*SPLM*) досягли угоди в м. Аддіс-Абеба (Ефіопія) про демілітаризацію району Аб'ей та дозвіл ефіопським військам контролювати територію (резолюція 1990 від 27 червня 2011 р.) [10].

У цій місії в 2021 р. взяли участь 4 українські військові експерти та 2 поліцейських. Українським миротворцям було доручено сприяти доставці гуманітарної допомоги та захист цивільних осіб в Аб'ей. Залучення української сторони до цієї місії пов'язано з наявністю досвіду позитивної комунікації з місцевим населенням та результативністю виконання поставлених охоронно-оборонних завдань на території ДР Конго.

UNMIK — місія тимчасової адміністрації ООН в Косово. Головна мета, забезпечити умови для мирного та нормального життя для всіх жителів Косово та сприяти регіональній

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

стабільності на Західних Балканах [10]. Косово — регіон довготривалої політичної та територіальної суперечки між сербським (а раніше югославським) урядом та місцевим, переважно етнічним албанським населенням території. Після проголошення незалежності владою Косова та набрання чинності нової конституції регіону (15 червня 2008 р.), завдання Місії були суттєво змінені: зосередження на сприянні безпеці, стабільності та повазі до прав людини в Косово [5]. У 2021 р. двоє українських військових експертів були задіяні в UNMIK. Їхнім завданням була координація співпраці соціально-гуманітарного профілю між представниками Сербії та Косово, недопущення військового протистояння між військовими Сербії та місцевими мешканцями. Позитивом участі України у даній місії є отримання досвіду координації оборонних операцій та військових дій з представниками провідних європейських держав, ознайомлення з їхніми військовими стандартами та обладнанням.

UNMISS: 9 липня 2011 р. Південний Судан став наймолодшою державою на політичній карті світу. Визнання світовою спільнотою, а перш за все сусідами першого порядку, Республіки Південний Судан стало кульмінацією шестирічного мирного процесу, який розпочався підписанням Всеосяжної мирної угоди (CPA) 2005 р. Приймавши резолюцію 1996 (2011) 8 липня 2011 р., Рада Безпеки ООН визначила, що ситуація, з якою зіткнувся Південний Судан, продовжує становити загрозу міжнародному миру та безпеці в регіоні, і заснувала Місію ООН у Республіці Південний Судан (UNMISS) для зміцнення миру та безпеки та сприяння створенню умов для розвитку [10]. У цій місії взяли участь 13 українських поліцейських та 3 військових експерти. Їхні головні завдання: захист цивільного населення, моніторинг дотримання прав людини та підтримка виконання угоди про припинення бойових дій [10]. Як і на території Судану, залучення української сторони зумовлено наявністю досвіду участі у військових місіях ООН в африканському регіоні (ДР Конго, Судан), знання місцевої культурно-релігійної ситуації тощо.

Загалом станом на кінець вересня 2021 р. контрибуція України в місіях ООН становить 307 осіб (рис. 4): 250 осіб військові, 21 штабний офіцер, 22 поліцейських та 14 експертів з місії [1, 10].

Рис. 4. Контрибуція України в миротворчих місіях ООН, 2021 [10]

На сучасному етапі при плануванні провадженні місії ООН йде перехід від політики реактивного реагування на події, що вже відбулися (конфлікти на території колишньої Югославії, Південного Кавказу, Кіпр, Сомалі, Судан) і спричиняють «жорсткий» (воєнний) варіант миротворчих операцій, до політики превентивного розгортання та врегулювання конфліктів [8], яка за своїм характером передбачає «м'який» варіант здійснення миротворчих завдань шляхом переговорів.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Участь України в миротворчих місіях ООН має важливе значення, адже це засіб зміцнення безпеки держави, зростання авторитету й іміджу країни на міжнародній арені, створення сприятливих умов для налагодження й активізації двосторонньої співпраці з різними державами, набуття військовослужбовцями, військовими та цивільними експертами з питань гуманітарної допомоги, безпечного довкілля цінного професійного досвіду.

Після повномасштабного вторгнення росії на територію України (24 лютого 2022 р.), участь українських миротворців у місіях ООН була призупинена, а українські військові повернуті на територію держави з метою захисту її територіальної цілісності та суверенітету. Багатолітній досвід участі українських військових у миротворчих місіях ООН відіграв суттєву роль у підтримці нашої держави у російсько-українській війні представниками інших держав світу, налагодженні координації з надання українській стороні військової допомоги та готовності українських експертів, які уже володіли досвідом користування цією зброєю та обладнанням за місіями ООН, до їх ефективного використання в реальних бойових умовах з захисту територіальної цілісності України. Багато побратимів, які служили з українськими військовими у миротворчих контингентах ООН, добровольцями приїхали на територію України і стали до лав захисників нашої держави.

Миротворчі місії ООН відіграють важливу роль у врегулюванні конфліктів на територіях міжнаціональних, міжетнічних, міжрелігійних суперечок. Переважно вони зосереджені у мультикультурному африкансько-азійському мегареґіоні. Участь держав у цих місіях є ознакою як гуманних цінностей, що вони сповідають і пропагують для світу так і можливістю отримання досвіду функціонування у реальних воєнних умовах. Для України участь у миротворчих місіях ООН стала можливістю ознайомлення з сучасними стандартами воєнного та розвідувального обладнання, навиками координації між різними миротворчими підрозділами тощо. Вторгнення росії принесло війну на територію України, але не зламало цивілізаційного посилу нашої держави орієнтованого на людяність та пропагування гуманних цінностей. Швидке завершення війни та відновлення територіальної цілісності України дасть змогу заново поновити участь нашої держави у миротворчих місіях ООН.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Греськів М. С., Котик Л.І. Просторові аспекти участі України у миротворчих місіях ООН // Діджиталізація науки як виклик сьогодення: матеріали II Міжнар. студент. наук. конф. (м. Одеса, 17 грудня 2021 р.). — Т. 3. — 2021. — С. 128-131.
2. Книш М., Котик Л. Глобальні проблеми людства: навч. посібник. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2015. — 330 с.
3. Котик Л. І. Участь України у миротворчих місіях ООН: суспільно-географічний аспект // *Innovations and prospects of world science. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2021. Pp. 129-139*
4. Постанова ВР України "Про участь батальйону Збройних Сил України в Миротворчих Силах Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2538-12#Text>.
5. Про участь батальйонів Збройних сил України в Миротворчих Силах Організації Об'єднаних Націй у зонах конфліктів на території колишньої Югославії URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2538-12#Text>
6. Ровенчак І., Котик Л. Міжнародні політичні, військові та економічні організації: навчально-методичний посібник. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2012. – 142 с.
7. Романюк Н., Большук О. Участь України в миротворчих місіях Організації Об'єднаних Націй - С. 39-50. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/208/187>
8. Соболев А. Дії військових миротворчих контингентів в превентивному розгортанні та врегулюванні конфліктів в Чорноморському регіоні. URL: www.nissp.gov.ua/book/Perepel/016.htm
9. Mission in Mali. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_Multidimensional_Integrated_Stabilization_Mission_in_Mali
10. UN Peacekeeping. URL: <https://peacekeeping.un.org/en>
11. History MINUSMA. URL: <https://minusma.unmissions.org/en/history>

УДК 477.83-25

РЕКРЕАЦІЙНА ЄМНІСТЬ ПРИБЕРЕЖНИХ ГЕОСИСТЕМ СТАВКА У РЕГІОНАЛЬНОМУ ЛАНДШАФТНОМУ ПАРКУ «ЗНЕСІННЯ»

Андрій Герман

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Ірина Койнова

Львівський національний університет імені Івана Франка

У публікації наведені результати розрахунку рекреаційної ємності геосистем водозбірного басейну ставка у малому кар'єрі регіонального ландшафтного парку «Знесіння» у Львові згідно методик та на основі проведених нами польових досліджень.

Ключові слова: загальна рекреаційна ємність, технологічна рекреаційна ємність, норми рекреаційного навантаження, рекреаційна дигресія, стійкість геосистем, РЛП «Знесіння».

RECREATIONAL CARRYING CAPACITY OF COASTAL GEOSYSTEMS OF THE POND IN THE REGIONAL LANDSCAPE PARK "ZNESINNIA"

Andrii Herman

Supervisor: PhD, docent Iryna Koinova

Ivan Franko National University of Lviv

The article includes the results of the calculation of the recreational carrying capacity of the geosystems of the water catchment basin of the pond in the small quarry at the regional landscape park "Znesinnia" in Lviv according to the methods and on the basis of our field studies.

Key words: total recreational carrying capacity, technological recreation carrying capacity, norm of recreational impact, recreational degradation, stability of geosystems, regional landscape park "Znesinnia".

Показники допустимого рекреаційного навантаження для природних комплексів РЛП «Знесіння», що займає площу 312,1 га, розраховані ще у 90-их роках ХХ століття за старими методиками, тому давно втратили актуальність. Тому постала необхідність здійснити розрахунки рекреаційної ємності за новішими і більш досконалішими методиками з урахуванням коригувальних коефіцієнтів та сучасного стану території.

Мета нашого дослідження полягала у визначенні рекреаційної ємності найпопулярнішої серед відвідувачів території в межах РЛП «Знесіння» – ставок у колишньому кар'єрі. Об'єктом дослідження були геосистеми водозбірного басейну ставка, предметом – рекреаційна ємність модельна ділянка.

Досліджувана ділянка – це одна з найбільш відвідуваних в межах парку територій площею 7,3 га поблизу ставка у малому кар'єрі. Вона обмежена басейном його водозбору та знаходиться у зоні стаціонарної рекреації.

Загальна рекреаційна ємність – здатність території, призначеної для відпочинку, забезпечити деякій кількості відпочиваючих психофізіологічний комфорт і можливість спортивно-зміцнюючої діяльності без деградації природного середовища або антропокультурних комплексів (сільськогосподарських, історичних) і швидкого зношення спеціального обладнання [5]. Технологічна рекреаційна ємність – розраховується на основі загальної, але враховує ряд понижувальних коефіцієнтів. Такі як лісгосподарський, санітарний, прохідність і функціональне зонування.

Під час польових досліджень ми ознайомилися з об'єктом дослідження та оцінили сучасний стан території, зокрема визначили стадії рекреаційної дигресії у різних урочищах водозбірного басейну. За сприяння адміністрації парку, отримали доступ до аналогової ландшафтної карти парку складеної у 90-их роках ХХ століття І. С. Кругловим [3], а також цифрову 3D-модель рельєфу парку. Опрацювавши дані матеріали методом перенесення меж

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

урочищ на 3D-модель рельєфу, ми отримали картографічну основу ландшафтної карти. Це дозволило отримати дані про площі урочищ та крутість поверхонь.

Наступним етапом було застосування «Методичних рекомендацій щодо визначення максимального рекреаційного навантаження природних комплексів і об'єктів у межах природо-заповідного фонду України за зонально-регіональним розподілом», які були затверджені у 2003 році в Києві [4].

$$E_3 = \frac{N * S * C}{D}, \text{ де}$$

E_3 – загальна рекреаційна місткість певної території, осіб/день;

N – норма рекреаційного навантаження на певну територію, осіб/км²;

S – площа певної рекреаційної території, км²;

C – кількість комфортних для рекреації днів у сезоні, днів;

D – середня тривалість перебування відпочиваючих на території, днів.

Тривалість рекреаційного періоду – кількість днів без опадів – визначили посезонно, за середньорічними даними львівського гідрометцентру [7]. Середня тривалість перебування туристів на даній території – 1 день, у зв'язку з відсутністю необхідної інфраструктури для кількаденного перебування.

Розрахунок норми рекреаційного навантаження здійснювався за таблицею для території Опільсько-Розтоцького району Західноукраїнського лісостепового округу Лісостепової зони. Для кожного урочища необхідно було визначити ступінь стійкості та стадію рекреаційної дигресії за таблицями з авторитетних джерел [2, 6] наведеними у методиці [4].

Досліджувана територія відображена на карті (рис. 1) і представляє собою схили різної крутості та експозиції (урочища № 2, 3 і 4), а також умовно вирівняні поверхні днища кар'єру (урочище №1), та припіднятий останець (урочище №5). Переважній частині території характерна помірна стійкість до антропогенних впливів. Такий показник був визначений для вирівняного днища кар'єру, де за рахунок пологого ландшафту умовно вища стійкість зменшується за рахунок понижувальних ознак у вигляді розвитку деградаційних процесів, зокрема стежкової дигресії. Також подібна ситуація зі стійкістю простежується і в межах плоских, слабохвилястих і слабовипуклих поверхонь. Середній показник стійкості також характерний і для спадистих крутих схилів, які оточують днище з заходу, півдня і сходу, проте тут така стійкість обумовлена, здебільшого, крутістю схилів і, в меншій мірі, розвитком дигресії. Найвища стійкість на досліджуваній території в найменш відвідуваній ділянці – припіднятому останці урочища 5, де незначна крутість поверхні і відсутній розвиток дигресії. Найнижча стійкість в межах спадистих дуже крутих схилів, що дуже сприяє розвитку дигресії на стежках, що сходять вниз до ставка.

В межах ставка у малому кар'єрі нами досліджено прояви та масштаби рекреаційної дигресії. У вирівняному днищі кар'єра зафіксована 3 стадія дигресії, що зумовлена розвитком значної за площею стежкової дигресії, великою кількістю згарищ і засміченням території. Така ж стадія присутня в межах плоских, слабохвилястих і слабовипуклих поверхонь та крутих спадистих схилів, які використовуються, як транзитні зони. Стежкова дигресія там менш розвинута у площинному відношенні проте значно інтенсивніше розвинута в глибину. Тут стежки перетворені у яри, глибиною 50-70 см. Нижчий показник рекреаційної дигресії в межах дуже крутих спадистих схилів з низькою прохідністю, де розвиток стежкової дигресії простежується лише в окремих випадках. Найнижчий показник дигресії в межах припіднятого останця, який майже ніколи не використовується рекреантами через недоступність.

Найкращу прохідність має прибережна зона у зв'язку з вирівняною поверхнею та домінуванням лучного рослинного покриву. Дещо нижча прохідність в межах плоских, слабохвилястих та слабовипуклих схилів, де домінує деревна рослинність, але комфортна для пересування пологого поверхня. Середня прохідність спадистих крутих схилів з деревною і чагарниковою рослинністю. Найнижча прохідність в межах дуже крутих спадистих схилів і припіднятого останця, де, крім високої крутості, присутня щільна деревна і чагарникова рослинність.

**XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.**

Норма рекреаційного навантаження розрахована на основі визначених ступеня стійкості геосистем, коефіцієнта прохідності та стадії рекреаційної дигресії, значення яких представлені у таблиці (табл. 1).

Таблиця 1.

Основні характеристики досліджуваних урочищ

№	Ступінь стійкості	Стадія рекреаційної дигресії	Коефіцієнт прохідності	Норма рекреаційного навантаження, осіб/км ²
1	3	3	1	510
2	3	3	0,5	260
3	5	2	0,25	70
4	3	3	0,75	80
5	1	1	0,25	140

Розрахунок технологічної рекреаційної ємності провели за формулою, запропонованою Безручком Л. С. [1]. Для розрахунків використовувався тільки один понижувальний коефіцієнт – коефіцієнт прохідності. Решта коефіцієнтів дорівнювали 1.

При розгляді технологічної рекреаційної ємності у таблиці (табл. 2) можна прослідкувати диференціацію між сезонами. Ця різниця виникає через різну тривалість сприятливого для проведення рекреації періоду. Нами було прийнято рішення розглядати рекреаційним періодом в сезоні, як кількість днів без опадів. Найбільша рекреаційна ємність прибережних геосистем ставка у малому кар'єрі восени, коли у Львові випадає найменша кількість опадів. За день на території навколо ставка може перебувати близько 800 осіб без шкоди для геосистем.

Таблиця 2.

Технологічна рекреаційна ємність у різні сезони

№	S		Сезони								Усереднені показники	
	га	км ²	Зима		Весна		Літо		Осінь		Е _з	Е _т
			Е _з	Е _т	Е _з	Е _т	Е _з	Е _т	Е _з	Е _т		
1	3,0	0,030	596,7	596,7	765,0	765,0	765,0	765,0	795,6	795,6	730,6	730,6
2	0,8	0,008	81,1	40,6	104,0	52,0	104,0	52,0	108,2	54,1	99,3	49,7
3	2,2	0,022	60,1	15,0	77,0	19,3	77,0	19,3	80,1	20,0	73,6	18,4
4	1,1	0,011	34,3	25,7	44,0	33,0	44,0	33,0	45,8	34,4	42,0	31,5
5	0,2	0,002	10,9	2,7	14,0	3,5	14,0	3,5	14,6	3,7	13,4	3,3

Дістатись до ставка можна стежками, що проходять урочищами 2, 3, 4. Ці стежки вже значно деградовані, тому розрахована нами технологічна ємність менша від 2 до 4 разів у різних урочищах в порівнянні із загальною ємністю, що розрахована без врахування деградаційних процесів. В сумі усіма стежками до ставка, без шкоди для геосистем можуть пройти лише 112 осіб. Тенденція повторюється у всі сезони. Таким чином для оптимального використання рекреаційного потенціалу ставка потрібно облаштувати доступ до нього без шкоди для транзитних геосистем. У весняний і літній сезони показник технологічної рекреаційної ємності території навколо ставка однаковий – 765 осіб в день. Найменший показник у зимовий період, коли найбільша кількість днів з опадами.

Варто зазначити, що тільки для прибережної зони ставка у малому кар'єрі загальна і технологічна ємність є однаковою, а для інших урочищ вона суттєво знизилась. Через нераціональне природокористування, відсутність необхідного благоустрою, недотримання правил поведінки навіть менша кількість рекреантів, ніж розрахована нами норма, створює надмірне навантаження, яке провокує розвиток деградаційних процесів.

Варто зазначити, що тільки для прибережної зони ставка у малому кар'єрі загальна і технологічна ємність є однаковою, а для інших урочищ вона суттєво знизилась. Через нераціональне природокористування, відсутність необхідного благоустрою, недотримання правил поведінки навіть менша кількість рекреантів, ніж розрахована нами норма, створює надмірне навантаження, яке провокує розвиток деградаційних процесів.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

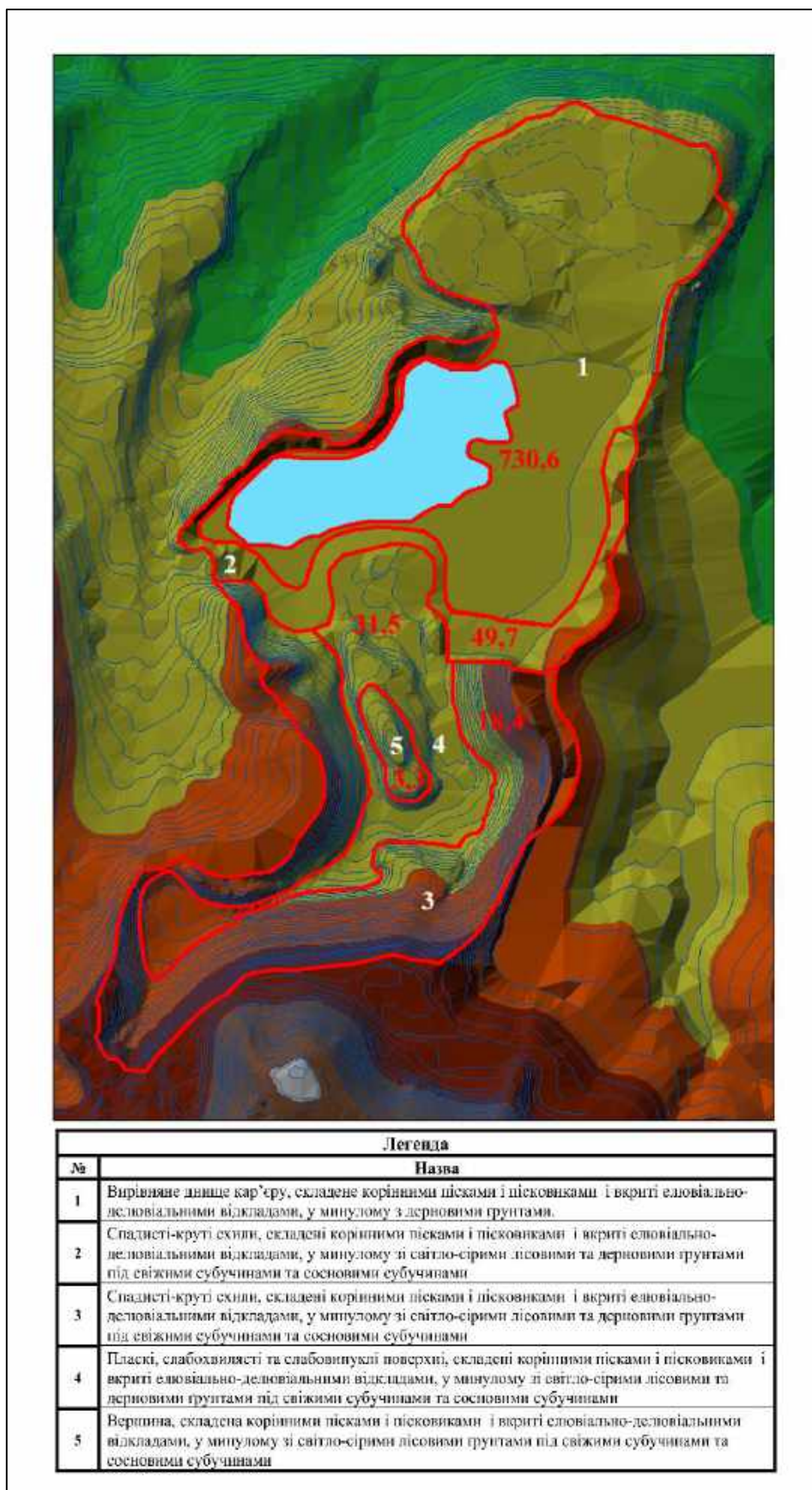

Рис. 1 Середньорічна рекреаційна ємність природних комплексів водозбірною басейну ставка у малому кар'єрі РЛП «Знесіння»

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Для оптимального рекреаційного використання території навколо ставка у малому кар'єрі ми рекомендуємо впроваджувати комплекс заходів для ліквідації існуючих проблем та запобігання нових деградаційних процесів. Зокрема обов'язкове впорядкування і облаштування стежок дерев'яними сідцями, благоустрій прибережних геосистем, підвищення контролю з боку адміністрації парку, встановлення екотуалетів.

Для усіх геосистем в межах рекреаційної зони регіонального ландшафтного парку «Знесіння» необхідно розрахувати норми технологічної, а не загальної рекреаційної ємності парку, з врахуванням сучасних процесів. На основі проведених розрахунків розробити нові екологічні стежки/маршрути забезпечити їхній рекламний та інформаційний супровід. Такі заходи дозволять перерозподілити туристичні потоки та відвести відвідувачів подалі від заповідних територій. Важливим є ефективний контроль та санітарний догляд за територією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безручко Л. Методика визначення рекреаційної ємності територій природно-заповідного фонду (на прикладі Шацького НПП) // Вісник Львівського університету. Серія географічна, 2014. - Випуск 45. - С. 192-199.
2. Генсирук С.А., Нижник М.С., Возняк Р.Р. Рекреационное использование лесов. – К: Урожай, 1987. – 246 с.
3. Круглов І. С. Ландшафтна карта РЛП «Знесіння», фондові матеріали РЛП «Знесіння», - Львів, 1991.
4. Методичні рекомендації щодо визначення максимального рекреаційного навантаження природних комплексів і об'єктів у межах природно-заповідного фонду України за зонально-регіональним розподілом К.: Науково-технічна рада Державної служби заповідної справи Мінекоресурсів України, 2003. – 40 с.
5. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 312 с.
6. Шлапак А.В. Методика і норми рекреаційного навантаження на луки, болота та ґрунти і ліси прибережних акваторій природно-заповідного фонду. - Умань: дендропарк; Софіївка, 2003. – 12 с.
7. Український гідрометеорологічний центр. Кліматичні дані по м. Львів за період з 1899 року. Режим доступу: meteo.gov.ua

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

УДК 343.77:349.6

ВОЄННІ ЕКОЛОГІЧНІ ЗЛОЧИНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ У 2022 РОЦІ

Анастасія Тимошишин

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент Ірина Койнова

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті висвітлюються наслідки війни РФ в Україні на довкілля та природно-заповідний фонд впродовж перших двох місяців. Проаналізований негативний вплив на атмосферу, водні об'єкти, ґрунти, природо-заповідні території в результаті обстрілів, бомбардувань, окупації. Обґрунтована необхідність фіксації воєнних екозлочинів, їх оприлюднення та обговорення на міжнародному рівні, щоб Гаазький трибунал визнав ці дії як екоцид і частину злочину проти України.

Ключові слова: війна, навколишнє середовище України, забруднення довкілля, об'єкти природно-заповідного фонду, воєнні екозлочини, воєнний екоцид

MILITARY ENVIRONMENTAL CRIMES OF THE RUSSIAN FEDERATION IN UKRAINE IN 2022

Anastasiia Tymoshyshyn

Supervisor: PhD, docent Iryna Koinova

Ivan Franko National University of Lviv

The article highlights the consequences of the Russian war in Ukraine on the environment and the nature reserve fund during the first two months. The negative impact on the atmosphere, water bodies, soils, nature reserves as a result of shelling, bombing, occupation is analyzed. The need to record environmental war crimes, their publication and discussion at the international level is justified, so that the Hague Tribunal recognizes these actions as an ecocide and part of a crime against Ukraine.

Key words: war, environment of Ukraine, environmental pollution, objects of nature reserve fund, war ecocrimes, war ecocide

Повномасштабне вторгнення Росії на територію України почалося 24 лютого 2022 року. У війнах і збройних конфліктах фіксуються переважно втрати військових, цивільного населення, інфраструктури чи господарських об'єктів, а втрати у довкіллі, часто стають невидимою жертвою війни. Лише за п'ять днів, станом на 1 березня, згідно інформації Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, російські війська вели бойові дії на території 900 об'єктів природно-заповідного фонду площею понад 1,25 млн га. Це майже третина площі природно-заповідного фонду України. Військові дії загрожують знищенням близько 200 територіям смарагдової мережі природоохоронних територій площею 2,9 га, що створена задля збереження видів та оселищ, які потребують охорони на загальноєвропейському рівні [8]. Станом на 24 квітня 2022 р., території активних бойових дій змінилися: під вплив потрапили не лише наземні, а й водні екосистеми Чорного та Азовського моря.

Екологічні злочини є частиною воєнних злочинів. Тому фіксація порушень стану природного середовища зараз є дуже важливою, адже агресор повинен відповісти за скоєні злочини та відшкодувати збитки, завдані природним екосистемам.

Мета: дослідження негативного впливу воєнного вторгнення Російської Федерації в 2022 році на довкілля України для фіксації військових екозлочинів і визнання їх екоцидом.

Для розкриття мети публікації будемо використовувати наступні терміни у нашому трактуванні. Екозлочин – це суспільно небезпечні дії, що становлять загрозу для природного середовища та згодом для роботи/розвитку економіки та суспільства.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Воєнний екозлочин – це військові дії, які погіршують загальний екологічний стан компонентів довкілля, загрожують нормальному функціонуванню екосистем, призводять до їхньої деградації чи знищення.

Екоцид – масове знищення рослинного або тваринного світу, забруднення атмосфери, водних об'єктів, ґрунтів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу [2].

Воєнний екоцид – це пряме або опосередковане порушення екосистем через воєнні дії, використання природних ресурсів як засобу ведення війни, наслідки якого непередбачувані та неконтрольовані протягом тривалого періоду часу.

Війська агресора за перші два місяці вторгнення знищили численні об'єкти інфраструктури України, здійснили масові обстріли житлових районів з використанням важкої артилерії, реактивних систем залпового вогню та балістичних ракет. Все це не тільки спричиняє загибель українських військових та мирного населення, загрожує роботі економіки, перетворенню родючих ґрунтів України на непридатні для землеробства, а й становить небезпеку для природних екосистем та унікальних природо-заповідних об'єктів.

За перший місяць російського широкомасштабного вторгнення агресор випустив понад 1200 ракет, використовуючи далекобійну артилерію, морські кораблі та військову авіацію на території України. Вторгнення призводить до суттєвого погіршення екологічної ситуації та пошкодження природної спадщини України. Згідно з 35 статтею Додаткового протоколу Женевської конвенції, «заборонено застосовувати методи або засоби ведення воєнних дій, які мають на меті завдати або, як можна очікувати, завдадуть широкої, довгочасної і серйозної шкоди природному середовищу» [5].

В результаті обстрілів населених пунктів та промислових об'єктів значно погіршився стан атмосферного повітря. Під час вибуху ракет і снарядів утворюються різні сполуки: окиси вуглецю, азоту інші токсичні органічні речовини [10]. Всі речовини проходять повне окиснення, а продукти хімічної реакції вивільняються в атмосферу.

Окупаційні війська часто здійснюють ракетні обстріли по нафтобазам. Подібні випадки були в Очелтці, Луганську, Чернігові, Житомирі, Черняхові, Львові, Староконстантинові тощо. 27 лютого 2022 року російські військові розбомбили нафтобазу у Васильківському районі Київської області. Ракетна атака стала причиною пожежі, через що до повітря та ґрунтів потрапили оксиди сірки, канцерогенний бензопірен та інші продукти згорання: оксид вуглецю (IV), оксиди азоту, газоподібні та тверді продукти неповного згорання палива, сполуки ванадію, солі натрію тощо. Діоксид сірки особливо шкідливий для дерев, викликаючи хлороз (пожовтіння або зміна кольору листя) і карликовість. Нафтопродукти, що потрапляють у ґрунт, можуть забруднити водоносні горизонти, у тому числі на територіях, віддалених від пожеж. Повітряні маси можуть переносити забруднення за сотні кілометрів. Внаслідок горіння утворюється тепла енергія, що порушує тепловий баланс у довкіллі. Вуглекислий газ (CO_2), що виділяється під час спалювання, посилює парниковий ефект і призводить до глобальних кліматичних змін [7].

З березня 2022 року в селі Чайки під Києвом снаряд влучив у приміщення складу пінополіуретану, спричинивши пожежу складу та прилеглої офісної будівлі. В результаті в атмосферу потрапили у великих кількостях двоокис вуглецю, бутадиєн, тетрагідрофуран, дигідрофуран, синильна кислота і чадний газ. Ці речовини можуть викликати отруєння тварин і людей, а також виникнення кислотних дощів [12]. Небезпека кислотних дощів полягає в тому, що вони можуть викликати опіки рослин, зменшуючи біомасу сільськогосподарських культур, ослаблюючи дикорослі та лісові культури.

Російські війська інтенсивно обстрілюють промислові підприємства та склади з небезпечними речовинами. Ураження російською ракетою підприємства "Суміхімпром", яке пошкодило сховище аміаку, спричинила забруднення довкілля та загрозу для здоров'я населення, що прирівнюються до наслідків застосування хімічної зброї. Окрім цього, у східних та південних регіонах у сховищах накопичено велика кількість промислових токсичних відходів. Обстріл чи пошкодження цілісності цих об'єктів є значною загрозою для стану довкілля.

Захоплення російськими військових Чорнобильської АЕС 24 лютого 2022 року спричинило підвищення радіаційного фону в зоні відчуження, через переміщення важкої бронетехніки забрудненими ґрунтами і підняття радіоактивного пилу в повітря.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»

Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Забруднення ґрунтів паливно-мастильними матеріалами та іншими нафтопродуктами відбувається внаслідок переміщення та пошкодження військової техніки на місцевості. У забруднених ґрунтах знижується водопроникність і вміст кисню, порушуються біохімічні та мікробіологічні процеси, погіршується водний і повітряний режим, гальмується живлення, ріст і розвиток коренів, що призводить до загибелі рослин.

Розлите паливо, знищене обладнання, відпрацьована зброя, розірвані ракети – все це забруднює ґрунт і підземні води небезпечними хімічними сполуками та важкими металами. Один снаряд ракетної артилерійської системи «Град» вносить в український ґрунт близько 0,5 кг сірки. Із залишками патронів і ракет у ґрунт потрапляють залізо, вуглець, сірка і мідь. Ці речовини і можуть мігрувати в поверхневі чи підземні води, далі по харчових ланцюгах будуть здійснюють негативний вплив на живі організми і людей. Токсичне забруднення українських ґрунтів виводить їх з обігу сільськогосподарських угідь на десятки років.

Пошкодження інженерних комунікацій очисних споруд може призвести до біологічного забруднення поверхневих вод. 14 березня внаслідок обстрілу Василівської водоочисної станції (Запорізька область) зруйновано будівлю насосної станції, яка забезпечує транспорт стічних вод з міста Василівка до очисних споруд. Стічні каналізаційні води з міста тепер без очищення потрапляють у річку Дніпро. Неочищені скиди містять велику кількість органічних речовин, яєць гельмінтів, хвороботворних бактерій, сульфатів, хлоридів. З потеплінням подібні забруднення можуть спровокувати цвітіння вод Дніпра та Чорного моря.

Також є випадки нападу російських кораблів на торгові судна, що створює потенційний ризик забруднення моря нафтопродуктами та іншими забруднювачами. Через шум та вібрацію внаслідок вибухів, пострілів та розривів снарядів, що сталися під час захоплення Зміїного острова, відбувся значний негативний вплив на унікальну екосистему Філофорного поля Зернова – ботанічного заказника загальнодержавного значення в акваторії Чорного моря. Екозлочини у Чорному морі є порушення Бухарестської конвенції про захист Чорного моря від забруднення. Російська Федерація є учасником Конвенції та членом Чорноморської комісії. Тому потрібно закликати до припинення членства Росії в Бухарестському пакті та виключенню російських представників з Чорноморської комісії.

Унаслідок бойових дій частина лісів перебуває під контролем окупантів. Війська агресорів знищують ліси, використовуючи деревину для будівництва фортифікаційних споруд, обігріву та приготування їжі, прокладання інфраструктури. Окрім цього, є великий ризик пожеж через обстріли – суха трава легко загорається, пожежі поширюються швидко, вигорають великі площі. Лісові пожежі порушують кругообіг вуглецю, тепловий стан ґрунту, впливають на поверхневі води, зменшують кормову базу, провокуючи масові міграції та скорочення популяцій дикої природи.

Окрім пожеж тварини стають жертвами розривів снарядів. Шкода, яка нанесена тваринам за час ведення війни буде відображатися на стані їхніх популяцій ще довго після її завершення.

Під особливою загрозою перебувають природоохоронні об'єкти: національні парки, заповідники, реабілітаційні центри та зоопарки. Деякі об'єкти природно-заповідного фонду знаходяться в зонах гуманітарної кризи. Найстаріший степовий резерват світу Біосферний заповідник «Асканія-Нова», що входить в сотню найвідоміших заповідних територій планети, де є велика кількість рідкісних тварин, рослин в диких, природних умовах знаходиться на окупованій території та позбавлений фінансування [1]. В зону проведення бойових дій та окупацію потрапили Чорноморський біосферний заповідник (об'єкт охорони ЮНЕСКО), Азово-Сиваський НПП, Джарилгацький НПП, природний заповідник «Єланецький степ», Ічнянський та Мезинський національні природні парки, а також НПП «Білобережжя Святослава», «Залісся», «Олешківські піски» [6]. Миколаївський, Київський та Харківський зоопарки не мають можливості закупівлі кормів для тварин. Нищівних наслідків зазнав регіональний ландшафтний парк «Фельдман-Екопарк» у Дергачівському районі Харківської області. Складовою екопарку є зоопарк, в якому налічувалося близько 2 тис. тварин. Звірі гинули не тільки від обстрілу у перший же день війни, але й від голоду, ушкоджень, розриву серця. Частину тварин силами волонтерів вдалось вивезти [3].

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Описані екологічні впливи під час війни РФ проти України вважаємо екозлочинами. За даними ГО «Екодія» лише за перший місяць війни в Україні російський агресор вчинив понад 111 екологічних злочинів. За другий місяць війни кількість злочинів збільшилась у рази, а їхні масштаби та наслідки становлять загрозу не лише довкіллю України, а й міжнародній екологічній безпеці. Тому дії РФ можна вважати воєнним екоцидом.

Велика кількість держав, й Україна також (Кримінальний кодекс України, Розділ XX, ст. 441), на законодавчому рівні визнають екоцид злочином та встановлюють кримінальну відповідальність за його вчинення, а також підтримують міжнародні зусилля в розв'язанні цієї проблеми [9]. Незважаючи на існування багатьох міжнародно-правових документів, спрямованих на запобігання погіршенню стану навколишнього середовища під час збройного конфлікту, жоден з них не криміналізує військовий екоцид. Згідно статті О. Федунь, громадські діячі закликають щоб екоцид переслідувався Міжнародним кримінальним судом як міжнародний злочин разом із військовими злочинами та геноцидом.

Тому для доведення екоциду Російської Федерації внаслідок війни, важливим завданням є фіксація екозлочинів задля майбутнього відшкодування агресором збитків у грошовому еквіваленті. Необхідно також запровадження нових дієвих механізмів для посилення захисту довкілля під час війни, застосування ефективної системи моніторингу, збору, обробки і поширення достовірної інформації про екологічні наслідки бойових дій.

Державна екологічна інспекція України створила «банк екозлочинів». Це чат-бот у Telegram для оперативної фіксації злочинів проти довкілля, спричинених військовими діями агресора [11]. Зібрана інформація є лише першим кроком в оцінці злочинів Росії проти навколишнього середовища. У бойових діях важко побачити справжні масштаби забруднення навколишнього середовища. Реальна оцінка відбудеться після завершення активних бойових дій, а негативні наслідки ще багато років відчуватимуться у природних екосистемах, що не обмежуються українськими адміністративними кордонами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біосферний заповідник Асканія-Нова [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://discoverkherson.com.ua/askania-nova>.
2. Визначення екоцид [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D1%86%D0%B8%D0%B4>.
3. Втрати природоохоронних територій [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3434657-u-radi-rozpovili-pro-vtrati-prirodoohoronnih-obektiv-cerez-vtorgnenna-rf.html>.
4. Довкілля Донбасу: Невидимий фронт [Електронний ресурс] // Truth Hounds – Режим доступу до ресурсу: <https://truth-hounds.org/wp-content/uploads/2021/06/donbas-ecology-report-2021-truth-hounds.pdf>.
5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://ips.ligazakon.net/document/MU77003?an=454006>.
6. Карта ПЗФ України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://uahistory.co/pidruchniki/pestyshko-geography-8-class-2016-ua/47.php>.
7. Пожежа на нафтобазі [Електронний ресурс] // Всеукраїнська екологічна ліга. – 2022. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ecoleague.net/pres-tsentr-vel/novyny/2022-rik/liutyi/item/2188-pozhezha-na-naftobazi>.
8. Смарагдова мережа України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://sfmu.org.ua/smaragdova-merezha-v-ukrayini>.
9. Федунь О. Міжнародні аспекти запобігання екоциду внаслідок збройних конфліктів: дис. канд. геогр. наук. Львів, 2019. 86 с. – Режим доступу до ресурсу: https://www.ispc.org.ua/wp-content/uploads/2019/12/Conf_12_2019.pdf.
10. Хімічне забруднення від обстрілів і ракет [Електронний ресурс] // Екодія.–2022.– Режим доступу до ресурсу: <https://ecoaction.org.ua/pryroda-ta-vijna.html>.
11. Чат-бот фіксації екозлочинів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://t.me/EcoShkodaBot>.
12. Шкідливий для людини поліуретан [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://tactical-ops.org.ua/archives/7892>.

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

ЗМІСТ

<i>Володимир Біланюк, Євген Тиханович, Святослав Зюзін</i> РЕЗУЛЬТАТИ XXIII-ОЇ СТУДЕНТСЬКО-АСПІРАНТСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ “РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ”	3
<i>Христина Гоняк</i> АВТОМОБІЛЬНА ТА ПІШОХІДНА ДОСТУПНІСТЬ У М. ЛЬВОВІ: СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ.	6
<i>Злата Логін</i> ГЕОПРОСТОРОВІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ.	11
<i>Іван Сухан</i> ГЕОЛОГО-ГЕОМОФОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ ВЕРХІВ'Я БАСЕЙНУ РІЧКИ ЧОРНА ТИСА (УКРАЇНСЬКІ КАРПАТИ).	16
<i>Юлія Гравс</i> РОЗВИТОК КЛАСТЕРНОЇ МОДЕЛІ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ МЕДИЧНОГО ТУРИЗМУ ЛЬВІВЩИНИ.	23
<i>Любов Загрійчук</i> ЕКОЛОГІЧНІ СТЕЖКИ ТА МАРШРУТИНА ТЕРИТОРІЇ ДНІСТРОВСЬКОГО РЛП.	28
<i>Юлія Якуц</i> СОЦІОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ У СХІДНИЦЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ	33
<i>Іван Кухар</i> ВПЛИВ РЕЛЬЄФУ НА РОЗВИТОК ВІЙСЬКОВИХ ПОДІЙ СУЧАСНОЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.	37
<i>Ігор Винник</i> ДЕРЖАВИ ЕКОНОМІЧНОГО ДИВА: СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ.	42
<i>Галина Шпорлюк</i> ПАМ'ЯТКИ НЕЖИВОЇ ПРИРОДИ МАЛОГО ПОЛІССЯ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ОХОРОНИ.	47
<i>Уляна Морозовська</i> ГІДРОМОРФОЛОГІЧНА ОЦІНКА РІЧКИ СЕРЕТ	54
<i>Вікторія Чепурко</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАПИСІВ ТЕРМОГРАФА РЛГС ЯК РЕЗЕРВНОГО ДЖЕРЕЛА ДАНИХ ЩОДО ТЕМПЕРАТУРИ ПОВІТРЯ	58
<i>Назар Ваньо</i> РОЗРОБКА ВЕБ КАРТОГРАФІЧНИХ ЗАСТОСУНКІВ ЗАСОБАМИ OPENLAYERS.	63
<i>Ярина Терно</i> РОЗВИТОК ДЕСТИНАЦІЙ ГАСТРОТУРИЗМУ ЛЬВІВЩИНИ: ДОСВІД КРАФТОВИХ СИРОВАРЕНЬ.	68
<i>Ірина Чумаченко</i> АДАПТИВНО-ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ.	72
<i>Ярослав Борис, Юрій Пудляк</i> АНТРОПОГЕННІ ҐРУНТИ МІСТА ЛЬВОВА.	76
<i>Василина Мужик</i> РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЇ КЕРУЮЧОЇ КОМПАНІЇ RIVAS HOTELS GROUP.	80
<i>Маріанна Гліба</i> НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН.	83
<i>Петро Пановик</i> УРБАНОНІМИ ТЕРНОПОЛЯ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ, АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ.	86
<i>Дарина Красько</i> СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ «NON-DAIRY MILK» В ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.	91

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

<i>Пігічин Катерина</i> СОЦІОЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ У СОЛОНКІВСЬКІЙ ОТГ.....	94
<i>Юліана Хомич</i> ГОТЕЛЬНІ МЕРЕЖІ УКРАЇНИ: СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ.....	97
<i>Цвітана Кісіль</i> НОВІТНЯ КОНЦЕПЦІЯ ГЛЕМПІНГУ В ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	101
<i>Владислав Моргацький</i> ГЕОГРАФО-ТОПОНІМІЧНИЙ АНАЛІЗ БІЛОРУСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРИКОРДОННЯ.....	106
<i>Олена Сметана</i> ДЕСТИНАЦІЇ ЗАМКОВОГО ТУРИЗМУ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	116
<i>Мар'яна Греськів</i> МИРОТВОРЧІ МІСІЇ ООН 2021 РОКУ: УЧАСТЬ УКРАЇНИ.....	120
<i>Андрій Герман</i> РЕКРЕАЦІЙНА ЄМНІСТЬ ПРИБЕРЕЖНИХ ГЕОСИСТЕМ СТАВКА У РЕГІОНАЛЬНОМУ ЛАНДШАФТНОМУ ПАРКУ «ЗНЕСІННЯ».....	125
<i>Анастасія Тимошишин</i> ВОЄННІ ЕКОЛОГІЧНІ ЗЛОЧИНИ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В УКРАЇНІ У 2022 РОЦІ.....	130

XXIII-а Всеукраїнська студентсько-аспірантська наукова конференція
«РЕАЛІЇ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ГЕОГРАФІЇ, ЕКОЛОГІЇ, ТУРИЗМУ ТА СФЕРИ ГОСТИННОСТІ В УКРАЇНІ»
Україна, м. Львів, 19–20 травня 2022 р.

Наукове видання

**Реалії, проблеми та перспективи
розвитку географії, екології, туризму
та сфери гостинності в Україні**

**Матеріали XXIII-ої Всеукраїнської
студентсько-аспірантської наукової конференції
(м. Львів, 19–20 травня 2022 року)**

Відповідальний за випуск
Євген Тиханович

Редагування і комп'ютерне верстання:
Євген Тиханович, Святослав Зюзін

Підп. до друку _____.____.2022. Формат 60×84_{1/8}
Папір офсетний. Друк на різнографі. Гарнітура Cambria.
Умов. друк. арк. 17,0 Наклад 50 прим. Зам. ____

Видавничий центр Львівського національного університету
імені Івана Франка. 79000, Львів, вул. Дорошенка, 41